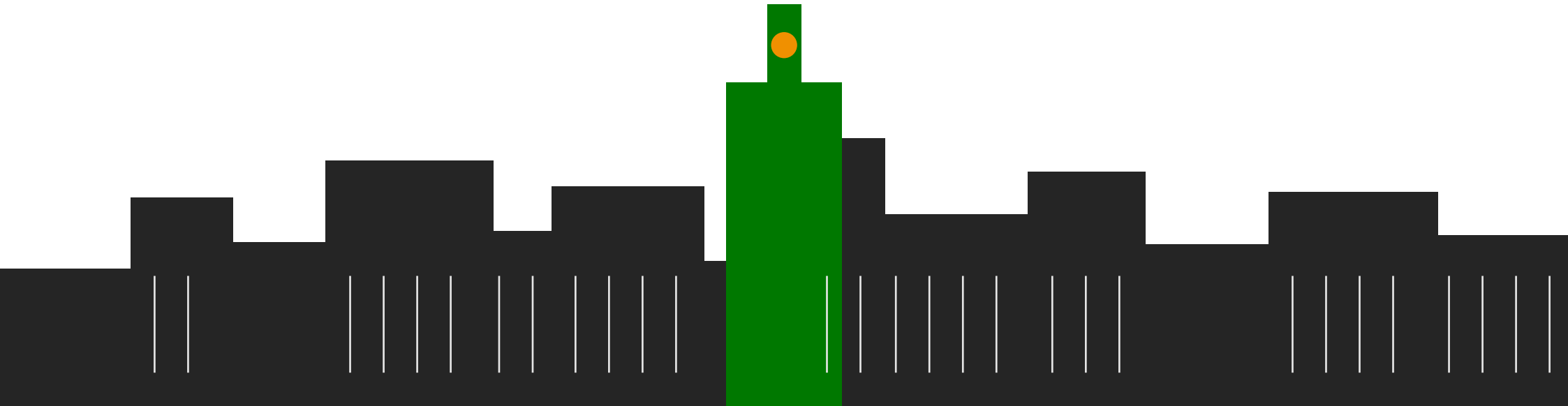

MUNICIPIUL CHIȘINĂU

PLANUL URBANISTIC GENERAL AL MUNICIPIULUI CHIȘINĂU

MEMORIU GENERAL

Versiunea finală

Beneficiar: Consiliul Municipal Chișinău

CHIȘINĂU • 2007

Cuprins:

CUVÂNT ÎNAINTE	4
CAPITOLUL 0. INTRODUCERE	5
0.1 TERMENI DE REFERINȚĂ ȘI CONDIȚII CONTRACTUALE	6
0.2 ANALIZA ÎNDEPLINIRII PUG 1989	7
0.3 METODOLOGIE	13
CAPITOLUL 1. AUDIT	15
1.1 COOPERARE TERITORIALĂ	16
1.2 DEMOGRAFIE ȘI FORȚA DE MUNCĂ	19
1.2.1 Dinamica populației	19
1.2.2 Densitatea populației	24
1.2.3 Piața muncii	25
1.2.4 Tendințe de dezvoltare demografică	26
1.2.5 Concluzii	26
1.3 TERENURI	27
1.3.1 Caracteristica teritoriului	27
1.3.2 Zonarea funcțională	28
1.3.3 Structura geomorfologică	30
1.3.4 Hidromorfologia	30
1.3.5 Valoarea de piață a terenului	31
1.3.6 Impozitul pe teren	32
1.3.7 Politici locale privind terenul	33
1.3.8 Tendințe	34
1.3.9 Concluzii	34
1.4 LOCUINȚE	36
1.4.1 Portofoliul de locuințe existent	36
1.4.2 Dinamica pieței imobiliare	38
1.4.3 Concluzii	38
1.5 DEZVOLTAREA ECONOMICĂ	39
1.5.1 Industrie	41

1.5.2	Servicii	42
1.5.3	Investiții	43
1.5.4	Comerț extern	44
1.5.5	Turism	45
1.5.6	Proprietatea municipală	46
1.5.7	Tendențe de dezvoltare economică	48
1.5.8	Concluzii	48
1.6	UTILITĂȚI PUBLICE	49
1.6.1	Contextul analizei	49
1.6.2	Alimentarea cu apă	50
1.6.3	Canalizare	52
1.6.4	Termificare	53
1.6.5	Gazificare	56
1.6.6	Electricitate	57
1.6.7	Telefonie	59
1.6.8	Politici locale privind utilitățile publice	60
1.6.9	Tendențe de dezvoltare	60
1.6.10	Concluzii	60
1.7	SERVICII PUBLICE	61
1.7.1	Educație și cultură	61
1.7.2	Sănătate	62
1.7.3	Protecția socială	63
1.7.4	Salubritate	63
1.7.5	Poliție și pompieri	63
1.7.6	Sectorul neguvernamental	64
1.7.7	Administrația municipală	65
1.7.8	Bugetul municipal	65
1.7.9	Tendențe de dezvoltare	68
1.7.10	Concluzii	68
1.8	MEDIU	70
1.8.1	Cadru general	70
1.8.2	Zone naturale protejate	71
1.8.3	Patrimoniu construit protejat	71
1.8.4	Concluzii	72
1.9	TRANSPORT	73
1.9.1	Transport exterior	73
1.9.2	Transport public	74
1.9.3	Rețeaua stradală	74

1.9.4	Parcări	75
1.9.5	Tendențe de dezvoltare	75
1.9.6	Concluzii	76
1.10	ANALIZA SWOT	77
1.10.1	Puncte tari – Puncte slabe	78
1.10.2	Oportunități – Pericole	80
CAPITOLUL 2. PROGNOZE ȘI SCENARII DE DEZVOLTARE		81
2.1	PROGNOZE DEMOGRAFICE	82
2.2	SCENARII DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ	88
2.3	SCENARII DE DEZVOLTARE TERITORIALĂ	92
2.4	PROGNOZE DE VENITURI ȘI CHELTUIELI BUGETARE	94
CAPITOLUL 3. STRATEGIA DE DEZVOLTARE		97
3.1	VIZIUNE	98
3.2	OBIECTIVE DE DEZVOLTARE	100
3.3	POLITICI, PROGRAME, PROIECTE SECTORIALE	101
3.4	NECESITĂȚI INVESTIȚIONALE ȘI POSIBILITĂȚI DE FINANȚARE	117
3.4.1	Necesități de investiții	117
3.4.2	Priorități investiționale	119
3.4.3	Priorități investiționale	120
CAPITOLUL 4. MONITORIZARE ȘI EVALUARE		123
4.1	CADRUL INSTITUȚIONAL	125
4.2	INDICATORI	127
AUTORI		147
DOCUMENTE, STUDII, LITERATURĂ DE SPECIALITATE		148
ANEXE		154

CUVÂNT ÎNAINTE

Prezentul document reprezintă versiunea finală a Planului Urbanistic General al orașului Chișinău elaborat în conformitate cu Decizia Consiliului Municipal Chișinău nr. 9/5 din 6 aprilie 2004 „Cu privire la aprobarea Concepției Planului urbanistic general al municipiului Chișinău”.

Documentul se constituie din 4 capitole distincte: (0) Introducere, (1) Audit, (2) Prognoze și scenarii de dezvoltare, (3) Strategia de dezvoltare și (4) Monitorizare și evaluare.

În introducere se descriu sarcinile planului, termenele de referință, analiza realizării PUG precedent și metodologia aplicată la elaborarea acestui document.

În primul capitol se prezintă obiectul de studiu, importanța lui pe plan național și regional, precum și relația cu planul teritorial și alte documente strategice sectoriale aprobate.

Capitolul de audit include situația existentă pe principalele sectoare și domenii: populație și forța de muncă, terenuri, locuințe, economie, utilități publice, servicii sociale, transport și mediu.

Următorul capitol conține prognoze și scenarii de dezvoltare socio-economică și teritoriale până în anul 2025.

Capitolul privind viziunea și obiectivele de dezvoltare prezintă reperele coeziunii economice, sociale și teritoriale ale orașului. Acestea sunt însoțite cu politici, programe și proiecte menite atingerea scopurilor propuse. De asemenea acest capitol include evaluarea investițiilor necesare, posibilități de finanțare din bugetul municipal și direcțiile prioritare de investiții.

Capitolul monitorizarea și implementare descrie cadrul general care urmează a fi dezvoltat pentru implementarea planului urbanistic.

Planul urbanistic este însoțit de un set de documente sub forma de

tabele de date și piese desenate care prezintă atât situația existentă cât și variante de dezvoltare și implementare a politicilor, programelor și proiectelor pentru fiecare domeniu de dezvoltare urbană.

Elaborarea Planului Urbanistic General este rezultatul cooperării dintre Consiliul Municipal Chișinău și PNUD Moldova, în care Consiliul Municipal este beneficiarul, iar PNUD Moldova, contractorul lucrării. Lucrarea este realizată de un consorțiu internațional de specialiști, din Republica Moldova, România și Belarus, din care fac parte:

- INCP Urbanproiect – Proiectant General,
- IHS România SRL – Consultant management,
- Business Consulting Institute – Proiectant specialitate (socio-economic),
- S.C. Linia Nova SRL – Proiectant specialitate (regulament local),
- I.U. BelNIIGradostroitelstva – Proiectant specialitate (transport),
- I.M. Chișinăuproiect – Proiectant specialitate (utilități).

Proiectul Planului Urbanistic General al orașului Chișinău a fost discutat în cadrul a 6 Dezbateri Publice care s-au desfășurate conform „Planului de dezbateri publice a proiectului PUG Chișinău”, aprobat prin Dispoziția Primarului General al Municipiului Nr.31-d din 15.01.07. În cadrul dezbaterilor publice au participat consilierii și specialiștii administrației publice locale, agenții economici, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale și cetățenii orașului (peste 1000 de persoane). La dezbateri au luat cuvântul peste 100 de vorbitori, care au înaintat peste 125 de propuneri de modificare a documentelor elaborate. De asemenea au fost colectate aproximativ 500 de chestionare unde cetățenii au avut posibilitatea să-și expună părerea vizavi de problemele prioritare a orașului. Propunerile înaintate au fost analizate de echipa de experți și utilizate la redactarea versiunii finale a PUG.

**CAPITOLUL 0.
INTRODUCERE**

***0.1 TERMENI DE REFERINȚĂ ȘI CONDIȚII
CONTRACTUALE***

0.2 ANALIZA ÎNDEPLINIRII PUG 1989

0.3 METODOLOGIE

0.1 TERMENI DE REFERINȚĂ ȘI CONDIȚII CONTRACTUALE

Conform termenelor de referință a contractului Ref: Local Agenda 21 0003632 din 26.09.2006 Elaboratorul va elabora Planul Urbanistic General al orașului Chișinău, care va cuprinde: analiza datelor și informației cuprinse în studiile anterioare realizate de beneficiar, auditul situației existente, formularea viziunii și obiectivelor strategice de dezvoltare, realizarea planului de politici, programe și proiecte, dezbateră publică și finalizarea documentului final.

În condițiile legislației specifice privind planificarea urbană a Republicii Moldova, Elaboratorul va fundamenta și va elabora Planul de Amenajare a municipiului Chișinău și Planul Urbanistic General al orașului Chișinău. Documentul se realizează prin inventarierea principalelor surse de informare privind practicile internaționale aplicabile subiectului studiului, prin utilizarea metodologiilor care stau la baza formulării programelor în domeniul managementului urban și al revitalizării zonelor urbane centrale, utilizând terminologia acceptată în media profesională ale planificării urbane.

În scopul obținerii unui teritoriu al coeziunii economice și sociale și respectând principiile dezvoltării durabile și ale autonomiei locale, Elaboratorul documentațiilor de urbanism a luat în

considerație, în conformitate cu documentul privind Perspectiva Dezvoltării Spațiale a Europei, următoarele aspecte:

- i) dezvoltarea policentrică echilibrată a unităților administrativ teritoriale ce compun municipiul Chișinău și întărirea parteneriatului dintre zonele urbane și cele rurale;
- ii) promovarea unui concept integrat de transport și comunicare între aceste unități administrative, dar și cu prevederile Planului de Amenajare a Teritoriului Național;
- iii) dezvoltarea și conservarea patrimoniului cultural și natural existent pe teritoriul unităților administrativ teritoriale ce compun municipiul Chișinău, printr-un management performant.

0.2 ANALIZA ÎNDEPLINIRII PUG 1989

Dezvoltarea orașului Chișinău din punct de vedere urbanistic este reglementată de Planul Urbanistic General, aprobat prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al R.S.S.M. nr. 124 din 17.04.1989. Fiind elaborat cu 17 ani în urmă, o mare parte din prevederile PUG 89 nu mai sunt actuale. Conform termenelor limite calculate, până în anul 2010 populația orașului Chișinău urma să atingă cifra de 950-1000 mii de locuitori. Dispozițiile incluse în planul nominalizat urmau să fie realizate în conjunctura fostului sistem bazat pe principiile economiei planificate și investiții capitale centralizate.

Modificările operate la PUG 89 au fost condiționate de necesitatea amplasării complexului de producere a calculatoarelor și de includerea Chișinăului în lista orașelor de importanță istorică. Necesitatea actualizării Planului Urbanistic General a mai fost dictată și de alți factori, cum ar fi:

- Autorizarea de către Guvern a repartizării unui teren de 1128 ha din preajma orașului Chișinău pentru construcția vilelor și amplasarea întovărășirilor pomicole;
- Schimbările social-economice și funciare care nu permit extinderea nejustificată a cartierelor locative pe terenurile preluate de la gospodăriile agricole suburbane ;

- Extinderea urbanistică în partea de nord a orașului spre așa-numitele „Porți de Nord”, precum și în direcția orașului Vadul lui Vodă, cartierului Budești – II;
- Acordarea unor spații extinse pentru construcția în Chișinău a caselor de locuit particulare cu un număr redus de etaje (1228 loturi în 1989-1990; 937 loturi în 1990-1993; 513 loturi în 1995-1997; 212 loturi în 1998 și 80 loturi în 1999).
- Modificările semnificative în structura demografică și administrativă a orașului Chișinău și a localităților suburbane. La 1 ianuarie 1990, aceasta constituia 755 mii de locuitori pe o suprafață de 30 mii ha. La 1 ianuarie 1999, populația orașului număra 662,7 mii de locuitori, iar a localităților municipale - 132,953 mii (în total: 795,65 mii locuitori pe un teritoriu de 56,333 ha).

Industria, protecția mediului

În perioada 1974-1991, era preconizată evacuarea a 180 de întreprinderi din partea centrală a orașului. Această acțiune a fost îndeplinită doar în proporție de 38 la sută. Suprafața normativă a

fâșiei riverane de protecție a râului Bâc în raza municipiului Chișinău este de 270 ha. Pe acest teren activează 45 de întreprinderi industriale și comunale, ocupând 15 la sută din suprafața totală a fâșiei riverane de protecție.

În prezent, situația economio-financiară în complexul industrial se află într-o criză ce se manifestă prin declinul permanent al producției și al vânzărilor, reducerea locurilor de muncă, nivelul scăzut de competitivitate a producției fabricate, majorarea datoriilor creditoare și debitoare, creșterea numărului de întreprinderi. Fără industrie, economia municipiului Chișinău nu va putea să înregistreze progrese vizibile, deoarece industria determină stabilitatea dinamicii macroeconomice și oportunitatea exportului, calitatea potențialului tehnico-științific și utilizarea forței de muncă.

Infrastructura socială

În perioada 1987-1994, în municipiul Chișinău, au fost edificate case de locuit pe o suprafață de 2,6 mln m². Fondul locativ pentru începutul anului 1995 constituia 10,4 mln m.p. sau 179 mii de apartamente, suprafața medie a unui apartament fiind de 54 m.p.. Fiecărui locuitor îi revenea 15 m.p. de spațiu locativ.

Pe o parte din teritoriile destinate locuințelor supraetajate s-a decis proiectarea și construirea cartierelor locative de case individuale: str. Ciocârlia, or. Durești, str. Grenoble, str. Nicolae Milescu Spătaru, cartierul din preajma Universității Tehnice din Moldova până la Calea Orheiului – teritoriu ce forma anterior blocurile supraetajate la „Porțile de Nord” ale orașului. Pe lângă părțile pozitive, acest proces are și caracteristici negative: necomplexitatea edificării (reieșind din situația economică diferită a beneficiarilor); nedeveloparea infrastructurii tehnice (drumuri, rețele și instalații tehnice), beneficiarii particulari nefiind în stare să suporte cheltuielile pentru edificarea acestora; afectarea unor teritorii mari din cauza amplasării loturilor separate.

Din cauza extinderii construcțiilor particulare pe teritoriile noi de la periferia orașului, teritoriile rezervate pentru amplasarea locuințelor de diverse forme, precum și cartierele „Budești – II”, „Ceucari”, nu pot fi utilizate în următorii ani, deoarece majoritatea lor au fost supuse privatizării. Ca urmare, este pus în pericol procesul de reconstrucție a părții centrale – istorice a orașului, deoarece necesitatea reamplasării locatarilor din casele

de locuit supuse demolării impune construcția unor blocuri noi pe loturi libere. Totodată, stagnarea din sectorul social-cultural din anii precedenți, când se construiau prioritar blocuri locative fără a fi finanțată și structura socială, a influențat asupra dezvoltării sistemului comercial, de prestări servicii către populație, alimentație publică. În prezent, orientarea amplasării acestor obiective se concentrează în cartierele locative care nu dispuneau de sistemul de deservire a populației. Concomitent, ia amploare procesul de reprofilare a spațiilor existente. Astfel au apărut supermarket-urile: „GREEN HILLS” în sectoarele Botanica, Rîșcani; „FIDESCO” în sectoarele Ciocana și Centru; centrele comerciale „ELAT”, „GEMENII S. A.”, centrul comercial „EXPO – BUSINESS” pe teritoriul E.R.E.N.-ului. Pe lângă obiectivele de proporții mari, apare și o altă rețea de obiective de comerț cu caracter provizoriu (pavilioane, gherete, terase de vară), ca parte componentă a comerțului, pavilioane comerciale încorporate în stațiile pentru transportul urban de pasageri. 90% din obiectivele menționate sunt amplasate pe magistralele, arterele și căile pietonale principale.

Din cauza situației economice și financiare precare, nu s-au realizat un șir de proiecte incluse în PUG 89 la compartimentul cultură, sport și agrement. De exemplu: Planul sportului, Stadionul republican. N-a fost definitivat canalul de canotaj, cinematograful din bd. Dacia (nefinalizat până în prezent), Muzeul Satului din regiunea grădinii zoologice, Parcul „Trei Iezi”, etc. În cadrul Planului general, în anul 1992 a fost elaborată „Schema dezvoltării teritoriilor spațiilor verzi în municipiul Chișinău”.

Scopul final al prezentului PUG constă în asigurarea dreptului cetățenilor, fiecărei familii de a alege cel mai potrivit mod de îmbunătățire a condițiilor de trai. Conform art. 25 din Declarația Universală a Dreptului Omului, fiecare cetățean are dreptul la un anumit standard de viață, de sănătate și bunăstare pentru sine și familia sa, la asigurarea alimentației, îmbrăcămintei, locuinței și îngrijirii medicale, precum și la serviciile sociale necesare. În perioada de tranziție, necesitatea acută de promovare a eficienței economice în condițiile critice de protecție a păturilor defavorizate, impune sprijinirea unei piețe parțial controlate de autorități în sectorul de locuințe. Eficiența și echitatea socială presupune atingerea unui echilibru între intervenția statului (municipiului) și a condițiilor libere de piață.

Transportul și rețeaua stradală

De asemenea, nu se îndeplinește în volum deplin ori se îndeplinește cu întârzieri mari în raport cu termenele stabilite acel ansamblu de măsuri privind dezvoltarea nodului feroviar Chișinău, cu luarea în calcul a studiilor de proiect ale institutelor „Dneproghiprotrans” și „PromtranNIIproiect”, efectuate în cadrul proiectului „Planul general de dezvoltare”. Dintre măsurile preconizate nu s-au realizat: construcția căii de acces spre zona industrială str. Uzinelor, cu alăturarea către stația Atavasca și lichidarea căii de circulație din str. Ismail spre C.E.T. – 1; reconstrucția gării feroviare și sporirea capacității ei; construcția unei rețele de transport feroviar extern; construcția gării de comunicații suburbane în zona stației Visterniceni.

În scopul sporirii capacității de trafic a nodului feroviar Chișinău și a stațiilor lui, s-au efectuat parțial următoarele măsuri: construcția căilor feroviare secundare în sectorul Tighina - Ungheni; refacerea ramificației de cale ferată Revaca – Căinari; trecerea la tracțiunea electrică a trenurilor; construcția platformei pentru pasageri în apropierea gării existente (ca soluție temporară).

Dezvoltarea în perspectivă a rețelei de drumuri pentru automobile în zona de incidență a municipiului Chișinău s-a înfăptuit conform studiilor elaborate de institutele de proiectare „Soizdorproiect”, filiala Kiev, și „Moldghidroavtodor”. De altfel, măsurile principale prevăzute pentru prima tranșă a realizării PUG 89 la capitolul construcției de drumuri auto au fost, în mare parte, îndeplinite. Se intenționa, de asemenea, dezvoltarea capacității garilor și stațiilor de autobuze până la 4,4 mii de pasageri. Printre măsurile prevăzute de PUG 89, în prima tranșă s-a realizat numai construcția stației auto de direcție sudică și construcția parțială a Gării Nord pe Calea Moșilor.

Dezvoltarea de perspectivă a aeroportului Chișinău s-a proiectat în Planul general pe baza „Fundamentării tehnico-economice a lărgirii aeroportului Chișinău”, efectuate de Institutul „Ucraeroproiect”. Lărgirea ansamblului aerogării era determinată în baza elaborărilor de proiect ale I.P. „Chișinăuproiect”. Totodată, în prima tranșă se prevedea să fie realizate următoarele: construcția ansamblului suplimentar al autogării pentru 800 de pasageri; construcția hotelului pentru 400 de locuri; reînnoirea parcului de avioane înregistrat; finalizarea

amenajării celei de-a doua piste de decolare și de aterizare prevăzute pentru avioane de tipuri noi.

Soluțiile de proiect ale PUG 89 privind dezvoltarea rețelei de drumuri și străzii s-au bazat pe: organizarea arhitectural-sistematizată a teritoriului municipiului; necesitatea descărcării teritoriului raioanelor locative de turetele de transport; necesitatea implementării unui nou tip de transport de călători electrificat – tramvaiul. Concomitent, se propunea formarea unei centuri interioare de transport pe seama sistemului de străzi magistrale de importanță general-urbană cu o circulație reglată a transportului: str. Alecu Russo, str. Meșterul Manole cu ieșirea proiectată pe b-dul Cuza Vodă – str. Miorița – str. Mesager – str. Mihai Viteazul, cu ieșirea proiectată pe str. Tudor Vladimirescu – str. Alecu Russo. În afară de aceasta, se preconiza formarea de străzi magistrale între sectoarele importante ale orașului și direcțiile exterioare (b-dul Cantemir, șos. Muncești, str. Vasile Lupu etc.), construcția intersecțiilor de trafic și a pasajelor pietonale subterane.

Potrivit datelor de mai sus, măsurile prioritare privind dezvoltarea rețelei stradal-rutiere a municipiului și a elementelor acesteia n-au fost înfăptuite în corespundere cu PUG 89 și rămân cu mult în urma termenelor stabilite. Trebuie de menționat faptul că rămânerea în urmă a dezvoltării rețelei de drumuri și străzi a municipiului atrage după sine sporirea sarcinii pe rețeaua existentă, supraîncărcarea unui mare număr de străzi (b-dul Ștefan cel Mare și Sfânt, str. A. Pușkin, str. Mitropolit Bănulescu-Bodoni, b-dul Renașterii, str. Alecu Russo, str. Iu. Gagarin, șos. Muncești, str. București, etc.) și noduri. Aceasta conduce la agravarea situației ecologice, micșorarea capacității de trafic a străzilor și a nodurilor de transport, scăderea vitezelor de exploatare a transportului, inclusiv a celui urban. Cu toate acestea, începând cu anul 1998, în pofida unei situații economice dificile, în municipiu s-a format o tendință pozitivă privitoare la construcția de străzi. A fost reconstruită porțiunea străzii Ismail (1 tranșă) de la b-dul Ștefan cel Mare și Sfânt până la str. Albișoara, reconstruită str. Ciuflea, fapt ce a creat premise pentru reconstrucția str. Ismail mai sus de b-dul Ștefan cel Mare și Sfânt. S-a finalizat construcția străzii Ceucari.

PUG 89 prevedea dezvoltarea prioritară în municipiul Chișinău a unui sistem de transport public urban. Drept bază a acestui sistem urma să devină rețeaua de tramvai, preconizată către termenul primei tranșe cu o bandă izolată de tramvai, un depou

de tramvaie, stații de tracțiune, etc. Totodată, rețeaua de troleibuze și de autobuze, urma să cunoască o dezvoltare de perspectivă, pe contul sporirii liniilor și al extinderii parcului.

Printre măsurile prioritare, în prima tranșă a PUG 89 au fost prevăzute următoarele: construcția liniilor de tramvai cu o lungime de 28 km (calculate pe axă) pe străzile: Bucovinei – Mircea cel Bătrân – Ismail – Cantemir – Gagarin – Decebal – Titulescu – Cuza Vodă – Dacia; construcția unui depou pentru 100 de vagoane; construcția liniei noi de troleibuz pe b-dul Dacia, șoseaua Hâncesti, în cartierul Poșta Veche, pe b-dul Mircea cel Bătrân, str. Independenței, str. Muncești; procurarea de material rulant nou (circa 100 de unități); construcția unor noi stații de tracțiune; formarea unor noi linii de autobuz în noile zone de construcție, procurarea unui material rulant nou (circa 270 de unități), construcția unui parc suplimentar de autobuze.

Însă, din motive cunoscute, realizarea acestor obiective ale PUG 89 nu s-au realizat. Construcția primei tranșe de tramvai este legată de necesitatea construcției ieșirii străzii Ismail spre cartierul locativ Ciocana, precum și a reconstrucției ei, incluzând instalațiile artificiale. În asemenea condiții dificile, în scopul asigurării traficului de pasageri în municipiu, au fost antrenate mijloace de transport din sectorul privat. Ele au fost îndreptate spre organizarea traficului de călători în sistemul de „MAXI TAXI”, de regulă, pe linii de transport public existente.

În fapt, microbuzele au devenit astăzi un sistem de trafic de călători independent, căruia îi revine o parte considerabilă din volumul total urban. Asemenea pondere nu a fost prevăzută în PUG 89. Folosirea sistemului de microbuze în structura transportului orășenesc municipal va fi privită ca o măsură provizorie, deoarece exploatarea MAXI TAXI-urilor conduce la consecințe negative și generează probleme suplimentare. Astfel, din cauza capacității de trafic reduse, microbuzele circulă cu intervale mici pe aceleași rute ca și transportul public. În consecință, are loc scăderea capacității de trafic a stațiilor, ceea ce conduce la micșorarea vitezelor de exploatare a transportului public, sporirea aglomerației pe străzi și așa aglomerate, poluarea bazinului de aer.

În PUG 89 parcul de autoturisme al municipiului era calculat, pornind de la numărul proiectat al populației și de la nivelul normativ al înzestrării cu automobile: 108 autoturisme la mia de locuitori, cu nivelul inițial de 45,6 de automobile la mia de

locuitori. Astfel, parcul calculat al autoturismelor a trebuit să constituie pentru prima tranșă 93 mii de automobile. O asemenea sporire a parcului de autoturisme (de 2,4 ori) a determinat necesitatea amplasării de instalații suplimentare pentru: păstrarea de scurtă și de lungă durată a vehiculelor (parcări); deservirea mijloacelor de transport (stații de asistență tehnică, stațiilor de automobile, spălătorii, benzinării).

Numărul suplimentar de locuri prevăzute pentru parcare pe durată lungă a mașinilor era, în prima tranșă, de 44,6 mii locuri, iar suprafața totală de amplasare – 71,3 ha. Suprafața menționată s-a determinat în funcție de condiția amplasării numărului suplimentar de mașini în garajele și parcări multietajate. Este evident că soluționarea problemei privind parcarile autoturismelor în municipiu va fi posibilă numai pe baza construirii de stațiuni-garaje multietajate.

În mod analog, pentru organizarea de parcări pe lângă obiectivele publice e nevoie de trecut la modalitatea menționată mai sus. Aceasta este necesar mai ales în partea centrală a orașului. Realizarea ulterioară a măsurilor respective este prevăzută de Programul construcției drumurilor pentru automobile în Republica Moldova. Aceste măsuri sunt precizate și în Planul de Amenajare Teritorială a municipiului Chișinău, și în noul PUG.

În proiectul PUG 89 era prevăzut un șir de măsuri necesare pentru dezvoltarea infrastructurii edilitare, dintre care menționăm următoarele: creșterea numerică a populației; organizarea arhitectural-sistematică a teritoriului; structura construcției; organizarea zonelor industriale, comunale și de depozitare; sporirea gradului de amenajare a celor comunale, precum și de depozitare; sporirea gradului de amenajare a teritoriului municipiului.

Obiectivele privitoare la dezvoltarea sistemului de aducțiune a apei n-au fost atinse, iar măsurile planificate pentru dezvoltarea acestuia s-au realizat numai parțial. O asemenea situație se explică prin scăderea ritmului de creștere a populației, a producției industriale, precum și prin lipsa de perspective clare de dezvoltare a sectoarelor industrial și comunal ale municipiului. Din cauza deficitului permanent de finanțare a sistemului de alimentare cu apă, a uzurii fizice a multora din elementele lui, au sporit pierderile de apă potabilă în cursul transportării (conform unor date, aceste pierderi constituiau peste 30%).

Dezvoltarea sistemului de alimentare cu energie termică este determinat de dezvoltarea social-economică a municipiului: mărirea fondului locativ, sporirea capacității obiectivelor social-culturale, dezvoltarea sistemelor industrial și cultural. Proiectul planului general prevedea dezvoltarea surselor de alimentare cu căldură pentru o putere totală de 3955 Gcal/h, adică se intenționa un spor al puterii calorice de 2,2 ori mai înalt în comparație cu anul 1986. O asemenea dezvoltare a puterilor surselor de căldură era determinată de necesitatea lichidării atât a deficitului de putere existent, cât și a asigurării necesarului de căldură al construcțiilor industriale și locative de perspectivă. Ținem să menționăm că, de rând cu volumul insuficient de finanțare, dezvoltarea sistemului de aprovizionare cu căldură era frânată și de cauze obiective: lipsa unor termene concrete de realizare a construcției prevăzute de planul general. Astfel, în procesul coordonării schemei de aprovizionare cu căldură, în anul 1993 a devenit evidentă nepotrivirea acesteia cu realitatea privind balanța sarcinilor tehnice și producția energiei termice.

În urma deficitului de mijloace financiare necesare asigurării funcționării surselor în regim normal se producea scăderea unor parametri ai sistemului. Creșterea tarifelor la energia termică, scăderea volumelor producției au dat naștere unui asemenea fenomen cum e debranșarea voită de la sistemul central de termificare, de la alimentarea cu apă caldă din partea unui număr considerabil de consumatori. Astfel, dezvoltarea sistemului de alimentare cu căldură al municipiului Chișinău trebuie redefinită în baza fundamentării tehnico-economice a altui grafic de temperatură.

Sistemul de alimentare cu energie electrică al municipiului Chișinău, în conformitate cu PUG 89, se dezvoltă din două surse de alimentare: mărirea puterii electrice a CET-2 în cursul extinderii etapizate a acesteia, și două substații sistemice de 330/110/35 kw – Chișinău-Nord și Chișinău-Sud.

În scopul acoperirii sarcinilor electrice, se prevedea dezvoltarea punctelor centrale de distribuție și transformare de 10/0,4 kw. Pentru reducerea pierderilor la transportarea energiei electrice, s-au programat măsuri de reconstrucție a rețelelor de 6 kw și 35 kw și a echipamentului respectiv. Măsurile trasate sunt îndeplinite într-un volum considerabil, mai ales în zonele construcțiilor noi. Cu toate acestea, dezvoltarea propriilor capacități de producere a energiei electrice la CET-2 (până la 585 Mw nominal) rămâne nerealizată, deoarece mărirea puterii electrice se stabilea în

complex cu creșterea puterilor ei termice. Trecerea CET-1 la regimul centralei termice pentru încălzirea apei, cu lichidarea producției de energie electrică, având tensiunea de 35 kV, nu s-a realizat. Au fost pe deplin realizate măsurile reconstructive de pe rețeaua de 6 kV. Din această cauză se menține alimentarea cu energie electrică după o schemă învechită a mai multor consumatori, inclusiv a sectorului locativ Râșcani, ceea ce conduce la pierderi de tensiune nejustificate tehnologic.

Starea defectuoasă a sistemului de alimentare cu căldură și cu apă caldă a condus în ultimul timp la o folosire largă a aparatelor locale de încălzire a încăperilor și a apei. Asemenea situație are drept consecință o încadrare suplimentară a posturilor de transformare, ceea ce nu a fost prevăzut în planul general.

Dezvoltarea în continuare a sistemului de alimentare cu energie electrică, inclusiv pentru perspectiva cea mai apropiată, poate fi determinată numai pe baza pronosticării numărului populației, programului construcției locative și comunale, perspectivelor producției industriale

Conform PUG 89, pentru asigurarea volumelor corespunzătoare de alimentare cu gaze, se planifica dezvoltarea sistemului de aducțiune a gazelor în baza construcției celui de-al doilea racord de gaze spre municipiul Chișinău și a stației de distribuție a gazelor SDG-3, precum și pe seama sporirii productivității SDG-1", a reconstrucției Cazangeriei de Est, construcției celei de-a doua linii a gazoductului din or. Râbnîța. Ideea era să fie construite posturi principale de distribuție a gazelor pe perimetrul municipiului și astfel să se creeze un inel de gazoducte de înaltă presiune. În cadrul PUG 89 a fost proiectată SDG-1 pe un nou teritoriu, a fost începută construcția gazoductului spre ea, însă programul de măsuri n-a fost realizat pe deplin, dată fiind lipsa perspectivelor de dezvoltare a sectorului „Budești – 2” și încetarea finanțării din contul mijloacelor bugetului republican. S-a mai efectuat construcția rețelelor și instalațiilor de gaze, dar volumele și ritmurile lor nu corespund cu cele planificate.

Amenajarea teritoriului și salubritatea

Teritoriul municipiului Chișinău face parte din zona desfășurării active a proceselor naturale care deteriorează relieful și limitează posibilitățile valorificării urbanistice. Din această cauză, teritoriul municipiului este supus procesului de alunecare, inundațiilor,

diferitor tipuri de eroziuni și impactului seismic. Construcțiile în municipiu, din cauza influenței tehnogene, atrag după sine schimbări în mediul geologic natural și în activizarea proceselor naturale. Pe de altă parte, mediul geologic înrăutățit creează necesitatea efectuării unor măsuri tehnice speciale privind protecția teritoriului deja construit.

Proiectul PUG 89 prevedea măsurile respective referitoare la pregătirea inginerescă a teritoriului municipiului: efectuarea măsurilor de protecție împotriva alunecărilor; amenajarea râului Bâc, a pâraielor și a bazinelor de apă care acumulează debitul pluvial; măsuri de scădere a nivelului apei pe teritoriu, din contul aplicării sistemelor de drenaj de diferite tipuri; efectuarea măsurilor antiseismice de pregătire a terenurilor de fundație în timpul construcției obiectivelor.

Realizarea măsurilor preconizate urma să fie detaliată în cursul elaborării Schemei de protecție a municipiului Chișinău de procesele geologice periculoase. Întocmirea acestei scheme a fost suspendată din lipsă de mijloace financiare. O situație analogică se observă și în privința înfăptuirii măsurilor de protecție împotriva alunecărilor de teren. Construcția instalațiilor de protecție împotriva alunecărilor, începută la sfârșitul anilor 80 și începutul anilor 90, a fost ulterior stopată din lipsa de finanțare. Măsuri de curățare a unor bazine de apă a albiei râului Bâc și a afluenților lui nu s-au desfășurat.

Proiectul planului general al municipiului Chișinău prevedea soluționarea problemei evacuării și prelucrării, amplasarea unei uzine de prelucrare a deșeurilor și implementarea sistemului de evacuare a gunoiului în containere, în conformitate cu normele de protecție a mediului înconjurător. Construcția uzinei de prelucrare a deșeurilor menajere nu s-a produs din lipsă de finanțe. Evacuarea gunoiului se efectuează de o întreprindere de transport auto specializată, deșeurile fiind transportate la stația de deșeurii și apoi la poligonul de depozitare. În prezent în municipiul Chișinău se planifică construcția uzinei de prelucrare ale deșeurilor din contul atragerii investițiilor străine și implementării sistemului de colectare a deșeurilor.

0.3 METODOLOGIE

Elaborarea Planului Urbanistic General al orașului Chișinău s-a realizat în conformitate cu practica internațională referitoare la managementul și planificarea dezvoltării urbane. Procesul de elaborare a PUG a inclus crearea cadrului instituțional de elaborare a strategiei, elemente de lucru pe teren, colectare și analize de date, discuții cu factori de decizie și în cadrul grupurilor de lucru, studii, chestionare, etc. și s-a desfășurat în conformitate cu următoarele etape:

Etapa 1: Constituirea Comitetului de Dezvoltare Strategică – CDS. CDS este o structură cu largă reprezentare publică creat prin Dispoziția Primarului General interimar nr. 1128-d din 29.11.2005, abilitat cu funcții de monitorizare a întregului proces de elaborare a PUG și pentru asigurarea coordonării activității de elaborare și aprobare a PUG.

Etapa 2: Elaborarea Auditului situației existente de dezvoltare. Auditul reprezintă rezultatul realizării unui șir de activități de diagnosticare a situației curente de dezvoltare a orașului, identificarea relațiilor funcționale din teritoriu, disfuncționalităților și disparităților existente și șanselor de dezvoltare.

Etapa 3: Definirea viziunii și obiectivelor strategice de dezvoltare. Formularea viziunii și obiectivelor strategice este rezultatul unui proces de discuții în grupurile de lucru în cadrul cărora au fost analizate prognozele demografice și de dezvoltare socio-economică, a fost stabilită previziunea dezvoltării de viitor a orașului și direcțiile sectoriale de dezvoltare.

Etapa 4: Elaborarea politicilor, programelor și proiectelor de dezvoltare. Formularea politicilor, programelor și proiectelor cuprinde domeniile de implicație și modalitățile de operaționalitate a autorităților publice în scopul soluționării unor clase de probleme existente identificate în faza de Audit.

Etapa 5: Elaborarea mecanismelor de implementare, monitorizare și evaluare. Mecanismele elaborate cuprind metodologia de implementare a politicilor, programelor și proiectelor și conceptul instituțional de monitorizare, evaluare și actualizare a PUG.

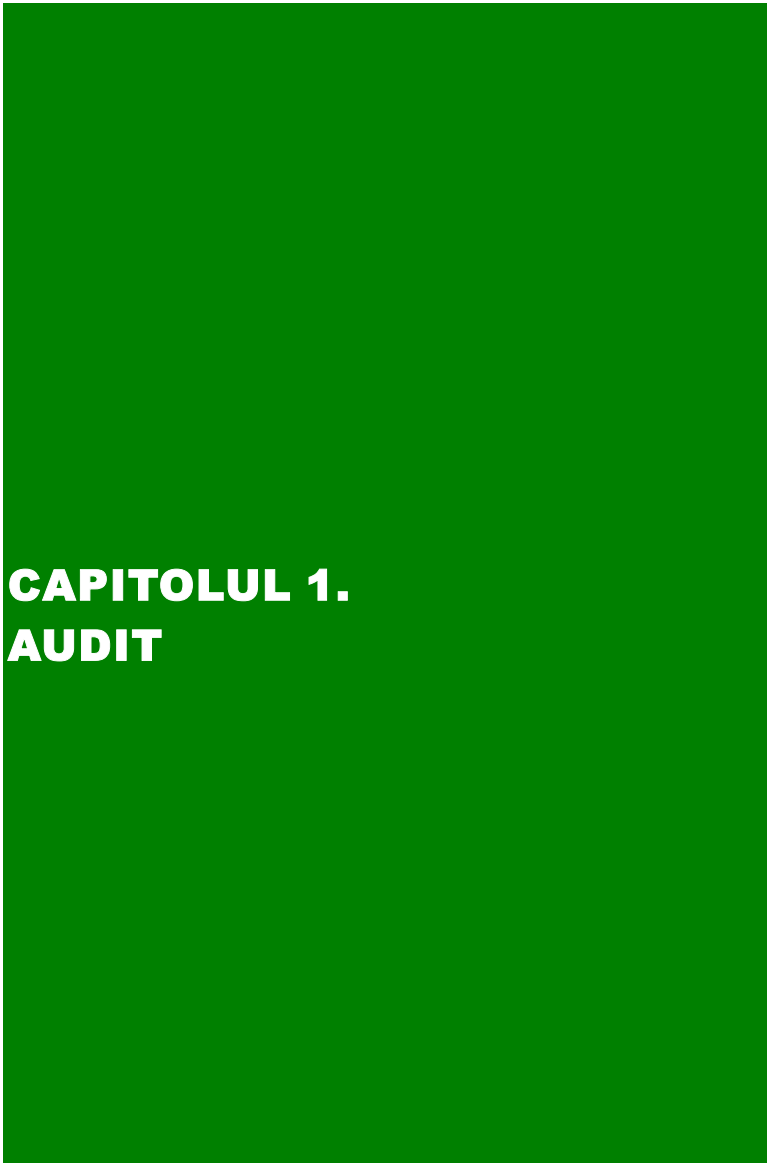
Etapa 6: Audieri publice ale documentelor elaborate. Audierea publică a documentelor elaborate a presupus implicarea factorilor de decizie, oamenilor de afaceri, structurilor

societății civile și populației prin dezbateri publice, chestionare și/sau interviuri, pentru stabilirea unui consens în ceea ce privește viziunea, obiectivele, politicile, programele și proiectele de dezvoltare.

Etapă 7: Ajustarea PUG și înaintarea spre aprobare de către Consiliul Municipal. PUG a fost ajustat conform recomandărilor audierilor publice. Documentația finală a fost pregătită și înaintată Consiliului Municipal spre aprobare. Odată cu aprobarea, PUG devine documentul oficial de reglementare a domeniului de urbanism și amenajare a teritoriului.

Schematic procesul de elaborare a PUG este reprezentat în tabelul următor:

I. Constituirea CDS: Monitorizarea întregului proces de elaborare a PUG			
Identificarea actorilor-cheie		Crearea CDS	Aprobarea creării CDS
II. Audit: Care este starea existentă de dezvoltare?			
Identificarea factorilor dezvoltării		Identificarea tendințelor de dezvoltare	Analiza SWOT
Audit: Piese Scrise		Audit: Piese Desenate	
III. Viziune și obiective strategice: Cum ar trebui să fie, sau să devină orașul?			
Conceptul strategic de dezvoltare bazat pe valorile/identitatea locală		Formularea obiectivelor strategice prin combinația optimă a factorilor de dezvoltare	
IV. Formularea politicilor – programelor – proiectelor de dezvoltare: Care sunt politicile de dezvoltare pe clase de probleme?			
Probleme - Politici		Programe și proiecte organizate pe politici	
V. Implementare, monitorizare, evaluare: Care sunt pașii ce trebuie urmați pentru implementarea programelor și proiectelor și cum se poate asigur implementarea lor cu succes?			
Cadrul instituțional și condiții de implementare		Mecanisme de monitorizare	Indicatori de evaluare Analiza impactului
VI. Audieri publice: Stabilirea consensului privind dezvoltarea orașului			
Prezentarea documentației elaborate		Dezbateri publice, mese rotunde, chestionare, focus-grupuri, interviuri	
VI. Ajustarea - Aprobarea PUG: Legalizare normativă a prevederilor de urbanism și amenajare a teritoriului			
Ajustarea documentației elaborate conform recomandărilor Audierilor publice		Pregătirea și înaintarea spre aprobare	Aprobarea PUG de către Consiliul Municipal

CAPITOLUL 1. AUDIT

1.1 COOPERARE TERITORIALĂ

1.2 DEMOGRAFIE ȘI FORȚA DE MUNCĂ

1.3 TERENURI

1.4 LOCUINȚE

1.5 DEZVOLTAREA ECONOMICĂ

1.6 UTILITĂȚI PUBLICE

1.7 SERVICII PUBLICE

1.8 MEDIU

1.9 TRANSPORT

1.10 ANALIZA SWOT

1.1 COOPERARE TERITORIALĂ

1.1.1 Context Național

Municipiul Chișinău, capitala Republicii Moldova, este centrul politic, economic, științific, educațional și cultural al republicii. Concentrând potențial și multe pârgii de influență economică, Chișinău joacă, pe plan național, rolul unui centru urban strategic de creștere a competitivității economice și de dezvoltare a economiei naționale în ansamblu.

Statutul de capitală conferă municipiului o forță și un dinamism de dezvoltare superior celorlalte unități administrativ-teritoriale. Potențialul economic și financiar al Chișinăului derivă din statutului de capitală, care presupune realizarea unei game largi de funcții politice, administrative, economice și culturale ce conferă municipiului un caracter unic și distinct.

Municipiul Chișinău este unul din cele mai mari aglomerații urbane din regiune. În perioada sovietică, orașul a cunoscut unul din cele mai înalte ritmuri de creștere a populației. După proclamarea independenței aceste ritmuri au devenit mai lente, creșterea revenind, în special, din contul suburbiilor în care locuiesc peste 100 mii de oameni. Începând cu anul 2000, populația capitalei este în descreștere, principalii factori fiind migrarea la muncă peste hotare, la alt loc de trai, precum și structura demografică nefavorabilă. În perspectivă se prognozează stabilizarea

numărului populației orașului la nivelul de 600 de mii. Totodată se vor acutiza problemele demografice, în special, asigurarea cu forța de muncă.

Având în anul 2005 o pondere de cca. 21% din populația republicii, municipiul deține 50% aproape la toți indicatorii principali. Municipiul asigură peste 45% din PIB-ul național și peste 60% din volumul total al impozitelor și taxelor încasate la bugetul consolidat, efectuează circa 80% din importuri și 60% din exporturi. Din totalul de întreprinderi active, peste 70% sunt din Chișinău, în care lucrează peste 50% din salariați. Astfel ponderea în totalul economiei naționale este suficient de mare, încât să putem afirma că aceasta depinde, în mod hotărâtor, de economia capitalei. Competitivitatea municipiului pe piața internă este net superioară față de restul țării. De asemenea, Chișinău este puntea prin care restul țării participă la competiția pe piața externă.

Orașele Bălți, Cahul, Ungheni, Tighina și Tiraspol menite să balanseze sistemul urban al republicii și să limiteze dezvoltarea hipertrofică a Chișinăului, nu realizează această sarcină din cauze politice și socio-economice. Conflictul transnistrean limitează dezvoltarea dinamică economico-socială a regiunii, inclusiv a aglomerațiilor urbane. Tranziția și-a lăsat o amprentă nefastă asupra dezvoltării tuturor orașelor Republicii Moldova, atât din

cauza politicilor promovate în cadrul sistemului totalitar, cât și din lipsa unor politici regionale coerente ale guvernelor din perioada independenței.

În plan național se manifestă vădit și confruntarea permanentă dintre administrația municipală și cea centrală care fac uz atât prin pârgii politice, cât și de cele economico-financiare. Bugetul capitalei constituie doar 25% din finanțele acumulate pe teritoriul municipal, ceea ce este de 2-3 ori mai puțin ca în alte capitale, dar și insuficient pentru acoperirea necesităților vitale ale municipiului. Atâta timp cât vor persista decalaje în dezvoltarea teritoriului, această confruntare se va menține.

1.1.2 Context Internațional

În contrast cu dimensiunea națională, pe plan regional, municipiul Chișinău se prezintă actualmente ca un oraș periferic, cu influență internațională limitată, cu un deficit mare de servicii metropolitane și cu funcții internaționale slab dezvoltate. Indicatorii principali economici (produsul regional brut, cheltuieli bugetare, investiții străine pe cap de locuitor), și cei sociali (asigurarea cu spațiu locativ, calitatea serviciilor comunale etc.) plasează Chișinăul cu mult sub nivelul capitalelor țărilor vecine, dar și al altor orașe din regiune – Iași, Lviv sau Odesa. Cele mai importante fluxuri regionale de transport, informaționale și financiare ocolesc Chișinăul, trecând prin București (la vest), Kiev (la est), Lviv (la nord) și Odesa (la sud).

Din perspectiva integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană, Chișinăul ar putea să devină un centru regional de influență și să beneficieze de noi oportunități oferite de cooperarea cu alte centre similare din regiune. Având în vedere poziția avansată a României în procesul de integrare europeană, relația Chișinău-București pe coordonatele cooperării regionale are o importanță strategică și trebuie cultivată în mod prioritar. (fapt depășit!!!) Această relație constituie cea mai sigură și mai scurtă cale de afirmare a Chișinăului pe plan continental ca o metropolă regională cu un grad sporit de influență internațională, iar, în virtutea situației geografice, și ca o punte de legătură între Est și Vest.

Mobilizarea eforturilor pentru realizarea opțiunii de transformare a Chișinăului într-o aglomerație urbană importantă în regiune necesită înlăturarea unui șir de obstacole, condiționate de limitările infrastructurii urbanistice, tehnice și de transport, de

nivelul insuficient de dezvoltare a comunicațiilor și conectărilor internaționale. De asemenea, se evidențiază lipsa cadrului de pregătire a populației față de oportunitățile și dezavantajele unui oraș deschis concurenței internaționale, precum și de calitatea discutabilă a unor servicii oferite în ultimii ani.

1.1.3 Relația cu planul Teritorial și Strategii Sectoriale

Municipiul Chișinău ocupă o poziție specială în ierarhia localităților Republicii Moldova. Rolul capitalei în context național este determinat de următorii factori: 1) amplasarea geografică favorabilă atât pe teritoriul țării, cât și față de alte capitale și orașe mari ale statelor europene învecinate; 2) amplasarea municipiului la intersecția diverselor tipuri de căi de comunicații și transport: rutiere, feroviare, aeriene, fluviale; 3) un potențial uman cu premise reale pentru dezvoltarea ulterioară; 4) condiții pentru revitalizarea complexului industrial și reorientarea către tehnologiile moderne; 5) dotare suficientă cu elemente ale infrastructurii socio-culturale de nivel național; 6) cadre calificate în domeniul cercetărilor și științelor aplicative; 7) condiții climaterice și naturale favorabile, existența unor obiecte de patrimoniu construit, necesare pentru dezvoltarea turismului și sectorului balnear; 8) relații culturale tradiționale cu alte orașe din străinătate, predispoziția investitorilor autohtoni și străini de a susține inițiativele locale.

Relevanța municipiului Chișinău rezidă în funcțiile sale: centru administrativ și socio-economic în rețeaua națională și regională de localități; capitală a unui stat suveran european, cu toate atribuțiile respective, inclusiv diplomatice; nucleu al zonei centrale din punctul de vedere al structurării regionale; reședință de municipiu, posibilități de relaționare cu toate localitățile componente.

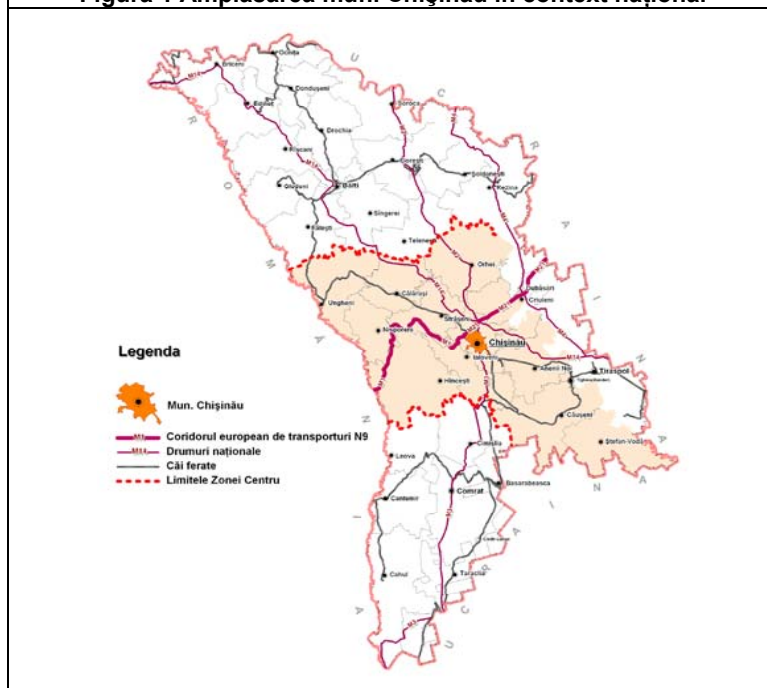
Integritatea acestor funcții și atribuții concentrează sarcini antropogene deosebite, generând diverse probleme, cum ar fi concentrația maximă de autorități și instituții administrative de diferite niveluri, instituții bancare, culturale, educaționale, comerciale, etc., sau supradimensionarea bruscă a parcului de automobile.

Problematica evidențiată necesită soluții imediate și se va regăsi în PATN și PUG Chișinău. În vederea promovării principiilor dezvoltării durabile, asigurării echilibrului internațional, armonizării legislației și ameliorării situației socio-economice, în

planul urbanistic general se impun următoarele acțiuni și activități până în anul 2020:

1. Realizarea structurii de transport și comunicații pentru preluarea fluxului rutier, feroviar și aerian sub aspectul dezvoltării proceselor integraționiste.
2. Consolidarea structurilor regionale vizând reorientarea accentelor și sarcinilor antropogene și tehnogene către alte zone, dezvoltate insuficient sau defavorizate.
3. Amplificarea relațiilor intralocale în scopul susținerii inițiativelor pentru cooperarea regională, sectorială sau intermunicipală, sintetizarea și consolidarea unor aptitudini specifice teritoriului concret.
4. Revitalizarea și protecția patrimoniului național și construit existent, crearea premiselor pentru dezvoltarea domeniului turismului, sportului, businessului balneoclimateric.

Figura 1 Amplasarea mun. Chișinău în context național

Municipiul Chișinău, cu toate localitățile componente, este amplasat în zona centrală a Republicii Moldova, constituind nucleul regiunii economice respective. Capitala are o rază de influență de aproximativ 100 – 110 km, care este bine fundamentată în Planul de Amenajare a Teritoriului Național din mai multe puncte de vedere: concentrarea potențialului uman și socio-economic, existența pieței forței de muncă; poziționarea geografică favorabilă în rețeaua de localități ale zonei centrale; relații în transport și comunicații de nivel interregional, național și internațional; amplasarea instituțiilor administrative centrale și locale; disponibilitatea pentru amplasarea investițiilor în majoritatea sectoarelor economice.

Sub aspect regional, pentru municipiul Chișinău se pot evidenția următoarele sarcini primordiale pe perioada de calcul: consolidarea relațiilor umane, culturale, socio-economice între localitățile regiunii, inclusiv cu unitățile administrativ-teritoriale Strășeni, Orhei, Criuleni, Anenii Noi, Ialoveni; înfăptuirea inițiativelor de cooperare inter- și extraregională, evidențierea și susținerea procesului de apariție și dezvoltare a unor poli cu trăsături și aptitudini caracteristice; antrenarea tuturor localităților din zonă și din municipiu la realizarea obiectivelor de colaborare transfrontalieră – coridoare rutiere, feroviare, etc.; redistribuirea funcțiilor sociale în cadrul localităților municipiului, crearea structurii policentrice interlocale, în scopul diminuării sarcinilor antropogene concentrate în capitală și în zona centrală a acesteia.

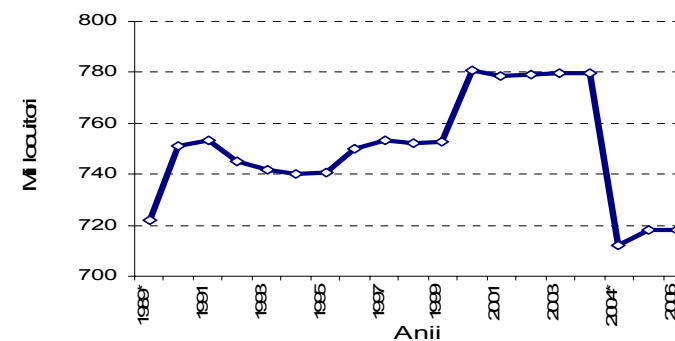
Detalierea opțiunilor menționate se conține în cadrul Planului de Amenajare a Teritoriului Municipiului Chișinău – parte componentă a prezentei lucrări. Elaborarea și implementarea măsurilor preconizate în PUG trebuie să fie realizată, luând în considerare și documentele aprobate la nivel municipal: (a) Concepția PUG, (b) Strategia Locativă, (c) Concepția dezvoltării termifcării în orașul Chișinău, (d) Strategia dezvoltării transportului urban pentru perioada 2006-2010 și la nivel național: (i) Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei, (ii) Strategia dezvoltării industriei, (iii) Strategia dezvoltării sectorului agroindustrial, (iv) Strategia dezvoltării energeticii, (v) Strategia dezvoltării durabile a turismului.

1.2 DEMOGRAFIE ȘI FORȚA DE MUNCĂ

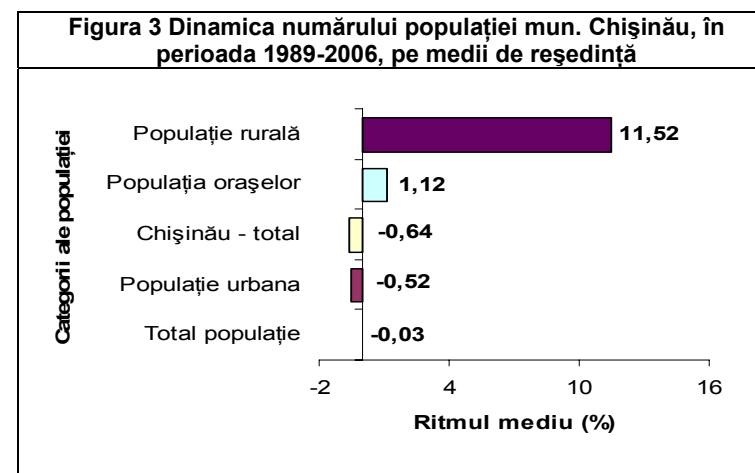
1.2.1 Dinamica populației

La începutul anului 2005 populația municipiului Chișinău reprezenta 1/5 (cca. 21%) din populația Republicii Moldova, sau aproape jumătate (49,2%) din populația urbană a republicii. La data recensământului din 05/10/2004, populația municipiului număra 712,2 locuitori, efectiv apropiat de cel înregistrat la recensământul anterior (12/01/1989), de 721,9 mii locuitori (o descreștere absolută de 9,7 mii locuitori sau una relativă de -1,34%). În general, dinamica efectivului populației municipiului Chișinău, în perioada 1989-2006, poate fi surprinsă în figura 2

Figura 2 Numărului populației mun. Chișinău, în perioada 1989-2006

Dinamica populației municipiului Chișinău a fost influențată în proporție de cca. 30% (creștere) de mișcarea naturală, și în proporție de cca. 70% (reducere) de mișcarea migratorie. Reducerea numărului total al populației municipiului, în perioada 1989-2006, a fost determinată de reducerea substanțială a populației din mediul urban, cu 63,3 mii locuitori, și creșterea efectivului populației rurale. În general, în perioada analizată, populația municipiului a înregistrat o scădere nesemnificativă de 0,03%. Cu toate acestea, pot fi sesizate mari diferențe în dinamica structurii populației după mediile de reședință. Astfel, cea mai dinamică în perioada analizată a fost populația rurală, care a înregistrat o creștere medie anuală de 11,5%, fiind urmată de populația orașelor din cadrul municipiului cu 1,1%. Cea mai mare reducere l-a suportat numărul populației or. Chișinău, care în perioada 1989-2005 a înregistrat o scădere medie anuală de cca. 0,64%, moment care a și influențat reducerea proporției populației urbane în municipiu (figura 3).

Structura populației municipiului după mediul de reședință indica, la începutul anului 2005, o predominare majoră a populației urbane de 90,4%, comparativ cu cea rurală, care deținea 9,6% din populația totală, față de situația anului 1990, în care în mediul urban era amplasată 98,7%, și în cel rural numai 1,3% din populația totală a municipiului. Modificările structurale se explică atât prin extinderea municipiului, cât și prin intensificarea populării mediului rural. În cadrul populației urbane poate fi sesizată o scădere continuă a proporției populației orașului Chișinău (de la 92,7% în 1990 la 91,5% în 2005) și creșterea populației din celelalte orașe din cadrul municipiului (tab.1). La nivelul celui mai consistent element (or. Chișinău) nu s-au produs modificări în ordinea sectoarelor după proporția populației, ci doar modificări structurale nesemnificative.

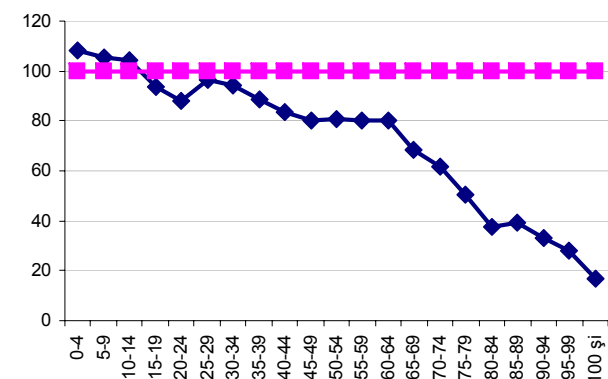
Tabelul 1

Structura populației municipiului Chișinău, după mediul de reședință

	1990	1995	2000	2005
Populație urbana	97,0	96,7	91,9	90,4
Chișinău – total	89,9	89,3	85,0	82,7
Populația orașelor	7,1	7,4	6,9	7,7
Populație rurală	3,0	3,3	8,1	9,6
Total populație	100	100	100	100

Structura populației după sexe putea fi calificată, la începutul anului 2005, drept una dezechilibrată. Populația masculină deținea o proporție de 46,6%, diferența proporției dintre sexe fiind destul de mare -(6,9%). Această situație este aproape în totalitate determinată de dezechilibrele care s-au format în mediul urban al municipiului, cu precădere în or. Chișinău. Diferențele dintre sexe sunt și mai pregnante în cazul abordării combinate a criteriilor sexe și vârste. Astfel, rata generală de masculinitate a populației în anul 2005 a fost de 87.6 bărbați la 100 de femei, în timp ce la nivelul grupelor cincinale de vârste diferențele se manifestă în creștere, odată cu avansarea în vârstă (figura 4). Astfel, în municipiul Chișinău la vârsta cuprinsă între 15 și 19 ani populația masculină, mai masivă la naștere, trece într-o inferioritate numerică, care se păstrează și devine mai accentuată la vârstele avansate.

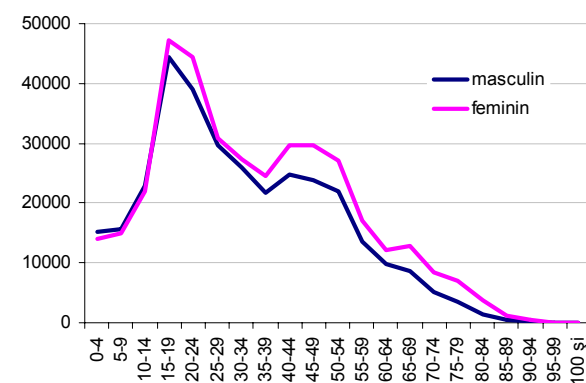
Figura 4 Rata de masculinitate a populației mun. Chișinău, (2005)

Diferențele substanțiale dintre sexe pot fi sesizate și în cadrul abordărilor valorilor absolute ale celor două contingente ale populației pe grupe de vârstă (figura 5). Diferențe între cele două sexe sunt mai pronunțate la grupele de vârstă active din punct de vedere economic, fiind determinate de mobilitatea mult mai intensă a bărbaților decât cea a femeilor.

Structura după vârste a populației municipiului se prezenta, la începutul anului 2005, ca una favorabilă (pentru prezent), dar poate deveni defavorabilă pentru perioade mai extinse (medii și de lungă durată). Sub influența unor efecte economice și sociale distructive din ultimele decenii ale secolului trecut, fenomenele demografice, care țin de reproducerea naturală și de mobilitatea spațială a populației, au degradat esențial, provocând astfel dezechilibre profunde și în structura după vârste a populației municipiului (fenomen valabil și pentru întreaga republică). Dinamica structurii după vârste a populației municipiului a descris traseul de la o structură suficient de favorabilă a populației după vârste în anul de recensământ 1989, la o structură destul de uniformă în următorii 10 ani, progresivă în primii cinci și regresivă în următorii cinci ani.

Figura 5 Populația mun. Chișinău, pe vârste și sex

În perioada 1989-2005, poate fi sesizată o descreștere continuă a efectivului și, implicit, a structurii populației din prima grupă mare de vârstă (0-14 ani), care asigură completarea contingentului populației active din punct de vedere economic, plasat într-o ascensiune structurală, și o creștere a proporției populației în vârstă avansată. O atare dinamică asigură o presiune demografică în descreștere, dar și o îmbătrânire rapidă a populației, capabilă să depășească într-o perioadă medie limitele rezonabile (figura 7).

Situația privind aspectele populației repartizate pe sexe și grupe de vârstă poate fi vizualizată prin piramidele vârstelor elaborate pentru anii 1989, 2005. (figura 6). În figura 6 merită a fi pusă în evidență baza piramidei, care semnifică efectivele populației de vârstă tânără, și care a intrat într-o recesiune continuă, înregistrând în 2005 o suprafață aproximativ de două ori mai mică decât cea din anul 1989, interpretată ca o reducere aproape dublă a efectivelor din primele două grupe de vârste cincinale. Diametral opus se prezintă situația contingentelor populației din grupele de vârstă cuprinse între 15-19 și 20-24 (generațiile cu anul nașterii cuprins în intervalul 1980-1990), efectivele căror sunt masive comparativ cu anul 1989.

Figura 7 Structura populației mun. Chișinău, după grupele mari de vârstă (1989-2006)

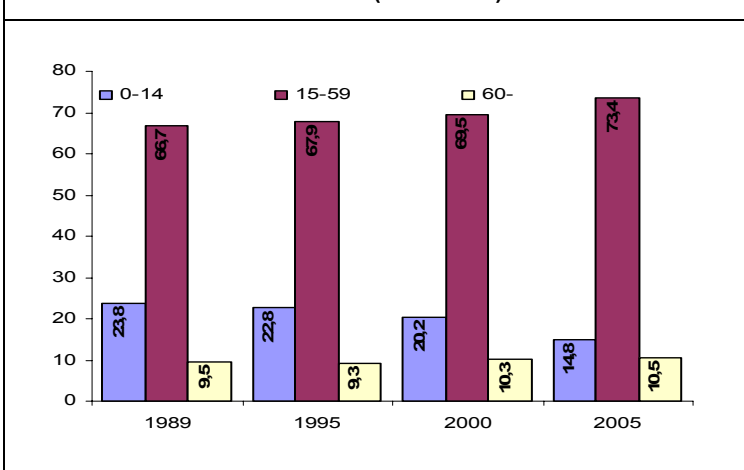
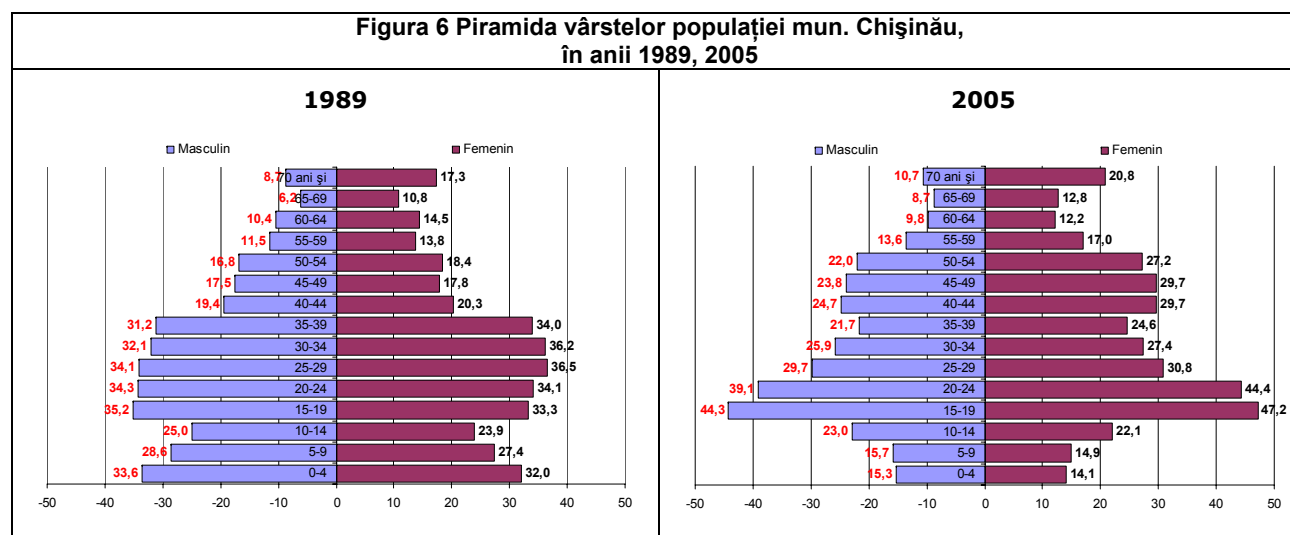

Figura 6 Piramida vârstelor populației mun. Chișinău, în anii 1989, 2005

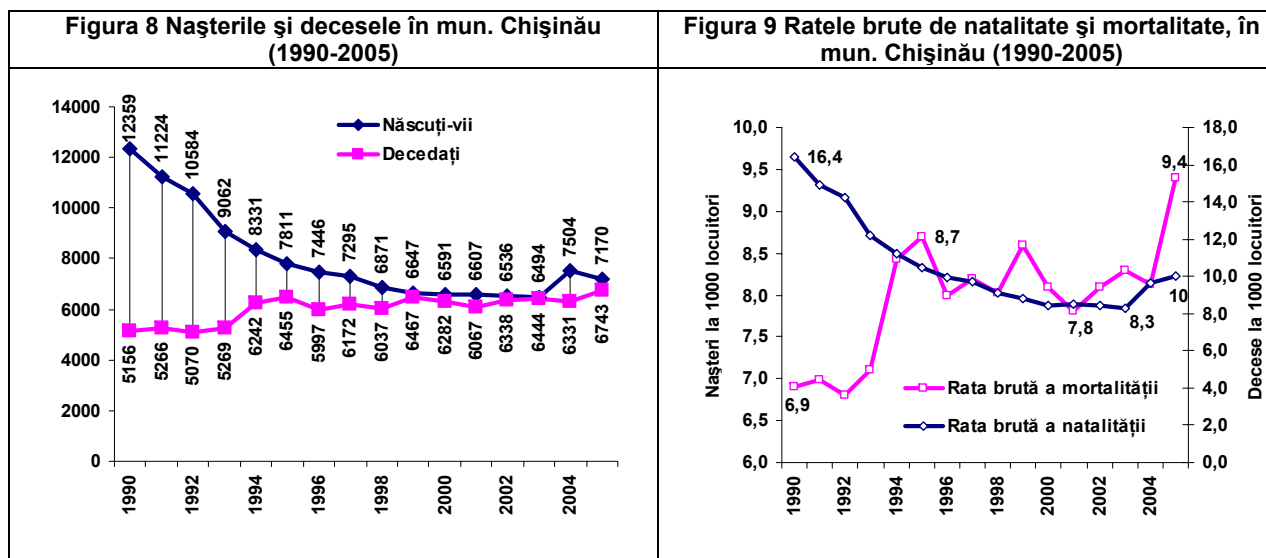

Referindu-ne la aspectele descrise, se poate constata, cu o relativă certitudine, faptul că în următorii 5 ani în condiții constante ale fertilității specifice pe grupe cincinale de vârstă, va crește rata generală de natalitate, și implici sub incidența acestui fenomen, va intra într-o ascensiune și numărul populației municipiului.

Mișcarea naturală în mun. Chișinău, pe anul 2005, are următoarele caracteristici: au fost înregistrați 7170 născuți vii, situație care s-a plasat cu 334 cazuri sub nivelul numărului de născuți vii din anul anterior (2004), și cu 863 sub nivelul mediu anual (8033) din perioada 1990-2005. Astfel, natalitatea în municipiu în perioada analizată a înregistrat un ritm mediu anual negativ de cca. -3,2%. În același timp mortalitatea, intrând în contrapartida natalității, a înregistrat o dinamică pozitivă, manifestându-se cu o valoare medie anuală de cca. 6021 decese, descriind în perioada 1990-2005 o creștere relativă de cca. 30% (+1,6% în medie pe an), fenomene care pot fi sesizate fără dificultăți în figura 8. În aceste condiții, s-a înregistrat o reducere continuă a sporului natural, cu o valoare absolută de -6776 persoane, acesta înregistrând o descreștere medie anuală cu cca. 15 %.

În perioada respectivă au fost defavorabile și intensitățile proceselor care fac obiectul mișcării naturale. O descreștere substanțială a ratei brute de natalitate de la 16,4 promile în anul 1990 la 10 promile în 2005, valoarea minimală de 8,3‰ înregistrându-se în 2003, a fost însoțită de o creștere la fel de mare a ratei brute de mortalitate, de la 6,9‰ în 1990 la 9,4‰ spre sfârșitul perioadei (2005). Astfel, rata brută de natalitate s-a redus în perioada 1990-2005 cu circa 40% (reducere anuală de 2,2%), în timp ce rata generală de mortalitate a crescut în aceeași perioadă cu cca. 36% (+0,23% pe an), ambele determinând o reducere substanțială a ratei sporului natural cu cca. 94% (-15,1% anual).

Mișcarea mecanică a populației municipiului a fost una defavorabilă în întreaga perioadă 1990-2005, înregistrând o rată generală migratoare medie anuală de -5,3‰, aceasta situându-se într-o descreștere medie anuală de cca. 15%.

1.2.2 Densitatea populației

Densitatea populației este unul din indicii principali de utilizare rațională a teritoriilor orașului și depinde direct de tipul construcțiilor locative. Densitatea medie a populației în hotarele administrative ale orașului Chișinău constituie în timpul de față 48 om/ha, inclusiv în hotarele teritoriilor construite – 71 om/ha. Pentru aprecierea situației din orașul Chișinău, trebuie de efectuat următoarea comparare: Chișinău – 48 om/ha, la numărul total de 593,8 mii oameni; Cracov – 65 om/ha, la numărul total de 731 mii oameni; Varșovia – 67 om/ha, la numărul total de 1575 mii oameni; Sofia – 94 om/ha, la numărul total de 1137 mii oameni; Sankt-Petersburg – 121 om/ha, la numărul total de 4241 mii oameni.

Densitatea populației variază în funcție de tipurile de construcție a fondului locativ, de aspectul și de numărul de etaje ale blocurilor locative. În diferite sectoare ale orașului densitatea populației este diferită, variind între de la 20 până la 60 om/ha la construcțiile individuale și de la 200 până la 450 om/ha la construcțiile cu mai multe nivele. În cartierele de construcții mixte densitatea populației variază de la 70 până la 180 om/ha. În corespundere cu normele existente, densitatea populației la construcțiile individuale cu loturi pe lângă casă trebuie să fie nu mai puțin de 40 om/ha, în cele cu mai multe nivele de la 200 până la 420 om/ha, în funcție de media de niveluri.

Cea mai mare densitate a populației se observă la cartierele 9-16 a construcțiilor cu mai multe nivele în partea centrală a sectorului Râșcani – 439 om/ha. Cea mai mică densitate a populației este atestată la periferia orașului și constituie de la 10 până la 20 om/ha (cartierele Poșta Veche, Schinoasa, Buiucani, str. Muncești, dea lungul malului râului Bâc). Aceasta se explică de câțiva factori, cum ar fi: valorificarea parțială a teritoriilor, folosirea irațională a teritoriilor, prezența construcțiilor șubrede și vechi, Densitatea medie a populației în sectoarele administrative ale orașului este redată în Tabelul 2.

Densitatea medie a populației în sectoarele administrative ale orașului			
Denumirea sectorului	Densitatea populației (loc./ha)		
	Medie	Minimă	Maximă
Centru	110	20	199
Râșcani	223	7	439
Botanica	172	34	309
Ciocana	168	9	335
Buiucani	148	20	297
Chișinău	48	9	439

1.2.3 Piața muncii

Din totalul de 717,9 mii locuitori ai municipiului, 529,4 mii, sau cca. 74%, reprezintă forța de muncă potențială (populația cu vârsta de 15-56/61 ani). Populația economic activă constituie 258,6 mii persoane (250,9 mii persoane angajate în câmpul muncii și 7,7 mii șomeri înregistrați), sau cca. 19% din totalul pe țară. Restul de cca. 270 mii de persoane reprezintă angajații în sectorul neformal, șomerii neînregistrați (inclusiv cei plecați la muncă peste hotare), persoanele în transfer de la un loc de lucru la altul și cele în incapacitate temporară de muncă. Este evident că majoritatea din aceste persoane constituie o rezervă potențială care poate fi atrasă în câmpul muncii într-un viitor previzibil.

În perioada 2001-2005, numărul celor angajați în câmpul muncii a sporit cu cca. 14%, deși ultimii trei ani rata de creștere este în declin (respectiv 6%, 4% și 3%).

Repartizarea celor 250,9 mii salariați pe tipuri de activități economice denotă o dominare a industriei prelucrătoare (20%), învățământului (13,6%), comerțului (10,3%), transporturilor-telecomunicațiilor (9,9%), sănătății publice (9,5%), tranzacțiilor imobiliare (8,9%) și administrației publice (8%), ceea ce confirmă un grad de diversificare relativ înalt al domeniilor de ocupare a forței de muncă. Împreună, aceste șapte ramuri oferă 75,6% din totalul locurilor de muncă.

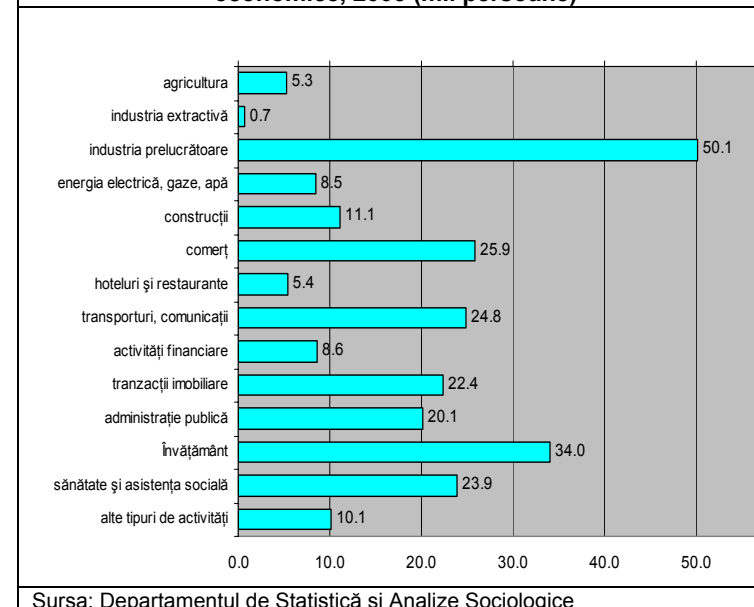
Cele mai mari rate de angajare în perioada 2001-2005 au înregistrat domeniile administrație publică (8,3%), comerț (7,3%) industria extractivă (7,1%) sectorul hotelier-restaurante (6,0%), activitățile financiare (4,9%), sfera construcțiilor (4,5%) și tranzacțiilor imobiliare (4,5%). Agricultură, domeniul sănătății publice și cel de aprovizionare cu energie electrică-apă-gaze sunt trei ramuri care au înregistrat cote negative în angajarea personalului (respectiv -11,8%, -1,8% și -0,8%).

În anul 2005, salariul mediu lunar a constituit 1776 lei, ceea ce este aproape de 3 ori mai mult decât în 2001 (623 lei). În 2005, indicele salariului nominal (față de anul precedent) a reprezentat 118,1% (față de 129,5% în 2001), iar al celui real (ținând cont de indicele prețurilor de consum) respectiv, de 105,5% (față de 118,2% în 2001). Este evidentă o tendință de reducere a creșterii salariului nominal și în special al celui real, ultimul reprezentând o componentă importantă a nivelului de viață. Salariul mediu pe ramuri indică o dominare clară a sectorului financiar (3831,7 lei,

în 2005), urmat de construcții și industria extractivă (datorită boom-ului în construcții) și sectorul energie electrică-gaze-apă (sectoare-monopol).

Variațiile salariale pe tipuri de proprietate indică o superioritate a întreprinderilor cu capital străin, urmate de întreprinderile mixte. Este un fenomen obișnuit, deoarece aceste companii selectează, de regulă, personalul cel mai calificat, oferindu-i și o remuneraare corespunzătoare. Iar poziția inferioară a sectorului privat față de cel public poate fi explicată prin reglementările tarifare mai stricte cu privire la remunerare în domeniul public, dar și o posibilă remuneraare „neoficială” a salariaților din sectorul privat.

Figura 10 Repartizarea salariaților pe tipuri de activități economice, 2005 (mii persoane)

Sursa: Departamentul de Statistică și Analize Sociologice

1.2.4 Tendințe de dezvoltare demografică

Principalele tendințe de dezvoltare demografică a orașului Chișinău sunt următoarele :

- (i) rata de angajare a populației are o tendință clară de creștere, inclusiv și ca urmare a oficializării relațiilor de muncă a persoanelor din sectorul neformal
- (ii) revigorarea economică a contribuit în prima fază la creștere cererii de forță de muncă în construcții, activități financiare, tranzacții imobiliare, în continuare domeniile principale de interes vor fi serviciile (hoteliere și turism, transport internațional, IT) și industriile ușoară și alimentară

1.2.5 Concluzii

Fiind determinată de o amplă recesiune economică și de o structură demografică deteriorată, în perioada cuprinsă între 1989-2005 populația municipiului Chișinău a înregistrat o reducere absolută nesubstanțială de 4 mii locuitori. Această reducere a fost determinată de descreșterea substanțială a populației mediului urban, cu 63,3 mii locuitori, și de creșterea efectivului populației rurale, cu 59,3 mii locuitori. Dinamica populației municipiului, în perioada analizată, a fost influențată în proporție de cca. 30% (creștere) de mișcarea naturală, și în proporție de cca. 70% (reducere) de mișcarea migratorie. În prezent, circa 90% din populația municipiului este amplasată în mediul urban și 10% în cel rural. Structura populației municipiului, atât după sexe, cât și cea după vârste, poate fi calificată drept una dezechilibrată. Deși situat în zona unei reduceri substanțiale a natalității și a unei creșteri moderate a mortalității, sporul natural în municipiu rămâne a fi încă pozitiv. În întreaga perioadă analizată, mișcarea mecanică a populației municipiului a fost una defavorabilă, înregistrând o rată generală migratorie medie anuală de -5,3‰, aceasta fiind într-o descreștere continuă.

Din totalul de 717,9 mii locuitori ai municipiului, 529,4 mii, sau cca. 74%, reprezintă forța de muncă potențială (populația cu vârsta de 15-56/61 ani). Populația economic activă constituie 258,6 mii persoane, restul de cca. 279 mii persoane reprezintă rezerva resurselor de muncă. Salariul nominal a înregistrat în perioada 2001-2005 o creștere apropiată de 3 ori, devansându-l astfel, pe cel real, care reflectă capacitatea de cumpărare a angajaților și care a crescut doar de 1,7 ori.

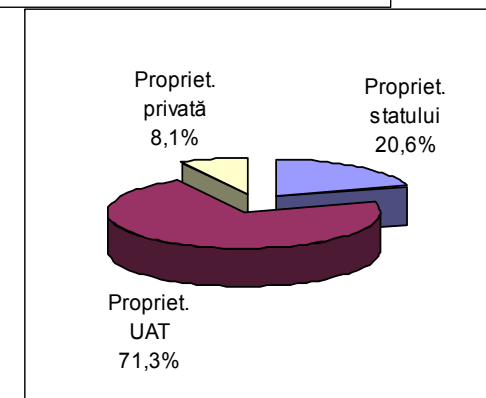
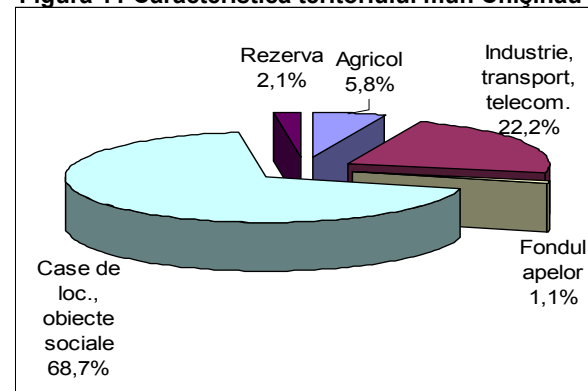
1.3 TERENURI

1.3.1 Caracteristica teritoriului

Teritoriul orașului Chișinău este amplasat pe arealul de sud-est al Codrilor, unde podișul Moldovenesc este întretăiat de lunca lată și adâncă a râului Bâc, afluent de dreapta al Nistrului. Teritoriul urban actual ocupă valea râului Bâc pe o lungime de 20 km, la care se adaugă văile afluenților săi.

La 01.01.2006 suprafața totală a orașului constituia 12,3 mii ha. Teritoriul se caracterizează prin ponderea însemnată a terenurilor pentru construcția de locuințe, obiective sociale și alte construcții pentru utilizări publice (68,7% sau 8,3 mii ha), urmate de cele destinate activităților industriale, transport și telecomunicații (22,2% - 2,7 mii ha). Ponderi neînsemnate dețin suprafețele destinate agriculturii, rezervelor și apelor.

Figura 11 Caracteristica teritoriului mun Chișinău

Conform formei de proprietate, teritoriul include:

- Terenuri proprietate publică a or. Chișinău – 8 767 ha sau 71,3% din suprafață. Cea mai mare parte a terenurilor sunt cele pentru construcții și curți, terenuri pentru plantații forestiere care dețin 93,8% din total (8,2 mii ha).
- Terenuri proprietate publică a statului – 2 534 ha sau 20,6% din suprafața totală, care include terenuri ale: fondului silvic, fondului apelor, drumuri naționale și regionale, destinate protecției naturii, construcțiilor, inclusiv terenuri destinate industriei și infrastructurii edilitare
- Terenuri proprietate privată – o mie de ha, doar 8,1% din total terenuri, fiind ocupate preponderent de construcții și curți.

Nivelul de fertilitate a solurilor, conform bonității medii și caracteristicilor, corespunde indicelui mediu de calitate a terenurilor, în general, pe republică. Pentru anul 2005 această ea a constituit este 64 grad-hectar și se referă la clasa III (satisfăcătoare) de tipologie a solurilor. Pentru teritorii concrete ale orașului și municipiului cercetări suplimentare nu s-au executat.

1.3.2 Zonarea funcțională

În prezent capitala a epuizat rezervele pentru extinderea teritorială drept consecință a unor decizii nechibzuite, lipsa investițiilor în construcția de locuințe multietajate, în infrastructura socială, edilitară, etc. Astfel pentru suprafețe mari din sectoarele orașului au fost alocate în anii 1994-2004 pentru construcții unifamilare în detrimentul prevederilor Planului urbanistic general din 1989. Totodată, au fost supuse privatizării majoritatea întreprinderilor industriale sau vândute la licitații pe bucăți, neglijându-se profilul tehnologic, destinația viitoare a construcției procurate și posibilitatea reală de divizare a rețelelor și instalațiilor edilitare. Sub pericol în aceeași perioadă de timp au fost zonele de agrement, grădinile publice, scuarle, parcurile, teritoriile înverzite. Unele din ele au dispărut completamente sau au fost deteriorate parțial.

Funcțional terenurile în Chișinău se împart în teritorii pentru: (i) locuire; (ii) infrastructura de producere, depozitare și comunală;

(iii) infrastructura socială; (iv) teritorii destinate transportului, (v) zonele de odihnă și de agrement, rezervele.

Teritorii pentru locuire sunt orientate spre consolidarea funcțiilor principale ale habitatului. Actuale pentru orașul Chișinău sunt reconstruirea fondului locativ existent, reabilitarea tehnică, termică și supraetajarea caselor de locuit existente; asigurarea cu elemente ale infrastructurii edilitare, de transport și comunicații, sporirea nivelului de amenajare a cartierelor de locuințe, inclusiv pe teritoriile noi; modernizarea infrastructurii sociale și apropierea serviciilor publice de populație.

Zonele sau formațiunile industriale, în majoritatea cazurilor își vor păstra destinația funcțională actuală, fiind consolidate, modernizate, re tehnologizate referitor la activitățile de bază, echiparea cu transport, infrastructură edilitară și comunicații.

Impactul creat de amplasarea întreprinderilor industriale în zona centrală, teritoriile locuibile în lunca râului Bâc va fi diminuat printr-o serie de măsuri tehnice și organizatorice, inclusiv lichidarea sau reprofilarea, după caz, a agenților economici din zona centrală, funcționarea cărora generează nocivități, depășind limitele admisibile; reamplasarea întreprinderilor industriale din zona riverană Bâcului la I etapă între str. M. Viteazul, Petricani, Calea Moșilor, Calea Basarabiei, Ismail, Albișoara; eliberarea teritoriilor adiacente Gării Feroviare prin desființarea întreprinderilor Căii Ferate Moldova și reamplasarea, după caz, a acestora pe terenurile libere din vecinătatea stației Revaca; realizarea fâșiilor sanitare de protecție conformate normativelor în vigoare prin înverzirea și amenajarea corespunzătoare a teritoriilor acestora.

Infrastructura socială, prevăzută în PUG-ul precedent nu a fost realizată în măsura planificată, evidențiindu-se depășirea ritmurilor construcției de locuințe față de edificarea sistemului de utilități și servicii publice. Astfel, în prezent se evidențiază îndepărtarea serviciilor sociale de locul de trai al populației, supraîncărcarea zonei centrale cu obiective de menire publică, dotarea neuniformă a sectoarelor cu obiecte cu destinație educațională, medicală, protecție socială, centre sportive, muzeistice și etnografice, complex balneologic și de reabilitare, etc.

Infrastructura de transport în structura urbanistică reprezintă un sistem în care se evidențiază patru zone planimetrice principale: sud-vest (Botanica - Telecentru), nord-vest (Buiucani - Sculeni),

nord-est (Râșcani, Budești, Poșta Veche), centru (zona industrială „Sculeni”, Valea Trandafirilor, Valea r. Bâc). Factorii de bază ce influențează menținerea acestei structuri sunt landsaftul, elementele infrastructurii tehnice, sistemul existent de străzi magistrale, calea ferată, obiectele importante ale complexului energetic-industrial. Acestea complică organizarea legăturilor rutiere durabile între formațiunile structurale ale mediului urban și aduc la scumpirea realizării acestora. Ele au avut un impact considerabil asupra creării rețelei de drumuri și străzi, care se forma pe schema radială. Legăturile zonei centrale cu alte elemente structurale se asigurau pe puținele străzi radiale, cum ar fi M. Viteazul, bd. Renașterii, bd. Gagarin, bd. Dacia, str. V. Alecsandri, Sfatul Țării, Calea Ieșilor, I. Creangă, fapt care a dus la consolidarea diametrelor, intersectate de fluxuri mari de transport intraurban și la suprasolicitarea rețelei de drumuri și străzi din centrul capitalei.

Zonele de odihnă și de agrement fac parte din carcasa ecologică a capitalei țării. Realizarea acestei idei solicită insistență și termene scurte pentru crearea un mediu favorabil și ameliorarea imaginii Chișinăului printre capitalele europene. Constituirea unui sistem de spații verzi este posibilă numai prin crearea în lunca râului Bâc a zonei de agrement cu toată infrastructura necesară. Această activitate trebuie realizată concomitent cu inventarierea fondului zonelor verzi, parcurilor, scuarilor, reabilitarea și modernizarea acestora.

Rezervele teritoriale reprezintă doar 2,1% din suprafața totală (259 ha) și sunt solicitate de sporirea nivelului de asigurare cu spațiu locativ, lansarea activităților de reconstruire a zonei centrale, fondului construit existent, precum și materializarea propunerilor de finalizare a infrastructurii de transport solicită conturarea unor teritorii necesare pentru dezvoltarea urbanistică a capitalei.

În același timp, cca. 37% de terenuri fac parte din categoria terenurilor de risc major, sub aspect seismic, iar ameliorarea, consolidarea și valorificarea acestora necesită cheltuieli financiare și materiale substanțiale.

Rezervele de teritorii în mun. Chișinău		
Localizarea terenului	Suprafața, ha	Domeniul solicitant
Budești - 2	195	Construcție de locuințe
Botanica, Aeroport	260	-
Șoseaua Balcani, Buiucani	120	-
Botanica, Grenoble - Codru	90	-
Ceucari, Calea Orheiului	100	-
Stăuceni, Calea Orheiului	110	-
Durlești	50	-
Centura de ocolire - str. Bacioiul Nou – șoseaua Hîncești	32	Trasarea drumurilor, străzilor, centurilor de ocolire
Centura de ocolire – str. Bacioiul Nou - str. Vadul lui Vodă	41	-
Centura 2 – str. Mesager – str. Studenților	9	-
Total	1007	

1.3.3 Structura geomorfologică

Teritoriul orașului este puternic fragmentat de numeroase vâlcele și de văile pâraielor nu prea mari. Cota absolută variază de la 40 m în lunca inundabilă a văii râului Bâc până la 232 m pe cumpăna apelor. Pe teritoriul orașului o dezvoltare largă o au ravenele, alunecările, eroziunea plană și liniară și, în măsură mai mică, cea fluvială și înmlăștinirea. Formarea ravenelor este unul din cel mai răspândit proces fizico-geologic. La dezvoltarea acestui proces contribuie baza joasă a eroziunii, amplitudinea cotelor suprafeței teritoriului și rocile ușor corozibile, pantele componente (rocile loessoide, nisipuri, argile nisipoase). De asemenea la formarea ravenelor contribuie distrugerea învelișului vegetal, aratul și scurtarea versanților, amenajarea carierelor și a excavațiilor, evacuarea apelor stătătoare pe versant. Majoritatea ravenelor coincid cu pantele văilor r. Bâc și pantele vâlcelor abrupte. Trebuie de menționat activitatea economice a omului ca factor care contribuie la formarea alunecărilor antropogene. Scurtarea sau suprasolicitarea versanților, tăierea vegetației lemnoase, nerespectarea tehnologiilor la executarea lucrărilor de construcție, defectiunile rețelelor de canalizare și apeduct contribuie la apariția alunecărilor active noi pe pantele anterior afectate de asemenea procesele naturale.

Terenul orașului este constituit aproape în întregime din roci argilo-nisipoase datând din perioadele miocen și cuaternar, cu geneză diferită. Din cauza suprafeței mari, reliefului fragmentat, structurii geologice specifice (orașul se află în zona de dezvoltare a masivelor recife a sarmatului mijlociu), abundenței solurilor cu geneză și însușiri fizico-mecanice foarte variate, condițiile geologo-inginerești ale teritoriului orașului Chișinău sunt complicate și diverse.

Pe teritoriul orașului Chișinău rocile de bază sunt calcarele, argilele și nisipurile sarmațiene, sedimentate sub straturile cuaternarului superior sau care ies la lumina zilei. Calcarele sunt acoperite de o cuvertură groasă de formațiuni argilo-nisipoase, și numai în lunca râului Bâc grosimea stratului scade până la câțiva metri. Ele reprezintă blocuri de calcare rifogene Chișinău-Camensc. Argilele cenușiu-închise, gri, verzi-gălbui-cenușii sunt răspândite în depresiuni în valea Bâcului și datează cu sarmațianul mijlociu. Pe suprafețele mai ridicate ale reliefului ele formează straturi, lentile și straturi intermediare între rocile nisipurilor aleurite a sarmatului superior și miocen. Nisipurile au o

răspândire mai largă în valea r. Durlești și la periferia de sud-est a teritoriului în valea r. Bâc.

Printre depunerile de suprafață, pe teritoriul orașului sunt dezvoltate următoarele tipuri genetice de roci: aluviunile contemporane al teraselor văilor râurilor Bâc și Durlești (mâl, nisipuri, argile, argile nisipoase, soluri nisipo-lutoase); aluviuni contemporane pe fundul vâlcelor (soluri nisipo-lutoase, argile, nisipuri); depuneri aluvionare pe terasele deasupra luncilor; eluvii și eluvii-eluvionare; acumulări curgătoare; roci loessoide eolian-eluviale (soluri nisipo-lutoase și argile nisipoase).

1.3.4 Hidromorfologia

Principalele cursuri de apă care formează bazinul hidrografic în oraș sunt râul Bâc și afluenții săi de dreapta Durlești, Malina Mică, Valea Trandafirilor, Nagornâi, precum și cei de stânga Valea Cristei, Țiganca, Hulbocica, Ciocana 1 și Ciocana 2. În timpul inundațiilor apele ocupă 1% din terenurile orașului. Factorii principali care contribuie la inundația teritoriului orașului sunt înmlăștinirea albiei cursului de apă, înclinația transversală neînsemnată (sau negativă) a luncii, inundarea sectoarelor luncii orașului de viiturile tranzit, precipitațiile torențiale, soluțiile de proiectare nereușite, rețeaua de drumuri și străzi existentă, instalațiile de evacuare a apelor care nu sunt prevăzute pentru evacuarea apelor în urma viiturilor cu 1% probabilitate, starea deplorabilă a albiei, lipsa sau starea tehnică nesatisfăcătoare a instalațiilor hidrotehnice și construcțiilor de protecție împotriva viiturilor, lipsa serviciilor de exploatare a obiectelor din gospodăria apelor.

Adâncimea stratului apelor freatice de până la 5 m sunt răspândite în părțile mai joase ale orașului și împrejurimile lui, în luncile r. Bâc și Durlești, pe prima terasă deasupra luncii și la fundul vâlcelor. Uneori apele freatice ies la suprafață, formând izvoare și sectoare mlăștinoase. Pe pantele abrupte și domoale ale văilor râurilor și vâlcelor, precum pe terasele joase apele freatice sunt stratificate de la 5-10 m. Pe sectoarele înalte ale orașului se întâlnesc zone separate cu stratificarea nivelului apelor freatice mai puțin de 4 m. Astfel de acumulări lenticulare nu prea mari sunt legate cu priza de apă și se întâlnesc în dealul Telecentru (la cota 205-210 m), la periferia de sud-vest a or. Durlești (la cota 212-214 m), pe cumpăna apelor între vâlceaua Ialoveni și Schinoasa. Rocile orizontului acvifer al apelor freatice

pe teritoriul orașului sunt depunerile măloase și nisipo-argiloase din luncile și terasele de deasupra luncilor, precum și rocile loessoide și depunerile nisipoase ale spațiilor dintre cumpenele apelor. Stratul impermeabil este constituit din argilele sarmațiene, iar în unele cazuri din argilele nisipoase compacte. După compoziția chimică, predomină ape sulfurate, nocive pentru beton.

1.3.5 Valoarea de piață a terenului

În ultimii ani (2003-2007) prețul la terenuri a cunoscut o creștere semnificativă. Prețul terenurilor în orașul Chișinău variază de la caz la caz și depinde de mai mulți factori (poziționarea geografică, viitoarea destinație funcțională a construcției de pe terenul solicitat, dotarea infrastructură edilitară, de transport și comunicații, starea ecologică a zonei, prezența în vecinătate a spațiilor verzi, a întreprinderilor industriale, perspectiva urbanistică a zonei). Prețurile maxime sunt înregistrate în sectorul Buiucani și Centru, iar cel mai jos - la Ciocana. În mediu un m² în Chișinău costă circa 153 USD.

Terenurile după valoarea lor și interes investițional pot fi convențional împărțite în 5 categorii de prețuri.

La prima categorie se referă teritoriile amplasate în zona istorică a capitalei, fiind conturată de perimetrul străzilor Creangă, Belinski, Lupu, Mateevici, Alecsandri, Halipa, Tolstoi, București, Ciuflea, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt. Prețul unui m² variază între mărimile 240 - 500 u.c.

Categoria 2 este cuprinsă de nucleul istoric situat între străzile Albișoara, bd. Gagarin, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, M. Viteazul, precum și teritoriile sectoarelor Centru, Buiucani, Botanica, limitrofe zonei istorice, unelor terenuri din sectoarele Râșcani și Ciocana. Acestei categorii îi revine cel mai înalt nivel de confort de habitație. Un m² costă aici 120-240 u.c.

Categoria 3 de terenuri se referă la celelalte teritorii din zonele de locuire ale sectoarelor urbei, fiind cea mai răspândită în capitală. Aceste terenuri se caracterizează prin nivelul mediu de dotări edilitare, de asigurare cu transport și comunicații și amplasarea în apropiere a întreprinderilor industriale. Aici un m² costă 60 - 120 u.c.

Terenurile din *categoria 4* acoperă suprafețe considerabile și se referă, în general, la zonele cu platforme și noduri industriale. Prețul terenului variază între 30 - 60 u.c.

La *categoria 5* sunt atribuite teritoriile de producere cu nivel sporit de nocivități, risc tehnogen, zonele de protecție sanitară ale acestora, aeroportul cu toate serviciile aferente sau terenurile cu anumite interdicții. Aici se înregistrează prețurile cele mai scăzute de 5 - 30 u.c., iar în cazuri speciale și 2 u.c. pentru un m².

Ierarhizarea terenurilor după valoare este direct proporțională atractivității și interesului investițional. Tendințele ultimei perioade de timp reflectă extinderea treptată a spectrului de interese investiționale de la centru spre periferii. Achiziționarea terenurilor agricole în apropierea orașului Chișinău, care în perspectivă ar putea trece în categoria terenurilor urbane, poartă un caracter vădit speculativ. Aceasta este legat, în primul rând, cu perspectiva lărgirii hotarelor municipiului Chișinău și planificare construcției a diverselor obiecte cu transferarea infrastructurii corespunzătoare.

Piața funciară urbană se dezvoltă, practic, nereglementat. Lipsește transparența și publicitatea informației despre terenuri, indiferent de faptul că legislația în vigoare stabilește proceduri clare de achiziționare, cumpărare-vânzare, transmitere, privatizare a loturilor de pământ, precum și de sistematizare continuă a informației despre acestea.

Ameliorarea situației create este posibilă prin crearea și ținerea cadastrului funciar și fiscal al terenurilor; informatizarea permanentă a populației privind terenurile prin diverse metode: afișe, mass-media, pagini Web, etc.; controlul strict al procedurii de circulație a terenurilor din domeniu public în domeniu privat, ajustarea acestor acțiuni la prevederile planului urbanistic general; perfecționarea continuă a specialiștilor din domeniul administrării resurselor funciare, aplicarea procedurilor și tehnologiilor moderne în activitățile desfășurate.

1.3.6 Impozitul pe teren

Impozitarea bunurilor imobile, inclusiv a terenurilor pe teritoriul or. Chișinău, se efectuează în conformitate cu Codul fiscal, Titlul 6. Codul stabilește că impozitarea funciară are loc concomitent cu impozitarea tuturor altor bunuri imobile, solid legate de pământ, prin intermediul impozitului pe bunurile imobile. Astfel, impunerea funciară are loc în cadrul impozitării globale a tuturor bunurilor imobile, nu doar a terenurilor, ci și a clădirilor, construcțiilor, caselor de locuit și altor încăperi izolate, solid legate de pământ (de regulă, cu fundament). Impozitul pe bunurile imobile, conform Codului fiscal, este un impozit local.

În procesul administrării fiscale, impunerea funciară și altor bunuri imobile este relativ flexibilă, deoarece are loc în măsura în care cota maximă și cota minimă ale impozitului pe bunurile imobile sunt stabilite în mod imperativ de Codul fiscal (cote care nu pot fi depășite de autoritățile publice locale). Spre deosebire de alte localități, în cazul terenurilor și altor bunuri imobile din perimetrul intravilanului orașului Chișinău, Consiliul municipal Chișinău este obligat, fără nici o posibilitate de a manevra, să aplice o cotă concretă a impozitului funciar și altor bunuri imobile în mărime de 0,02% din baza impozabilă a bunurilor imobile.

În Chișinău, suma anuală a impozitului pe bunurile imobiliare se calculează de către inspectoratele fiscale de stat teritoriale. Impozitul pe bunurile imobiliare se achită de către subiectul impunerii în părți egale nu mai târziu de 15 august și 15 octombrie a anului curent. Legislația prevede și anumite înlesniri la achitarea impozitului (autorități publice, instituții bugetare, familii social-vulnerabile, etc.).

Autoritățile administrației publice locale de pot să acorde persoanelor fizice și juridice scutiri sau amânări la plata impozitului pe bunurile imobiliare în limita defalcărilor de la acest impozit în bugetele respective, conform normelor procentuale aprobate de autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea pe anul fiscal respectiv, în cazul calamităților naturale și în alte cazuri specifice, prevăzute de legislația în vigoare.

Împovărătoare, inclusiv în scopul gestionării eficiente a fondului funciar municipal, sporirii și atragerii investițiilor în sectorul imobiliar municipal sunt prevederile Codului fiscal, care, în mod imperativ, stabilesc, că, în cazul în care suprafața totală a bunului imobil (a locuinței, a construcției principale, altor edificii, înregistrate cu drept de proprietate a persoanei fizice, care sunt

utilizate ca locuință și nu sunt utilizate în activități de întreprinzător) depășește 100 m² inclusiv, cota concretă a impozitului pe bunurile imobile se majorează automat astfel:

- de la 100 m² la 200 m² - de 3 ori;
- peste 200 m² - de 28 de ori.

În proces de creare este cadastrul fiscal municipal, care, la moment, nu dispune de date sistematizate adecvate și suficiente privind subiectele și obiectele impunerii, numerele cadastrale ale terenurilor din perimetrul fondului funciar municipal, tipurile și adresa obiectelor ce constituie bunuri imobiliare, baza impozabilă, suma impozitului pe bunurile imobile ce urmează a fi achitată, precum și altă informație ce ține de plata impozitului pe funciar și altor bunuri imobile. Una din sarcinile primordiale ale PUG-ului este elaborarea și implementarea, la faza incipientă, a cadastrului juridico-fiscal, care va stabili mărimea impozitului pe bunurile imobile, inclusiv pe terenuri, în dependență de poziționarea acestora, dotarea cu elemente de infrastructură edilitară, socială etc. Evaluarea terenurilor, având în vedere prețul de piață a acestora, în scopul impozitării are loc prin intermediul evaluatorilor oficiului cadastral teritorial Chișinău, proces care decurge anevoios și care necesită a fi urgentat.

Tabelul 4
Prețul unui m² în diferite sectoare administrative
ale orașului Chișinău, 2006, USD

Sectorul administrativ	Preț minim	Preț maxim	Preț mediu
Botanica	17.5	190	103.75
Buiucani	11	500	255.5
Centru	30	400	215
Ciocana	15	125	70
Rîșcani	40	200	120
Media pe Chișinău	22.7	283	152.85

1.3.7 Politici locale privind terenul

Administrarea fondului funciar al capitalei este asigurată de Direcția funciară. Direcția a fost creată în anul 1993, divizându-se ca structură separată din cadrul Direcției arhitectură și urbanism. Motivul formării acestei structuri a fost necesitatea realizării unor modificări radicale în domeniului funciar pentru promovarea reformelor de împrăștiere și formarea cadastrului imobiliar și cel fiscal.

Direcția funciară a evoluat și sa dezvoltat pe parcursul a 13 ani promovând reformele de dezvoltare a pieței funciare cu un personal de 45 unități. În anul 2006 în baza unei hotărâri de recomandare a Guvernului Republicii Moldova și deciziei Consiliului Municipal Chișinău a fost comasată cu Direcția de arhitectură și urbanism a Consiliului Municipal Chișinău ca direcția în cadrul Direcției generale arhitectură urbanism și relații funciare.

Direcția funciară are o structură formată din patru secții cu 25 unități, real fiind ocupate 20 de unități, cu un volum mediu anual de 5 mii solicitări, 1120 decizii și 600 contracte funciare.

Dinamica solicitărilor de servicii funciare demonstrează o menținere stabilă a volumelor de solicitări anuale. Volumele de solicitări examinate anual în termen este de 84% și lunar în mediu la 73%, restul solicitări sunt depășite de termenul prevăzut de legislație pentru examinarea petițiilor. Motivul -

activitățile și litigiile funciare sunt dependente de activitatea și procedurile de examinare în cadrul Consiliului Municipal Chișinău. Un alt factor care influențează asupra examinărilor este numărul mic de specialiști și ca efect - micșorarea capacității și eficienței de muncă a direcției. Personalul direcției este format din specialiști cu studii din cadastru și organizarea teritoriului, juridic și informațional, cu o experiență profesională de la 5-14 ani.

În activitatea Direcției funciare lipsește cadrul regulatoriu intern, necesar în reglementarea proceselor tehnologice de circulație a documentelor funciare și cadastrale, examinare, eliberare și de etică profesională. Totodată lipsește și sistemul de reciclare și educare profesională a colaboratorilor. Amplasamentul și spațiul oficiului este inadecvat cerințelor de deservire a clienților, iar echiparea birourilor nu corespunde cerințelor și normelor de muncă.

Tabelul 5

Evoluția pieței funciare (terenuri proprietate publică)						
Anul	Vânzare			Arendă		
	Suprafața ha	Suma mln lei	Contracte, nr.	Suprafața ha	Suma mln lei	Contracte, nr.
2002	95,40	32,15	176	122,23	5,92	531
2003	39,35	13,26	119	93,82	3,84	488
2004	295,70	57,81	509	114,60	2,22	303
2005	80,62	38,82	199	83,98	1,88	266
2006	101,94	68,59	224	40,97	1,60	176
Total	613,01	210,63	1227	455,60	15,46	1764
Sursa: Direcția funciară						

Acest fapt era influențat de dezvoltarea economică a orașului din acea perioadă, lipsa climatului și capitalului investițional intern și extern.

Dinamica perioadei anilor 2004-2006 reflectă anumite schimbări a peții funciare prin creșterea solicitărilor de cumpărarea a terenurilor publice și scăderea echilibrată a solicitărilor pentru arenda terenurilor din fondul funciar municipal. terenurile cumpărate sunt utilizate preponderent pentru construcția edificiilor locative și comerciale. În rezultat putem remarca că în capitală odată cu creșterea prețului la terenuri se formează și primele elementele ale pieței de construcții.

Solicitările de pe piața funciară se caracteriză și prin veniturile din tranzacțiile încheiate cu clienții funciari, în mediu anual suma contractată constituie 45 mln/lei dintre care 3 mln/lei pentru arenda terenului și 42 mln/lei pentru tranzacții de vânzare cumpărare.

Pe parcursul la ultimii cinci ani se menține creșterea neregulată a sumelor contractate pentru vânzarea-cumpărarea și acest fapt se datorează termenului limită (anul 2005) de aplicare a coeficientului de micșorare a prețului normativ a pământului stimulând creșterea cererii la cumpărarea terenurilor aferente obiectivelor private. La arendă suma contractată anual este într-o scădere lentă cu o medie de 23%. Acest fenomen al pieței se datorează aplicării modalității de obținere a dreptului de arendă a terenurilor din proprietatea municipală, numai prin intermediul licitațiilor funciare cu strigare.

Veniturile la buget în ansamblu pe activități funciare sunt în creștere medie anuală de 7,7 mln lei sau 15% anual. În anul 2006 veniturile bugetului din vânzarea și arenda terenurilor au constituit 59,94 mln, fiind de 2 ori mai mari ca în 2002. lei La compartimentul vânzări de terenuri, persistă o creștere semnificativă, în mediu anual de circa 8,2 mln lei sau 23% anual. În același timp, venitul din arenda terenului este descreștere, anul în mediu - 1 mln lei sau o 9%.

1.3.8 Tendințe

Prețul normativ, prevăzut de legislație, la care se vând (privatizează) terenurile proprietate municipală aferente obiectivelor private, variază între 7-12.5 USD/m², în dependență de coeficientul amplasării terenului. Însă prețul de piață a terenului este minim 3 ori mai mare și variază în mediu între 22,7-283 USD/m². Diferența de preț dintre cel normativ și de piață stimulează creșterea cererii de piață pentru terenurilor aferente obiectivelor private. Este important faptul că prin acest proces de privatizare a terenurilor aferente obiectivelor private, se observă o creștere a bazei de impozitare și înviorarea climatului investițional. În oraș deja investitorii se orientează spre dezvoltarea și modernizarea activităților economice, deoarece aceștia, în special cei străini, preferă ca investiția să se realizeze pe terenurile proprietate privată, cu scopul micșorării riscurilor economice.

1.3.9 Concluzii

Suprafața totală a or. Chișinău constituie 12,3 mii ha. Teritoriul se caracterizează prin ponderea însemnată a terenurilor pentru construcția de locuințe, obiectivelor sociale și alte construcții pentru utilizări publice (cca. 2/3), urmate de cele destinate activităților industriale, transport și telecomunicații.

Funcțional terenurile în Chișinău se împart în teritorii pentru: (i) locuire; (ii) infrastructura de producere, depozitare și comunală; (iii) infrastructura socială; (iv) teritorii destinate transportului, (v) zonele de odihnă și de agrement, rezervele. În prezent capitala a epuizat rezervele pentru extinderea teritorială drept consecință a unor decizii nechibzuite, lipsa investițiilor în construcția de locuințe multietajate, în infrastructura socială și edilitară. etc. Dezvoltarea urbanistică a orașului poate fi realizate prin două modalități: (i) demolarea și reconstrucția fondului existent; (ii) utilizarea extravilanului suburbiilor (cca. o mie ha).

Teritoriul orașului este puternic fragmentat de numeroase vâlcele și de văile pâraielor nu prea mari. În timpul inundațiilor apele ocupă 1% din terenurile orașului, din cauza înmlăștinirii albiei cursului de apă, precipitațiilor torențiale, soluțiilor de proiectare nereușite, rețelei de drumuri și străzi existente, lipsei serviciilor de exploatare a obiectelor din gospodăria apelor. Cca. 37% de terenuri din intravilan fac parte din categoria terenurilor de risc

major, sub aspect seismic, iar ameliorarea, consolidarea și valorificarea acestora necesită cheltuieli financiare și materiale substanțiale.

Pe fundalul unei predominări a suprafețelor construite, piața funciară urbană din or. Chișinău este în fază de formare, inclusiv pentru operațiuni de gajare (ipotecare) a terenurilor urbane, în scopul obținerii de credite comerciale care practic lipsesc. Evaluarea terenurilor urbane în scopul impozitării, conform principiilor de piață, este doar în fază incipientă. Nu sunt implementate modalități practice de stabilire a prețurilor adecvate de vânzare-cumpărare a terenurilor proprietate municipală la licitațiile funciare în funcție de locul amplasării, gradul de echipare inginerescă a terenului și alte criterii aplicabile. Sistemul urban policentric poate diminua dinamica sarcinilor antropice și tehnogene în zona centrală a urbei. Structura radial-inelară sau concentrică a tramei magistrale rutiere pe deplin va corespunde problemei de optimizare a fluxurilor de transport auto, de asigurare a legăturilor durabile între toate elementele mediului urban, ocolind zona centrală. Dezvoltarea zonelor de recreație trebuie să se producă în baza spațiilor verzi existente cu eliberarea maximală a văii r. Bâc de construcțiile industriale în scopul constituirii carcase ecologice unice.

La nivel de Primărie este necesar de a elabora și implementa cadastrul juridico-fiscal, care va stabili mărimea impozitului pe bunurile imobile, în baza activității evaluatorilor oficiului cadastral teritorial Chișinău. Totodată trebuie de intensificat controlul al procedurii de circulație a terenurilor din domeniu public în domeniu privat, cu informarea permanentă a populației prin diverse metode. De asemenea la Primărie trebuie de a asigurat perfecționarea continuă a specialiștilor din domeniul administrării resurselor funciare, cu aplicarea procedeeleor, tehnologiilor moderne în activitățile desfășurate.

1.4 LOCUINȚE

1.4.1 Portofoliul de locuințe existent

Începând cu anul 2002, în sectorul construcțiilor din orașul Chișinău s-a produs o schimbare radicală. Datorită cererii crescânde, construcția spațiului locativ a devenit o activitate profitabilă. Ritmul mediu anual de creștere a spațiului locativ dat în exploatare constituie 125%.

Tabelul 6

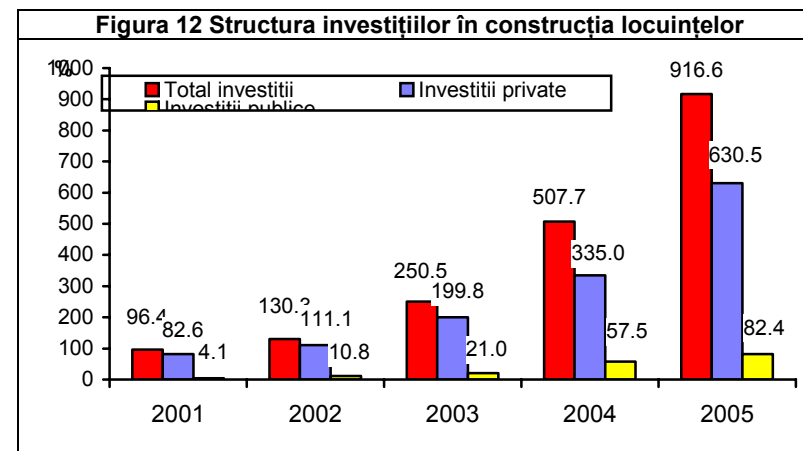
Darea în exploatare a spațiului locativ în anii 2001 - 2005 (mii m2 de suprafață totală)					
Denumirea indicilor	2001	2002	2003	2004	2005
S-au dat în exploatare, total	186,3	148,3	172,2	243,6	327,2
din total, pe forme de proprietate a beneficiarilor și întreprinderi organizații publice	5,7	11,5	2,2	8,9	29,6
beneficiari individuali	125,5	118,1	151,8	170,0	223,4

Volumul investițiilor private la construcția locuințelor a crescut de la 111,1 mln lei în anul 2002 până la 630,5 mln lei în anul 2005 și are o tendință continuă de creștere.

În 2004, după o lungă perioadă de recesiune, pentru prima dată a crescut suprafața totală a locuințelor date în folosință cu 41,5% față de anul 2003.

La sfârșitul anului 2005, în municipiu activau 1328 de întreprinderi licențiate în construcții și producerea materialelor de construcție. Majoritatea din ele sunt întreprinderi mici (până la 50 de angajați) cu capital privat. Circa 30 de întreprinderi sunt antreprenori generali la construcția spațiului locativ. În comparație cu puterea de cumpărare a populației, prețurile de piață a apartamentelor sunt înalte. Pe parcursul anului 2006, apartamentele în municipiul Chișinău se vindeau la prețul de la 450 până la 1000 euro pe m² de suprafață totală.

Cererea de locuințe pe piață și lipsa unor reguli clare în domeniul gestionării fondului funciar a impulsionat cererea la loturile de pământ. În prezent, solicitanții sunt dispuși să plătească pentru un ar de pământ de la \$10 mii, în sectoarele orașului, până la \$30 mii în zona centrală. Oferta limitată de loturi în intravilanul orașului determină creșterea prețurilor la terenurile din suburbii. În aceste zone se înregistrează deja tranzacții, în care se plătește de la \$1 mie până la \$6 mii pentru un ar de pământ. În același timp, terenurile constituie sursa principală, stabilă și previzibilă de venituri în bugetul local. Gestionarea resurselor funciare trebuie să asigure atingerea următoarelor scopuri: asigurarea cu locuințe; stimularea dezvoltării economice și asigurarea accesului investițiilor pe terenuri (nu neapărat prin vânzări). Contrar legilor pieței, creșterea vertiginoasă a prețurilor la imobil și a tranzacțiilor nu reflectă adecvat sporirea încasărilor în bugetul municipal din impozitul pe imobil. Această atitudine față de fondul funciar are drept consecință diminuarea bugetului municipal cu sute de milioane de lei anual. Cu acești bani, ar putea fi lansat programul de construcție a locuințelor sociale și, într-o perioadă relativ scurtă, să fie construite peste 60 mii m² spațiu locativ sau 1200 de apartamente sociale.

Tabelul 7

Numărul de apartamente cu care s-au efectuat tranzacții în perioada 2001 - 2006

Tipul de tranzacție	2001	2002	2003	2004	2005	2006*
Vânzare	13615	11551	10909	12295	16509	8023
Dăruire	1548	1738	2020	2093	2240	1681
Lăsat prin testament	1219	1328	2522	2541	3379	2084
Total	16382	14617	15451	16929	22128	11788

datele pentru 11 luni ale anul 2006

Conform unui studiu din 1998, posibilitățile financiare ale mai multor gospodării casnice sunt foarte limitate: din respondenții care ar dori să-și construiască locuințe proprii, 77% nu dispun de mijloace financiare, 15% ar putea să investească în construcția locuinței până la 25% din valoarea ei, 5%- ar investi 25%, 2% ar investi 50% din valoarea locuinței și numai 1% posedă toată suma pentru construcția locuinței proprii. Aceste cifre reflectă situația generală. Venitul unei familii medii în anul 2005 a constituit 5327,7 lei, care este un venit prea mic chiar în comparație cu coșul minim de existență.

1.4.2 Dinamica pieței imobiliare

Dinamica pieței de locuințe se explică prin faptul că cetățenii din întreaga țară investesc în spațiul locativ care se construiește în Chișinău, în special, cei care lucrează peste hotare. Sistemul de evidență a persoanelor care au nevoie de îmbunătățirea condițiilor de trai este învechit și nu corespunde situației reale. Pentru construcția locuințelor se utilizează următoarele surse de finanțare: credite bancare; bugetul de stat și local; sursele întreprinderilor; credite internaționale; sursele proprii ale populației. Credite ipotecare acordă 12 bănci pe un termen de până la 12 ani.

Situația favorabilă actuală pe piața de locuințe nu este susținută suficient din partea autorităților publice prin implementarea unor politici locative. Elaborarea unor politici adecvate, susținute de reglementări și programe, ar contribui la soluționarea problemelor din sectorul locativ. Însă pentru aceasta Primăria municipiului Chișinău are nevoie de implicarea tuturor participanților la procesul de dezvoltare a fondului locativ, inclusiv autoritățile centrale, în baza unui parteneriat de tip public central – public local – privat.

1.4.3 Concluzii

Portofoliul de locuințe existent nu acoperă cererea crescândă de spațiu locativ. Cu toate acestea, construcția spațiului locativ a devenit o activitate profitabilă.

Ponderea investițiilor private în construcții este net superioară investițiilor publice, fapt ce poate duce la concluzia că municipalitatea nu are pe agenda sa construcția de locuințe ori nu alocă mijloacele necesare. Participarea capitalului privat în domeniul construcțiilor poate conferi pe viitor fondului locativ nu doar prețuri înalte, ci și calitate.

Sursele de finanțare a construcției de locuințe devin din ce în ce mai variate. Pe de altă parte, mai mult de 2/3 din potențialii beneficiari au o putere de cumpărare foarte scăzută și nu pot participa cu capital propriu la construcția de locuințe. Cu alte cuvinte, cei care au cea mai mare nevoie de spațiu locativ nu vor putea de unii singuri să acopere această nevoie, mai ales în condițiile creșterii vertiginoase a prețului la locuințe. De aceea, se impune cu necesitate implicarea plenară a Primăriei capitalei în procesul de dezvoltare a spațiului locativ.

1.5 DEZVOLTAREA ECONOMICĂ

Municipiul Chișinău, cu 21,2% din potențialul economic pe țară, deține o pondere mai mare de 50% în activitățile economice principale (industrie, comerț, servicii, investiții) pe plan național. Ultimele tendințe pe țară denotă o sporire a activității economice în teritoriu, cauzate, inclusiv și de creșterile accelerate ale prețurilor la factorii de producție în Chișinău în perioada 2001-2005 (în primul rând, la terenuri și imobile). Domeniul afacerilor municipiului Chișinău reprezintă la nivel de indicatori generali cca. 22 mii de întreprinderi, 70 mlrd. lei vânzări nete și 3,3 mlrd. lei profit brut anual, 300 mii de angajați.

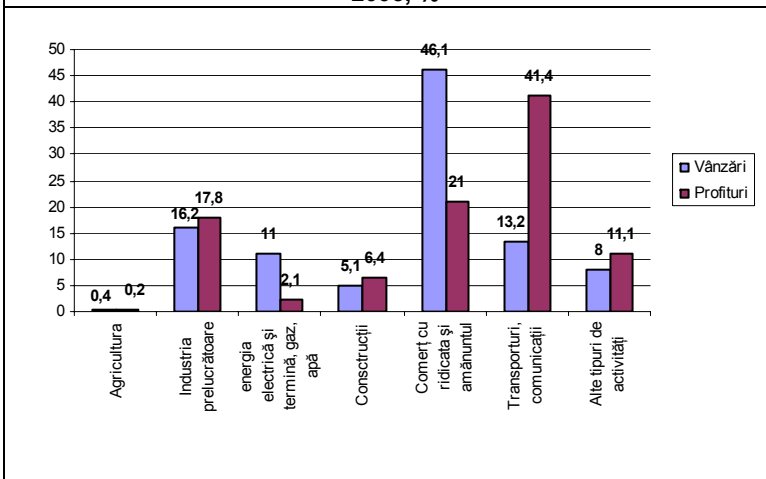
Numărul întreprinderilor profitabile a alcătuit în 2005 cca. 37,6 % din total, înregistrând o ușoară reducere în comparație cu anii 2003 și 2004 (respectiv 39,7% și 37,9%). În același timp, volumul total al profiturilor înregistrează în ultimii 2 ani creșteri importante (de 31% și 46%, respectiv).

În 2005, din 22 mii de întreprinderi înregistrate ca raportori financiari în municipiul Chișinău, 96% sunt întreprinderi ale micului business. Acestea din urmă asigură un sfert din vânzările nete, 38% din personalul total angajat și 14% din profitul brut.

În totalul vânzărilor și profiturilor un lider incontestabil este sectorul comerțului (respectiv 46,1% și 21%), urmat de serviciile de transport și comunicații (13,2% și 41,4%), ultimul fiind și cel

mai profitabil sector. Industria prelucrătoare are și ea un aport important în formarea bazei economice a orașului (ponderi de 16,2% și, respectiv, 17,8% în vânzări și profit). Dominarea sectorului terțiar în economie este un fenomen obișnuit pentru localitățile urbane moderne.

Figura 13 Ponderea ramurală a vânzărilor și profituri totale, 2005, %

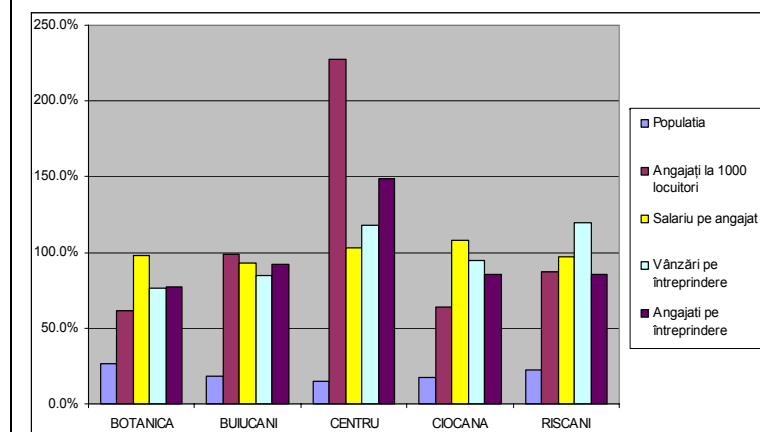

Profilul teritorial-economic al orașului este marcat de dominarea sectoarelor Centru cu o pondere totală de 27,6% în cifra de afaceri (vânzări nete) și Râșcani cu 27,4%. Urmează Buiucani cu 16,7% și Botanica cu 16,1%. Sectorul Ciocana ocupă ultima poziție cu 12,3%. La capitolul vânzări raportate la populație, clasamentul arată astfel: orașul – 100%: Centru – 180%, Râșcani – 122 %, Buiucani – 91%, Ciocana – 71%, Botanica – 61% . Sectorul Centru este lider la comerț, al doilea la servicii și pe ultima poziție la industrie. Sectorul Râșcani – primul la servicii și construcții și penultimul la industrie. Sectorul Buiucani este primul la industrie, al treilea la comerț și penultimul la servicii. Botanica este printre lideri la industrie (poziția II) și construcții (III) și printre codăși la comerț și servicii. Ciocana este a treia la industrie și pe ultimul loc la celelalte poziții.

Principalele disfuncționalități și tendințe teritorial-economice identificate sunt: (i) zonele industriale situate preponderent în sectoarele Ciocana și Botanica nu se reflectă și în indicatorii economici respectivi; (ii) sectoarele Centru și Râșcani se specializează tot mai mult în activități non-industriale (comerț, construcții, servicii), respectiv devin potențiale centre de afaceri și; (iii) sectoarele Botanica și Ciocana au probleme serioase la capitolul angajarea forței de muncă locale (Figura 14); (iv) sectorul Buiucani înregistrează succese mai mari la capitolul reorganizarea industriei, respectiv experiența poate fi multiplicată în sectoarele Ciocana și Botanica.

Privit în plan istoric al perioadei de tranziție, orașul Chișinău a cunoscut, din punct de vedere economico-teritorial, 3 etape de dezvoltare: (i) declinul general și transformarea „orașului industrial” în „oraș comercial”, cu concentrarea activităților în zona centrală; (ii) extinderea sferei de comerț de la centru spre sectoarele orașului și revigorarea sferei serviciilor și a industriei, preponderent a celei ușoare și alimentare; (iii) consolidarea rețelei comerciale în sectoarele orașului, diversificarea serviciilor și incertitudinea industriilor constructoare de mașini/aparate.

Figura 14 Ponderea sectoarelor orașului (orașul – 100%), 2005

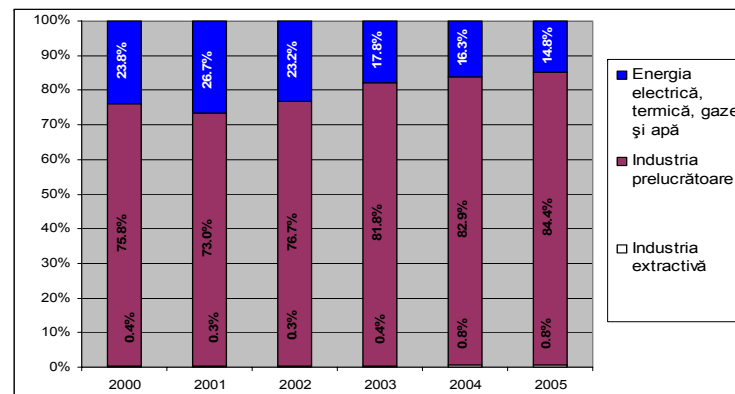
1.5.1 Industrie

Volumul producției industriale înregistrează creșteri continue în ultimii 5 ani, deși rata de creștere scade de la 17,9% în 2002 la 6,0% în 2005. Ramura este reprezentată în principal de industria prelucrătoare, ponderea căreia în volumul total al producției industriale a înregistrat în ultimii 5 ani o creștere de 10 puncte procentuale și a atins 84,4% în 2005. Ramura energetică (inclusiv apă-gaze) a pierdut din pondere 9 puncte procentuale ca urmare a stabilizării consumului de energie electrică și apă de către întreprinderile industriale. Ponderea industriei extractive s-a dublat, ca urmare a creșterii importante în sfera construcțiilor, deși ca și mărime absolută ea alcătuiește mai puțin de 1% din total.

În industria prelucrătoare ramura produselor alimentare și a băuturilor este lider incontestabil (pondere de 35,1% din totalul producției industriale în 2005). Ponderi relativ importante (de cca. 4%) și stabile înregistrează astfel de ramuri ca fabricarea hârtiei și a cartonului, poligrafia și reproducerea materialelor informative, articolele din cauciuc și materiale plastice. Succesele ramurilor menționate se datorează, în mare parte, dinamicii industriei alimentare și sferei construcțiilor. Industria constructoare de mașini și aparate este în continuă restrângere (ponderea de 3,8%) și aceasta în condițiile când delocalizări importante în alte zone ale țării nu se înregistrează (cum se întâmplă, spre exemplu, în cazul ramurii confecțiilor și textilelor).

Actualmente, în oraș există 19 formațiuni industriale cu o suprafață de cca. 2800 ha, în care sunt amplasate cca. 1,5 mii de întreprinderi din diferite domenii de activitate economică (sfera industrială, transport, energetică și comunală). Aceste formațiuni sunt amplasate în partea de nord-est a orașului (11 formațiuni). Unele ocupă teritorii importante în zona de protecție a râului Bâc pe segmentul ce traversează partea centrală a orașului. Respectiv, apare problema delocalizării lor într-o perspectivă previzibilă.

Figura 15 Ponderea producției industriale pe ramuri

Sursa: Departamentul de Statistică și Analize Sociologice

1.5.2 Servicii

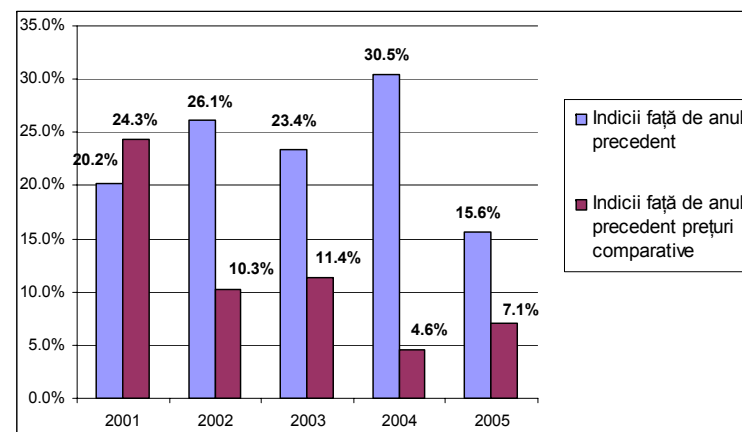
Cinci tipuri de servicii (transportul de pasageri, poșta-telecomunicații, servicii comunale, învățământ, alimentația publică) au deținut în comun o pondere de 85% din totalul încasărilor în 2005. Această pondere a fost menținută pe parcursul întregii perioade 2000-2005 ca urmare a (i) rolului de servicii de primă necesitate al celor 5 tipuri de servicii (ii) dezvoltării slabe a altor servicii pentru populație. Un argument în plus că sectorul terțiar nu este suficient de dezvoltat (cererea depășind oferta) îl reprezintă prețurile galopante de pe piață. Acest fapt este confirmat de discrepanța vizibilă între ratele de creștere la prețuri curente față de cele la prețuri ale anului precedent (cca. 25 puncte procentuale în anul 2004 și 8 puncte procentuale în 2005).

Vânzările cu amănuntul au înregistrat în ultimii 4 ani creșteri de 35,3%, 34,2%, 31,1% și 31,1%, inclusiv din contul creșterii prețurilor – respectiv de 6,2%, 10,6%, 18,6% și 18,6%. Creșterea reală a fost respectiv de 12,5% în 2004 și 2005, fapt ce denotă un declin (comparativ cu 29% în 2002 și 24% în 2003) și o stabilizare clară a pieței cu amănuntul.

Creșteri accelerate a vânzărilor în anii 2004-2005 au înregistrat astfel de grupuri de mărfuri ca electrocasnice, mobilier, calculatoare, vopsele și fierărie, încălțăminte, confecții.

Aceasta demonstrează o creștere a ponderii clasei medii (din contul reprezentanților business-ului mic, profesioniștilor liberi și gasterbaiterilor).

Figura 16 Dinamica serviciilor cu plată prestate populației

Sursa: Departamentul de Statistică și Analize Sociologice

1.5.3 Investiții

Volumul investițiilor capitale a crescut în perioada 2001-2005 de 2,8 ori și a atins în 2005 cifra de cca. 4 miliarde lei. Principalul „furnizor” de investiții în 2005 a fost sectorul întreprinderilor (cca. 83%, inclusiv 23 % investitori străini), bugetele de stat și locale asigurând în comun cca. 8%, iar restul – populația și creditele bancare.

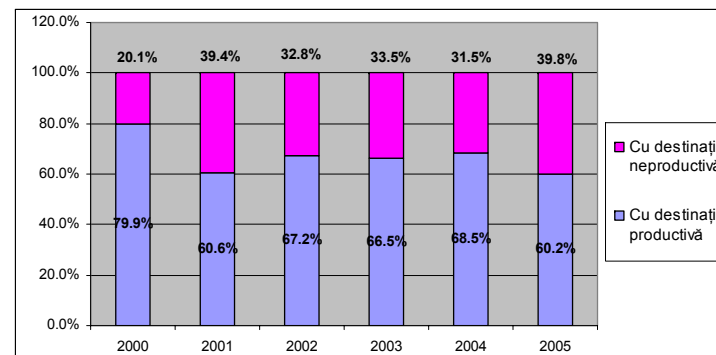
Evoluția structurii investițiilor pe sfere de utilizare arată o clară creștere a ponderii sferei neproductive (de la 20,2% în 2000 – la aproape 40% în 2005). Principalele direcții de investiție în acest sens au fost unitățile de comerț și alimentație publică și rețelele de infrastructură, preponderent de gaz, apă-canal, termice, drumuri. Este vorba mai degrabă de o reabilitare a rețelelor degradate pe parcursul anilor de tranziție, decât de proiecte serioase noi.

Structura investițiilor capitale productive a suferit schimbări importante în ultimii 5 ani. Extinderea întreprinderilor a fost înlocuită tot mai mult cu reutilizarea tehnică și construcțiile noi – un fenomen care poate fi apreciat pozitiv și de care pot fi legate unele speranțe de re tehnologizare și sporire a competitivității industriei.

În ceea ce privește structura ramurală a investițiilor capitale, majoritatea acestora (cca. 80% în 2005) au fost concentrate în patru ramuri: tranzacții imobiliare (23,6%), transporturi și comunicații (22%), industria prelucrătoare (19,1%) și comerț (14,8%).

În municipiu există 852 întreprinderi cu capital străin și 1117 întreprinderi mixte. Numărul acestora a crescut din 2003 cu 59% și, respectiv, 27%. La general, evoluția sectorului întreprinderilor străine și mixte ține pasul economiei municipiului, ponderea acestora fiind relativ stabilă în perioada 2001-2005. La întreprinderile cu capital străin sunt angajați 3,5%, iar la cele mixte -9,3% din totalul angajaților pe municipiu. Principalele ramuri de interes pentru capitalul străin, judecând după numărul de angajați, sunt: industria prelucrătoare (36,6% din total cu capital străin și mixte), comerțul (respectiv, 22,5%), activități financiare (18,1%).

Figura 17 Investiții capitale cu destinație productivă și neproductivă

Sursa: Departamentul de Statistică și Analize Sociologice

Tabelul 8
Structura ramurală a investițiilor capitale

Ramuri	Pondere, %	
	2000	2005
industria prelucrătoare	15,6%	
energia electrică, gaze, apă	21,2%	3,1%
construcții	1,6%	2,8%
comerț	8,3%	14,8%
hoteluri și restaurante	1,9%	1,2%
transporturi, comunicații	32,6%	22,0%
activități financiare	3,3%	1,8%
tranzacții imobiliare	8,2%	23,6%
administrație publică	1,4%	3,0%
învățământ	2,6%	1,4%
alte tipuri de activități	3,2%	7,1%

Sursa: Departamentul de Statistică și Analize Sociologice

Ponderea întreprinderilor mixte și cu capital străin în vânzările cu amănuntul municipale este de 30,3% (în 2001-30,3%), în serviciile cu plată – 28,4% (34,9% în 2000), în volumul producției industriale – 27,6% (27,6% în 2001).

În ceea ce privește investițiile în capitalul fix, ponderea comună a întreprinderilor străine și mixte este de 35,3% (36,1% în 2001), respectiv, de 25% și 10,3%. Capitalul străin net investit în fonduri fixe în 2005 alcătuiește 920,6 milioane lei (sau cca. 23% din total), cifră comparabilă cu investițiile totale în construcția de locuințe în același an (916,6 milioane lei). Boom-ul din sectorul de locuințe nu a rămas în afara atenției capitalului străin (creșteri de la 5,8 milioane lei în 2004 – la 36,3 milioane lei pentru întreprinderi străine și de la 109,4 – la 162,5 milioane pentru cele mixte). Totuși, ponderea comună a acestor două tipuri de întreprinderi în cifra totală de 916,6 milioane lei a investițiilor în locuințe este modestă – 21,7%.

1.5.4 Comerț extern

Volumul exportului total înregistrat de întreprinderile din mun. Chișinău în anul 2004 a constituit 348,2 mil. lei. Topul a cinci grupe de mărfuri exportate, care depășesc 50% din exportul municipiului sunt: (i) băuturi, lichide alcoolice și oțeturi (ii) articole de îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte (iii) fructe și legume în stare proaspătă (iv) piei brute (altele decât blănurile) și piei tăbăcite (v) preparate din legume și fructe.

În perioada analizată, au fost identificate următoarele fenomene și tendințe: (i) ponderea CSI în totalul exporturilor este dominant, fiind prezentă tendința de diminuare moderată a acestei ponderi (ii) industria alimentară și agricultură deține stabil poziția de lider, observându-se tendința clară de diminuare a importanței industriei constructoare de mașini (iii) produsele agroalimentare, care asigură cele mai mari încasări valutare, au însă o valoare adăugată mică, în special, în cazurile exportării în calitate de materie primă (iv) exportul produselor textile și confecțiilor este marcat de specificul activității în sistem «lohn» cu partenerii externi, respectiv rămâne oportunitatea producerii și exportului de articole proprii (v) grupele mașini, aparate, echipamente electrice nu au înregistrat creșteri importante în perioada analizată.

În viitorul previzibil activitatea de import-export va fi marcată de influența unei serii de factori, inclusiv: (i) facilități tarifare de care beneficiază Republica Moldova prin Acordurile de comerț liber în cadrul Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est (ii) liberalizarea accesului pe piețele țărilor membre ale Organizației Mondiale a Comerțului și valorificarea preferințelor obținute din partea Uniunii Europene (GSP+) (iii) majorarea fluxului de investiții de natură productivă, cu o majorare respectivă a importurilor de mașini, echipamente, produse minerale (iv) ponderea majoră în totalul importurilor a resurselor energetice, datorită creșterii economice preconizate în sectoarele de bază ale economiei și în special, a prețurilor la gaze naturale (v) cererea crescândă a populației pentru produse de import, condiționată de volumul semnificativ al veniturilor și transferurilor de peste hotare.

Exportul de mărfuri pe ramuri în anul 2004

Exportul de mărfuri pe ramuri în anul 2004		
Ramura	mil. lei	%
Industria Alimentară	146,7	42,1%
Textile și confecții	60,6	17,4%
Agricultura	50,8	14,6%
Piei încălțăminte	55,1	15,8%
Mașini și utilaje	35,1	10,1%
Total	348,2	100%

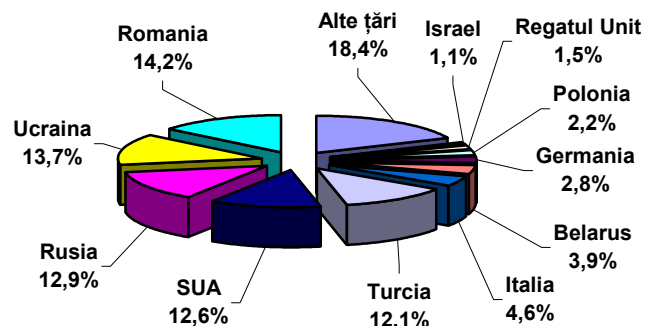
Sursa: Departamentul de Statistică și Analize Sociologice

1.5.5 Turism

Chișinăul „absoarbe” 90% din turiștii străini care vizitează Republica Moldova. Acest fapt îl datorează statutului de capitală, poziției avantajoase (aeroport internațional, nod de căi rutiere și ferate), precum și numărului relativ mare, comparativ cu alte centre urbane din țară, a locurilor de cazare. Capitala dispune de 17 hoteluri, cu capacități de cazare estimate la 67,7% din oferta turistică națională. Dintre acestea, nici unul nu este de 5*. În același timp, se resimte o insuficiență a motelurilor de-a lungul principalelor artere rutiere, precum și a unităților hoteliere de categorie modestă.

În 2005, orașul Chișinău a fost vizitat de 24,5 mii de turiști externi și 43,9 mii de turiști interni. Unitățile hoteliere ale orașului înregistrează o creștere anuală de 6-7% a numărului de turiști cazați.

Figura 18 Structura vizitatorilor străini

Sursa: Chișinău în cifre, anuar statistic 2005

În suburbiile capitalei se află trei zone mari de odihnă – Vadul lui Vodă, Vatra și Condița, iar în rază de influență a orașului (cca. 50 km) – destinațiile turistice de importanță națională Orheiul Vechi, Căpriana, Hâncu, Mileștii Mici, Cojușna, rezervația „Codrii”, etc.

Turiștii și oaspeții capitalei pot beneficia de săli de conferințe cu o capacitate totală de peste 2 mii de locuri, în special, în hotelurile mari și în edificiile publice de importanță națională. Principalele acțiuni de mediatizare a turismului în Chișinău se desfășoară de 2

ori pe an, când este prezentată oferta turistică a destinațiilor naționale (expoziția anuală „Turism, odihnă, sport” și Festivalul Vinului).

Unui orașean îi revine cca. 31,5 m² de spații verzi, ceea ce se înscrie în norma generală de 20-50 m²/locuitor. Suprafața terenurilor cu funcționalitate turistică și recreativă sporită include spațiile verzi urbane și periurbane. La aceasta se adaugă și terenurile pe care sunt amplasate obiecte de patrimoniu cultural-istoric cu zonele de protecție ale acestora. Zonele de agrement intraurbane sunt destinate odihnei cotidiene, creează imaginea unei localități verzi și servește drept suport fizic pentru amplasarea multor unități de agrement, sport, alimentație publică și cazare a turiștilor. Zona periurbană are un potențial natural relativ limitat și cu dotări turistice modeste (relief monoton, resurse recreative valorificate sub nivelul potențialului pieții de consum, rolul redus al suburbiilor în absorbirea fluxurilor turistice).

În intravilanul urban sunt amplasate 977 de monumente ocrotite de stat. Dintre acestea, 236 au statut de monumente de importanță națională. Absoluta majoritate a obiectelor de patrimoniu sunt amplasate în orașul vechi și în zona istorică, constituind, în proporție de 90%, case de locuit și vile urbane. În perimetrul a 65 de străzi, cu cca. 4 mii de case construite în diferite perioade, 24% sunt obiecte de patrimoniu de importanță națională sau locală. Dar numai 6% din totalul clădirilor sunt obiecte de patrimoniu național ocrotite de stat. Fiecare a zecea clădire istorică din oraș a fost demolată.

Din cele 211 agenții naționale de turism, marea majoritate se află în Chișinău și sunt principalii formatori și organizatori ai cererii turistice pentru destinațiile naționale, inclusiv pentru cele amplasate în zona de influență a capitalei. În ultimii 5 ani, capitala a fost vizitată de cca. jumătate de milion de turiști deserviți doar de agențiile de turism, la care se adaugă un număr considerabil de călători care vin pe cont propriu sau neorganizat. Acest lucru are impact asupra bugetului local și a veniturilor companiilor turistice, de transport sau hoteliere, fapt ce se resimte și la nivelul populației. Activitatea economică a agențiilor de turism înregistrează o creștere constantă a încasărilor, iar numărul noilor locuri de muncă a crescut cu ¼ în ultimii 5 ani. În sfera turismului sunt angajați peste 6,5 mii de persoane sau cca. 2,6% din totalul angajaților în municipiu. Marea majoritate a acestor angajați sunt femei. Nivelul de pregătire a cadrelor din

majoritatea structurilor turistice este nesatisfăcător. Totodată, numărul de turiști deserviți anual în capitală este insuficient pentru relansarea turismului, ceea ce poate duce la micșorarea ofertei turistice naționale și la restrângerea activității unor companii.

Taxa hotelieră, ca sursă de venit la bugetul orașului, se percepe începând din anul 1995. În 2005, taxa respectivă a constituit 4,4 mln. lei sau doar 0,45% din veniturile totale bugetare. Aceasta se explică prin gradul scăzut de exploatare a capacității de cazare, prin concurența neloială pe piața serviciilor de cazare din capitală, evaziunile fiscale.

La nivelul politicilor publice au fost câteva inițiative de a amenaja unele locații naționale pentru turiști (parcul pentru copii „Treiezi”, Muzeul satului, trasee turistice pietonale, zone mari de agrement în valea râului Bâc, dezvoltarea zonei istorice), însă acestea nu au fost duse la bun sfârșit din cauza lipsei de resurse și capacități.

Turismul ca factor socio-economic de dezvoltare a orașului Chișinău se confruntă cu următoarele probleme: (i) echiparea insuficientă a teritoriului municipal pentru activități turistice și de agrement, (ii) potențial cultural-istoric nevalorificat în scopuri turistice, (iii) piață reală de consum turistic relativ mică, sub nivelul potențialului existent, (iv) lipsa unei concepții clare de dezvoltare a turismului în oraș și municipiu, (v) decalajul mare dintre turismul emitător de cel receptor, (vi) prețuri distorsionate pe piața turistică și hotelieră, (vii) prestația modestă a personalului de deservire a turiștilor, (viii) infrastructură turistică și de acces la obiecte turistice învechită moral și fizic, (ix) insuficiența spațiilor verzi în zona suburbană pentru crearea unui „brâu verde periurban”, fortificarea funcției recreative și reorientarea fluxului de persoane la odihnă spre locurile amenajate cu dotări de cazare, alimentație publică și agrement, (x) prestație slabă a actorilor pieții turistice în promovarea și implementarea proiectelor de anvergură în turismul capitalei, (xi) promovarea insuficientă a patrimoniului cultural-istoric al capitalei în presa locală și națională, etc.

1.5.6 Proprietatea municipală

În gestiunea Consiliului municipal se află proprietatea municipală, care include: (i) proprietatea imobiliară nelocuibilă în valoare de 17,7 miliarde lei și o suprafață de 1,7 milioane m.p. (ii) proprietatea întreprinderilor municipale cu o valoare totală a activelor nete (inclusiv spațiile nelocuibile) de 1,6 miliarde lei, (iii) cota parte în societăți pe acțiuni care dispun de active nete de 1,96 miliarde lei (cota municipiului de 90% în capitalul social total este echivalentă cu 1,77 miliarde active nete) (iv) terenurile proprietate publică municipală.

Veniturile de la arenda patrimoniului nelocuibil în 2005 au reprezentat 11,7 milioane lei, iar de la privatizarea acestuia – 11,5 milioane lei. Menținerea veniturilor din chirie și privatizare la nivelul de cca. 11 milioane lei anual (pentru fiecare) pe parcursul perioadei 2003-2005, când au avut loc escaladări semnificative ale prețurilor pe piața imobiliară, confirmă o valorificare insuficientă a oportunităților pieței.

În anul 2005, în municipiu activau 69 întreprinderi municipale (inclusiv 17 instituții medico-sanitare publice) 15 societăți pe acțiuni în care cota parte a municipiului variază de la 3,9% - la 100%. Întreprinderile municipale au înregistrat pierderi totale de 104,6 milioane lei în 2005. La aceasta au „contribuit” cel mai mult Î.M. „Regia de transport electric” (97,2 milioane lei pierderi), Î.M. „Parcul urban de autobuze” (4,5 milioane lei) și instituțiile din sfera medicală. Întreprinderile profitabile sunt: Î.M. „Piața Centrală” (3,8 milioane lei), Î.M. „Regia Autosalubritate” (2 milioane lei), Î.M. „Asociația de gospodărire a spațiilor verzi” (1,2 milioane lei).

Societățile pe acțiuni în capitalul social al cărora participă municipiul, au încheiat, de asemenea, anul 2005 cu pierderi de 120,4 milioane, cauzate în mare parte de două întreprinderi – S.A. „Termocom” (116 mln lei) și S.A. „Apă Canal Chișinău” (32 mln lei). Principalele cauze - cheltuielile indirecte, pierderile foarte mari și politică tarifară neconsecventă a autorităților locale.

Tabelul 10 Activitatea întreprinderilor cu capital municipal, 2005					
	Numărul	Vânzări nete, mil. lei	Profituri-pierderi, mil. lei		
			total	profituri	pierderi
Întreprinderi municipale	69	499	-104,6	10,6	-115,2
Societăți pe acțiuni	15	1206,2	-120,4	27,9	-148,3
<i>Sursa: Departamentul de Statistică și Analize Sociologice</i>					

Terenurile proprietate publică locală au adus în 2005 venituri bugetare de 52,5 milioane lei, inclusiv 14,8 milioane lei din arenda terenurilor și 37,7 milioane lei din privatizare. În general, tendința de privatizare în ultimii ani s-a accentuat ca urmare a prețurilor mari la terenuri și a așteptărilor de scumpire a terenurilor în viitor. Astfel, în comparație cu 2001, prețul terenului pentru locuințe în intravilan a crescut în mediu de cca. 7-10 ori. În anul 2006, prețul unui ar de teren variază între 3 și 50 mii USD, în funcție de destinație și loc.

Specificul situației actuale pe piața funciară din Chișinău este marcat de prezența unor mecanisme moștenite din perioada planificării centralizate: (i) autoritățile locale pot atribui gratis terenuri pentru construcția de locuințe unor pături socialmente vulnerabile; (ii) întreprinderile pot privatiza terenul aferent la preț normativ (simbolic); (iii) alături de sistemul licitațiilor funciare mai există și mecanismul distribuirii terenurilor prin concurs de oferte închise. Acestea și alte aspecte (de exemplu lipsa delimitării clare a terenurilor proprietate de stat și proprietate locală) complică procedura de obținere a terenurilor în proprietate și arendă, ceea ce sporește și mai mult prețurile.

În ultimii ani volumul lucrărilor de antrepriză înregistrează un dinamism puternic. Totuși prețurile mari la materiale de construcții și servicii au mai temperat cererea sectorului privat și public. Doar reparațiile capitale au continuat să crească în 2005 în comparație cu 2004 (rata de creștere fiind de 38,1% în comparație cu 33,7% în perioada 2003-2004). Construcțiile noi și reparațiile curente au înregistrat în anul 2005 creșteri de 52,7% față de 77,3% și respectiv, de 34,4% față de 72,7% în perioada 2003-2004.

Piața imobilelor cu destinație de afaceri înregistrează la momentul actual oferte de vânzare a 1 m.p. în coridorul de prețuri de la 1250 USD până la 2500 USD, inclus TVA, în funcție de amplasarea obiectului, starea lui tehnică, suprafața încăperilor și gradul de finisare a încăperilor. În ceea ce privește arenda, prețul mediu de chirie a imobilelor pentru oficii constituie, în funcție de clasa obiectului, 12,5 – 17,5 USD lunar pentru un metru pătrat sau 225 – 375 USD anual, inclus TVA și cheltuielile de exploatare.

Încăperile de producere și depozitele cele mai solicitate sunt cele cu suprafețe în limitele 400-1000 m.p., cu infrastructura adecvată. Prețul lunar de chirie a acestor încăperi constituie 1,5 – 3,5 USD pentru un m.p. lunar sau 26 – 60 USD anual, inclus TVA și cheltuielile de exploatare. Prețul de achiziționare în proprietate a depozitelor constituie 110 – 250 USD pentru spații de 1-5 mii m.p., iar pentru suprafețe de 300 – 500 m.p. costul obiectelor ajunge până la 300 – 350 USD pentru 1 m.p.

1.5.7 Tendințe de dezvoltare economică

În contextul celor menționate, principalele tendințe de dezvoltare economică a orașului Chișinău sunt următoarele :

- (i) prețurile înalte la terenuri și imobile conduc la reorientarea localizării activităților economice din centrul orașului spre sectoare (comerț cu amănuntul servicii pentru populație) și chiar în afara granițelor orașului (producere, depozite, servicii de transport)
- (ii) zonele industriale aflate în ultimii 10-15 ani în incertitudine cu privire la perspectivele de dezvoltare, devin tot mai atractive și pentru întreprinderi mari, inclusiv străine
- (iii) industria se reorientează tot mai mult spre domenii cu consum redus de materiale-energie și forță de muncă ieftină (comparativ cu țările vecine); ultimele tendințe denotă și o sporire a interesului față de producția industrială cu valoare adăugată înaltă
- (iv) se profilează o sporire a receptivității autorităților locale la doleanțele sectorului privat în privința calității serviciilor publice și accesul la resursele de afaceri
- (v) sectorul serviciilor pentru populație și pentru business tinde să-și mențină ratele înalte de creștere, respectiv cererea de birouri și spații comerciale de dimensiuni medii va continua să crească în toate sectoarele orașului

1.5.8 Concluzii

Municipiul Chișinău, cu 21,2% din populația țării, deține o pondere mai mare de 50% în activitățile economice principale. Ultimele tendințe denotă o stabilizare și chiar o diminuare a acestei ponderi, cauzată de prețurile mult mai mari la factorii de producție, decât în alte orașe ale țării.

Sectorul real al economiei a înregistrat în ultimii ani un „salt” de la creștere la stabilizare. Ramurile de bază au trecut prin puncte de vârf, inclusiv comerțul – în 2002, industria – în 2003, serviciile – în 2004. Ponderea de 46,1 % în anul 2005 a sferei comerțului în vânzările nete denotă o structură economic neechilibrată și rezerve mari pentru sfera serviciilor și industrie.

Sectorul business-ului mic și mijlociu constituie 96% din numărul total de întreprinderi, asigură un sfert din vânzările nete, 38% din personalul total angajat și 14% din profitul brut. Întreprinderile mari se află în majoritatea cazurilor în situație economică dificilă, în special, cele din industria constructoare de mașini, care nu au reușit să se restructureze eficient pe parcursul tranziției.

În plan teritorial-economic, la începutul perioadei de tranziție activitățile economice (în special, comerțul) s-au concentrat în centrul orașului. În ultimul timp există tendințe de deplasare spre periferie.

În condițiile unei cereri accelerate de terenuri și imobile, absența unor politici clare de gestionare a patrimoniului municipal reprezintă o risipă de resurse financiare potențiale.

Potențialul cultural-istoric al capitalei nu este exploatat la nivelul valorii sale, iar sectorul de afaceri nu oferă proiecte turistice de anvergură.

Investițiile capitale se caracterizează prin creșterea ponderii ramurilor timpurii ale recesiunii economice, inclusiv sectorul imobiliar, comerțul și alimentația publică, transportul, comunicațiile. Sectorul productiv este marcat de apariția tendinței de înlocuire a „extinderii întreprinderilor” cu „reutilizarea tehnică și construcțiile noi” – un fenomen de care pot fi legate unele speranțe de re tehnologizare și sporire a competitivității industriei.

1.6 UTILITĂȚI PUBLICE

1.6.1 Contextul analizei

Mediul de funcționare a furnizorilor de utilități publice este determinat, în cea mai mare parte, de cadrul de reglementare local și de managementul public. Practic, furnizorii încă nu au reușit să-și renoveze și să modernizeze baza materială, tehnologiile și managementul în conformitate cu rigorile actuale. Furnizorii se împart în două categorii: 1) furnizori de energie electrică, telefonie și aprovizionare cu gaze și 2) furnizori de apă, canalizare și energie termică.

Furnizorii din prima grupă se bucură de un cadru de reglementare adecvat economiei de piață, în care există, cel puțin formal, cadrul instituțional pentru asigurarea unei activități normale. Aceste servicii cunosc o dezvoltare mai rapidă în ceea ce privește calitatea serviciilor și lărgirea ariei de acoperire. Problemele cu care se confruntă acești furnizori rezidă în calitatea mediului general de afaceri, în gradul de respectare a legalității și în vulnerabilitatea față de influențele politice.

În schimb, furnizorii din a doua categorie se confruntă cu mari probleme, în special, în ceea ce privește ajustarea tarifelor, reglementarea relațiilor cu consumatorii și incapacitatea de finanțare a investițiilor. Furnizorii au probleme în ce privește

colectarea plăților pentru servicii și acoperirea cheltuielilor necesare pentru funcționarea și dezvoltarea serviciilor. Din această cauză, calitatea serviciilor respective se deteriorează sau, în cel mai bun caz, nu se îmbunătățește, iar procesul de furnizare a acestora este legat de poluarea mediului și nu asigură o utilizare eficientă a resurselor. Modul de furnizare și calitatea acestor servicii diminuează, în mod serios, calitatea condițiilor de viață a locuitorilor, creează condiții pentru deteriorarea blocurilor de locuit și afectează funcționarea eficace a mecanismelor de protecție socială.

Un impediment în asigurarea cu servicii de calitate a locatarilor din blocuri este lipsa unor asociații funcționale de proprietari. Pentru a asigura o conlucrare cât mai bună între proprietari, ca beneficiari finali ai serviciilor, și furnizori, asociația trebuie să cuprindă 1-3 blocuri locative. Autoritățile locale trebuie să sporească rolul lor de inițiatori și organizatori în această problemă, fiindcă experiența a arătat că forțele proprii de auto organizare a gestiunii fondului locativ nu sunt suficiente pentru a reforma acest sector. Deocamdată autoritățile locale au avut o poziție pasivă, iar aceste probleme nu figurează pe agenda lor de lucru.

O altă problemă este lipsa unei coordonări și conlucrări între furnizori și autoritățile publice, precum și între furnizori și consumatori. Dialogul și cooperarea în vederea redresării și îmbunătățirii utilităților au fost substituite cu abordări frontale de

impunere a punctelor de vedere prin forța administrativă sau prin cea a monopolului.

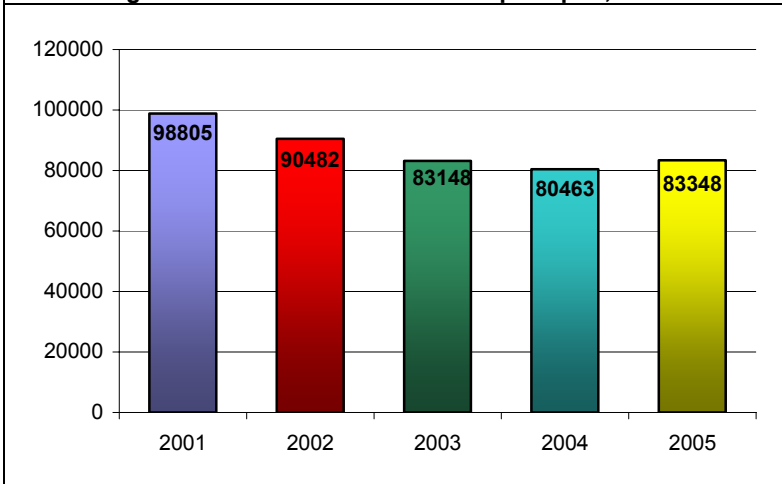
1.6.2 Alimentarea cu apă

Serviciile de alimentare cu apă a orașului Chișinău și a unei părți din suburbii sunt prestate de SA Apă Canal Chișinău, în care CMC deține 100% de acțiuni. Principala sursă de suprafață este fluviul Nistru. Mineralizarea apei este considerată medie pe tot cursul fluviului. Apa este atribuită la clasa hidrocarbonat-calcinată. Calitatea apei din sursele subterane nu corespunde normelor sanitare privind conținutul de fluor și duritate. Stațiile de captare a apei din râului Nistru sunt amplasate la distanța de 20 km, lângă orașul Vadul lui Vodă, prin 2 noduri cu o capacitate totală în exploatare de circa 435 mii mc/zi, inclusiv din r. Nistru2 – 400 mii mc/zi și din surse subterane – 35 mii mc/zi. Capacitatea utilizată este de circa 230 mii m³/zi, inclusiv din r. Nistru – 220 mii m³/zi, din surse subterane – 10 mii m³/zi. Capacitățile existente sunt utilizate în proporție de 60% și, respectiv, 20%. În ultimii ani se observă tendința de reducere a consumului de apă în municipiu. Volumul apei captate s-a micșorat permanent de la 184,9 mln mc pe an în 1995 până la 80,5 mln mc în 2004, realizând o ușoară creștere în 2005 când a atins volumul de 83,3 mln mc pe an.

În afară de sursele de suprafață, SA Apă Canal Chișinău mai dispune de 135 puțuri arteziene, amplasate în municipiul Chișinău, dintre care 69 sunt în stare funcțională, iar 35 în proces de exploatare. Rezervele confirmate de apă potabilă subterană, conform datelor "AGeoM", constituie 94,7 mii m³/zi. Conform inventarierii efectuate în anul 2003 de Asociația de stat „AGeoM”, numărul puțurilor trecute în revistă constituie 297 (fără cele 135 puțuri ale ACC), din care 107 sunt funcționale. Calitatea apei din 98 de puțuri nu corespunde standardului Apă potabilă. În prezent, conform unor estimări, în municipiu există peste 700 puțuri. Puțurile care nu se află în proces de exploatare și sunt abandonate creează pericol pentru poluarea apelor subterane. Sistemul de alimentare cu apă a Chișinăului este constituit din 98 stații de pompare, din care: 2 stații pe malul Nistrului, 16 stații

zonale care asigură alimentarea sistemului în cele patru zone ale orașului și 76 stații de pompe hidrofor pentru reglarea presiunii în rețelele stradale ale orașului. Majoritatea stațiilor de pompare sunt uzate și au un nivel înalt al consumului de energie. Pentru reducerea consumului de energie electrică sunt necesare lucrări de reutilare cu convertizoare de viteză.

Figura 19 Dinamica volumului de apă captat, mii mc.

Sistemul de alimentare cu apă potabilă a municipiului. Chișinău are două stații de tratare a apei brute. Una, mai mică, în localitatea Vadul lui Vodă, alta, mai mare, în Chișinău. Capacitatea totală a stației de tratare este de 324,8 mii m³/zi de apă potabilă și 60 mii m³/zi de apă tehnică. În procesul tehnologic de tratare se utilizează clorul care prezintă un pericol pentru securitatea ecologică și cea a muncii. Lungimea totală a rețelelor de apă ale municipiului Chișinău constituie circa 1550 km, din care: 309,4 km aducțiuni și apeducte magistrale cu D 1400÷600mm, 796,1 apeducte primare (stradale) și 438 km apeducte secundare (de curte).

Peste 645 km din rețelele de alimentare cu apă sunt uzate, inclusiv 300 km de rețele din fontă, 12,3 km rețelele din beton armat și 333 km conducte din oțel. Din cauza uzurii avansate a rețelelor, compania suportă cheltuieli considerabile de întreținere a acestora și pierderi de apă. La stația de captare a apei din fluviul Nistru există un bazin artificial cu apă brută, cu capacitatea

1 Vadul lui Vodă, Stăuceni, Colonița, Durlăști, Singera, Ialoveni, Vatra, Ghidighici, Codru, Bubuieci, Tohatin, Maximovca, Criuleni

2 Construite în 1958 și 1971

de 50 mii m³. Această cantitate este insuficientă în condițiile în care municipiul nu dispune de bazine de acumulare cu o rezervă de apă brută pentru 5-7 zile. Pentru acumularea apei tratate sunt 60 de bazine, dintre care 48, cu o capacitate de 171,3 mii m³, sunt funcționale, iar 5, pentru 21000 m³ de apă industrială sunt situate în diferite zone ale orașului. Această cantitate poate asigura necesitățile curente ale municipiului pe o perioadă de circa 12÷18 ore, în timp ce rezerva minimă trebuie să ajungă pe 24 ore. Ținând cont de recomandările instituțiilor internaționale, capacitatea de stocare a apei trebuie majorată până la echivalentul de 100% din cererea înregistrată în zilele de vârf. Sistemul actual de alimentare cu apă industrială asigură un consum de 70 000 m³/zi.

După o perioadă îndelungată de diminuare a consumului de apă potabilă, în ultimii 2 ani se înregistrează o creștere a consumului, de la volumul minimal de 40,8 mln mc în 2003 la 45,6 în 2005. Sporirea consumului a avut loc în cea mai mare parte din contul sporirii consumului populației. În perioada 2003-2005, capacitățile de producere destinate livrării apei potabile au fost utilizate în volum de 49%. Utilizarea sistemului cu mult sub capacitate presupune cheltuieli nejustificate, pentru diminuarea cărora sunt necesare investiții suplimentare ce ar permite ajustarea sistemului la capacitățile nominale. Volumul apei industriale depinde de un număr limitat de consumatori, dintre care CET -1, CET-2 și SA Moldcarton acoperă circa 98% din volum. Iar volumul livrat în ultimii 5 ani a fluctuat în intervalul 3,5 - 5,1 mln mc.

Scurgerile nespecifice de apă la 1 km de rețea proprie în 2004 au constituit 20,2 mii m³ și sunt mai mici decât cele calculate. Pierderile comerciale sunt estimate la 2% din apa distribuită.

În perioada analizată, cu excepția anului 2005, compania a obținut rezultate pozitive din activitatea de aprovizionare cu apă, chiar dacă în 2003-2004 acestea au fost nesemnificative. În 2005, SA Apă Canal Chișinău a suportat o pierdere de 7,9 milioane lei. Principalii factori externi ce au determinat aceste pierderi sunt: tariful mic, pierderi din cauza modificării structurii de consum între populație și agenți economici, pierderi comerciale rezultate din reglementarea imperfectă. Dintre factorii interni pot fi menționați starea proastă a activelor de producție și capacitatea managementului. Pentru controlul volumului de apă, în compania ACC s-a efectuat contorizarea totală a procesului

tehnologic, fiind folosite contoare ultrasonice, montate pe aducțiunile de apă brută și pe colectoarele de ape uzate.

Tabelul 11
Starea rețelelor de alimentare cu apă la 01.01.06

	Total, km	10-20 ani, km	20-30 ani, km	30-40 ani, km	40-50 ani, km	Termen de exploatare normativ, ani
Oțel	717.6	190.7	250.2	224.8	51.9	15
Polietilenă	73.4	72.2	1.1	0.1	0	50
Fontă	713.7	162.9	124.3	136.8	289.6	45
Beton armat	43.6	0.7	42.9	0	0	23
Azbociment	2.9	1.7	1.1	0	0	
Total	1551.4	428.5	419.6	361.7	341.58	

Tabelul 12
Dinamica volumului de apă livrat, mii mc.

Consumatori	2001	2002	2003	2004	2005
Apă potabilă	48131,8	45967,9	40847,8	41711,8	45641,7
Populație	34622,2	32736,8	31852,8	32831,9	36608
inclusiv, diferența (dintre indicațiile contoarelor pasante și branșament)	5159,8	7523,6	8427,6	7370,2	9007,7
Instituții bugetare	4407,6	3954	3858,1	2733,3	2618,1
Agenți economici	9102	9277,1	5136,9	6146,6	6415,6
Incl., CET 1, CET 2	1113,5	420,2	130,5	110,9	103,2
SA Termocom	4125,7	4967,5	748,6	604,3	607,1
Apă industrială	3548,5	4632,8	5136,6	4151,4	3736
CET 1, CET 2	3397,3	4151,2	3884,8	3249,3	2729,1
SA Moldcarton	33,4	395,9	1173,5	845,1	955,9
Alți agenți economici	117,8	85,7	78,3	57	51
Total	51680,3	50600,7	45984,4	45863,2	49377,7

1.6.3 Canalizare

Serviciile de evacuare și epurare a apelor uzate în orașul Chișinău sunt prestate de asemenea de SA Apă Canal Chișinău.

Sistemul de canalizare acoperă circa 95% din totalul locuințelor și întreprinderilor din municipiu. În principal, sistemul funcționează prin metoda gravitațională, însă relieful a impus și utilizarea a 24 de stații de pompare, din care 4 interraionale. Majoritatea stațiilor de pompare necesită lucrări de renovare și modernizare din cauza instalațiilor uzate și a modificărilor de capacitate a apelor evacuate. Circa 44% din rețelele de canalizare sunt uzate, iar o parte însemnată este într-o stare proastă. Starea generală a rețelelor poate fi evaluată ca fiind nesatisfăcătoare. Este necesară extinderea sistemului de canalizare cu circa 210 km pentru prestarea acestui serviciu zonelor lipsite de această facilități, și rezolvând astfel o problemă socială. Apele reziduale din oraș se adună în două colectoare principale, amplasate de-a lungul râului Bâc, pe malul drept și stâng, cu diametrul de 2000 mm și dreptunghiular cu dimensiunile de 2,5x2 m. Starea proastă a rețelelor de canalizare contribuie la înrăutățirea situației sanitare și ecologice. În același timp, scurgerile din canalizare provoacă alunecări de teren în unele zone ale municipiului.

Volumul apelor ce se scurg în rețelele orășenești și mai apoi sunt epurate se acumulează din apele reziduale, subterane, de ploaie sau provenite din dezgheț, din apele ce intră în rețea prin cămine și colectoare și din volumul apelor reziduale formate în urma proceselor tehnologice în rețea și instalații. Din această cauză, există un volum considerabil de ape reziduale care nu au un consumator ce ar achita acest volum de lucru.

Din 2004, volumul apelor uzate a început să crească, depășind puțin nivelul anului 2001, cota cea mai importantă din acest volum revenind abonaților. O tendință pozitivă înregistrată în ultimii 5 ani este sporirea cotei volumului de ape reziduale ce le revine abonaților în volumul total de ape epurate. E necesar însă de luat în considerare și faptul că sistemul de evidență a apelor uzate are nevoie de o îmbunătățire. Creșterea volumului de servicii acordate abonaților a fost aproape în întregime pe seama consumului populației, restul categoriilor de consumatori având în ultimii 3 ani un volum de servicii în intervalul 11,1-11,6 mln mc.

Tabelul 13**Lungimea și structura rețelelor de canalizare**

Indicatori	2001	2002	2003	2004	2005
Lungimea rețelelor de canalizație, km inclusiv,	803,3	900,8	905,6	906,7	911,8
colectoare principale, km	58,5	65,4	69,1	70,5	71,0
rețeaua stradală, km	412,2	417,8	380,3	365	368,5
rețeaua de cartier, km	332,2	512,5	456,2	471	472,2

Tabelul 14**Bilanțul drenării și consumului de apă**

Indicatori	2001	2002	2003	2004	2005
Apă potabilă consumată de abonați și necesități proprii, mii mc	56072	51662	46746	46525	50004
Ape reziduale de la abonați, mii mc	45002	44395	41607	41496	45278
Epurarea apelor uzate, mii mc	75683	62158	54647	55121	59457
Cota apelor reziduale de la abonați în volumul de apă consumat, %	80,26	85,93	88,36	89,19	90,55
Cota apelor reziduale de la abonați în totalul de ape ce se scurg în sistemul de canalizare	59,46	71,42	75,59	75,28	76,15

Apele industriale recepționate la stație constituie 18-22%. Aceasta se explică prin faptul că întreprinderile vechi, construite în anii 50 ai secolului trecut în zona centrală a orașului pe ambele maluri a râului Bâc, nu dispun de stații de epurare locale. Iar la celelalte, unde există stații, nu se efectuează controlul sistematic al calității apelor reziduale.

Capacitatea instalată a stației de epurare este de 446,3 mii mc/zi și ocupă o suprafață de 28,2 ha. În 2005, capacitatea de producție a stației a fost utilizată la nivel de 36,5% și a constituit circa 162,9 mii mc/zi. Construcțiile și utilajele stației sunt depășite, nu a fost soluționată problema instalațiilor de prelucrare a nămolului. O parte a construcțiilor a fost deteriorată în urma cutremurelor de pământ din 12.02.2002. Situația la stația de epurare este foarte dificilă și necesită soluții urgente. Pentru a face primul pas în acest sens, CMC a alocat sumele necesare pentru efectuarea unui studiu de fezabilitate și elaborarea proiectului de modernizare a Stației de epurare a apelor uzate, care trebuie să se finalizeze în curând. Stația de epurare, prin mirosul puternic și gazele eminate, este una din cele mai mari probleme de protecție a mediului din municipiu. Recipientul apelor reziduale din orașul Chișinău și din suburbii este râul Bâc. Evacuarea apelor reziduale din oraș se efectuează la o distanță de 62 km de la gura de vărsare a râului Bâc. Debitul de apă a râului este mic, nivelul apei este scăzut și nu asigură autoepurarea apelor de impurități.

În 2005, pierderile din activitatea de evacuare și epurarea a apelor uzate au constituit 18,5 mln lei, adică de două ori mai mari decât în 2004. Activitatea de canalizare aduce mai mari pierderi societății furnizoare decât aprovizionarea cu apă. Cauza principală rezidă în neajustarea corectă a tarifelor și practicarea tarifelor diferențiate pentru agenții economici și pentru populație.

Canalizarea pluvială

La începutul anului 1995, lungimea rețelei de canalizare pluvială a orașului Chișinău a constituit 151 km. Însă, până în prezent orașul nu dispune de o stație de epurare a apelor de suprafață. Această situație contribuie substanțial la poluarea râului Bâc și a apelor freactice. Toate colectoarele din partea dreaptă a râului sunt conectate la râul Bâc. Apele colectoarelor din stânga a râului se varsă în Bâc sau în râulețele și vâlcelele afluate acestuia. Teritoriul orașului este divizat în 32 bazine de acumulare a apelor de suprafață. Ariile principale de acumulare a apelor se referă la

râul Bâc, unele bazinele coincid cu suprafețele locale cutate. Construirea și instalarea canalizației pluviale se execută din anii 50, începând cu partea centrală a orașului. Rețeaua de canalizare pluvială din centrul orașului și din cartierele locative funcționează normal și nu necesită renovare. Totodată există zone în care capacitatea de evacuare este sub capacitatea necesară pentru a face față ploilor torențiale. Această rețea se va dezvolta odată cu construcțiile străzilor și drumurilor noi.

1.6.4 Termificare

În orașul Chișinău încălzirea locuințelor și aprovizionarea acestora cu apă caldă are loc în principal prin sistemul centralizat. Sistemul centralizat se bazează pe transportarea energiei termice de la surse la consumatorii finali. 77% din energia utilizată este obținută prin co-generare. În calitate de surse de energie termică a sistemului centralizat sunt utilizate CET-1, CET-2, centralele de termoficare de Vest și de Sud. Principala sursă de energie este CET-2, care furnizează circa 1,2 milioane Gcal, adică circa 60% din totalul energiei termice utilizate în sistemul centralizat. SA Termocom este elementul de bază al sistemului de aprovizionare cu energie termică care procură energia termică de la CET-2 și CET-1, produce energie termică la sursele proprii (24,5%) și asigură transportarea, distribuția și menținerea parametrilor de calitate a serviciilor. Toate sursele din Chișinău utilizează în calitate de combustibil gazul natural, existând posibilitatea de a trece, în caz de necesitate, la păcură. Cazangeriile din suburbii utilizează gazul natural, cu excepția cazangeriei din s. Sângera care utilizează cărbune.

Aprovizionarea cu energie termică în perioada rece are loc prin formarea a 3 conturi închise pe baza CT Sud, CT Vest, CET-2 și CET-1. Asigurarea unei funcționalități normale a sistemului de încălzire pe perioada rece a anului nu este posibilă fără includerea în rețea a CET 1. Consumatorii sistemului centralizat beneficiază de căldură pe perioada rece a anului, care durează circa 5 luni, iar de apă caldă pe parcursul întregului an, cu excepția unei perioade scurte, când se efectuează lucrări de reparații și întreținere. În afara sezonului rece a anului, ca sursă de energie termică pentru prepararea apei calde este utilizată doar CET-2, iar pe perioada de lucrări de întreținere - de la CET -1, cu posibilități de a fi racordate la necesități mari cazangeriile Sud și Vest.

Indicii de activitate SA "Termocom" 2001-2005 privind producerea, achiziționarea și distribuirea energiei termice (apă fierbinte și aburi), Gcal					
	2001	2002	2003	2004	2005
CET-1	350481	344813	369316	302977	340596
CET-2	986022	1053187	1002404	876096	1192308
Total cumpărare	1336503	1398000	1371720	1179073	1532904
Cazangeria Sud	153644	147355	169122	164578	194854
Cazangeria Vest	180585	184133	224730	208273	248800
Total pe cazangerii	334229	331488	393852	372851	443654
Cazangeriile suburbiilor	86353	32730	51163	48100	63352
Livrare totală	1727085	1714018	1816735	1851924	2039910
	408012	435166	439339	364119	413761
Pierderi de energie termică	(23,6%)	(25,8%)	(24,1%)	(23,5%)	(20,2%)
Livrare folositoare	1319073	1278852	1377396	1187805	1626149

Tabelul 15

Prepararea apei calde se face în punctele centrale termice (PCT), unite în scheme dependente și independente, rețelele de cartier, cu folosirea quadro-conductoarelor (două conducte pentru încălzire și două pentru sistemul asigurării cu apă fierbinte). Această tehnologie de aprovizionare cu apă caldă presupune multe pierderi și o calitate proastă a serviciului. Starea sistemului de aprovizionare cu apă fierbinte în mare măsură este deteriorat, în exploatare se află numai conductele de alimentare, iar cele de circulație de mult timp sunt scoase din procesul tehnologic de alimentare cu apă caldă din cauza uzurii lor totale. Din această cauză, SA Termocom intenționează să modifice tehnologia de preparare a apei calde. Asigurarea centralizată cu apă caldă a populației din suburbii nu este prevăzută. Rețeaua de transportare a energiei termice are o lungime de 515 km și 19 stații de pompare, din care 235 km revin rețelei de magistrale și de distribuție, iar 280 km - rețelelor dintre cartiere. Circa 60% din rețelele magistrale și 65% din rețelele dintre cartiere necesită renovări substanțiale, iar pentru micșorarea consumului de energie electrică este necesar de montat convertizoare de frecvență la stațiile de pompare. În total, există 490 de puncte centrale termice, iar lungimea rețelei de alimentare cu apă caldă este de 205 km. Pentru îmbunătățirea calității serviciilor de aprovizionare cu apă caldă și minimizarea pierderilor este necesar

de montat circa 500 regulatoare termice pentru pregătirea apei calde și de reorganizat sistemul de aprovizionare cu apă caldă. Activele de producere a agentului termic au de asemenea un grad ridicat de uzură, însă nu se pune problema reutilizării acestora, ci a modernizării prin trecerea lor în regim de co-generare.

O importanță deosebită o are starea rețelelor și a instalațiilor consumatorului. Principalele probleme care apar aici sunt legate de faptul că purtătorul agentului termic trece de la furnizor la consumator, lasă o sarcină de energie și se întoarce în instalațiile furnizorului. În aceste condiții, apar un șir de probleme, cum ar fi furtul apei din sistem, întreținerea proastă a sistemelor consumatorului, fapt ce creează probleme de calitate și de eroziune a conductelor furnizorului. O altă problemă este modificarea sarcinilor instalațiilor din apartamente, întrucât consumul neuniform între apartamente creează conflicte în interiorul blocurilor de locuit. Toate aceste lucruri contribuie în final la reducerea achitărilor și la creșterea nemulțumirilor față de serviciile oferite. Venitul din vânzări a SA Termocom în 2005 au constituit 333,1 mln lei, din care 324 mln din sistemul centralizat, iar restul de 9 mln din sistemele locale. Pierderea din activitatea operațională a constituit circa 114 mln lei. Pierderile de energie termică în rețea sunt la nivelul a circa 20% în 2005 față de circa

36% în 2001. Pierderile totale de energie termică constituie circa 30% din volumul livrat în rețea. Aceste pierderi sunt cauzate de următorii factori: politica tarifară neadecvată, starea proastă a rețelelor și a altor mijloace fixe de producere, imposibilitatea de a ajusta producerea la cerere, relațiile de conflict cu consumatorii asociați, mecanisme ineficiente de stimulare a performanței în activitate. Tariful, stabilit în 1999, pentru o Gcal este de 233 lei.. Nivelul de acoperire a costurilor suportate de Termocom SA este de 62,3%. Conform datelor SA Termocom, costul real pentru 1 Gcal în 2005 a fost de 321 lei.

Volumul livrărilor în ultimii 5 ani s-a stabilizat la cota de 1,2 milioane Gcal și, evident, este foarte puternic influențat de condițiile climaterice, fapt ce explică și consumul mai mare din 2005. Populației îi revine o cotă de circa 71-77%, fără a putea evidenția o tendință anume. Cota energiei termice livrate de cazangeriile suburbane este de circa 3% din totalul livrărilor în rețea, iar restul de circa 97% îi revine orașului Chișinău. La sfârșitul anului 2005, SA Termocom avea o datorie de circa 1,88 miliarde lei, din care 1,1 miliarde - datorii istorice cuprinse în planul de rambursare conform Legii insolvabilității. După insolvabilitate, principalii furnizori față de care au fost acumulate datorii sunt CET -2 (426 mln), CET -1 (151,6 mln), Moldova Gaz (96,7 mln), Apă Canal (16,4 mln). Total datorii - 727 mln lei. Datoria debitoare totală la 01.01.2006 pentru energia consumată constituie 449,3 mln lei, din care 381 mln revine fondului locativ.

O parte din aceste datorii nu pot fi recuperate din cauza diferențelor în indicațiile contoarelor de apă caldă de la bransamentele fondului locativ și ale locatarilor, divergențelor de evidență, pierderilor unor procese în instanță, precum și din cauza datoriilor cu termen expirat. Motivele reale care au stat la baza acumulării acestor datorii nu sunt pe deplin clare. O parte din consumatori nu au achitat, invocând lipsa de calitate a serviciului sau alte probleme tehnice, alții fiindcă nu pot achita. În prezent, la balanța SA "Apă canal" se află 12 cazangerii, care asigură necesitățile tehnologice și comunale în unele sectoare ale orașului, dispunând de sisteme locale independente de căldură și nelegate cu sistemul centralizat.

Principalele acțiuni de dezvoltare a sistemului de aprovizionare cu energie termică sunt concentrate pe 3 direcții: (i) utilizarea la maximum a surselor termice de co-generare; (ii) apropierea maximă a surselor de energie termică de consumator; (iii) crearea condițiilor mai bune în ceea ce privește independența consumatorului privind regimul de consum a energiei termice.

Tabelul 16

Structura livrărilor utile a energiei pe categorii de consumatori (fără pierderile comerciale) pe SA "Termocom" 2001-2005, mii Gcal.

Consumatori	2001	2002	2003	2004	2005
Obiectele fondului locativ	881,6	872,2	858,8	821,3	1052,6
Obiectele bugetului central	94,9	93,7	109,8	95,9	99,5
Obiectele bugetului local	104,3	88,1	119,5	103,2	113,6
Obiectele agenților economici	112,8	75,2	109,1	137,7	160,3
Total	1193,6	1129,2	1197,2	1158,1	1426

1.6.5 Gazificare

Rețeaua de gazificare este o parte integrantă a complexului energetic, care determină nivelul de dezvoltare a economiei naționale a Republicii Moldova, precum și realizarea programelor social-economice. Sarcina de bază a ramurii constă în alimentarea fiabilă, stabilă și în deplină siguranță a tuturor consumatorilor cu gaze naturale, respectând cerințele ecologice. Gazele naturale sunt importate din Rusia, importatorul principal fiind compania mixtă „Moldovagaz” SA. În ultimii ani, gazul natural a devenit combustibilul dominant în structura resurselor energetice a țării și care a contribuit la limitarea utilizării cărbunelui și păcurei. Asigurarea Republicii Moldova cu gaze naturale a început în anul 1967. În dezvoltarea ramurii respective sunt un șir de greutăți serioase legate de faptul că acest combustibil este în totalitate de import, cu excepția zăcămintelor de gaze din satul Victorovca. În anul 1990, structura balanței pe tipurile de utilizare a resurselor de combustibil în Republica Moldova se apropia de cea mondială.

În prezent, alimentarea cu gaz a orașului Chișinău se face dintr-o singură sursă – de la conducta magistrală Ananiev-Cernăuți-Bogoroceni prin nodul Șoldănești-Rezina, mai departe prin conducta Rîbnița-Chișinău, fapt ce nu asigură securitatea energetică necesară. Livrarea gazului nemijlocit în municipiul Chișinău se face din două părți: 1) Stația de Distribuție a Gazului SDG 1 (180 mii m³/oră, P-3 krc/cm²). Teritoriul conductei magistrale SDG 1 trece, lângă s. Buneț, pe un teren afectat de alunecări de teren pe o lungime de 0,5 km. SDG 1 este plasată în partea de nord-vest a orașului în sectorul Ciocana Nouă; 2) SDG 2 este plasată la 15 km de oraș, în satul Mereni, și are o capacitate de 250 mii m³/oră, P-3 krc/cm². Pentru asigurarea cu gaz a orașului Chișinău funcționează Punctul Principal de Reglare a Gazului (PPRG) în satul Bâc, cu o presiune la ieșire de 3 krc/cm². Un alt PPRG, cu o presiune similară, asigură aeroportul, populația din jurul aeroportului și alți consumatori din municipiu și din localitățile aferente.

Suplimentar, au fost instalate noduri de evidență pe bază de contoare „Elster” și „Schlumberger” la intrarea conductelor de gaz în localitățile Cricova, Vadul lui Vodă, Sângera, Trușeni, Stăuceni, Ciorescu, Hulboaca, Grătiești, Colonița, Ghidighici, Bacioi, Bubuieci, Vădulenii, Cruzești și Budești. Având în vedere volumul

considerabil de gaz calculat, s-a trecut la un sistem triplu de distribuție a gazului, prin unor PPRG în Sângera, Revaca, Dobrogea, Bacioi, Vadul lui Vodă și Vădulenii. De rând cu inelul de bază orașenesc al conductei cu presiune medie, situat pe străzile Vadul lui Vodă, Budești, Otovasca, Uzinelor, Tudor Vladimirescu, au fost create încă șase inele care trec prin lunca râului Bâc, la hotarul străzilor Minsk, Trandafirilor, Meleștiu, Valea Trandafirilor, 31 August 1989, Bulgară, Șciusev, Toma Ciorbă, Mitropolitul Dosoftei, Lazo, Alexandru cel Bun, Petru Rareș, Vesterniceni, Tudor Vladimirescu. Este prevăzută, de asemenea, inelarea conductei de gaz cu presiune medie pe următoarele segmente: zona industrială Ciocana Nouă, străzile Uzinelor, Muncești, Grenobl, Vadul lui Vodă. În municipiul Chișinău sunt construite 55 stații de reglare a presiunii gazelor staționare, din care 38 sunt prevăzute cu sistem telemecanic de verificare a parametrilor de bază ai echipamentului SDG. Totodată, funcționează 602 stații dulap de reglare a presiunii gazelor. De la stația de distribuție a gazelor ies rețelele de presiune joasă. În partea construită a municipiului acestea sunt amplasate, de regulă, subteran și terestru. Partea principală a rețelilor de presiune joasă sunt inelate, fapt ce sporește capacitatea de asigurare continuă a consumatorilor cu gaz. Pentru un management mai eficient și operativ, rețelele de gazificare sunt prevăzute cu sisteme de deconectare. Întreprinderile social-comunale și industriale se conectează nemijlocit la conductele de presiune medie. Lungimea rețelilor municipale este de 1678,67 km (conducte de gaz cu presiune medie – 306,606 km; conducte de gaz cu presiune joasă – 1273,785 km).

Protecția conductelor de gaz de uzura electrochimică se efectuează de la 294 stații de protecție catodică. Numărul stațiilor de reglare a presiunii gazelor sunt distribuite optimal pe sectoarele orașului. În afară de gaz natural, în municipiu sunt consumatori de gaz lichefiat (sectorul industrial, construcțiile vechi puțin etajate). Asigurarea consumatorilor cu gaz lichefiat este efectuată de întreprinderea „Gazsnasbât” situată în Strășeni.

Problemele principale legate de aprovizionarea cu gaze vizează securitatea energetică a municipiului, care este periclitată de dependența față de o singură sursă, și capacitatea limitată a rețelilor actuale de a asigura cererea în creștere a necesarului de gaze.

1.6.6 Electricitate

Sistemul de alimentare cu energie electrică a orașului Chișinău este inelar semideschis (legătură diametrală). Inelul este compus din rețea cu lanț dublu LTEE -110 kw și 21 substații de transformare – SR 110/10-6kV, inclusiv 4 substații de racordare adâncă. Gradul de siguranță a schemei acceptate de alimentare cu energie electrică este înalt. Alimentarea cu energie electrică se efectuează prin rețelele de distribuție care aparțin companiei RE Chișinău SA, întreprindere cu capital străin al grupului Union Fenosa. Sursele locale de acoperire a consumului de energie electrică sunt CET-1 cu capacitatea de producere de 66 MVA și CET-2 cu capacitatea de producere de 240 MVA. De asemenea, sunt utilizate și alte surse de energie electrică din țară sau din afară.

Energia electrică produsă de CET-1 se livrează în rețelele de distribuție a municipiului Chișinău prin liniile de 35 și 110 kV, de la CET-2 – prin liniile de 110 kw. Energia electrică importată este livrată în RE Chișinău prin 3 linii de transport de 330 kV, două dintre care alimentează substația de 330/110/35 kV „Chișinău-sud” și alta ce alimentează substația de 330/110/35 kw „Chișinău-nord”, aflată în proprietatea companiei de stat Moldelectrica SA.

Capacitatea totală instalată de alimentare la moment este de circa 1306 MW, iar puterea nominală a transformatoarelor de la punctele centrale de distribuție pe RE Chișinău constituie circa 710, cu un coeficient de utilizare a capacității nominale de circa 35%. În aceste condiții, municipiul Chișinău are o rezervă considerabilă în sporirea consumului fără suplimentarea de capacități. Totodată, pe anumite arii există un consum la limita capacităților nominale, care, pentru funcționarea stabilă de mai departe, necesită sporirea capacităților instalate la PDC.

O problemă ce ține de securitatea energetică și de exploatarea rețelelor constă în faptul că circa 10% din liniile de 110 kw au un acces limitat pentru efectuarea intervențiilor în caz de necesitate sau lucrări de întreținere. În special, situația s-a agravat atunci când în zonele de protecție a liniilor au fost construite diferite obiective. Această situație este rezultatul erorilor comise la etapa de eliberare a autorizațiilor de construcție, la privatizarea întreprinderilor fără a ține cont de prezența liniilor de tensiune înaltă, precum și de ocuparea abuzivă a terenurilor.

Tabelul 17

Caracteristica substațiilor și liniilor de alimentare cu energie electrică pe RE Chișinău, în paranteză sunt indicate valorile pentru mun. Chișinău

Linii electrice	Nr. de sub-stații	Nr. de transformatoare	Puterea instalată, MVA	Lungimea liniilor aeriene, km	Lungimea cablurilor, km
Tensiunea de 110 kw	30 (28)	57 (54)	1195	347	
Tensiunea de 35 kw	14 (4)	25 (8)	96	125	
Tensiunea de 10 kw	948	1221	405	1170	669
Tensiunea de 6 kw	454	732	290	105	644
Tensiunea de 0,4 kw				1975	977
Total	1446 (1434)	2035(2015)		3713	2303

Tabelul 18

Dinamica consumului de energie electrică pe mun. Chișinău, mln kWh

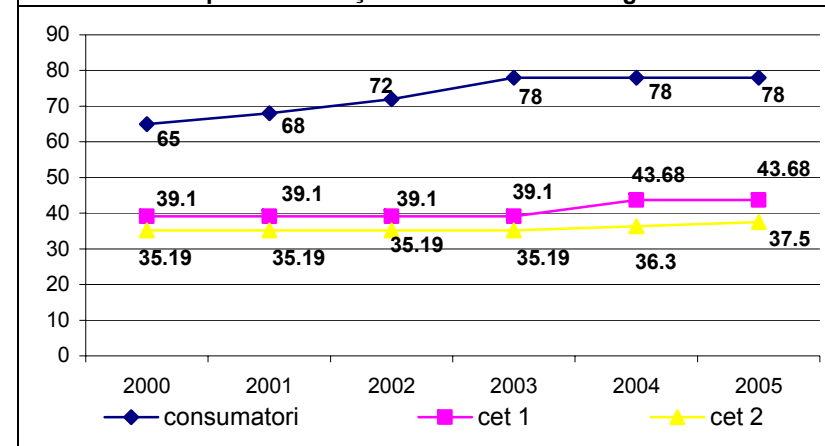
	2002	2003	2004	2005
Consum sistemul electroenergetic a RM	2219.9	2347.5	2433.9	2686.7
Total consum mun. Chișinău	1050.9	1119.9	1170.2	1243.2
Populația	291.6	322.3	368.9	386.3
Întreprinderi industriale și agricole	104.2	94.8	107.6	109.3
Organizații bugetare	94.4	109.8	107.3	108.9
"Apa - canal"	110.4	97.1	93.2	81
"Termocom"	53.7	40.8	38.7	43.7
RTE	49.7	44.2	43.7	46.6
Alți consumatori	346.9	411	410.9	467.5

Consumul energiei electrice pentru municipiul Chișinău s-a stabilizat în ultimii ani la nivelul a 47-48% din totalul energiei electrice consumate pe țară (fără teritoriile ocupate). Începând cu anul 2002, după o perioadă îndelungată de descreștere, consumul de energie a înregistrat o tendință de creștere. În 2005, acesta a constituit 1243 milioane kWh, sau 96% față de nivelul anului 1998. Însă structura s-a modificat. Principala modificare a fost determinată de modificarea structurii activităților economice. Întreprinderile din industrie și agricultură și-au diminuat ponderea de la 21,5% în 1998 până la 8,8% în 2005, în timp ce consumatorii din sectorul terțiar și-au sporit cota de la 11,6% la 37,6% în 2005. Organizațiile bugetare au înregistrat o reducere importantă a consumului de circa 1,76, micșorându-și cota de la 14,8% la 8,8%. Cel mai mare grup de consumatori al anului 1998 și-a păstrat cota la același nivel de circa 31%, însă a cedat întâietatea ca pondere sectorului terțiar.

Activitatea de aprovizionare cu energie electrică este reglementată de către Agenția Națională de Reglementare în Energetică (ANRE). Conform normelor de reglementare, companiile de distribuție sunt obligate să procure o cotă proporțională cu cota de piață pe care o dețin de la sursele de energie electrică locale, restul pot procura din alte surse până la satisfacerea cererii companiilor. Tarifele pentru energia electrică sunt stabilite de ANRE și constituie pentru consumatorii din municipiul Chișinău 78 bani/kWh, iar tariful de livrare a producătorilor locali este de 43,68 bani/kWh la CET -1 și de 37,5 bani/kWh la CET-2.

Deși în ultimii 2 ani se observă o tendință de descreștere a pierderilor totale înregistrate de RE Chișinău, totuși, ele rămân încă suficient de mari. În 2005, acestea au atins nivelul de 21% din volumul procurat. Pierderile în liniile de distribuție, înregistrate în 2005, au depășit cu 3,8 puncte procentuale normativul admis de ANRE la calcularea tarifului.

Figura 20 Dinamica tarifelor energiei electrice la producătorii și consumatorii de energie

1.6.7 Telefonie

Rețeaua de telefonie fixă a municipiului Chișinău a cunoscut o dezvoltare rapidă. A crescut considerabil calitatea și capacitatea liniilor telefonice. În prezent, practic orice persoană poate fi conectată la rețeaua de telefonie fixă. Există unele probleme legate de imposibilitatea utilizării postului telefonic pentru servicii suplimentare (conectare internet, etc.) în unele zone restrânse (mai puțin de 5%) a municipiului. De asemenea, încă există unele zone a orașului, în care calitate serviciilor nu este satisfăcătoare.

Numărul de cereri nesatisfăcute este format în principal din persoane cu venituri mici, care doresc instalarea unui post telefonic mai ieftin. Dezvoltarea de mai departe a rețelei telefonice trebuie să asigure un spectru larg de servicii legate în special de transmiterea de date.

Dinamica serviciilor de telefonie publică în mun. Chișinău.						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Numărul posturilor telefonice în rețeaua publică fixă sau cu ieșire la ea¹, mii	254,7	273,6	281,9	297,6	306,2	314,0
din care la domiciliu	206,7	224,0	230,7	244,3	251,5	257,5
Numărul convorbirilor telefonice interurbane și internaționale de plecare, mln	70,7	94,7	110,4	131,4	150,2	157,6
Numărul de cereri nesatisfăcute de instalare a posturilor telefonice la domiciliu, mii	15,0	8,5	9,1	3,9	3,3	4,3
¹ Fără posturile publice						
* Sursa: Chișinău în cifre. Anuar statistic. 2005						

1.6.8 Politici locale privind utilitățile publice

În scopul reabilitării și dezvoltării sistemului de alimentare cu apă și canalizare, Consiliul Municipal Chișinău a adoptat următoarele acte: Decizia CMC nr. 20/14 din 11 februarie 2005, privind aprobarea Concepției de dezvoltare a serviciilor de alimentare cu apă și canalizare a municipiului Chișinău pe perioada 2005-2009; Decizia CMC nr. 9/32 din 8 aprilie 2004, Cu privire la situația critică creată la Stația de epurare a apelor uzate a S.A „Apă-Canal Chișinău”.

Rețelele de aprovizionare cu energie electrică, termică și cu gaze a orașului Chișinău fac parte din sistemul energetic național. Reglementarea activității lor ține atât de competența guvernului central, cât și de cea a Consiliului Municipal Chișinău. Cadrul juridic în acest domeniu este asigurat de următoarele acte: Hotărârea Guvernului RM Nr. 360 din 11 aprilie 2000 "Privind aprobarea strategiei energetice a Republicii Moldova până în 2010"; Decizia CMC nr.7/3 din 24 decembrie 2002 "Concepția dezvoltării sistemului de aprovizionare termică a mun. Chișinău"; „Concepția privind renovarea sistemului republican de alimentare cu căldură”, aprobată prin HG nr. 999 din 24 iulie 2002; Programul național de gazificare a Republicii Moldova, aprobat prin HG nr. 1643 din 19.12.2002.

1.6.9 Tendințe de dezvoltare

Aprovizionarea cu apă. În ultimii 4 ani volumul consumului de apă s-a stabilizat, înregistrând o ușoară tendință de creștere în 2005. Capacitățile existente în condițiile reabilitării și modernizării instalațiilor și a procesului tehnologic permit o sporire a consumului peste previziunile demografice și economice, fără a crea probleme de mediu sau de altă natură.

Serviciile de canalizare. Capacitățile sistemului de canalizare a apelor uzate și a stației de epurare au fost proiectate să satisfacă un volum considerabil mai mare în condițiile unei dezvoltări nesistematizate a unor activități economice. Ținând cont de debitul mic al râului Bâc care nu asigură o autoepurare nici pentru volumul actual de deversări, este necesar de întreprins măsuri de sporire a gradului de epurare la stație și la întreprinderi. Dezvoltarea extensivă a orașului va necesita, în mod evident, extinderea rețelelor de canalizare.

Aprovizionarea cu energie termică. Conform pronosticurilor demografice și economice, nu se așteaptă o revenire la volumul și structura consumului de energie termică de la începutul anilor 1990. Asigurarea securității energetice a mun. Chișinău și utilizarea eficientă a resurselor energetice impun o reorganizare a sistemului de aprovizionare a energiei termice. Satisfacerea cererii de energie termică prin instalarea centralelor autonome în apartamentele blocurilor de locuit creează probleme serioase de securitate, de securitate energetică, sociale și de mediu.

Aprovizionarea cu gaze. Satisfacerea cererii sporite a consumului de gaze naturale reclamă urgentarea lucrărilor de gazificare a întregului municipiu și de menținere a sistemului centralizat (districtual) de aprovizionare cu energie termică de la surse de co-generare. O condiție de asigurare a securității energetice este diversificarea surselor de alimentare.

Aprovizionarea cu energie electrică. Capacitățile instalate la punctele centrale de distribuție, cu majorarea capacităților de transformare pentru unele zone, permit acoperirea creșterii consumului de energie electrică în Chișinău.

1.6.10 Concluzii

Utilitățile publice (apă, canalizare, termificare, energie electrică) au fost proiectate și construite pentru a satisface cereri cu mult peste volumele actuale. Din această cauză, furnizorii suportă pierderi suplimentare. Principalele probleme cu care se confruntă furnizorii sunt legate de deteriorarea bazei materiale, lipsa unor mecanisme ce ar asigura acoperirea cheltuielilor legate de întreținerea sistemelor și incapacitatea de a atrage surse financiare ieftine pentru reconstrucția și modernizarea acestora.

În fața furnizorilor de apă, canalizare și energie termică principalele sarcini sunt: reabilitarea și modernizarea sistemelor existente; asigurarea dezvoltării acestora în ariile cu acoperire redusă sau în proces de valorificare. Problemele legate de aprovizionarea cu gaze, energie electrică și termică trebuie rezolvate în cadrul strategiei energetice a Republicii Moldova, ținând cont de necesitatea asigurării securității energetice, utilizării eficiente a resurselor și protecției mediului.

1.7 SERVICII PUBLICE

1.7.1 Educație și cultură

Sistemul educativ din Republica Moldova are la bază calitatea organizării învățământului care se desfășoară în următoarele trepte de școlaritate: învățământul preșcolar, învățământul preuniversitar obligatoriu, învățământul secundar general și învățământul superior.

Învățământul preșcolar se organizează în instituții preșcolare de diferite tipuri sau în complexele „grădiniță – școală” pentru copiii în vârstă de la 3 până la 6(7) ani. Același nivel este atribuit educației în clasele pregătitoare din școli. În Chișinău trăiesc 23,1 mii de copii cu vârste cuprinse între 3 și 6 ani. În ultimul timp, se observă o reducere a numărului acestora cu 7 la sută față de anul 2005. În acest an de studiu, în învățământul preșcolar își desfășoară activitatea 148 instituții cu un număr de 26,2 mii de copii care sunt asistați de 2790 de pedagogi. Rata de cuprindere a copiilor în instituțiile preșcolare în mun. Chișinău este de 95% față de media națională 65,8%.

Deși numărul copiilor din Chișinău este în scădere, instituțiile preșcolare sunt foarte solicitate. Aceasta se datorează faptului că grădinițele din Chișinău sunt frecventate nu numai de copii înregistrați în oraș, ci și de alți copii din suburbii și din satele apropiate. De asemenea, multe familii tinere locuiesc în orașul

Chișinău ca chiriași, fiind înregistrați la locul lor de baștină, iar copii acestora frecventează și ei instituțiile preșcolare din oraș.

Acești factori generează suficiente probleme. Pe de o parte, în orașul Chișinău sunt înregistrați un număr de copii de vârstă preșcolară, care se încadrează în numărul de locuri în grădinițe, iar, pe de altă parte, numărul de locuri solicitate este mai mare decât cel al copiilor înregistrați. Din această cauză, apar probleme de ordin financiar atunci când se creează bugetul instituțiilor respective și probleme de ordin social, cum ar fi disconfortul locuitorilor Chișinăului care nu au un loc pentru plasarea copilului în grădinița din cartier.

Instituțiile școlare (școli primare, gimnazii, licee) acoperă necesarul de locuri pentru copiii înregistrați în Chișinău. Însă, în unele licee, considerate mai „de prestigiu”, solicitarea de locuri este mult peste posibilități. De aici și numărul mare de elevi în clase, și organizarea procesului de studiu în două schimburi și problemele de mobilitate a elevilor domiciliați într-un sector, dar frecventează instituțiile din alte sectoare. Dacă media pe municipiu constituie 12,9 elevi la un cadru didactic, atunci în unele instituții această valoare este depășită de 2-3 ori. Municipiul Chișinău dispune de 178 instituții de învățământ preuniversitar, cu un efectiv 101,8 mii elevi și 7879 pedagogi.

În orașul Chișinău sunt concentrate 80% din instituțiile universitare și, respectiv, 49% din instituțiile superioare medii de specialitate (colegii). Astfel, în învățământul superior în anul de studii 2005/2006 învață 126 mii studenți. Personalul didactic care activează în învățământul superior din orașul Chișinău constituie cifra de 6802.

Calitatea procesului instructiv-educativ depinde, în mare măsură, de condițiile de studii și de activitate a elevilor. În instituțiile de învățământ general, unui elev îi revine o suprafață de 3,6 m². Există, însă, instituții care nu dispun de săli de sport sau de cabinete didactice la fizică, chimie, biologie, limbi moderne, etc. Dar cabinetele respective constituie o necesitate foarte importantă în procesul de instruire, deoarece elevii, pe lângă cunoștințe teoretice, trebuie să însușească și unele abilități practice care sunt predate în cadrul orelor de laborator.

Din 2001 și până în prezent, s-a înregistrat o scădere cu 50 la sută a numărului instituțiilor care activează în 2 schimburi, majoritatea din ele fiind în mediul urban. Dacă în anul de studii 2000/2001, în schimbul II, învățau 15 900 de elevi, atunci în anul de studii 2005/2006, în schimbul II, învață numai 4805 elevi, ceea ce reprezintă 4,7% din numărul total de elevi.

Finanțarea învățământului este unul din principalele compartimente de cheltuieli din bugetul municipal care constituie 34-36%. Principiile de finanțare a învățământului sunt determinate de către Ministerul Educației și Tineretului. Normativele de finanțare sunt centralizate și unice pentru întreaga țară. Cheltuielile pentru învățământ pe sectoarele orașului diferă în funcție de volumul serviciilor acordate. Tot din acest motiv, pe parcursul ultimilor cinci ani, finanțarea pe sectoare a avut o dinamică diferită de la un sector la altul. Specificul municipiului Chișinău nu este luat în considerare și motivația cadrelor didactice este insuficientă.

În municipiul Chișinău sfera culturii intră în domeniul de competență al Ministerului Culturii și Turismului și Direcției Generale Cultură. Sarcinile principale ale Ministerului și Direcției sunt administrarea rețelei de instituții culturale, coordonarea diverselor manifestații culturale, inițierea și realizarea diferitor activități și proiecte culturale.

Rețeaua de instituții culturale cuprinde teatre profesioniste, muzee, săli de concerte, biblioteci publice, cinematografe. În

orașul Chișinău se află cea mai mare parte ale obiectelor patrimoniului cultural național.

Nouăzeci de procente din populația orașului Chișinău, convențional, aparțin de una dintre cele două mitropolii ortodoxe: Mitropolia Moldovei și Mitropolia Basarabiei. Obiectele de cult cele mai importante din orașul Chișinău sunt reprezentate de 24 biserici care constituie patrimoniu arhitectural al capitalei.

Deși majoritatea populației orașului Chișinău o reprezintă ortodocșii, aici mai conviețuiesc reprezentanți ai 18 confesiuni: romano-catolici, baptiști, penticostali, adventiștii celei de 7-a zi, musulmanii, Martorii lui Iehova, bahaștii, molocanii, luteranii, etc.

Relațiile amiabile dintre confesiunile religioase contribuie la libertatea confesională. Cu toate acestea, disputa dintre Mitropolia Moldovei și Mitropolia Basarabiei continuă. Nu există o religie de stat. În același timp, Mitropolia Moldovei se bucură de tratament favorabil din partea guvernului.

1.7.2 Sănătate

Din anul 2004, instituțiile medico-sanitare publice municipale activează în condițiile asigurărilor obligatorii în medicină. Datorită finanțării garantate și ritmice, în volumul prevăzut prin contractele populației orașului, încheiate cu Compania Națională de Asigurări în Medicină, instituțiile acordă asistență medicală primară în volumul prevăzut de programul unic al asigurărilor obligatorii de asistență medicală. Ponderea populației cu asigurare medicală în mun. Chișinău este de 76,3% față de media națională 70,4%, Numărul mediu de vizite la medic pe persoană constituie 6,6 față de 4,6 în republică.

Resursele municipale sunt insuficiente pentru întreținerea și activitatea eficientă a instituțiilor medicale. Prezintă neajunsuri starea tehnico-materială a instituțiilor medicale și dotarea lor cu echipament și tehnologii moderne. Potențialul tehnic al instituțiilor medicale este învechit și uzat, iar menținerea lui la nivelul cerințelor actuale devine problematică, deoarece sumele alocate nu acoperă necesitățile instituțiilor medicale subordonate.

Nivelul retribuirii muncii în domeniul sănătății rămâne a fi unul din cele mai scăzute. Scade numărul de personal încadrat în sistemul sănătății, în special, cel mediu și necalificat.

1.7.3 Protecția socială

În orașul Chișinău asistența socială este asigurată de Fondul municipal de susținere a populației. Asistența socială se acordă sub forma unei game largi de servicii: deservirea la domiciliu a pensionarilor, a familiilor socialmente vulnerabile și persoanelor cu dizabilități, acordarea ajutorului material în bani, produse alimentare, compensații nominative pentru transport și asigurarea prânzurilor calde.

Finanțarea prestațiilor și serviciilor de asistență socială se face din acumulările de resurse la bugetul de stat, din bugetele locale, din fondurile de susținere socială a populației, din donații, sponsorizări sau contribuții din partea unor persoane fizice sau juridice din țară sau din străinătate, precum și prin contribuția persoanelor beneficiare și a familiilor acestora. Responsabilitățile asistenței sociale au fost restructurate și sunt divizate pe trei nivele: central, teritorial și local. La implementarea diferitor proiecte de prestare a serviciilor sociale alternative este implicat și sectorul neguvernamental

1.7.4 Salubritate

Poligonul deșeurilor solide pentru orașul Chișinău a fost organizat în anul 1990, cu capacitatea de calcul până în anul 2020. Poligonul este situat în preajma s. Țânțăreni raionul Anenii Noi, la o distanță de 44 km de oraș. Suprafața poligonului constituie 22,5 ha cu acces propriu de o lungime 2,5 km. Teritoriul poligonului se află la balanța primăriei municipiului Chișinău și este deservit de întreprinderea „Autosolubritate”, responsabili pentru colectarea, transportarea, prelucrarea și sortarea parțială a deșeurilor.

Conform datelor din rapoartele zilnice de transportări a deșeurilor menajere solide pe poligonul respectiv se acumulează zilnic 3100-3500 m³, ce alcătuiește circa 780-800mii m³/an.

Una din problemele prioritare de mediu este valorificarea deșeurilor, care prezintă un complex de acțiuni menite să micșoreze volumul generării reziduurilor menajere și industriale și utilizarea lor maximă în calitate de materie primă secundară.

1.7.5 Poliție și pompieri

Siguranța anti-incendiară a populației este în responsabilitatea serviciului de pompieri și salvatori constituit instituțional din direcție, secții, detașamente, unități și posturi militare de pompieri, precum și unități profesionale de pompieri civili sau subunități în cadrul Departamentului situații excepționale. Activitatea serviciului este reglementată de legislația în vigoare care stabilește standardele, normele și regulile în executarea acțiunilor de intervenție, blocare și salvare în caz de incendiu, exercitarea supravegherii de stat asupra asigurării apărării împotriva incendiilor și în alte acțiuni de prevenire și stingere a incendiilor. Municipiul dispune de cinci Unități Autonome Militare de Pompieri, care deservesc fiecare o suprafață medie de 45 km² ceea ce este mult peste media de acoperire teritorială practică în capitalele țărilor europene. În cadrul subdiviziunilor specializate activează peste 440 persoane. Dinamica incendiilor înregistrate în municipiu nu atestă tendințe clare de micșorare sau creștere a numărului incendiilor. Tendința specifică în domeniu este că situația privind siguranța anti-incendiară este în curs de agravare datorită: (i) finanțării neadecvate a activității serviciului; (ii) dotării tehnico-materiale nesatisfăcătoare și (iii) lipsei stimulentei și atractivității serviciului pentru personal.

Structurile de apărare a ordinii publice fac parte din organele armate de drept ale autorităților publice, aflate în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, chemate să apere, pe baza respectării stricte a legilor, viața, sănătatea și libertățile cetățenilor, interesele societății și ale statului de atentate criminale și de alte atacuri nelegitime. Efectivul de personal al structurilor polițienesci este constituit din 2913 persoane în cadrul Comisariatului de poliție, 1930 în cadrul Poliției municipale și 176 persoane în cadrul Comisariatului de poliție în transport. Activitatea structurilor de apărare a ordinii publice este la un nivel nesatisfăcător. Deși rata criminalității în mun. Chișinău înregistrează tendințe vădite de diminuare ea este de aproape două ori mai mare în comparație cu media republicană. Conform datelor oferite de Comisariatul de poliție scăderi esențiale s-au obținut la înregistrarea unor genuri de infracțiuni grave cu caracter public precum: omoruri cu 27,7%, vătămări intenționate grave cu 28,0%, violuri cu 24,5%, tâlhării cu 10,3%, jafuri cu 10,5%, furturi din locuințe cu 16,8%, furturi a mijloacelor de transport cu 78,5%, răpiri cu 18,0%, huliganism cu 12,3%. Dar deficiențele în activitatea structurilor de apărare a ordinii publice

țin în continuare în risc permanent viața locuitorilor capitalei. Factorii ce periclitează activitatea organelor de apărare a ordinii publice sunt: (i) dotarea slabă cu mijloace tehnice și de transport, resurse informaționale, tehnologii performante, personal calificat; (ii) lipsa stimulentele materiale colaboratorilor poliției; (iii) lipsa conlucrării comunității, organizațiilor și instituțiilor cu organele de interne în prevenirea și preîntâmpinarea acțiunilor ilegale.

Serviciul de protecție civilă are responsabilitatea de îndeplinire a sarcinilor umanitare destinate să protejeze populația împotriva ostilităților sau a catastrofelor, incendiilor sau accidentelor tehnogene și să o ajute să depășească efectele lor imediate, asigurând condițiile necesare supraviețuirii. În municipiul Chișinău situațiile excepționale pot fi cauzate de calamități cu caracter natural și tehnogen precum: cutremure de pământ (peste 600 case au grad sporit de avariere), alunecări de teren (62 sectoare), inundații (4 sectoare cu o suprafață de 22,9 km²), înzăpeziri, ploi cu grindină, vânt puternic și avarii tehnogene (49 obiecte periculoase din punct de vedere radioactiv, chimic și explozibil). În arealul focarelor sunt amplasate peste 620 case particulare, 10 grădinițe de copii, 30 blocuri locative, 275 garaje etc. De asemenea, din cele mai active și periculoase sectoare supuse alunecărilor sunt în regiunea: perimetrul străzilor Calea Izvoarelor – Calea Ieșilor, sectorul Buiucani; perimetrul dintre or. Durești – valea Morilor – or. Codru; perimetru dintre șos. Hâncești și or. Codru; parte de jos a str. Vadul lui Vodă; perimetrul din regiunea Universității Agrare de Stat; perimetrul dintre str. Uzinelor – comuna Bubuieci – str. Vadul lui Vodă; perimetrul dintre străzile bul. Renașterii – bul. Moscova – str. Calea Orheiului, comuna Tohatin. Vezi Harta 4. Schema dezvoltării proceselor de alunecări și eroziuni ale solului. Activitatea privind efectuarea măsurilor necesare pentru prevenirea și lichidarea situațiilor excepționale este la un nivel nesatisfăcător. Sunt lipsă studii specializate în domeniu, situația economică dificilă nu permit finanțarea efectuării măsurilor de preîntâmpinare a situațiilor excepționale, crearea rezervelor operative necesare și este realizată în proporție de 20-30% din necesități iar utilajul tehnologic al construcțiilor, rețelelor ingineresti și de comunicații are un înalt grad de uzură.

1.7.6 Sectorul neguvernamental

Sectorul asociativ a cunoscut o dezvoltare continuă pe parcursul ultimilor ani și în prezent se află la etapa de stabilizare. La 01.01.2007 în Registrul de înregistrare a asociațiilor obștești erau înregistrate 284 structuri neguvernamentale. În municipiul Chișinău sunt amplasate atât ONG-uri de nivel local, cât și național. Conform studiului realizat de Centrul Contact în anul 2006, circa 90% din ONG-urile cu aria de acoperire națională își au sediul în Chișinău. Având în vedere și numărul de ONG-uri înregistrate de Primăriile locale, în prezent în mun. Chișinău activează peste 400 organizații neguvernamentale. Din aceste considerente în cifre statistice sectorul neguvernamental este un element reprezentativ al vieții cotidiene a municipiului.

Majoritatea absolută a ONG-urilor sunt constituite cu statut de organizații obștești (92,6%), ca instituții (4,3%), mișcări obștești (2%) și fundații (sub 1%).

Conform datelor studiilor realizate principalele domenii de activitate a ONG-urilor sunt social 24,7%, educația, învățământul, cercetarea 22,4%, dezvoltarea comunitară 14,1%, drepturile omului 9,6%, tineret 7,4%).

Categoriile de beneficiari ai activității ONG-lor sunt multiple. ONG-le își orientează activitatea lor în special spre tineri și copii (60,3%), cetățeni din grupurile sociale defavorizate (17,8%), grupuri profesionale (17%), femei (14,6%), autorități publice și instituții de stat (10,8%), cetățeni și alte ONG-uri (cîte 7,8%).

Rezultatele studiilor demonstrează că autoritățile publice sunt dispuse să conlucreze cu ONG-urile în soluționarea problemelor comunității, dar deocamdată încrederea în potențialul ONG-lor este mică. La nivel municipal structurile societății civile sunt puțin implicate în gestionarea treburilor publice. Conlucrarea ONG - autorități este majoritatea organizațiilor neguvernamentale, circa 79,6 declară că au stabilite relații de colaborare cu administrația publică locală. Calitatea acestor relații lasă deocamdată de dorit. Conform rezultatelor sondajelor peste 54% din ONG-le naționale se declară nemulțămite de conlucrarea cu instituțiile și organizațiile de stat. Motivele sunt lipsa unei comunicări eficiente, cunoașterea insuficientă de către APL a activității ONG-lor, antrenarea slabă a ONG-lor în procesul de luare a deciziilor, mecanisme birocratice și necesitatea perfectării unor acorduri, protocoale, contracte de colaborare. Administrația publică locală

nu cunoaște potențialul și posibilitățile ONG-urilor de soluționare a unor probleme sau prestare a unor servicii și nici nu manifestă un interes deosebit pentru activitatea, rolul și locul ONG-urilor în cadrul municipiului.

1.7.7 Administrația municipală

Statutul de capitală, structura administrativ-teritorială și a organelor de administrare, competența de care dispun și particularitățile de funcționare a administrației publice municipale sunt elementele prin care municipiul Chișinău se deosebește de celelalte unități administrativ-teritoriale. Administrația municipală este reprezentată de: (i) Consiliul municipal și consiliile orașenești și comunale, în calitate de organe deliberative; (ii) Primarul general al municipiului Chișinău, primarii orașelor, satelor (comunelor), Primăria municipiului Chișinău și preturile de sector ca autorități executive; (iii) serviciile publice municipale și locale constituite în municipiu, orașe și sate și (iv) administrația de stat desconcentrată în municipiu formată din Direcția teritorială control administrativ a Ministerului Administrației Publice Locale și serviciile desconcentrate ale ministerelor și departamentelor.

Legislația în vigoare conține prevederi contradictorii referitor la activitatea autorităților publice municipale. Investirea Consiliului municipal cu atribuții duble creează confuzii de activitate legate de delimitarea competențelor cu consiliile locale. Structura organizatorică a Primăriei municipale nu corespunde rigorilor legale și include un șir de servicii care au dublă subordonare. Activitatea unor structuri ale Primăriei municipale este împiedicată de aflarea lor în subordinea Primăriei. Structurile organizatorice ale primăriilor orașenești și comunale sunt create după o structură standard recomandată de Guvern, care nu acoperă spectrul de servicii necesare la nivel local și nu sunt ajustate la specificul necesităților locale. La nivel local lipsesc unele servicii publice importante, constituirea cărora ar îmbunătăți activitatea autorităților publice locale. Comunicarea și conlucrarea interdepartamentală este îngreunată de lipsa unei rețele informaționale unice de schimb de informații și documente.

Impactul politicului se manifestă pronunțat în activitatea autorităților publice locale. Implicarea excesivă a structurilor centrale în activitatea autorităților locale diminuează din autoritatea și capacitatea lor de a administra și gestiona treburile publice. În perioada de tranziție s-a manifestat incapacitatea

autorităților municipale de a aplica mecanismele juridice, financiar-economice și administrative la condițiile economiei de piață. Motivele acestei situații sunt discordanța și caracterul confuz al pozițiilor Parlamentului, Guvernului și autorităților Chișinăului în privința strategiei de dezvoltare a municipiului, amestecului autorităților centrale în gestionarea municipiului, dezechilibrul dintre obligații și resursele financiare, insuficiența fondurilor de stat și a celor private pentru reconstrucția spațiului locativ, reparația transportului public și a infrastructurii tehnico-edilitare a urbei. Până în prezent încă nu au fost definitivat statutul orașului Chișinău în cadrul municipiului și nu a fost realizată până la capăt delimitarea patrimoniului municipal de patrimoniul local.

Activitatea Consiliului municipal și a Primăriei nu este pe deplin reflectată în mijloacele de informare în masă. De obicei, informația despre cele mai importante decizii ale autorităților municipale circulă doar într-un cerc restrâns de persoane. Comunicarea și conlucrarea cu cetățenii este îngreunată de lipsa unor mecanisme moderne de comunicare pagină web, relații cu publicul, mass-media.

Personalul structurilor administrației publice municipale constituie, conform prevederilor legale, 740 angajați. Imperfecțiunea prevederilor legale și inutilitatea lor au determinat ca numărul statelor de personal în structurile administrației municipale să fie mult mai mare decât cel prevăzut. Sistemul de remunerare a funcționarilor publici nu stimulează inițiativa, novia și spiritul activ al personalului ceea ce afectează calitatea prestării serviciilor publice. Procesul de formare continuă a funcționarilor publici este un domeniu delăsător. Evaluarea activității serviciilor existente necesită îmbunătățiri metodologice.

1.7.8 Bugetul municipal

Rolul municipiului Chișinău la crearea bugetului național este determinant. De situația financiară a municipiului depinde în măsură decisivă și situația finanțelor publice naționale. În 2005, ponderea veniturilor și cheltuielilor bugetului municipal în veniturile și cheltuielile cumulative ale bugetelor național și unităților administrative teritoriale a constituit 8,7% și, respectiv, 10,6%. În ultimii ani se înregistrează o diminuare a acestor indicatori, dar ponderea municipiului în formarea veniturilor bugetului consolidat național are o tendință de creștere,

constituind 31-32% exceptând veniturile bugetare încasate de vama Chișinău.

Administrarea fluxurilor financiare la nivel municipal este exercitată de Direcția generală finanțe (DGF), Trezoreria municipală și Inspectoratul fiscal municipal. Din aceste instituții publice doar Direcția generală finanțe (DGF) este descentralizată, celelalte fiind desconcentrate. Dubla subordonare a instituțiilor desconcentrate este cauza deficienței procesului de colectare a impozitelor și taxelor în raza municipiului, precum și a executării veniturilor bugetului. Sistemul finanțelor publice ale municipiului Chișinău este parte integrantă al sistemului finanțelor publice, reglementat de un cadru general legislativ-normativ și de prevederile Legii privind statutul municipiului Chișinău.

Veniturile și cheltuielile bugetului municipal se sistematizează în baza sistemului unic de clasificare bugetară, care urmează a fi armonizat cu standardele UE. Analiza proiectului bugetului municipal efectuată de Ministerul Finanțelor are un caracter consultativ, dar ministerul poate cere modificarea proiectului bugetului, dacă acesta contravine prevederilor legislației în vigoare, principiilor politicii bugetar-fiscale a statului sau unor prevederi specifice din cadrul legii bugetului pentru anul respectiv.

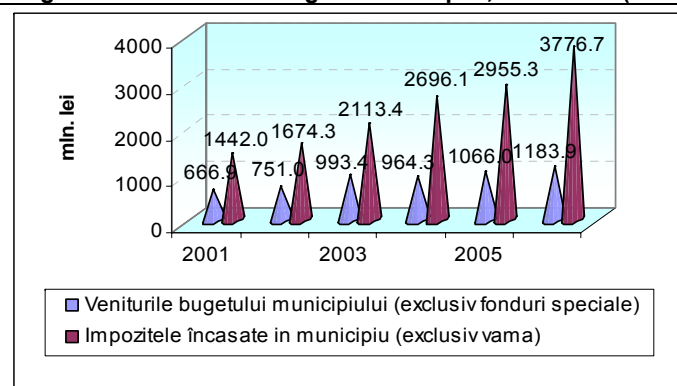
Volumul veniturilor de bază ale bugetului municipiului au avut o tendință de creștere constantă în termeni nominali. Ajustarea veniturilor nominale la rata inflației indică o diminuare a veniturilor bugetare în anii 2004-2005, care nu este recuperată până în prezent. De menționat faptul că ponderea veniturilor bugetului municipiului în încasările globale în raza urbei la bugetul de stat și bugetul municipiului are o tendință de descreștere continuă și în 2005 a constituit 36,1%.

În 2005, veniturile bugetului municipal au fost asigurate de impozitele și taxele locale (64%) și de defalcările de la venituri regularizatorii (22%). Creșterea ponderii veniturilor proprii în totalul veniturilor asigură o autonomie financiară reală autorităților municipale. Pentru impozitele și taxele locale, Codul fiscal reglementează anumite plafoane, iar autoritățile publice municipale stabilesc nivelul concret al impozitului sau al taxei locale în limitele minime și maxime ale prevederilor legale.

Există decalaje mari între sumele încasate și potențialul real de colectare a taxelor locale. Autoritățile municipale nu dispun de pârgii legale de influență asupra contribuabililor care nu achită

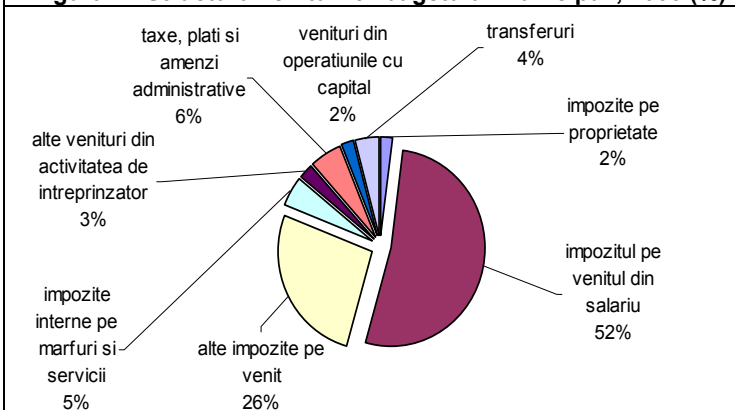
în măsura cuvenită impozitele și taxele locale. Se constată lipsa unui sistem informațional integru, care ar permite monitorizarea încasărilor la capitolul venituri municipale, iar dotarea tehnică a DGF corespunzătoare. Municipiul are o capacitate redusă de exercitare a controlului de încasare a veniturilor la bugetul municipal, dar dispune de un patrimoniu important.

Figura 21 Veniturile la bugetul municipal , 2001-2006 (mln lei)

Sursa: Datele Direcției Generale Finanțe și Inspectoratului Fiscal Chișinău

Figura 22 Structura veniturilor bugetului municipal , 2005 (%)

Sursa: Datele Direcției Generale Finanțe și Inspectoratului Fiscal Chișinău

Autoritățile municipale gestionează 69 de întreprinderi cu active nete 1580 mln. lei, cu o cotă majoritară la 12 întreprinderi, dar, în bună parte, aceste active nu generează profit și venituri bugetare, astfel în 2005 au fost înregistrate pierderi în sumă de 104,5 mln, lei.

Structura cheltuielilor bugetului municipal, după clasificarea economică pe categorii, se prezintă astfel: cheltuieli de personal - 20,3%, mărfuri și servicii - 28,2%, transferturi și subvenții - 39,6%, cheltuieli capitale - 11,8%. Tendința de creștere a ponderii transferurilor și subvențiilor din contul altor categorii va avea, pe termen mediu, multiple efecte negative asupra echilibrului bugetului municipal. Practica subvenționării operaționale continue a serviciilor publice (apă și canalizare, transport public) și neajustarea tarifelor existente la costurile operaționale va necesita, pe termen mediu, cheltuieli bugetare suplimentare, fiind ignorate necesitățile investiționale pentru reabilitarea, mărirea eficienței și lărgirea rețelelor acestor servicii.

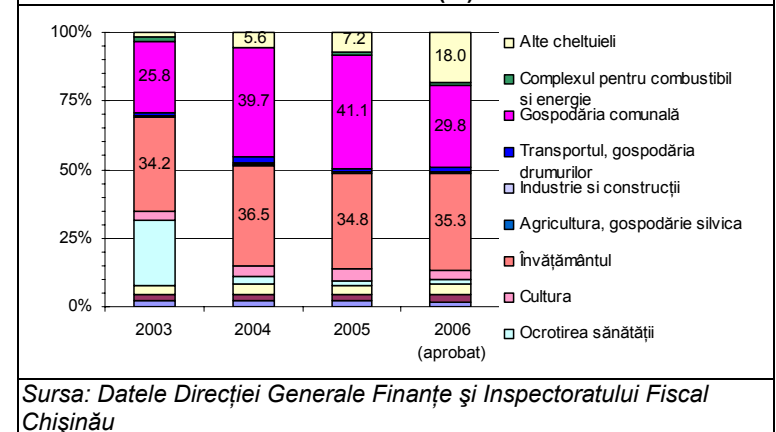
Analiza pe domenii a structurii cheltuielilor bugetului municipal denotă faptul că în 2005 cele mai importante sume au fost alocate gospodăriei comunale (41,1%) și sferei învățământului (34,8%), pe când pentru alte domenii sumele alocate sunt cu mult mai modeste: cultura - 4,4%, asistență socială - 2,4%, gospodăria drumurilor - 1,45%. Sursele bugetare în unele domenii acoperă doar 65-75% din cheltuielile minimale necesare menținerii serviciilor și utilităților publice, iar deficitul de 35-25% este acoperit netransparent din alte surse. În sistemul educațional municipal o parte de cheltuieli de întreținere și dotare ale instituțiilor publice sunt acoperite din contul părinților sau din sponsorizări

Datoria publică municipală constituia suma de 96,0 mln, lei, conform situației de la 01.01.06., și se constituie din datorii față de băncile comerciale locale. Datoria agregată a municipiului a înregistrat o ușoară creștere până la 8,3 % în 2006. Dar și acest nivel se situează sub limita de 20 % impusă de lege, fapt ce denotă atitudinea prudentă a autorităților municipale în contractarea creditelor. Acest atu bugetar permite atragerea de noi împrumuturi municipale și diversificarea instrumentelor folosite (obligațiuni municipale), care ar putea asigura suplimentar la bugetul municipiului sume de până la 200-240 mln. lei

Capacitatea instituțională de gestionare a investițiilor capitale este redusă și dominată de efectele schimbărilor legislative. La luarea deciziilor privind realizarea programelor de dezvoltare o influență puternică o are și factorul politic. Investițiile capitale finanțate de la buget nu se bazează pe o analiză riguroasă a eficienței economice și a impactului preconizat. Transparența procesului decizional referitor la investițiile municipale este limitată. Ca urmare a diminuării ponderii cheltuielilor capitale în bugetul municipiului, se constată o finanțare inadecvată a infrastructurii edilitare municipale. Rețelele de drumuri, apă, canalizare și termificare vor necesita cheltuieli sporite pentru menținerea serviciilor curente, nemaivorbind de îmbunătățirea acestora.

Procedura de adoptate a deciziilor privind cheltuielile capitale și controlul asupra executării acestora este insuficientă și inadecvată. Proiectele investiționale nu sunt analizate riguros la capitolul eficiență economică și financiară. Multe proiecte investiționale reprezintă soluții extrem de costisitoare pentru probleme care ar fi putut fi soluționate cu costuri mai reduse și cu soluții tehnice mai adecvate. În consecință, performanța economică a proiectelor este extrem de scăzută. Această se datorează lipsei unei abordări strategice, bazate pe eşalonarea corectă a priorităților de dezvoltare a municipiului și pe o analiză a fezabilității economico-financiare.

Figura 23 Structura cheltuielilor bugetului municipiului, 2003-2006 (%)

1.7.9 Tendințe de dezvoltare

Educație și cultură. Instituțiile educative existente în orașul Chișinău acoperă necesitățile locuitorilor orașului. Unele instituții, însă rămân a fi supraaglomerate deoarece ele sunt frecventate nu numai de elevii din sectorul în care sunt amplasate. Din aceste considerente se tinde spre dezvoltarea uniformă infrastructurii educaționale. Astfel, în fiecare sector urmează a fi dezvoltată o rețea de instituții educative cu profiluri diversificate de toate nivelurile (preșcolar, gimnazial, liceal) pentru a evita mobilitatea elevilor dintr-un sector în altul.

Majoritatea instituțiilor culturale sunt concentrate în anumite sectoare ale orașului. Din acest motiv, locuitorii unor cartiere sunt privați de participarea activă la viața culturală și sportivă a orașului. Amenajarea terenurilor sportive în fiecare sector și organizarea activităților culturale la nivel de cartier va îmbunătăți dezvoltarea culturii locuitorilor orașului.

Sănătate. În orașul Chișinău majoritatea instituțiilor medicale necesită reparații și dotări cu echipament medical. Renovarea instituțiilor medicale și diversificarea serviciilor sunt tendințele principale în acest domeniu care va deveni atractiv și pentru cadrele medicale calificate. În perspectivă se prevede dezvoltarea serviciilor medicale private.

Protecția socială din orașul Chișinău se află la o etapă de consolidare și implementare a programelor de dezvoltare socială. Datorită acestor programe susținute de administrația centrală și locală vor fi create servicii sociale de alternativă pentru toate categoriile de beneficiari.

Salubritate. Serviciul de salubritate urmează a fi îmbunătățit și modernizat. Odată cu extensiunea fondului locativ al orașului și majorarea unităților economice și de transport apare necesitatea creării noilor servicii de prelucrare a deșeurilor (menajere, anvelope uzate, tuburi luminescente uzate, etc.).

Sectorul asociativ se află în etapa de stabilizare. Grație inițiativelor structurilor reprezentative naționale ale sectorului asociativ în societate a demarat un proces activ de dezbatere privind modificarea cadrului legislativ ce reglementează activitatea sectorului non-profit. În perspectivă activitatea sectorului neguvernamental tinde a fi delimitată maxim de caracterul semi-comercial existent și de a restrânge ariile de

activitate ceea ce poate avea repercusiuni negative asupra dezvoltării sectorului.

Serviciile de asigurare a securității publice. Lipsa reformelor structurale profunde influențează calitatea asigurării siguranței cetățeanului. Îmbunătățirea condițiilor de activitate și a dotărilor tehnologice vor avea efect minim dacă nu vor fi secundate cu schimbări radicale privind principiile organizării, pregătirea, angajarea și stimularea personalului, responsabilitățile și modalitățile de conlucrare cu comunitatea.

Managementul administrativ. Activitatea autorităților publice locale se află sub incidența extinderii utilizării tehnologiilor informaționale. Crearea sistemului de trafic intern al documentelor și interacțiune interdepartamentală precum și lansarea portalului municipal de informare și comunicare cu cetățenii, mediul de afaceri și instituțiile publice vor schimba caracterul și modalitatea de organizare a activității primăriei și Consiliului municipal și modul de prestare a serviciilor publice. Un rol important în acest sistem trebuie să fie atribuit sistemului unic de coordonare a implementării proiectelor și programelor prevăzute de PUG care va fi în gestiunea unei Unități specializate de coordonare și monitorizare create în cadrul Primăriei.

1.7.10 Concluzii

Sistemul educațional în orașul Chișinău este reprezentat de sistemul de învățământ și organizarea vieții culturale. Deși în orașul Chișinău este o rețea dezvoltată de instituții de toate nivelurile, există o neconcordanță între profilurile instituțiilor și piața muncii. În domeniul sănătății starea nesatisfăcătoare a edificiilor și lipsa dotărilor necesare desfășurării activității de expertiză medicală afectează calitatea serviciilor medicale. Poluarea biologică a solului condiționează morbiditatea epidemiologică – cauza principală fiind gunoșiile neautorizate și locurile de depozitare a deșeurilor menajere.

Siguranța cetățenilor este la nivel nesatisfăcător condiționat de lipsa conlucrării comunității, societății civile, organizațiilor și instituțiilor cu structurile specializate precum și dotarea insuficientă a ultimelor cu resurse tehnice și umane. Activitatea administrației publice locale este periclitată de deficiențe de organizare, management ineficient, politizare excesivă și implicarea ilegală a structurilor guvernamentale ierarhic

superioare. Deși bine dezvoltat, sectorul neguvernamental este lipsă de la gestionarea treburilor publice și soluționarea problemelor la nivel municipal.

Veniturile proprii ale municipiului sunt insuficiente pentru finanțarea necesităților vitale ale urbei. Atât valoarea investițiilor raportate la numărul de locuitori, cât și ponderea acestora în totalul cheltuielilor sunt inadecvate. Pe termen mediu, municipiul va avea o structură inelastică de venituri proprii, iar cheltuielile vor rămâne relativ fixe. Sunt limitate resursele bugetare direcționate în reducerea costurilor de întreținere a utilităților publice sau în sprijinul anumitor activități economice de interes specific sau prioritar local.

1.8 MEDIU

1.8.1 Cadru general

Sistemul geomorfologic, în cadrul căruia se dezvoltă orașul Chișinău, este limitat la sud-vest de cumpăna apelor râurilor Bâc și Ișnovăț, iar în partea de nord de cumpăna râului Răut. Axa spațială a acestui sistem este colina destul de lată a râului Bâc, care intersectează teritoriul orașului de la nord-vest spre sud-est. Povârnișurile sunt abrupte și supuse procesului de alunecări. Pe teritoriul orașului și al localităților suburbane sunt înregistrate 62 sectoare afectate de alunecări de teren active. Condițiile geomorfologice ale orașului Chișinău pot fi calificate ca și compuse. Din cauza reliefului neomogen se creează zone microclimaterice specifice, în care condițiile meteorologice determină gradul diferit de poluare a aerului în cartierele orașului.

Clima este continental-moderată cu iarnă scurtă și vară lungă călduroasă. Particularitățile climaterice ale teritoriului sunt favorabile.

Indicele poluării aerului în Chișinău este ridicat, principalii poluanți fiind dioxidul de azot (0,92 din concentrația maximă admisibilă), praful (0,7 CMA), oxidul de carbon (0,54 CMA). Sursele principale de poluare a aerului în Chișinău sunt:

transportul auto, obiectele termoelectrice, în măsură mai redusă – întreprinderile industriale (Uzina de tractoare, Combinatul de prelucrare a pielii, Uzina de piele, Combinatul de carne Chișinău, CET-1 și CET-2) care, deși au programe și volume reduse de producere, sunt situate în sectoarele centrale ale orașului și nu dispun de zone sanitare de protecție. Transportul intensiv reprezintă sursa principală a poluării fonice.

Râul Bâc face parte din categoria obiectelor acvatice cu destinație piscicolă, în care calitatea apei în amonte de oraș este satisfăcătoare, iar în aval gradul de poluare este sporit. Conținutul de produse petroliere, compuși de cupru, azot amoniacal, nitrați, nitriți și detergenți depășește de câteva ori indicii CMA pentru apele cu destinație piscicolă. În lunca râului pe teritoriul orașului sunt două zone mari industriale depășite de timp (Sculeni și Uzinelor) amplasate de-a lungul căii ferate. Acestea poluează zona centrală a orașului, aflată în calea rozei vânturilor prioritare, precum și apele râului. Cca. 40 întreprinderi industriale și depozite sunt amplasate în zona de protecție a Bâcului, în care se scurg toate apele reziduale comunale sau rezultate în urma proceselor productive și de la precipitații. Scurgerile de apă din rețelele de distribuție și canalizare au condus la fenomenul de subinundație manifestat prin creșterea considerabilă a nivelului apelor freatice în multe zone din oraș.

Pe teritoriul mun. Chișinău sunt 49 de obiecte industriale periculoase din punct de vedere chimic, radioactiv și explozibil. Un risc tehnogen prezintă depozitul de clor lichid de la stația de tratare a apei potabile din str. Studenților. Cantitatea totală a substanțelor puternic toxice folosită anual este de aproximativ 450 tone.

Râul Bâc este poluat mai ales cu compuși ai azotatului de amoniu (de la 1,6 până la 54 CMA), nitrit de azot (de la 1,8 până la 10,2 CMA), compuși de cupru (de la 4,8 până la 5,3 CMA). Indicele de poluare a apei pe aceste segmente ale râului depășește de 4-6 CMA, ceea ce înseamnă că, apa este de calitate de clasa a V. Pentru râul Bâc zona de protecție constituie 500m de oglinda apei, care însă nu se respectă. Artera acvatică a orașului este un recipient deschis ce reprezintă un focar de epidemii.

Inundațiile afectează periodic 4 sectoare cu o suprafață totală de 22,9 km². Acestea sunt produse de ploile torențiale și topirea zăpezilor, care duce la creșterea nivelului apelor și revărsarea acestora.

Cutremurele de pământ cu intensitatea de 7-8 grade au în or. Chișinău o periodicitate de 30-40 de ani.

1.8.2 Zone naturale protejate

Pe teritoriul orașului Chișinău sunt amplasate 4 arii naturale protejate de stat: grădina botanică, grădina dendrologică, grădina Muzeului Național de Etnografie și Istorie a Naturii, grădina zoologică, care ocupă 180 ha. Totodată, complexul de protecție a mediului include spațiile verzi ale orașului cu destinație variată: păstrarea fondului genetic vegetal și animal, păstrarea și dezvoltarea arhitecturii peisajere, recrearea populației. Pe teritoriul capitalei sunt determinate 5 tipuri de spații înverzite, iar unui orașean îi revine cca. 31,5 m² de terenuri verzi, ceea ce se înscrie în norma generală de 20-50 m²/locuitor.

Tabelul 20
Spațiile verzi din orașul Chișinău gestionate de Asociația de gospodărire a spațiilor verzi

Tip	Suprafața, ha	m ² /locuitor
Păduri-parc	1119,57	18,85
Parcuri	651,38	10,97
Grădini	27,68	0,47
Scuare	45,51	0,77
Spațiilor verzi de pe bulevarde și străzi	26,05	0,44
Total	1870,19	31,50

Spațiile verzi compacte intraurbane sunt amplasate preponderent în partea de nord și vest a orașului, iar scuarele sunt dispersate în toate sectoarele capitalei - mai mult la Ciocana (17,6 ha) și Râșcani (11,5 ha), dar mai puțin la Buiucani (3,3 ha), Centru (6,2 ha), Botanica (6,8 ha).

Zonele verzi de agrement din interiorul orașului sunt accesibile în maxim 10 minute de mers pe jos (scuare, parcuri, pădure-parc) de la locuințe. Acestea creează imaginea unei localități verzi și servește drept suport fizic pentru amplasarea multor unități de agrement, sport, alimentație publică și cazare a turiștilor. Este însă necesar extinderea spațiilor verzi, în special în zona riverană râului Bâc, care trebuie să întregască carcasa verde a capitalei.

1.8.3 Patrimoniul construit protejat

Orașul Chișinău concentrează cea mai mare colecție a obiectelor de arhitectură din Republica Moldova. În conformitate cu decizia nr.104/6366 din 18.08.1994 a Primăriei Chișinău, anexa nr.4, sunt ocrotite 977 monumente amplasate în intravilanul urban. Dintre acestea, 236 obiecte și complexe sunt protejate ca monumente de importanță națională și 741 ca obiecte de patrimoniu locale. 857 edificii sunt amplasate în orașul vechi și în zona istorică și constituie, în proporție de 90%, case de locuit și vile urbane. În perimetrul a 65 de străzi, cu cca. 4 mii de case construite în diferite perioade, 24% sunt obiecte de patrimoniu de importanță națională sau locală, protejate de stat. Însă doar 6%

din totalul clădirilor sunt obiecte de patrimoniu național ocrotite de stat, iar fiecare a zecea construcție din lista de obiecte de patrimoniu național și local din Chișinău a fost distrusă. 23 din monumentele de arhitectură se găsesc în afara zonei istorice a capitalei. Aici sunt amplasate 19 biserici, 38 edificii administrative sau școli, iar valoarea de locație turistică importantă este exploatată de 16 hoteluri, 70 restaurante și cafenele, precum și majoritatea agențiilor de turism din Chișinău, care și-au stabilit oficiile în centrul orașului.

În bună parte, obiectele de patrimoniu sunt amplasate de-a lungul principalelor străzi istorice ale capitalei, conservând fațadele unor edificii construite în diverse stiluri de arhitectură în proporție de 5-65% din numărul total de case. Astfel străzile au păstrat o individualitate aparte. Valoarea obiectelor de patrimoniu este accentuată datorită planimetriei specifice unei localități medievale (în zona orașului vechi), precum și a structurii de cartiere închise (în zona istorică), care, datorită regulamentelor de intervenție, trebuie păstrate în cazul noilor construcții. Totodată, celelalte clădiri din zona istorică ce nu au valoare de obiect de arhitectură nu sunt întreținute pentru a evidenția piesele de patrimoniu din preajmă, nu sunt dotate cu elemente de infrastructură modernă. În lipsa unor planuri de amenajare și integrare a străzilor în ansamblul arhitectural, majoritatea cartierelor au conservat unele fațade ale clădirilor istorice, iar în interiorul cartierelor au fost amplasate construcții care, adeseori, nu armonizează cu peisajul urban sau sunt spații subutilizate. În mare parte, orașul vechi și zona istorică a Chișinăului este lipsită de spații verzi (cu excepția Grădinii publice și a Parcului Catedralei).

intensitatea transportului a adus la poluarea înaltă a aerului, la care se adaugă presiunea constantă asupra spațiilor verzi provocată de lipsa parcarilor amenajate. Lipsa tehnologiilor de prelucrare a deșeurilor, utilajul tehnic învechit și insuficient, numărul mic de personal tehnic, relațiile nereglementate dintre prestator și beneficiar dezorganizează sistemul de asigurare a salubrității în oraș, fapt ce se răsfrânge negativ asupra mediului natural urban.

Orașul dispune de cea mai mare colecție de monumente de arhitectură din țară, care însă este într-o stare avansată de degradare continuă. Fiecare a zecea clădire din patrimoniul cultural-istoric de importanță națională și locală a Chișinăului este distrusă pe fondul unei lipse de proiecte de amploare pentru salvarea și valorificarea acestora.

1.8.4 Concluzii

Orașul Chișinău dispune de arii naturale protejate de stat și spații verzi variate, însă starea mediului este supusă unor factori cu influență permanentă de degradare cum ar fi: emisiile de gaze în atmosferă, poluarea apelor, eroziuni și alunecări de teren, reducerea zonelor verzi. Apele din intravilanul orașului depășesc de 4-6 ori concentrația maximal admisibilă de poluare, datorită lipsei zonelor sanitare de protecție la întreprinderile mari, lipsei instalațiilor pentru reciclarea și utilizarea deșeurilor industriale și menajere, sistemului neperformant de asigurare a salubrității. În ultimul timp, creșterea necontrolată a parcului auto și

1.9 TRANSPORT

1.9.1 Transport exterior

Transportul exterior în orașul Chișinău este reprezentat prin 3 tipuri: feroviar, auto și aerian, care asigură legăturile de transport și economice, leagă orașul cu suburbiile, localitățile și orașele mari ale Republicii Moldova cu țările CSI și ale Europei de Vest. Teritoriul municipiului Chișinău este traversat de o linie feroviară și de 5 automagistrale internaționale care conectează capitala la centrele urbane din țările Europei de Est și de Vest. Magistrala Cuciurgan-Tighina – Chișinău – Ungheni este parte componentă a coridorului european de transport nr. 9.

Transportul pe căile ferate nu se încadrează eficient în circuitul european din cauza ecartamentului incompatibil cu căile ferate europene. Reabilitarea căilor ferate necesită efectuarea prealabilă a unor studii privind posibilitatea dezvoltării căilor ferate în vederea alinierii acestora la sistemul de transport european și cercetarea oportunității construirii liniei a doua cu ecartament european pe sectorul Chișinău – Ungheni, electrificarea și automatizarea liniilor acestui sector. În municipiul Chișinău, pentru asigurarea securității circulației, sunt necesare lichidarea intersecțiilor la același nivel a drumurilor auto cu liniile de cale ferată prin reconstruirea unor sectoare a liniilor de cale ferată.

Cota cea mai mare în transportul de mărfuri (94%) și călători (77%) îi revine transportului auto. Pentru asigurarea transportului interurban și internațional, în oraș sunt amplasate 3 autogări. Autogara "Sud", pe șoseaua Hâncești deservește traficul de pasageri în direcția sud a Republicii Moldova. Autogara "Centru", situată pe str. Mitropolit Varlaam, deservește zonele suburbane, iar traficul de pasageri internațional în direcția nordică și estică sunt efectuate de la autogara "Nord", situată pe Calea Basarabiei.

Traficul aerian de pasageri a sporit în ultimii 5 ani cu circa 13,8% anual, cel auto cu circa 10%, în timp ce transportul feroviar numai cu 6,6%. Mobilitatea populației orașului în relațiile externe este stabilă și constituie 17-20 călătorii pentru un cetățean pe parcursul perioadei întregi. Traficul de mărfuri crește în medie cu 16,5%. Cu toate acestea, ritmurile cele mai înalte se înregistrează la transportul auto (18,5%) anual, iar volumul traficului de mărfuri cu transportul aerian a scăzut.

În limitele orașului, linia de cale ferată trece de-a lungul luncii râului Bâc și secționează teritoriul în două părți, ceea ce creează condiții nefavorabile în organizarea legăturilor între sectoarele orașului. Din componența nodului feroviar fac parte stațiile Chișinău, Visterniceni, Ghidighici și Revaca, amplasate în raza orașului.

Schema creată la stațiile și liniile de acces a nodului Chișinău are un șir de disfuncționalități, inclusiv: teritoriul îngust al stației nodului urban; prezența intersecțiilor liniilor de cale ferată la un nivel cu străzile magistrale și cu intrările la întreprinderile industriale; insuficiența iluminării tehnice; platformele pentru pasageri și marfă, amplasate pe același teren; racordarea nesistematică a liniilor de acces ale întreprinderilor industriale;

Calea ferată suportă pierderi colosale din cauza capacității mici a stațiilor tehnice, necesității prelucrării repetate a curentului de vagoane, lipsa tracțiunii electrice, autoblocării.

1.9.2 Transport public

Transportul public urban al mun. Chișinău este de 4 tipuri – troleibuz, autobuz, maxi-taxi și taxi. Serviciile de transport sunt prestate de 23 companii ce oferă transport cu microbuzele, de companiile municipale Regia de Transport Electric Chișinău (RTEC) și Parcul Urban de Autobuze (PUA). În 2005 volumul de pasageri transportați de către RTEC a constituit 187,78 mln, de către PUA - 23,65 mln și de către microbuze - circa 212 mln. Lungimea rețelei de transport public pe rute fixe constituie 3036,4 km.

RTEC deservește 26 rute, din care 25 traversează partea centrală a orașului, cu o rețea fragmentată a liniilor de contact, lungimea cărora constituie 523,6 km sau 17,2% din rețeaua de drumuri și străzi. Trei parcuri de troleibuze sunt compuse din 328 unități cu capacitatea totală de 27400 locuri, din care pe rută se află zilnic 280 unități. Garnitura rulantă are un grad înalt de uzură fizică și morală. Aproximativ 22% din troleibuze au un termen de exploatare de peste 20 de ani, 52% - până la 15 ani și numai 16% până la 5 ani. În afară de problema legată de parcul uzat al mijloacelor de transport, RTEC se confruntă cu probleme legate de asigurarea unui trafic fluid și de dificultățile în manevrarea troleibuzelor cu gabarit mare. Pentru a rezolva problemele legate de trafic este necesar de ajustat schema de circulație la capacitatea străzilor și de deblocat spațiile de rulare.

Parcul urban de autobuze, care deținea la începutul anului 2006 180 unități cu capacitatea totală de 6203 locuri, deservește 31 rute, din care 20 sunt suburbane cu stația terminus în zona centrală a capitalei. Lungimea totală a rutelor de autobuze este de 956,3 km, inclusiv 281,6 km în intravilanul urbei. Din volumul

total aproximativ 70% revine rutelor suburbane. Zilnic rutele sunt deservite de 100 autobuze, din care 40% au un termen de exploatare de peste 15-20 ani. În prezent, parcul de autobuze este completat continuu cu unități noi de transport, de aceea aproximativ 60% au un termen de exploatare de până la 10 ani.

Microbuzele deserveșc 68 rute, cu un număr zilnic de 1586 unități. Lungimea traseului de maxi-taxi constituie 2052,8 km, lungimea rutelor variază de la 14,6 până la 68,0 km. Aproape toate rutele intersectează zona de centru a orașului, astfel blocând străzile înguste și creând condiții optime pentru accidente rutiere, poluând mediul înconjurător. Acest tip de transport este unul din cel mai solicitat datorită vitezei sporite și a intervalelor mici în circulație.

Piața transportului de taxi este actualmente suficient de dezvoltată, existând multe companii și unități de transport. Starea nesatisfăcătoare a rețelei de drumuri și străzi contribuie la concentrarea fluxului de călători pe străzile principale, depășind cu mult capacitatea de tranzit al străzilor și a punctelor de staționare, în deosebi în "orele de vârf". Partea centrală a orașului este supraîncărcată de fluxul de pasageri, inclusiv cu cei care merg spre piața agricolă, autogară, obiecte de deservire.

Principalele probleme ce țin de transport public din Chișinău se manifestă printr-o calitate joasă a serviciilor, creșterea costurilor sociale și prin lipsa mecanismului de promovare a unui parteneriat durabil între autorități și operatorii de transport. Cauzele acestei situații sunt legate de starea degradată a rețelei stradale, care a fost proiectată pentru un trafic inferior celui existent, de managementul sistemului de transport neajustat la evoluția pieței transportului public municipal și de alocarea insuficientă a mijloacelor financiare necesare pentru dezvoltarea infrastructurii.

1.9.3 Rețeaua stradală

În Chișinău sunt 690 de străzi cu o lungime totală de 676,7 km și o suprafața de cca. 8,65 mln m². Lungimea străzilor și drumurilor în limitele teritoriilor amenajate constituie 481,3 km, din care 225,3 km (46,8%) sunt magistrale de importanță orășenească și de sector. Densitatea liniară a străzilor în raport cu teritoriul valorificat constituie 4,3 km/km², iar a magistralelor - 1,99 km/km². Străzile și drumurile ocupă 12% din teritoriul valorificat

al urbei, ceea ce este sub nivelul optimal. Există 236 de pavilioane la stațiile transportului urban și 20 pasaje pietonale. Diagonala medie a orașului este evaluată la cca. 15 km.

Circa 91% din străzi și toate magistralele sunt cu îmbrăcăminte rigidă, în principal din beton asfaltat și beton. Cu toate acestea, calitatea lor nu poate fi considerată satisfăcătoare, deoarece în fiecare an după sezonul de iarnă și vară o parte considerabilă din suprafețele stradale se deteriorează, lucru care, alături de lipsa marcajelor, afectează grav fluiditatea circulației. Starea deplorabilă a căilor de comunicații necesită îndeplinirea lucrărilor de reconstrucție și reparație capitală a acestora, construcția de străzi noi. Insuficiența mijloacelor financiare alocate la întreținerea și amenajarea căilor de comunicații nu permite efectuarea unui studiu amplu a stării tehnice a străzilor, construcțiilor artificiale, evidența tehnică și pașaportizarea obiectivelor infrastructurii rutiere, folosirea noilor tehnologii.

În ultima perioada s-a observat apariția unor noduri și tronsoane cu un nivel înalt de aglomerație a traficului rutier, ceea ce reflectă existența unor deficiențe în rețeaua rutieră. Circulația în centrul orașului este la limita capacității străzilor, iar în zonele garilor, pieței centrale, pieței Marii Adunări Naționale, precum și în alte zone, cum ar fi piața din strada Ion Creangă, se desfășoară cu ambuteiaje frecvente. În orele de vârf situația se complică simțitor, ambuteiajele apar aproape pe toate magistralele ce leagă periferiile de centru.

Rețeaua stradală s-a format pe schema radială, conform căreia centrul se leagă de periferii prin câteva magistrale, iar legătura între masivele vecine au rămas nedezvoltate. Ca urmare a creșterii considerabile a numărului mijloacelor de transport înmatriculate în municipiu, sarcina asupra rețelei de drumuri s-a mărit mai mult de 2 ori. După numărul unităților de transport la mia de locuitori, prevăzute în planul general de dezvoltare, s-a înregistrat o depășire de peste 3 ori. Astfel, situația fluidizării traficului este foarte acută și necesită eforturi considerabile și concentrate pentru rezolvarea ei.

1.9.4 Parcări

Actualmente în oraș sunt înregistrate oficial 207 parcări auto, cu suprafața totală de 53,2 ha pentru 10965 mașini-locuri, din care 45 parcări cu program non-stop pentru 2575 mașini-locuri. În

partea centrală sunt înregistrate 18 parcări auto cu suprafața totală de 3,075 ha pentru 1181 mașini-locuri, și o parcare auto cu program non-stop, amplasată pe b-dul Cantemir pentru 100 mașini-locuri.

Este oportun de menționat că prezența obiectelor de atragere a transportului în centru orașului dictează deficitul de parcări și pe parcursul zilei toate străzile, inclusiv magistralele, sunt practic folosite în calitate de parcări provizorii. Aceasta reduce capacitatea de traversare a străzilor, face dificilă circulația transportului, sfidează normele securității la trafic, nu asigură condiții confortabile pentru pasageri și transport.

Complexul de măsuri pentru perfecționarea circulației transportului include, la prima etapă, sistematizarea parcarilor. Pentru sporirea capacității de trecere a străzilor se impune interzicerea staționării de scurtă durată a automobilelor pe magistralele principale, pe partea carosabilă a străzii și pe trotuare și somarea conducătorii auto să respecte aceste reguli.

În conținutul Planului Urbanistic General pentru perioada de calcul este oportună studierea locurilor noi pentru parcare de scurtă durată a automobilelor, precum și proiectarea unor parcări etajate (sub și supra terestre).

1.9.5 Tendințe de dezvoltare

Îmbunătățirea situației din transportul public nu se poate efectua prin acțiuni separate, chiar dacă, prin esența lor, pot apărea ca fiind benefice. Pentru a lua în considerare toate elementele ce contribuie la dezvoltarea sistemului de transport și pentru a amplifica efectele de sinergie pozitive, a fost necesară aprobarea unei strategii în care să fie stabilite obiectivele și căile de atingere a acestor obiective.

Strategia de Dezvoltare a Transportului Public în Municipiul Chișinău, aprobată de CMC în 2006, stabilește și concretizează obiectivele, direcțiile strategice și planul de măsuri privind dezvoltarea transportului public urban pentru perioada 2006 – 2010. Obiectivele generale pe termen lung prevăd funcționarea transportului public cu costuri sociale minime și sporirea calității serviciilor. Drept obiective pe termen mediu și scurt sunt stabilite: (1) Sporirea eficienței sistemului de transport, (2) Perfecționarea managementului transportului public de călători, (3) Optimizarea structurii modurilor de transport, (4) Dezvoltarea

optimă a rețelei stradale și a infrastructurii de transport, și (4) Îmbunătățirea managementului traficului rutier urban. Planul de acțiuni include măsuri și activități grupate în patru componente: (a) Dezvoltarea rețelei stradale și a infrastructurii de transport, (b) Îmbunătățirea managementului traficului rutier urban, (c) Perfecționarea managementului transportului public de călători, (d) Subvenționarea, protecția păturilor vulnerabile și finanțarea transportului public.

De asemenea, parcul rulant municipal s-a înnoit cu 50 de autobuse moderne de tip MAN și 20 de troleibuze.

1.9.6 Concluzii

Analiza situației curente denotă că sistemului de transport călători din capitală se confruntă cu un șir de probleme ce se manifestă printr-o permanentă diminuare a calității serviciilor de transport persoane, creșterea costurilor sociale, precum și prin lipsa unor mecanisme de colaborare între transportatori și autorități, adecvate realităților economice.

Problemele legate de operarea serviciilor de transport sunt: (a) lipsa unui mediu de afaceri cu o competiție onestă, transparență și corectă, (b) vârsta înaintată a parcului rulant și dotarea proastă cu material rulant și utilaj a întreprinderilor municipale (c) neîncrederea operatorilor în respectarea de către autorități a obligațiilor asumate prin acte regulatorii și contracte, (d) capacitate redusă de finanțare a serviciilor de transport din bugetul municipal, și (e) numărul mic al operatorilor de transport și structura neoptimală a modurilor de transport.

Limitele rețelei stradale sunt cauzate de: (a) utilizarea inefficientă a rețelei stradale existente în procesul planificării rutelor, (b) amplasarea voluntaristă a construcțiilor, fără a ține cont de capacitatea căilor de acces și de eventualele probleme de circulație care pot apărea ca rezultat al sporirii fluxului de unități de transport generat de aceste construcții, (c) lipsa locurilor de parcare, numărul mic de pasaje pentru autotransport, staționarea și parcarea autovehiculelor în locuri nepermise, (d) starea proastă a trotuarelor ce asigură accesul la străzi și la stațiile din transportul public, blocarea trotuarelor cu diferite construcții și autovehicule, și (e) iluminarea insuficientă a căilor de acces la rutele transportului public și stații, asigurarea nesatisfăcătoare a accesului fizic la transportul public.

Gestionarea eficientă a sistemului de transport este afectată de: (a) capacitatea instituțională insuficientă pentru prestarea unui management performant, (b) rețeaua de rute neadecvată satisfacerii cererii existente de transport cu costuri minime, (c) dezvoltarea exagerată a transportului cu microbuze față de transportul de masă, și (d) sistemul inefficient de dirijare a traficului.

1.10 ANALIZA SWOT

1.10.1 Puncte tari – Puncte slabe

Puncte tari	Puncte slabe
Demografie	
• Structura populației după vârste și sexe relativ favorabilă • Sporul natural pozitiv • Tendințe favorabile de redistribuire teritorială a populației municipiului	• Insuficiență informațională privind situația demografică • Îmbătrânirea demografică a populației municipiului • Natalitate recesionistă și mortalitate progresivă
Economie și finanțe	
• Statut special acordat prin legea supremă și lege organică • Localitate urbană cu mare potențial de piață și grad înalt de diversificare economică • Concentrarea științei academice și de cercetare aplicată • Spații suficiente pentru organizarea activităților industriale • Tendințe de creștere a competitivității industriei alimentare • Dezvoltarea construcțiilor și posibilități de atragere a investițiilor • Destinație turistică distinsă cu bază materială dezvoltată • Concentrație de obiecte de arhitectură și patrimoniu cultural-istoric • Active materiale semnificative gestionate de Primărie • Autoritățile municipale au nivel redus de îndatorare publică • Stabilirea anticipată a cotelor de defalcări din veniturile regularizatorii în bugetul municipiului • Aprobarea cotelor la taxe și impozite locale de către autoritățile municipale • Atractivitate investițională imobiliară sporită	• Zone industriale reorganizate inefficient cu activități dispersate și de scară mică • Fluxuri economice inefficiente de transport și utilități publice în baza autonomiei reduse a sectoarelor • Creșterea accelerată a prețurilor la terenuri, imobile și forța de muncă reduce atractivitatea economică a orașului • Situație economică precară a întreprinderilor municipale • Administrația locală nu dispune de structuri cu atribuții de elaborare a politicilor de dezvoltare economică • Potențial redus al forței de muncă din categoria muncitorilor și personalului tehnic de nivel mediu • Dotare slabă cu infrastructură turistică și de agrement • Patrimoniu cultural-istoric nevalorificat prin turism, pericol de dispariție a zonei centrale istorice • Lipsa resurselor și capacităților pentru proiecte turistice de anvergură • Baza fiscală limitată la venituri proprii • Managementul inefficient al bugetelor și proceduri netransparente de utilizare a finanțelor publice • Lipsa mecanismului de monitorizare a colectării impozitelor și taxelor locale • Abilități instituționale limitate în atragerea și valorificarea fondurilor UE

Puncte tari	Puncte slabe
Utilități Publice	
- Existența cadrului instituțional de reglementare în energetică - Sisteme de aprovizionare cu apă, canalizare, energie termică, gaze, energie electrică și telefonie cu o arie mare de acoperire - Gazificarea surselor de producere a energiei termice - Modernizarea SDG-1 și SDG-2 - Utilizarea liniilor de legătură cu cabluri din fibre optice - Existența surselor de energie termică de cogenerare	- Sistemele centralizate de apă și energie termică sunt supradimensionate și uzate - Utilizarea tehnologiilor vechi de tratare a apei - Sistemul de canalizare și stația de epurare au un grad înalt de uzură - Orașul nu dispune de o stație de epurare a apelor de suprafață - Randamentul redus al surselor locale de energie electrică - Calitatea inferioară a serviciilor de apă, canalizare, energie termică și electrică - Lipsa accesului un unele zone de protecție a liniilor de tensiune înalta - Reglementarea imperfectă a serviciilor de aprovizionare cu apă, canalizare și energie termică
Servicii sociale	
- Rețea dezvoltată de instituții de învățământ, sănătate și cultură - Potențial important de personal calificat și profesionist - Servicii publice funcționale - Tendențe de diminuare a fenomenelor cu caracter antisocial - Abundența și varietatea evenimentelor socio-culturale	- Baza tehnico-materială învechită a instituțiilor sociale publice - Motivația redusă a angajaților - Implicarea redusă a sectorului asociativ în procesul decizional la nivel local - Lipsa standardelor de prestare a serviciilor publice - Metode ineficiente de management, lipsa programelor și strategiilor de dezvoltare pe termen lung
Mediu	
- Spații verzi variate, arii naturale protejate. - Multe corpuri acvatice de dimensiuni mici și medii - Implicarea activă a ONG-urilor de mediu	- Factori nocivi cu influență permanentă de degradare a mediului - Poluarea bazinelor acvatice depășește de câteva ori concentrația maximală admisibilă - Presiune antropogenă nocivă constantă asupra spațiilor verzi

1.10.2 Oportunități – Pericole

Oportunități	Pericole
- Aspirațiile europene oferă noi posibilități investiționale și de asistență tehnică - Utilizarea potențialului societății civile și a parteneriatului public-privat în management și dezvoltarea urbana - Coridoarele de transport europene oferă oportunități de atragere a fluxurilor materiale și financiare - Dezvoltarea unei rețele de orașe în țară deschide posibilități de cooperare și competiție economică - Extinderea posibilităților de accesare a resurselor financiare pentru implementarea diferitor proiecte	- Instabilitatea politica la nivel național, regional (Transnistria) și local - Criză economică la nivel național și regională - Instabilitatea preturilor la resursele energetice poate afecta securitatea energetica - Emigrarea personalului calificat - Marginalizarea Chișinăului în condițiile sporirii competitivității orașelor din regiune - Conservarea managementului neperformant, birocrăției, corupției și netransparenței în administrația municipală
- Descentralizarea fiscala oferă posibilități de extindere a bazei fiscale și gestionarea eficientă a resurselor financiare - Valorificarea potențialului inovațional prin crearea de parcuri de transfer tehnologic - Reorientarea remitențelor financiare spre sectorul IMM - Integrarea ariilor naturale suburbane într-un complex turistic atractiv și competitiv - Dezvoltarea cooperării în cadrul rețelei regionale a capitalelor și orașelor regionale	- Divizarea capitalei în 5 administrații de nivel întâi - Imixtiuni ale structurilor centrale în activitatea autorităților publice locale

CAPITOLUL 2. PROGNOZE ȘI SCENARII DE DEZVOLTARE

2.1 Prognoze demografice

***2.2 SCENARII DE DEZVOLTARE
ECONOMICĂ***

***2.3 SCENARII DE DEZVOLTARE
TERITORIALĂ***

***2.4 PROGNOZE DE VENITURI ȘI
CHELTUIELI BUGETARE***

2.1 PROGNOZE DEMOGRAFICE

Prognozele demografice, prezentate ulterior, au fost elaborate în exclusivitate prin intermediul metodei componentelor, angajând, în cazul prognozei de reper, ipoteze privind evoluția constantă a mortalității, natalității și a sporului mecanic al populației, iar în cazul variantelor optimistă și pesimistă, prognozele au fost fundamentate pe ipoteze privind evoluția favorabilă/defavorabilă a fenomenelor și proceselor social-economice, precum și a celor incluse în mișcarea naturală și cea mecanică.

Pe poziție de populație inițială a prognozei demografice, au fost preluate efectivele și repartizarea populației mun. Chișinău, pe medii de reședință, sexe și ani/grupe cincinale de vârste, determinate cu ocazia recensământului din 05/10/2004 și recalculate pentru momentul inițial al anului 2005.

Există o opinie conform căreia, de regulă, trecutul și prezentul determină viitorul. Aflate sub incidența unor factori distructivi, de natură economică și socială, evoluția demograficului municipiului, între anii 1990-2005, a înregistrat o dinamică nu întocmai favorabilă, capabilă să asigure traiectorii scontate.

În baza rezultatelor diagnosticului demografic, realizat anterior, și a ipotezelor privind variante de evoluție economică, pot fi emise trei scenarii ale prognozei demografice: scenariul optimist, scenariul de reper și scenariul pesimist.

Scenariul optimist se sprijină pe o degajare moderată a dezvoltării economice, a economiei republicii, în general, și a celei din municipiu, în special, capabilă să asigure modificări esențiale în comportamentul demografic al populației. În acest sens, pot interveni schimbări pozitive în intensitatea de manifestare a natalității și mortalității. La fel, se poate spera la o evoluție favorabilă a proceselor migraționiste, care vor asigura redresarea efectivelor și, mai important, a structurii populației, precum și ascensiunea economică, prin antrenarea unor modalități occidentale de activitate economică. La rândul lor, modificările în nivelul de dezvoltare economică vor genera o reproducere apropiată de cea simplă: rata generală de fertilitate va înregistra până în anul 2020 o tendință de creștere, care va ajunge spre orizontul previzional la o creștere relativă de cca. 4%; mortalitatea generală se va reduce treptat, stabilizându-se spre mijlocul perioadei de prognoză sub nivelul mediu anual de 8 promile, înregistrat în perioada 1989-2005; sporirea atractivității municipiului din punct de vedere economic și cultural va determina o superioritate moderată a imigrației față de emigrație; nașterile vor deveni mai intense la grupele de vârstă mai înaintate ale mamelor, care dețin ponderi mai mari, moment ce va determina, în consecință, un număr mai mare de nașteri.

Tabelul 21

**Efectivul prognozat al populației mun. Chișinău,
conform scenariului optimist**

Grupe de vârstă	2005	2010	2015	2020	2025	2025/2005	2025/2025 %	Ritm mediu anual, %
Total municipiu								
Total	712218	722380	730066	729555	721824	9606	1,35	0,07
0-6	41267	53581	59811	54546	49832	8565	20,76	0,95
7-15	65208	48427	53651	67385	66060	852	1,31	0,06
16-56(61)	530764	534495	511845	484046	470417	-60347	-11,37	-0,60
57(62)-100	74980	85879	104760	123578	135515	60535	80,74	3,00

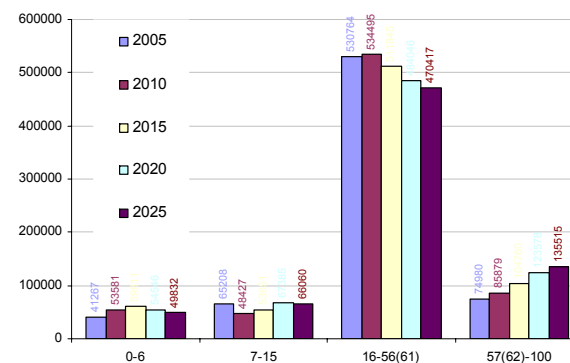
Tabelul 22 (continuare)

Grupe de vârstă	2005	2010	2015	2020	2025	2025/2005	2025/2025 %	Ritm mediu anual, %
Mediul urban								
Total	644204	652954	659544	658785	651724	7520	1,17	0,06
0-6	36189	47780	53559	48805	44829	8640	23,88	1,08
7-15	57134	42247	47563	60326	59135	2001	3,50	0,17
16-56(61)	481840	483861	462306	436938	424510	-57330	-11,90	-0,63
57(62)-100	69041	79067	96115	112716	123250	54209	78,52	2,94
Mediul rural								
Total	68014	69426	70523	70770	70100	2086	3,07	0,15
0-6	5078	5801	6251	5742	5003	-75	-1,48	-0,07
7-15	8073	6180	6087	7059	6924	-1149	-14,23	-0,76
16-56(61)	48925	50634	49538	47108	45908	-3017	-6,17	-0,32
57(62)-100	5938	6812	8645	10862	12265	6326	106,54	3,69

Sursa: Calculat după datele Direcției Generale pentru Statistică Chișinău

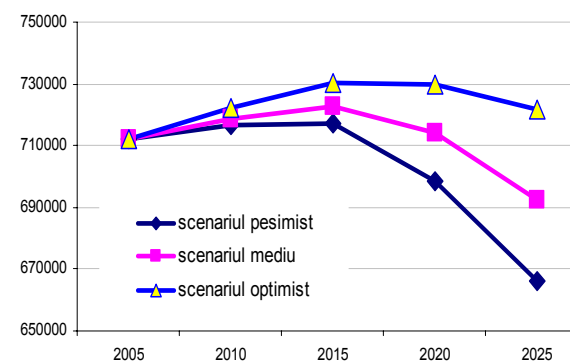
Conform rezultatelor prognozei obținute în baza acestui scenariu, efectivul total al populației municipiului va înregistra spre orizontul previzional un spor absolut de cca. 9.6 mii persoane față de anul inițial al prognozei (2005), spor însoțit de o creștere moderată a populației urbane (cca. 7.5 mii locuitori) și una mai accentuată a celei din mediu rural (cca. 2.1 mii locuitori). Prin urmare, până în anul 2025, populația municipiului Chișinău va înregistra o creștere probabilă de cca. 1,4%, în condițiile în care populația rurală va înregistra o creștere relativă mai accelerată de cca. 3.1% (creștere medie anuală de cca. 0.15%), iar cea urbană se va dezvolta cu un ritm sensibil moderat de cca. 1,2% (ritm mediu anual de cca. 0,1%).

Figura 24 Efectivul prognozat al populației mun. Chișinău, pe grupe mari de vârstă (scenariul optimist)

Scenariul pesimist implică ipoteze conform cărora situația social-economică din republică, în perioada de prognoză, nu va suporta modificări substanțiale capabile să modifice comportamentul demografic al populației. Prin urmare, în baza scenariului pesimist, în contrapartida celui optimist, au fost formulate următoarele ipoteze: rata generală de natalitate va continua să descrească, stabilizându-se, la finele perioadei de prognoză, la un nivel de cca. 8 promile; mortalitatea generală va înregistra valori apropiate de 9 promile, manifestându-se mai intens la grupele avansate de vârstă (conform manifestărilor fenomenului de îmbătrânire demografică); sporul migrator se va menține negativ, fiind specific într-o măsură mai mare grupelor de vârstă active din punct de vedere economic.

Figura 25 Numărului prognozat al populației mun. Chișinău, pentru perioada 2005-2025

Tabelul 23

Efectivul prognozat al populației mun. Chișinău,
conform scenariului pesimist

Grupe de vârstă	2005	2010	2015	2020	2025	2025/2005	2025/2025 %	Ritm mediu anual, %
Total municipiu								
Total	712218	716915	717231	698535	666139	-46079	-6,50	-0,33
0-6	41267	53053	56823	38506	22409	-18858	-45,7	-3,01
7-15	65208	47949	52599	65413	55317	-9891	-15,2	-0,82
16-56(61)	530764	529228	501809	469879	452150	-78614	-14,8	-0,80
57(62)-100	74980	85032	102706	119962	130252	55273	73,7	2,80
Mediul urban								
Total	644204	646521	644797	625105	593034	-20756	-7,90	-0,41
0-6	36189	47309	50695	32977	17877	-18311	-50,6	-3,46
7-15	57134	41831	46631	58560	48667	-8468	-14,8	-0,80
16-56(61)	481840	479094	453242	424150	408025	-73814	-15,3	-0,83
57(62)-100	69041	78288	94230	109418	118464	49423	71,6	2,74
Mediul rural								
Total	68014	68742	69140	68655	67094	-920	-1,40	-0,07
0-6	5078	5744	6129	5529	4531	-547	-10,8	-0,57
7-15	8073	6119	5968	6852	6650	-1423	-17,6	-0,97
16-56(61)	48925	50135	48567	45729	44125	-4800	-9,8	-0,51
57(62)-100	5938	6744	8476	10544	11788	5850	98,5	3,49
Sursa: Calculat după datele Direcției Generale pentru Statistică Chișinău								

Conform scenariului pesimist, populația municipiului, pe parcursul perioadei de prognoză, va înregistra o dinamică relativ stabilă, până în anul 2015, după care va intra într-un amplu proces recesiune, determinat de degradarea structurii după vârste și sexe. În aceste condiții, în perioadă previzională se va produce o reducere totală a efectivului populației municipiului cu 46.1 mii persoane, determinată de o scădere accentuată a populației în medul urban cu 21,7 mii locuitori, și o creștere a populației în mediul rural cu cca. 9,2 mii locuitori. În termeni relativi, reducerea populației municipiului în perioada previzională cu cca. 6,5% (-0,33% în mediu pe an) va fi însoțită de reducerea populației urbane cu 7,9% (-0,41% în mediu pe an), și de o reducere nesemnificativă a populației rurale cu cca. 1,4% (-0,1% în mediu pe an). Situația expusă va fi condiționată și de tendințele curente, de permutare a populației din mediul urban în cel rural în cadrul municipiului, presupunând că tendințele respective se vor menține și pe viitor.

Figura 26 Efectivul prognozat al populației mun. Chișinău, pe grupe mari de vârstă (scenariul pesimist)

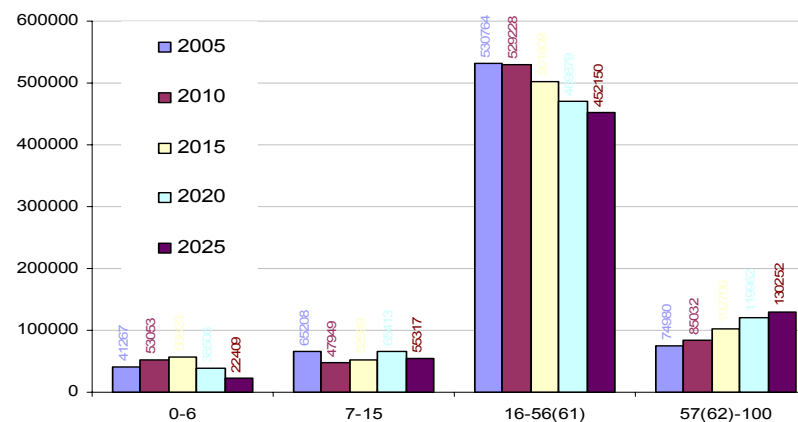
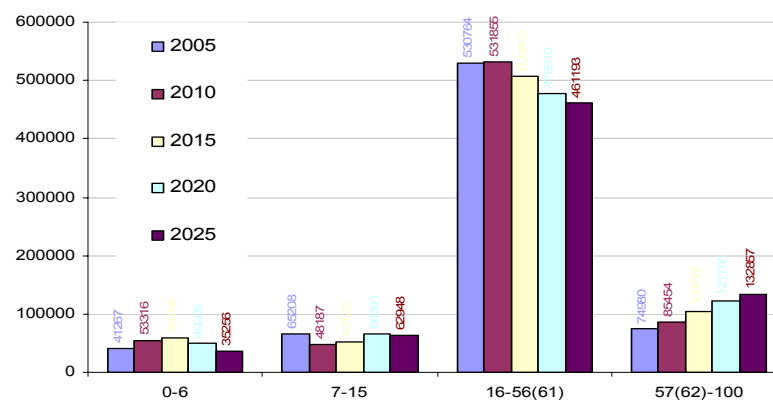

Figura 27 Efectivul prognozat al populației mun. Chișinău, pe grupe mari de vârstă (scenariul mediu)

Scenariul de reper se sprijină pe o dinamică statică a situației social-economice înregistrate în prezent și extinse constant asupra perioadei viitoare (tabelul 21).

Deși scenariul de reper pare a fi o alternativă prin care sunt redată tendințele configurate în ultimele decenii, scenariul optimist prezintă în sine o variantă optimă de dezvoltare a demograficului municipiului, spre care trebuie orientate obiectivele strategice de dezvoltare social-economică.

Evoluțiile probabile ale populației în cele două medii de reședință sunt redată în fig. 25; 26.

Figura 28 Numărului prognozat al populației urbane din mun. Chișinău (2005-2020)

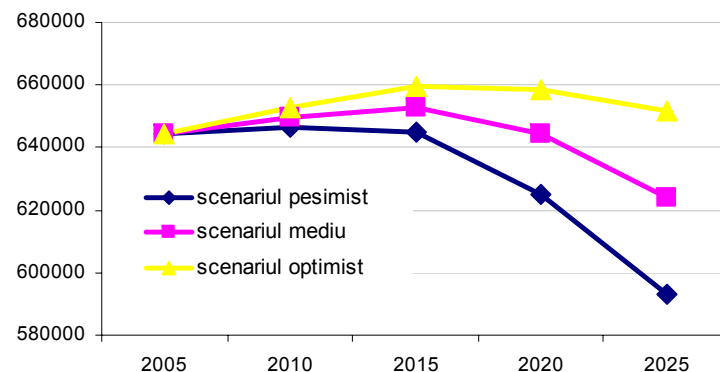
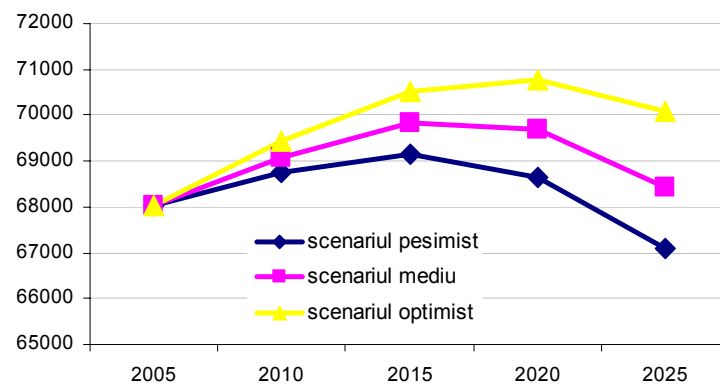

Figura 29 Numărului prognozat al populației rurale din mun. Chișinău (2005-2020)

2.2 SCENARII DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ

După o recesiune accentuată în perioada anilor 90, economia municipiului Chișinău, la fel ca și întreaga economie națională, a înregistrat, începând cu anul 2000, tendințe stabile de creștere. Realizarea prognozelor de dezvoltare economică a municipiului pe termen lung a necesitat o utilizare a mai multor metode în scopul evitării pericolului erorilor specifice metodelor economico-statistice clasice. Au fost utilizate inclusiv metoda experților referitoare la evoluțiile posibile ale fenomenelor și proceselor economice și corelarea cu evoluția economiei naționale în ansamblu. Prognozele au fost elaborate pentru trei scenarii probabile de evoluție a principalilor indicatori economici ai municipiului Chișinău până în anul 2020: pesimist, mediu și optimist.

Scenariul **pesimist** se bazează pe următoarele ipoteze: cadru macroeconomic instabil; politici economice inconsecvente, dezvoltare inertă și reforme sporadice; epuizarea factorilor creșterii extensive; menținerea economiei subterane „dezvoltate”; nivelul redus al ratei de acumulare a capitalului fix; marginalizarea capitalei în context european și regional.

Pornind de la aceste premise, Produsul Regional Brut al municipiului va înregistra o creștere până în anul 2025 de peste 2 ori în comparație cu anul 2005.

În comparație cu alte țări, se observă că nivelul pe care ar putea să-l atingă PRB pe locuitor către orizontul prognozei după scenariul pesimist (15.5 mii USD³) și către anul 2015 - după cel optimist (14,4 mii USD) este în limitele atinse în 2005 de țările Europei de Est, care au aderat la UE în 2004 (Țările Baltice, Polonia, Ungaria – în medie cca. 15 mii USD). România și Bulgaria, aflate la faza de aderare, înregistrează 8-9 mii USD PRB pe cap de locuitor, nivel prognozat să fie atins de Chișinău în anul 2010, după scenariul pesimist, și doi ani mai devreme, de cel optimist.

³ Calculat după paritatea puterii de cumpărare (PPC)

Scenariul **pesimist** se bazează pe următoarele ipoteze: cadru macroeconomic instabil; politici economice inconsecvente, dezvoltare inertă și reforme sporadice; epuizarea factorilor creșterii extensive; menținerea economiei subterane „dezvoltate”; nivelul redus al ratei de acumulare a capitalului fix; marginalizarea capitalei în context european și regional.

Pornind de la aceste premise, Produsul Regional Brut al municipiului va înregistra o creștere până în anul 2025 de peste 2 ori în comparație cu anul 2005.

În comparație cu alte țări, se observă că nivelul pe care ar putea să-l atingă PRB pe locuitor către orizontul prognozei după scenariul pesimist (15.5 mii USD⁴) și către anul 2015 - după cel optimist (14,4 mii USD) este în limitele atinse în 2005 de țările Europei de Est, care au aderat la UE în 2004 (Țările Baltice, Polonia, Ungaria – în medie cca. 15 mii USD). România și Bulgaria, aflate la faza de aderare, înregistrează 8-9 mii USD PRB pe cap de locuitor, nivel prognozat să fie atins de Chișinău în anul 2010, după scenariul pesimist, și doi ani mai devreme, de cel optimist.

Creșterea economică, concretizată prin crearea noilor locuri de muncă, va conduce și la creșterea gradului de ocupare a populației. Astfel, rata de ocupare a forței de muncă la nivelul întregului municipiu va crește de la 47,4% (251 mii angajați) în 2005 până la 68% (310 mii angajați) către anul 2025, conform scenariului pesimist, și până la 82% (386 mii angajați), conform celui optimist.

Proгноza PRB Chișinău și a efectivului angajaților pe activități economice până în anul 2025, scenariul pesimist					
	2005	2010	2015	2020	2025
Scenariul pesimist					
PRB, mln lei (prețuri anul 2005)	16 503	21 852	25 435	30 834	36 952
Ritm mediu anual	1,06	1,06	1,03	1,04	1,04
PRB, mln \$	1 327	1 758	2 046	2 480	2 972
PRB, mln \$ (PPC)	4 659	6 169	7 180	8 705	10 432
Industrie, % din PRB	25%	18%	18%	18%	19%
Servicii, % din PRB	69%	77%	77%	76%	76%
Agricultură, % din PRB	1,1%	0,9%	0,7%	0,6%	0,5%
Efectivul populației, (mii persoane)	712	717	717	697	664
PRB/locuitor, mii lei	23	30	35	44	56
PRB/locuitor, mii \$	1,9	2,5	2,9	3,6	4,5
PRB/locuitor, mii \$ (PPC)	6,5	8,6	10,0	12,5	15,7
Persoane în vârstă aptă de muncă, mii	531	529	502	470	452
Total angajați, mii persoane	251	263	276	292	310
Industrie	59,3	58,0	55,2	52,5	50,0
Servicii	186,3	196,6	213,0	232,0	252,8
Salariul mediu real, lei/lunar	1 776	2 212	2 437	2 717	2 998
Salariul mediu nominal, \$/lunar	143	250	300	334	369
Rata de ocupare, %	47%	50%	55%	62%	68%
Sursa: Calcul efectuat în baza datelor Direcției Generale pentru Statistică Chișinău					

⁴ Calculat după paritatea puterii de cumpărare (PPC)

Evoluția numărului angajaților în perioada 2005-2025 va înregistra o creștere de cca. 60 mii locuri de muncă, conform scenariului pesimist, și de cca. 140 mii, conform celui optimist. Programul Guvernului de creare a cca. 40 mii locuri noi de muncă în Chișinău în perioada 2006-2009 poate fi realizat doar în condițiile scenariului optimist (55 mii locuri noi de muncă). În ceea ce privește principalele activități economice ale municipiului, acestea vor înregistra ritmuri diferite de creștere pe de la o perioadă la alta. Din punct de vedere al ponderilor ramurilor de bază, va avea loc o reducere a ponderii industriei în PRB cu 6 puncte procentuale (pp) și o creștere analogică a ponderii sectorului serviciilor. În condițiile creșterii numărului total al angajaților, respectiv, cele mai multe locuri de muncă va crea sfera serviciilor. Salariul mediu lunar real (în prețuri comparabile ale anului 2005) al unui angajat din economia municipiului Chișinău va crește de 1,7 ori, constituind în anul 2025 – cca. 3000 lei sau 369 USD în valoare nominală.

Scenariul **optimist** de dezvoltare social-economică a avut la bază următoarele ipoteze: cadrul macroeconomic și legislativ favorabil; politici eficiente de susținere a sectorului real al economiei, dezvoltarea IMM-urilor; climat investițional atractiv; minimizarea economiei subterane; investiții în factorul uman și în cercetarea și valorificarea maximă a „capitalului social”. Conform acestui scenariu de evoluție, Produsul Regional Brut al municipiului Chișinău va cunoaște o creștere de aproape 4 ori în comparație cu anul 2005.

Pentru realizarea scenariului optimist, PRB va trebui să înregistreze un ritm mediu anual de creștere de 7,5% pe perioada 2005 – 2025.

Pe perioada de prognoză vor avea loc schimbări nesemnificative în structura PRB-ului. Astfel, ponderea serviciilor la crearea PRB va crește cu 1 pp, iar cota deținută de industrie, respectiv va scădea cu 1 pp față de anul 2005. Aceasta în condițiile în care mărimea absolută a valorii adăugate brute a industriei va fi de 2,3 ori mai mare și a serviciilor – respectiv de 1,6 ori mai mare în comparație cu scenariul pesimist.

Proгноza PRB Chișinău și a efectivului angajaților pe activități economice până în anul 2025, scenariul optimist					
	2005	2010	2015	2020	2025
Scenariul optimist					
PRB, mln lei (prețuri anul 2005)	16 499	27 802	38 440	50 359	65 124
Ritm mediu anual	1,06	1,11	1,07	1,06	1,05
PRB, mln \$	1 327	2 236	3 092	4 050	5 238
PRB, mln \$ (PPC)	4 658	7 849	10 852	14 217	18 385
Industrie, % din PRB	25%	19%	20%	22%	24%
Servicii, % din PRB	69%	76%	74%	72%	70%
Agricultură, % din PRB	1,1%	0,7%	0,5%	0,4%	0,3%
Efectivul populației, (mii persoane)	712	722	730	730	722
PRB/locuitor, mii lei	23	38	53	69	90
PRB/locuitor, mii \$	1,9	3,1	4,2	5,6	7,3
PRB/locuitor, mii \$ (PPC)	6,5	10,9	14,9	19,5	25,5
Persoane în vârstă aptă de muncă, mii	531	535	512	484	470
Total angajați, mii persoane	251	296	330	358	386
Industrie	59,3	67,8	75,0	79,7	83,8
Servicii	186,3	220,2	247,2	271,2	295,4
Salariul mediu real, lei/lunar	1 776	2 837	3 385	3 970	4 631
Salariul mediu nominal, \$/lunar	143	321	416	488	570
Rata de ocupare, %	47%	55%	64%	74%	82%
Sursa: Calcul efectuat în baza datelor Direcției Generale pentru Statistică Chișinău					

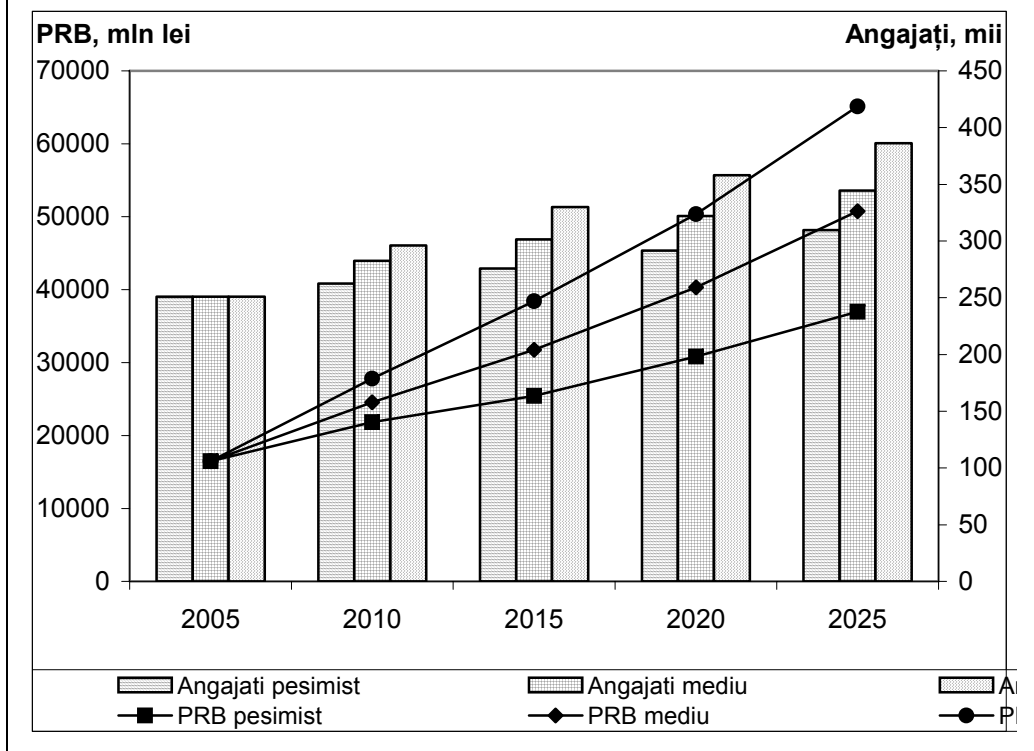
Rata de ocupare a forței de muncă se va situa la nivelul de 82% în 2025, față de 47,4% în 2005. Din punct de vedere al evoluției numărului absolut al angajaților se preconizează o creștere generală de 1,5 ori, inclusiv de 1,4 ori în industrie și 1,6 ori în servicii.

Ca rezultat al acestor evoluții, cei mai mulți angajați vor fi în sfera serviciilor și comerțului - cca. 77% din numărul total de angajați în anul 2025. Salariul mediu lunar real al unui angajat din economia municipiului Chișinău va crește conform scenariului optimist de 2,6 ori, constituind în anul 2025 cca. 4600 lei în prețuri comparabile ale anului 2005. Evoluția salariului nominal echivalent în dolari va atinge nivelul de 300 USD către anul 2009 (cifra preconizată în programul guvernamental) și va depăși 570 USD în anul 2025.

Scenariul mediu de dezvoltare a municipiului Chișinău presupune o dezvoltare mai intensă a acestuia decât în cadrul scenariului pesimist, dar, totodată, mai lentă decât în cazul celui optimist.

Rezultatele obținute pentru prognozele economice, efectuate în baza scenariului optimist, necesită conjugarea eforturilor din partea organelor autoadministrării publice locale și a comunității civile și de afaceri.

Figura 30. Prognoza evoluției PRB Chișinău și a numărului de angajați până în 2025

2.3 SCENARII DE DEZVOLTARE TERITORIALĂ

Actualmente capitala a epuizat, practic, toate rezervele pentru extinderea teritorială ca urmare a unor decizii nechibzuite, populiste, slab argumentate, precum și a lipsei investițiilor în construcția de locuințe multietajate, în infrastructura socială, edilitară, etc. În anii 90 s-au alocat terenuri masive în sectoarele Ciocana, Râșcani, Buiucani, Centru, Botanica pentru construcții unifamiliale, în detrimentul prevederilor Planului urbanistic general al orașului, aprobat în anul 1989.

Concomitent, au fost supuse privatizării majoritatea întreprinderilor industriale, vândute la licitații pe părți, indiferent de profilul tehnologic și destinația viitoare a construcției procurate sau părții a acesteia și de posibilitatea reală de divizare a rețelelor și instalațiilor edilitare.

În aceeași perioadă de timp, unele zone de agrement au dispărut completamente sau au fost deteriorate parțial. Făcând o analiză retrospectivă a procesului de realizare a PUG 89, se poate face concluzia că eforturile pentru realizarea măsurilor reconstructive în zona centrală, în locuințele uzate fizic, pentru executarea elementelor ale infrastructurii de transport au fost insuficiente.

Astăzi constatăm o sporire considerabilă a sarcinii antropogene asupra zonei centrale, care concentrează, în hotarele aceluiași

teritoriu, în aceeași parametri ai tramei stradale, funcții suplimentare. Acestea puteau fi amplasate în alte zone, mai puțin dificile, ale orașului, creând astfel o structură policentrică, atât de necesară pentru evoluția unui oraș ca Chișinăul.

Dezvoltarea teritorială a orașului Chișinău, ca premisă a unei dezvoltări armonioase și durabile, reclamă în mod necesar și stringent următoarele:

- realizarea structurii policentrice, apropiind de consumatori serviciile publice, sociale, în unele cazuri - locurile de muncă, prin constituirea rețelei de centre comerciale, prestări servicii, incubatoare de afaceri, instituții dotate cu tehnologii avansate și ecologice;
- promovarea construcției de locuințe, în special, a celor sociale pe terenuri noi pentru a minimiza volumul investițiilor publice;
- realizarea programelor de reconstrucție în zonele centrale sau în cele în care există construcții cu grad avansat de uzură fizică și morală, inclusiv teritorii necesare pentru stabilirea zonelor protejate a obiectelor de patrimoniu istoric și cultural;

- executarea centurilor rutiere, în special, ale celei exterioare pentru preluarea fluxurilor coridorului 9 transfrontalier;
- divizarea fluxurilor marfare și de pasageri ale transporturilor feroviare prin trasarea noilor linii de căi ferate și reamplasarea serviciilor respective de exploatare în zona periurbană, eliberând teritoriile nucleului central pentru lansarea unor măsuri de protecție a mediului înconjurător pentru r. Bâc;
- redislocarea întreprinderilor industriale din zona centrală și din cartierele locative urbane; utilizarea teritoriilor eliberate în scopuri locative sau de agrement;
- înverzirea teritoriilor limitrofe orașului în scopul atingerii parametrilor europeni de asigurare cu spații verzi, amenajarea modernă a zonelor existente de agrement.

Capacitatea terenurilor necesare dezvoltării ulterioare a urbei se va calcula suplimentar, în funcție de parametrii demografici, de asigurarea cu spațiu locativ și de scenariile de dezvoltare a infrastructurilor sociale, edilitare, de transport și comunicații în termene și posibilități financiare. Prognozele elaborate vor obține obligatoriu o reflectare grafică în componența pieselor destinate.

2.4 PROGNOZE DE VENITURI ȘI CHELTUIELI BUGETARE

Proгноza veniturilor și cheltuielilor bugetare a fost efectuată pe componentele de bază ale acestora în baza scenariilor dezvoltării economice, obiectivelor politicii fiscale și de administrație fiscală trasate de Ministerul Finanțelor pe termen mediu. Proгноza veniturilor globale s-a efectuat aparte pe cele două categorii: venituri proprii și venituri regularizatoare.

Veniturile globale au fost prognozate, pornind de la veniturile totale realizate pe teritoriul municipiului și de la estimarea ponderii sumelor ce vor rămâne în bugetul municipal în condițiile realizării următoarelor ipoteze:

1. Ritmul de creștere a impozitului pe venit din salariu se află în corelație directă cu ritmul de creștere a fondului de salarii.
2. Evoluția veniturilor obținute din impozitul pe venitul din activitatea de întreprinzător se află în strânsă legătură cu evoluția PRB.
3. Cotele de defalcare pentru impozitele pe venit din salariu și din activitatea de întreprinzător, taxa de folosire a drumurilor, precum și impozitul funciar de la persoanele juridice vor rămâne constante pe parcursul întregii perioade de prognoză în conformitate cu obiectivele politicii fiscale.

Proгноza cheltuielilor bugetare pe scenariul optimist s-a bazat pe faptul că pe toată perioada se va înregistra un echilibru bugetar, pe când scenariul pesimist înregistrează diminuarea treptată a unui deficit bugetar către anul 2020. Proгноza cheltuielilor bugetare s-a efectuat pentru două componente principale: cheltuieli curente și cheltuieli pentru investiții. Pentru prognozarea bugetului, de asemenea, s-a ținut cont de trei scenarii posibile: pesimist, mediu și optimist.

Scenariul pesimist a avut la bază următoarele ipoteze:

1. Economia municipiului Chișinău va evolua conform scenariului pesimist de prognoză.
2. Veniturile obținute din impozitele pe bunurile imobile ale persoanelor fizice și juridice vor crește semnificativ până în anul 2010, apoi, până în 2025, vor crește cu un ritm mediu anual de 2-3%.
3. Veniturile obținute din plata pentru terenurile cu destinație neagricolă, plata arenzii pentru patrimoniul de stat și taxa pentru parcare a autovehiculelor vor crește cu o medie anuală de 1 % până în anul 2025.
4. Alte venituri și taxe locale vor avea un nivel constant de creștere.

La baza **scenariului optimist** au stat următoarele ipoteze:

1. Economia municipiului Chișinău va evolua conform scenariului optimist de prognoză.
2. Veniturile obținute din impozitele pe bunurile imobile ale persoanelor fizice și juridice vor crește semnificativ până în anul 2010, apoi, până în 2025, vor crește cu un ritm mediu anual de 3 %.
3. Veniturile obținute din plata pentru terenurile cu destinație neagricolă, plata arenzii pentru patrimoniul de stat și taxa pentru parcare a autovehiculelor vor crește cu o medie anuală de 2 % până în anul 2025.
4. Alte venituri și taxe locale vor avea un nivel constant de creștere.

Scenariul mediu de prognoză a veniturilor bugetare se situează între cel pesimist și cel optimist.

Veniturile bugetare obținute conform scenariu pesimist vor atinge în anul 2025 valoarea de 2200 mln lei, valoare de 2,3 ori mai mare decât cea realizată în anul 2005. Veniturile bugetare obținute conform scenariu mediu vor atinge în anul 2025 valoarea de 2924 mln. lei, valoare de 3,1 ori mai mare decât cea realizată în anul 2005. Veniturile bugetare obținute conform scenariu optimist vor atinge în anul 2025 valoarea de 3704 mln. lei lei, valoare de 3,9 ori mai mare decât cea realizată în anul 2005.

Figura 31 Prognoza veniturilor bugetare până în 2025, mln. lei (prețurile 2005)

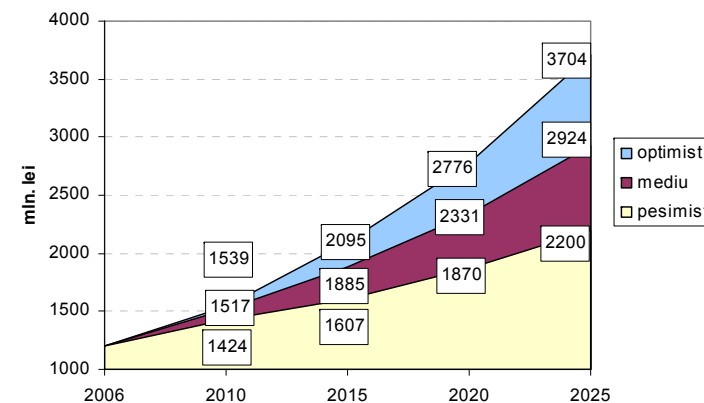
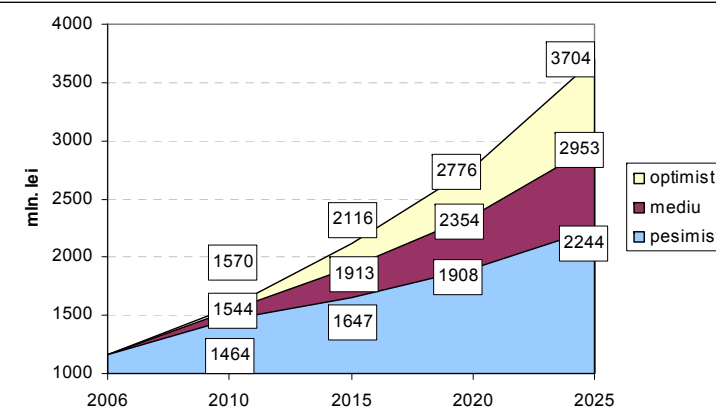

Figura 32 Prognoza cheltuielilor bugetare până în 2025, mln. lei (prețurile 2005)

Proгноza cheltuielilor bugetului municipal s-a efectuat în funcție de прогноza veniturilor bugetare. Astfel, acestea vor cunoaște o creștere pe parcursul perioadei de прогноză de 2,4 ori, în cadrul scenariului pesimist, și de 3,9 ori, în cadrul celui optimist.

Proгноza cheltuielilor bugetare pe cele două categorii importante (cheltuieli curente și cheltuieli capitale) s-a efectuat ținând cont de următoarele:

1. Cota cheltuielilor capitale în cadrul scenariului pesimist va crește continuu de la 12% până la cota de 17% în 2025.
2. Scenariul mediu de прогноză prevede o creștere a cotei cheltuielilor capitale până la cota de 22% în 2025.
3. În cadrul scenariului optimist, cota cheltuielilor capitale va crește până la cota de 27% în 2025.

După cum se observă, cheltuielile bugetare vor crește în mod diferit pe cele două componente principale: cheltuieli curente și cheltuieli capitale. Astfel, cheltuielile curente vor crește pe parcursul perioadei de прогноză până la 1,9 miliarde lei (scenariu pesimist) și peste 2,7 miliarde lei (scenariu optimist).

Totodată cheltuielile destinate investițiilor vor spori pe parcursul întregii perioade cu ritmuri mai mari și vor constitui pentru întreaga perioadă de прогноză peste 5,0 miliarde lei, în cadrul scenariului pesimist, și peste 10,0 miliarde de lei, în cadrul celui optimist.

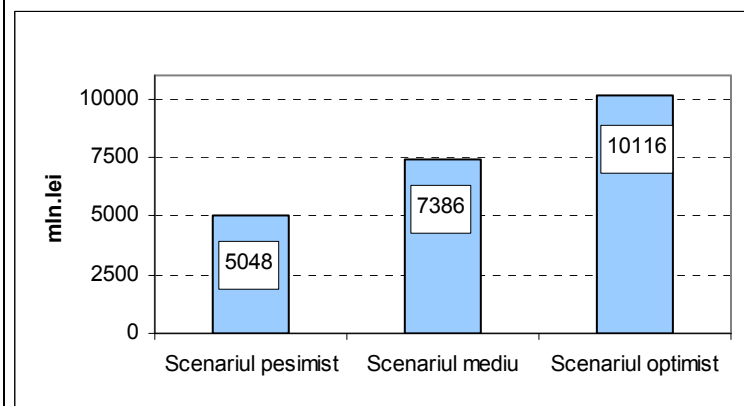
Valoarea cumulată a cheltuielilor capitale pe parcursul perioadei 2006 – 2025 este de 2,0 ori mai mare în cadrul scenariului optimist, decât în cadrul celui pesimist. Astfel cheltuielile capitale per locuitor se vor mări de la 160 lei în 2005 la 573 lei (scenariul pesimist demografic) în anul 2025 și, respectiv, la 1386 lei (scenariul optimist demografic).

Tabelul 26

Proгноza cheltuielilor capitale, mln. lei (prețurile 2005)

Perioada	Scenariile		
	Pesimist	Mediu	Optimist
2005	114	114	114
2006 - 2010	854	990	1032
2011 - 2015	1100	1375	1801
2016 - 2020	1348	2102	2975
2021 - 2025	1746	2919	4307
2006 - 2025	5048	7386	10116

Figura 33 Proгноza cheltuielilor capitale pentru perioada 2006-2025, mln. lei (prețurile 2005)

**CAPITOLUL 3.
STRATEGIA DE DEZVOLTARE**

- 3.1 VIZIUNE**
- 3.2 OBIECTIVE DE DEZVOLTARE**
- 3.3 POLITICI, PROGRAME, PROIECTE
SECTORIALE**
- 3.4 NECESITĂȚI INVESTIȚIONALE ȘI
POSIBILITĂȚI DE FINANȚARE**

3.1 VIZIUNE

Viziunea și obiectivele strategice ale municipiului Chișinău se formulează pe baza direcțiilor pe care Republica Moldova le va urmări în dezvoltarea sa viitoare în contextul european și internațional al anilor 2007-2025. În acest sens, o serie de documente aprobate la nivel național trasează liniile directe în care se înscrie strategia de dezvoltare a orașului-capitală:

- „Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova până în 2015: sarcini și indicatori de monitorizare” reprezintă un document ce stabilește sarcini concrete și indicatori de monitorizare la nivel național, în vederea atingerii celor opt obiective formulate de Națiunile Unite: (1) eradicarea sărăciei extreme și a foamei, (2) realizarea accesului universal la educația primară, (3) promovarea egalității genurilor și abilitarea femeilor, (4) reducerea mortalității copiilor, (5) îmbunătățirea sănătății materne, (6) combaterea HIV/SIDA, malariei și altor boli, (7) asigurarea durabilității mediului, (8) crearea parteneriatelor globale pentru dezvoltare.
- „Planul de Acțiuni UE-Moldova” este un document politic care cuprinde obiectivele strategice ale cooperării dintre Uniunea Europeană și Moldova, susținând obiectivul acesteia de integrare în structurile economice și sociale europene. Planul de acțiuni va constitui astfel o bază pentru adoptarea și

- implementarea regulilor și reglementărilor economice și comerciale, elaborarea și implementarea politicilor vizând promovarea creșterii economice și coeziunii sociale, reducerea sărăciei și protejarea mediului.
- „Programul de Activitate a Guvernului pe anii 2005-2009” are următoarele obiective principale: dezvoltarea economică durabilă social orientată, reintegrarea țării și integrarea europeană. Realizarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei reprezintă mecanismele necesare pentru atingerea unor obiective globale pe termen lung.

Viziunea conturează imaginea privitoare la profilul orașului, direcțiile principale de evoluție a domeniilor de interes public.

VIZIUNEA DE DEZVOLTARE

**Chișinău va tinde să se transforme, până în anul 2025,
într-o capitală modernă, conectată la rețeaua internațională de comunicații
și integrată în spațiul economic și cultural european.**

**Un centru polifuncțional de contact,
capabil să asigure legătura între Estul și Vestul Europei.
Orașul va asigura o viață confortabilă locuitorilor, prin servicii publice calitative.**

**Dezvoltarea capitalei va fi rezultatul unei inițiative colective
la care administrația municipală, societatea civilă, sectorul privat și cetățenii
vor contribui cu eforturi comune.**

3.2 *OBIECTIVE DE DEZVOLTARE*

Dezvoltarea orașului este susținută prin șapte obiective strategice care vizează îmbunătățirea aspectelor de management identificate anterior.

Domeniul: Infrastructură

Problema: Calitatea proastă a utilităților publice și existența disparităților teritoriale

Obiectiv 1: Sporirea calității și eficienței aprovizionării cu energie și utilități publice

Domeniul: Infrastructură educațională, de sănătate și socială

Problema: Serviciile publice nu acoperă necesitățile locuitorilor și organizarea lor este inefficientă

Obiectiv 2: Diversificarea serviciilor publice eficiente și eficace

Domeniul: Locuințe

Problema: Fondul locuibil este degradat și nu corespunde necesităților pieței

Obiectiv 3: Asigurarea accesului la locuințe și îmbunătățirea calității fondului locativ

Domeniul: Dezvoltare economică

Problema: Dezindustrializarea și restructurarea inefficientă a economiei

Obiectiv 4: Valorificarea potențialului de dezvoltare economică policentrică orașului

Domeniul: Mediu natural

Problema: Creștere poluării și degradare factorilor de mediu

Obiectiv 5: Diminuarea, stoparea ritmurilor de creștere a poluării, reabilitarea ecologică și extinderea zonelor naturale

Domeniul: Valori culturale, de artă și istorice

Problema: Patrimoniul construit degradat

Obiectiv 6: Determinarea formelor de valorificare, protejare și promovare a specificității patrimoniului cultural construit al municipiului Chișinău în peisajul cultural european

Domeniul: Administrație locală

Problema: Complexitatea managementului public

Obiectiv 7: Creșterea capacității administrației municipale pentru managementul dezvoltării urbane

3.3 *POLITICI, PROGRAME, PROIECTE SECTORIALE*

Politicile de dezvoltare a municipiului Chișinău se bazează pe oportunitățile pe care factorii interni (patrimoniul existent, natural și construit) și externi (granița cu Uniunea Europeană) le creează pentru valorificarea potențialului local. Anticipând o creștere a interesului investițional către Republica Moldova, nivelul echipării teritoriului va crește semnificativ, iar consiliile locale partenere vor trebui să-și gestioneze eficient resursele existente – umane, imobiliare și financiare.

Politicile de dezvoltare sunt formulate în scopul coordonării obiectivelor socio-economice formulate la nivel local, cu prioritățile naționale și cu schimbările care au loc în prezent în dinamica spațială, economică și socială a municipiului. Pentru fiecare obiectiv strategic enunțat anterior, sunt prezentate în continuare pachetele de politici, programe și proiecte, care structurează procesul atingerii acestor obiective.

3.3.1 Politici pentru atingerea obiectivelor strategice de dezvoltare

Obiectiv 1: Sporirea calității și eficienței aprovizionării cu energie și utilități publice

- Politica 01-1:**
 - Asigurarea capacității și calității de alimentare cu energie și utilități
- Politica 01-2:**
 - Dezvoltarea transportului public de călători
- Politica 01-3:**
 - Optimizarea și modernizarea rețelei stradale
- Politica 02-4:**
 - Perfecționarea managementului public referitor la funcționarea utilităților municipale

Obiectiv 2: Diversificarea serviciilor publice eficiente și eficace

- Politica 02-1:**
 - Reabilitarea și dezvoltarea dotărilor pentru serviciile educației, sport și cultură
- Politica 02-2:**
 - Perfecționarea continuă a sistemului educațional și racordarea la standardele europene
- Politica 02-3:**
 - Îmbunătățirea și extinderea infrastructurii de sănătate
- Politica 02-4:**
 - Diversificarea serviciilor de asistență socială
- Politica 02-5:**
 - Promovarea parteneriatului social în prestarea serviciilor publice
- Politica 02-6:**
 - Dezvoltarea infrastructurii de asigurare cu servicii privind paza și protecția cetățeanului
- Politica 02-7:**
 - Îmbunătățirea managementului deșeurilor

Obiectiv 3: Asigurarea accesului la locuințe și îmbunătățirea calității fondului locativ

- Politica 03-1:**
 - Îmbunătățirea calității locuirii și a fondului locativ existent
- Politica 03-2:**
 - Asigurarea cu locuințe sociale a păturilor social-vulnerabile
- Politica 03-3:**
 - Reabilitarea clădirilor cu termen de exploatare depășit și standarde proaste de locuit

Obiectiv 4: Obiectiv 4: Valorificarea potențialului de dezvoltare economică policentrică a orașului

- Politica 04-1:**
 - Dezvoltarea economică durabilă în plan teritorial;
- Politica 04-2:**
 - Atragerea investițiilor străine;
- Politica 04-3:**
 - Stimularea dezvoltării industriilor cu valoare adăugată înaltă și bazate pe resurse locale;
- Politica 04-4:**
 - Susținerea businessului mic și mijlociu;
- Politica 04-5:**
 - Promovarea Chișinăului ca destinație turistică internațională.

Obiectiv 5: Diminuarea, stoparea ritmurilor de creștere a poluării, reabilitarea ecologică și extinderea zonelor naturale

- Politica 05-1:**
 - Reducerea poluării chimice și fizice a aerului atmosferic;
- Politica 05-2:**
 - Protejarea terenurilor de eroziune, alunecări, subinundații, viituri, modificare a landșafturilor, alte pericole tehnogene și naturale;
- Politica 05-3:**
 - Reducerea consumului de resurse energetice, promovarea practicilor de utilizare a energiei regenerabile și alternative;
- Politica 05-4:**
 - Reabilitarea și extinderea spațiilor verzi și a zonelor acvatice;
- Politica 05-5:**
 - Monitoringul factorilor de mediu.

Obiectiv 6: Determinarea formelor de valorificare, protejare și promovare a specificității patrimoniului cultural, construit al municipiului Chișinău în peisajul cultural european

- Politica 06-1:**
 - Ocrotirea și dezvoltarea durabilă a peisajului urban de importanță istorică, estetică sau culturală;
- Politica 06-2:**
 - Promovarea construcțiilor și a intervențiilor urbanistice cu valoarea arhitecturală sporită în contextul protejării patrimoniului cultural existent.

Obiectiv 7: Creșterea capacității administrației municipale pentru managementul dezvoltării urbane

- Politica 07-1:**
 - Perfecționarea sistemului de administrare;
- Politica 07-2:**
 - Servicii publice prin sistem electronic
- Politica 07-3:**
 - Creșterea competenței profesionale a funcționarilor publici.
- Politica 07-4:**
 - Asigurarea participării publice la procesul decizional local.

3.3.2 Programe și proiecte

Politica 01-1: Asigurarea capacității și calității de alimentare cu energie și utilități;

Programe și proiecte:

- P01-1.1: Reabilitarea sistemului de filtrare, tratare, aprovizionare cu apă și asigurarea calității apei la standarde UE
- Reabilitarea Stației de apă Nistru și construcția unui nou bransament cu captarea apei din fluviul Nistru (Dubăsarii Vechi)
 - Modernizarea stațiilor de pompare și hidrofor și reabilitarea rezervoarelor de apă
 - Reconstrucția stațiilor de tratare (clorurare) a apei potabile
 - Reabilitarea complexului de puțuri arteziene din lunca fluviului Nistru
 - Creșterea producției de apă din sursele subterane
 - Înlocuirea și modernizarea conductelor degradate de distribuție a apei
 - Reabilitarea rețelelor cu grad sporit de uzură
 - Dotarea serviciilor de alimentare cu apă cu sisteme automate de dirijare a proceselor tehnologice
- P01-1.2: Reabilitarea sistemului de canalizare
- Renovarea sistemului de canalizare
 - Reconstrucția sistemului de epurare
 - Reabilitarea obiectivelor la Stația de epurare a municipiului Chișinău
 - Modernizarea stațiilor de pompare și reabilitarea construcțiilor bazinelor și anexelor pentru apele uzate
 - Reabilitarea rețelelor de canalizare de cartier
 - Extinderea rețelei de canalizare
 - Dotarea sistemului de epurare a apelor și obiectivelor de canalizare cu sistem automatizat de dirijare a proceselor tehnologice
 - Dotarea exploatării sistemului de evacuare a apelor uzate cu echipament
- P01-1.3: Optimizarea sistemului de asigurare cu energie termică
- Modernizarea procesului tehnologic de livrare a energiei termice
 - Reconstrucția rețelei de distribuție a energiei termice: schimbarea rețelelor, montarea compensatoarelor silfonice, schimbarea armăturii de închidere, înlocuirea izolației termice
 - Modernizarea stațiilor de pompare prin instalarea convertizoarelor termice și montarea instalațiilor de co-generare
 - Modernizarea centralelor termice din suburbii, trecerea în regim de co-generare
 - Descentralizarea circuitelor de alimentare cu energie termică cu o densitate redusă a sarcinilor, montarea mini CET
 - Modernizarea Centralelor Termice existente în centrale electrice și de termoficare
 - Automatizarea sistemului de alimentare cu căldură

Politica 01-2: Dezvoltarea transportului public de călători;

Programe și proiecte:

- P01-2.1: Sporirea calității și asigurarea funcționării transportului public cu costuri sociale minime
- Construcția de noi linii de troleibuz
 - Întărirea capacității instituționale de management a sistemului de transport
 - Dezvoltarea pieței serviciilor de transport călători
 - Optimizarea structuri modurilor de transport și rețelei de rute
 - Îmbunătățirea managementului traficului rutier

Politica 01-3: Optimizarea și modernizarea rețelei stradale;

Programe și proiecte:

- P01-3.1: Reabilitarea rețelei existente
- Reconstrucția străzilor existente
 - Elaborarea unui plan de amplasare a parcărilor, parcajelor și terenurilor tehnologice a transportului public de calatori
 - Amenajarea pistelor pentru biciclete
 - Construcția șoselei de centură pentru orașul Chișinău
- P01-3.2: Construcția de străzi și magistrale cu flux continuu
- Construcția obiectivelor de infrastructură stradală destinate sporirii traficului circular
 - Elaborarea proiectului de ocolire a centrului orașului de către transportul în tranzit
 - Realizarea studiului de fezabilitate privind oportunitatea construcției bl.Cantemir prin Centrul istoric
 - Construcția străzilor și a magistralelor noi

Politica 01-4: Perfecționarea managementului public referitor la funcționarea utilităților municipale;

Programe și proiecte:

- P01-4.1: Crearea unui mediu funcțional pentru aprovizionarea cu apă, canalizare și energie termică
- Perfecționarea cadrului regulatoriu privind activitatea prestatorilor de servicii
 - Reorganizarea furnizorilor de aprovizionare cu utilități

Politica 02-1: Reabilitarea și dezvoltarea dotărilor pentru serviciile educației, sport și cultură;

Programe și proiecte:

P02-1.1: Asigurarea funcționării optime a instituțiilor educative	▪ Renovarea edificiilor instituțiilor educative ▪ Optimizarea regimului termic a edificiilor educative ▪ Corelarea numărului de elevi în instituțiile educative cu normele sanitare
P02-1.2: Amenajarea cabinetelor de profil în instituțiile educative	▪ Dotarea cabinetelor de profil cu material didactic ▪ Amenajarea sălilor de festivități
P02-1.3: Informatizarea instituțiilor educative	▪ Dotarea instituțiilor educative cu tehnică de calcul ▪ Introducerea noilor programe informaționale
P02-1.4: Amenajarea sălilor de sport și terenurilor sportive ale instituțiilor educative	▪ Dotarea instituțiilor educative cu inventar sportiv ▪ Construcția sălilor sportive în instituțiile educative ▪ Amenajarea terenurilor de joc la grădinițe
P02-1.5: Crearea rețelei de obiecte de cultură fizică și sport	▪ Construcția Palatului Sporturilor ▪ Reparația stadionului Republican ▪ Construcția stadionului Olimpic ▪ Amenajarea terenurilor sportive în fiecare cartier al orașului

Politica 02-2: Perfecționarea continuă a sistemului educațional și racordarea la standardele europene;

Programe și proiecte:

P02-2.1: Implementarea programelor educaționale europene	▪ Elaborarea programelor și metodicilor de studii continue ▪ Reglementarea sistemului de învățământ la distanță
P02-2.2: Ajustarea sistemului educațional la necesitățile pieței forței de muncă	▪ Actualizarea nomenclatorului de specialități conform necesităților pe piața muncii ▪ Implementarea programelor vocaționale în învățământul liceal
P02-2.3: Promovarea programelor educaționale "Educație pentru toți"	▪ Integrarea copiilor din instituțiile rezidențiale în instituțiile școlare ▪ Construcția rampelor de acces în instituții educative a persoanelor cu dizabilități
P02-2.4: Promovarea și stimularea elevilor dotați	▪ Implementarea programelor de mobilitate a elevilor dotați în instituții similare din țară și de peste hotare ▪ Amenajarea unui campus pentru elevii dotați "Centru de Excelență" ▪ Organizarea taberelor de vară și a activităților extrașcolare pentru elevi

Politica 02-3: Îmbunătățirea și extinderea infrastructurii de sănătate;

Programe și proiecte:

P02-3.1: Dezvoltarea serviciilor de sănătate de calitate în toate sectoarele orașului	▪ Dotarea instituțiilor medicale cu echipament modern ▪ Diversificarea serviciilor medicale ▪ Atragerea investițiilor private în domeniul medicinei ▪ Reabilitarea dispensarelor medicale din toate sectoarele orașului

Politica 02-4: Diversificarea serviciilor de asistență socială;

Programe și proiecte:

- P02-4.1: Adaptarea infrastructurii sociale conform necesităților persoanelor cu dizabilități
- Construcția rampelor în instituțiile publice pentru accesul persoanelor cu dizabilități
 - Ajustarea semafoarelor conform necesităților nevăzătorilor
- P02-4.2: Crearea serviciilor alternative de asistență socială
- Crearea centrelor de resurse și consultanță pentru persoanele din familii socialmente vulnerabile
 - Crearea serviciilor de asistență socială pentru copii orfani social și copii străzii
 - Crearea centrelor comunitare pentru persoanele în situații de risc
 - Extinderea serviciilor sociale la domiciliu

Politica 02-5: Promovarea parteneriatului social în prestarea serviciilor publice;

Programe și proiecte:

- P02-5.1: Organizarea cumpărării serviciilor publice de la ONG, sector privat
- Stabilirea mecanismelor de cumpărare a serviciilor publice de la ONG-uri
 - Elaborarea noilor modalități de finanțare a instituțiilor sociale care oferă servicii pentru categoriile defavorizate
- P02-5.2: Diversificarea modalităților de finanțare a serviciilor de asistență socială
- Crearea Centrului de resurse pentru serviciile sociale

Politica 02-6: Dezvoltarea infrastructurii de asigurare cu servicii privind paza și protecția cetățeanului;

Programe și proiecte:

- P02-6.1: Crearea sistemului de monitorizare a securității publice
- Dotarea structurilor de asigurare a ordinii publice și situații excepționale cu resurse tehnice și informaționale
 - Instalarea tehnicii de monitorizare a zonelor de risc infracțional și cu caracter excepțional
- P02-6.2: Dezvoltarea parteneriatelor pentru asigurarea securității publice
- Desfășurarea campaniilor media de informare și sensibilizare a publicului privind situația infracțională și situațiile excepționale
 - Crearea structurilor mixte de cartier pentru profilaxia și prevenirea fenomenelor cu caracter antisocial
 - Profilaxia infracțiunilor și asigurarea securității publice

Politica 02-7: Îmbunătățirea managementului deșeurilor

Programe și proiecte:

- P02-6.1: Promovarea unui sistem urban de salubritate
- Amenajarea locurilor de colectare selectivă a deșeurilor în cartierele locative și instituții
 - Construcția unei fabrici de prelucrare a deșeurilor
 - Crearea rampelor pentru recepționarea, sortarea și re folosirea deșeurilor de construcție
 - Construirea întreprinderii pentru demercurizarea tuburilor luminescente uzate, a aparatelor și echipamentului cu conținut de mercur
 - Crearea serviciului pentru prelucrarea anvelopelor uzate și a deșeurilor de bitum, deșeuri medicale și radioactive

Politica 03-1: Îmbunătățirea calității locuirii și a fondului locativ existent

Programe și proiecte:

- P03-1.1: Reabilitarea termică a locuințelor
- Consultanță acordată asociațiilor de proprietari în abordarea operațiunilor de întreținere/reabilitare a fondului locativ
- P03-1.2: Reabilitarea fondului locativ cu valoare de patrimoniu
- Identificarea și expertizarea clădirilor de locuit cu valoare de patrimoniu și lansarea proiectelor pilot de reabilitare

Politica 03-2: Asigurarea cu locuințe sociale a păturilor social-vulnerabile;

Programe și proiecte:

- P03-2.1: Construcția locuințelor sociale
- Elaborarea procedurilor de finanțare a construcției de locuințe sociale

Politica 03-3: Reabilitarea clădirilor cu termen de exploatare depășit și standarde proaste de locuit;

Programe și proiecte:

P03-3.1: Reabilitarea rețelelor edilitare	▪ Reparația rețelelor termice interne ▪ Reparația rețelelor de apă și canalizare din interiorul blocurilor ▪ Reparația acoperișurilor
P03-3.2: Reabilitarea tehnică a fondului de locuințe	▪ Expertizarea fondurilor de locuință din panouri prefabricate a anilor 60
P03-3.3: Sporirea confortului în casele de locuit existente	▪ Dotarea scărilor blocurilor locative cu rețele interfonice
P03-3.4: Mansardarea și supraetajarea caselor de locuit	▪ Elaborarea procedurilor de finanțare a mansardării ▪ Expertizarea fondurilor de locuințe care ar permite mansardarea
P03-3.5: Creșterea eficienței utilizării terenurilor destinate fondului de locuit	▪ Implicarea investițiilor private în construcția de locuințe ▪ Amenajarea locurilor de agrement pentru copii în preajma blocurilor de locuit

Politica 04-1: Dezvoltarea economică durabilă în plan teritorial;

Programe și proiecte:

P04-1.1: Reabilitarea economică a zonelor industriale și centrale ale orașului	▪ Realizarea centrelor de afaceri în sectoarele orașului ▪ Desfășurarea Concursurilor Investiționale și amenajarea piețelor din oraș
P04-1.2: Stimularea reamplasării întreprinderilor industriale din zona centrală și de protecție a râului Bâc	▪ Evaluarea oportunităților de recuperare și strămutare a întreprinderilor din zona de protecție a albiei râului Bîc
P04-1.3: Integrarea economiei Chișinăului în circuitul internațional	▪ Realizarea Parcului logistic regional pe direcția Aeroport ▪ Centrul de afaceri Ismail - zonă de reședință a companiilor multinaționale

Politica 04-2: Atragerea investițiilor străine;

Programe și proiecte:

- P04-2.1: Atragerea investitorilor strategici prin accesul prioritar la resursele municipale
- Atragerea investitorilor strategici în zonele industriale în declin
 - Atragerea investitorilor strategici în ramurile de substituire a importurilor și industria ușoară.
 - Elaborarea Studiului privind evoluția pieței funciare urbane.
 - Elaborarea mecanismului de evaluare economică a terenurilor care va determina modul de calcul a prețului pământului pe piața funciara bazat pe principiile de urbanism
- P04-2.2: Promovarea oportunităților investiționale
- Realizarea ghidului de investiții Chisinau-2020
 - Organizarea forumului internațional "Investește în Chișinău" (4 forumuri)

Politica 04-3: Stimularea dezvoltării industriilor cu valoare adăugată înaltă și bazate pe resurse locale;

Programe și proiecte:

- P04-3.1: Crearea condițiilor de parteneriat între sectorul privat, mediul academic și administrația publică locală
- Crearea unei rețele de centre inovaționale cu participarea Academiei de Științe, universităților de profil și sectorului de afaceri
 - Crearea parcului inovațional-tehnologic "Tehnopolis-Chișinău" în regiunea străzii Bucovina, sectorul Ciocana
- P04-3.2: Utilizarea potențialului și resurselor locale
- Program de dezvoltare a sectorului agroalimentar-farmaceutic bazat pe biotehnologii și realizări științifice moderne
 - Program de implementare a standardelor internaționale de calitate și promovare a siglei "Produs în Chișinău"

Politica 04-4: Susținerea businessului mic și mijlociu;

Programe și proiecte:

- P04-4.1: Formarea vocațională în contextul pieței de muncă
- Inventarierea și reabilitarea unor clădiri pentru incubatoare de afaceri
 - Elaborarea de programe vocaționale în servicii IT
- P04-4.2: Sprijinirea mediului de afaceri
- Realizarea bazei de date accesibile a resurselor funciare, imobiliare, infrastructurale
 - Crearea unui mecanism transparent al licitațiilor de acces la patrimoniul local

Politica 04-5: Promovarea Chișinăului ca destinație turistică internațională;

Programe și proiecte:

- P04-5.1: Încurajarea antreprenoriatului turistic
- Dezvoltarea locațiilor turistice și hoteliere
 - Realizarea unui plan de edificare și gestionare eficientă a zonelor de agrement și recreație
 - Diversificarea formelor de turism (de congrese, vinicol, balnear, sportiv, ecologic)
 - Organizarea unui birou municipal de turism
 - Amenajarea "Orașului vinului"
- P04-5.2: Regenerarea infrastructurii turistice și de deservire a călătorilor
- Alinierea structurilor turistice la standardele europene de calitate
 - Realizarea unei strategii de dezvoltare a turismului în municipiu și planului de relansare a structurilor turistice pe piața regională
 - Conectarea orașului la traseele turistice internaționale
 - Dezvoltarea de noi capacități a industriei turistice
- P04-5.3: Facilitarea comunicării prin turism
- Crearea Centrului de promovare a turismului și călătoriilor în Chișinău
 - Inițierea și susținerea unor evenimente culturale, academice, sportive de importanță națională și internațională
 - Conservarea și promovarea tradițiilor naționale și locale
 - Îmbunătățirea semnalizării auto pentru turiști
 - Realizarea de programe de marketing a ofertei turistice municipale în interiorul și exteriorul țării
 - Mediatizarea zonelor istorice, turistice și de agrement

Politica 05-1: Reducerea poluării chimice și fizice a aerului atmosferic;

Programe și proiecte:

- P05-1.1: Optimizarea repartizării în teritoriu a întreprinderilor poluatoare și mijloacelor de transport
- Desconcentrarea și transferarea din partea centrală a orașului spre periferii a surselor staționare și mobile de poluare a aerului;
 - Reglementarea fluxului de transport în zona de centru a orașului, prin instituirea taxelor pentru ambuteaj;
 - Reamplasarea gării auto de nord într-o zonă mai puțin poluată.;

Politica 05-2: Protejarea terenurilor de eroziune, alunecări, subinundații, viituri, modificare a landșafturilor, alte pericole tehnogene și naturale;

Programe și proiecte:

- P05-2.1: Planificarea și realizarea măsurilor
- Plantarea fâșiilor forestiere antierozionale
 - Recultivarea carierelor abandonate

privind reducerea factorilor de risc natural și antropic

- Reabilitarea și dezvoltarea sistemului de drenaj și colectare a apelor freatice;
- Curățarea de nămol și consolidarea digului lacului de acumulare Ghidighici;
- Elaborarea cadastrului zonelor de risc;
- Prevederea în PUG a zonelor de risc și a condițiilor de construcție;

Politica 05-3: Reducerea consumului de resurse energetice, promovarea practicilor de utilizare a energiei regenerabile și alternative;

Programe și proiecte:

P05-3.1: Identificarea surselor alternative de energie

- Elaborarea de studii de fezabilitate

P05-3.2: Crearea capacităților pentru obținerea energiei renovabile

- Extragerea biogazului de la rampa municipală de depozitare a deșeurilor din s. Crețoaia;
- Extinderea capacităților complexului de obținere a energiei electrice din biogaz din s. Colonița, organizarea colectării deșeurilor animaliere generate în localitățile învecinate;
- Punerea în funcțiune a utilajului de extragere a metanului din nămolul acumulat la SEB Chișinău;
- Implementarea programului municipal „locuințe ecologice”, crearea în zona satului Buneț, comuna Tohatin, a primei așezări ecologice;

Politica 05-4: Reabilitarea și extinderea spațiilor verzi și a zonelor acvatice;

Programe și proiecte:

P05-4.1 Constituirea carcasei verzi a capitalei

- Realizarea unui plan de recuperare, formare și amenajare a unei structuri de spații verzi de-a lungul râului Bîc;
- Efectuarea inventarului spațiilor verzi din cuprinsul arterelor de circulație, vecinătatea blocurilor locative, din teritoriul întreprinderilor, instituțiilor;
- Elaborarea cadastrului spațiilor verzi municipale;
- Formarea și dezvoltarea rețelei ecologice urbane a orașului cu coridoare de conexiune și a fâșiilor verzi periurbane;

P05-4.2: Creșterea calității spațiilor verzi

- Elaborare și implementarea programului de reconstrucție și reabilitare ecologică a spațiilor verzi urbane;

P05-4.3: Reabilitarea și amenajarea zonelor acvatice

- Crearea unui sistem de amenajare a albiei râului Bîc și a afluenților lui
- Evacuarea nămolului din iazuri, amenajare zonelor de agrement din jurul lor.

Politica 05-5: Monitoringul factorilor de mediu;

Programe și proiecte:

<p>P05-5.1:
sistemului
monitoring
integrat și
publicului</p> | <p>Crearea
de
ecologic
informare a</p> | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Elaborarea regulamentului cu privire la gestionarea și monitorizarea spațiilor verzi din municipiul Chișinău ▪ Inventarierea și sistematizarea cadastrală a resurselor ecologice și obiectivelor cu risc natural sporit ▪ Organizarea activității laboratorului mobil pentru cercetarea calității aerului atmosferic; ▪ Renovarea utilajului posturilor staționare hidrometereologice orașenești; ▪ Instalarea la intersecțiile mai aglomerate din oraș a ecranelor informaționale privind gradul de poluare a aerului; ▪ Crearea centrului ecologic de informare și avertisment al populației; ▪ Editarea buletinului ecologic trimestrial privind calitatea factorilor de mediu în municipiu. |
|--|--|---|

Politica 06-1: Ocrotirea și dezvoltarea durabilă a peisajului urban de importanță istorică, estetică sau culturală;

Programe și proiecte:

- P06-1.1: Restaurarea și reabilitare clădirilor și ansamblurilor cu valoare de patrimoniu
- Elaborarea planului istorico-cultural de bază și stabilirea listei de priorități pentru lucrările de restaurare
 - Realizarea PUZ pentru Centrul istoric al capitalei
 - Revizuirea registrului de monumente de importanță națională și municipală și a criteriilor de conservare, ocrotire și valorificare, inclusiv a zonelor de protecție
 - Realizarea unor programe de protecție, regenerare și de valorizare a patrimoniului istoric și cultural
- P06-1.2: Reconstrucția străzilor din orașul vechi și zona istorică a Chișinăului
- Stabilirea parteneriatului public-public pentru finanțarea listei de clădiri monument istoric
 - Reconstrucția rețelei de străzi din orașul vechi
 - Reabilitarea străzilor din zona istorică
 - Edificarea și amenajarea în spațiile istorice a locațiilor destinate turiștilor

Politica 06-2: Promovarea construcțiilor și a intervențiilor urbanistice cu valoarea arhitecturală sporită în contextul protejării patrimoniului cultural existent;

Programe și proiecte:

- P06-2.1: Organizarea de concursuri naționale/internaționale
- Edificarea unui nou centru administrativ modern în afara zonei istorice
 - Transformarea unor spații urbane în pasaje pietonale permanente sau temporare: Piața Marii Adunări Naționale, str. Mitropolit Varlaam
 - Concurs de urbanism: Coridor economic Aeroport-str. Ismail.
 - Concurs de urbanism: Coridor ecologic râul Bâc.
 - Concurs de urbanism: Centrul istoric al Chișinăului
 - Elaborarea și promovarea unei imagini arhitecturale distincte a orașului
 - Reamenajarea și valorizarea Aleii Clasicilor, amenajarea intrărilor în grădinile publice
 - Edificarea „Muzeului satului”, parcului „Satul Trei iezi”
 - Realizarea machetei orașului, panourilor și compozițiilor comemorative, hărților turistice cu trasee culturale

Politica 07-1: Perfecționarea sistemului de administrare;

Programe și proiecte:

- P07-1.2: Optimizarea structurii administrative
- Evaluarea eficienței activității subdiviziunilor primăriei
 - Reorganizarea structurii organizatorice a primăriei
 - Concentrarea subdiviziunilor primăriei într-un bloc administrativ

Politica 07-2: Servicii publice prin sistem electronic;

Programe și proiecte:

- P07-2.1: Asigurarea accesului tuturor subdiviziunilor municipale la tehnologii informaționale
- Dotarea subdiviziunilor primăriei cu resursele tehnice și informaționale
 - Conectarea instituțiilor publice subordonate la un sistem coordonat de date de interes public

Politica 07-3: Creșterea competenței profesionale a funcționarilor publici;

Programe și proiecte:

- P07-3.1: Dezvoltarea de noi metode de management public
- Echipamente și asistență tehnică în GIS
 - Elaborarea regulamentului cu privire la gestionarea fondului funciar
 - Elaborarea mecanismului privind organizarea concursurilor investiționale și licitațiilor
 - Managementul financiar al bugetului public municipal
 - Crearea Unității de Coordonare a implementării proiectelor
 - Implementarea sistemului informațional de management al proiectelor multisectoriale
 - Implementarea sistemului de management al calității prestării serviciilor
 - Crearea sistemului informațional de interacțiune "oraș-cetățean"
 - Acordarea serviciilor informaționale în regim "Ghișeu Unic"

Politica 07-4: Asigurarea participării publice la procesul decizional local;

Programe și proiecte:

- P07-4.1: e-Chișinău
- Elaborarea și lansarea Internet-portalului municipal
- P07-4.2: Informarea și comunicarea cu comunitatea
- Crearea sistemului informațional de interacțiune "oraș-business"

3.4 NECESITĂȚI INVESTIȚIONALE ȘI POSIBILITĂȚI DE FINANȚARE

3.4.1 Necesități de investiții

Majoritatea proiectelor investiționale incluse în PUG Chișinău vor fi îndreptate spre sporirea atractivității orașului atât pentru agenții economici și investitorii străini, cât și pentru populație și vizitatorii din afară. Această constatare este fundamentată de tendințele de dezvoltare din ultimii ani (creșterea stabilă a produsului regional brut cu cca. 6% anual, sporirea continuă a investițiilor în capitalul fix cu cca. 40% anual, cererea înaltă la terenuri și imobile) și ia în considerație atât oportunitățile, cât și constrângerile dezvoltării în viitor ale orașului. În acest context direcțiile investiționale prioritare vor include elaborarea și implementarea proiectelor teritoriale de dezvoltare economică, modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare, precum și în domeniul construcției de locuințe. Necesarul de investiții a fost determinat estimativ pentru domeniile: dezvoltarea economică locală, infrastructura tehnico-edilitară și socială, spațiul locativ, mediu natural și patrimoniu istoric, managementul urban. Implementarea investițiilor urmează a fi efectuată pe parcursul a patru perioade: 2007 – 2010, 2011 – 2015, 2016 – 2020, 2021 – 2025.

Tabelul 27

Valoarea estimativă a proiectelor investiționale pe domenii și perioade de implementare					
Obiective	Volumul de investiții, mln. USD				Total
	2007 – 2010	2011 – 2015	2016 – 2020	2021 - 2025	(2007 - 2025)
Sporirea calității și eficienței aprovizionării cu energie și utilități publice	645.3	624.2	461.8	343.9	2,075.3
Diversificarea serviciilor publice eficiente și eficace	298.4	105.1	60.9	60.9	525.3
Îmbunătățirea calității fondului locativ și asigurarea accesului la locuințe tuturor păturilor sociale	111.4	482.1	482.1	482.1	1,557.6
Valorificarea potențialului de dezvoltare economică policentrică a orașului	576.7	734.0	729.5	631.4	2,671.6
Diminuarea, stoparea ritmurilor de creștere a poluării, reabilitarea ecologică a zonelor naturale urbane	67.4	8.9	0.0	0.0	76.3
Valorificarea, protejarea și promovarea specificității patrimoniului cultural, construit al municipiului Chișinău în peisajul cultural european	141.0	111.6	111.6	111.6	475.9
Creșterea capacității administrației municipale pentru managementul dezvoltării urbane	2.1	2.2	0.4	0.3	5.0
Total	1,842.3	2,068.2	1,846.2	1,630.3	7,386.9
Pondere în volumul investițiilor totale	24,9%	28,0%	25,0%	22,1%	100,0%
	% din total				
Sporirea calității și eficienței aprovizionării	35.0	30.2	25.0	21.1	28.1
Diversificarea serviciilor publice eficiente și eficace	16.2	5.1	3.3	3.7	7.1
Îmbunătățirea calității fondului locativ și asigurarea accesului la locuințe tuturor păturilor sociale	6.0	23.3	26.1	29.6	21.1
Valorificarea potențialului de dezvoltare economică policentrică a orașului	31.3	35.5	39.5	38.7	36.2
Diminuarea, stoparea ritmurilor de creștere a poluării, reabilitarea ecologică a zonelor naturale urbane	3.7	0.4	0.0	0.0	1.0
Valorificarea, protejarea și promovarea specificității patrimoniului cultural, construit al municipiului Chișinău în peisajul cultural european	7.7	5.4	6.0	6.8	6.4
Creșterea capacității administrației municipale pentru managementul dezvoltării urbane	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Sursa: Calculele experților					

Investițiile care sunt necesare pentru modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și socială au drept scop atât ridicarea nivelului de trai al populației, cât și crearea condițiilor optime pentru dezvoltarea în continuare a activităților economice prin oferirea de terenuri echipate corespunzător. Investițiile ce urmează a fi îndreptate în infrastructura tehnico-edilitară vizează două aspecte importante, ce țin de modernizarea celei deja existente și extinderea pe teritoriile noi. Valoarea estimativă a volumului total de investiții necesare pentru modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare, ce urmează a fi implementate pe parcursul perioadei 2007-2025, se ridică la circa 25,9 miliarde lei, în prețurile anului 2005 (2,0 miliarde USD) și constituie 28,1 % din necesarul total de investiții.

Pentru dezvoltarea economică durabilă a municipiului volumul total de investiții constituie 33,4 miliarde lei (2,7 miliarde USD) și constituie 36,2 % din necesarul total de investiții. Acestea vor include, în primul rând, investițiile private inclusiv cele străine, orientate preponderent spre revigorarea sferei de producere și cele a serviciilor, reducerea dependenței de produse de import și sporirea ponderii produselor cu valoare adăugată înaltă și fabricate din materii prime locale.

Un domeniu care necesită un efort investițional deosebit este spațiul locativ. În acest sector se impune o analiză și expertiză tehnică a stării actuale a construcțiilor vechi, care trebuiesc înlocuite cu altele noi sau renovate. Un loc aparte în cadrul domeniului îl ocupă formarea fondului de locuințe sociale și oferirea facilităților la procurarea locuințelor pentru tineri. Estimativ, valoarea totală a investițiilor necesare pentru sectorul locativ, până în anul 2025, se situează aproximativ la nivelul de 19,5 miliarde lei, în prețurile anului 2005 (1,6 miliarde USD), sau peste 21,1 % din necesarul total de investiții.

Alte domenii necesită volum de investiții mai mici în comparație cu cele menționate mai sus. Astfel în perioada 2007-2025 pentru ocrotirea și dezvoltarea durabilă a peisajului urban de importanță istorică, estetică sau culturală, promovarea construcțiilor și a intervențiilor urbanistice cu valoarea arhitecturală sporită în contextul protejării patrimoniului cultural existent vor fi alocate 5,9 miliarde lei (475 milioane USD). În domeniile ocrotirii mediului ambiant, protecției terenurilor de eroziune, alunecări, subinundații, de alte pericole tehnogene și naturale, volumul total al investițiilor necesare a fi implementate pe parcursul perioadei

2007 – 2025 constituie circa 1,0 % din necesarul total de investiții sau aproximativ 954 milioane lei (76,3 milioane USD).

Necesarul estimativ total de investiții ce urmează a fi implementate pe parcursul perioadei 2007 – 2025 se situează în jurul valorii de 92,3 miliarde lei, în prețurile anului 2005 (7,4 miliarde USD) sau aproximativ 6,7 mii lei (537 USD) pe locuitor anual.

3.4.2 Priorități investiționale

Din totalul necesarului de investiții identificate au fost evidențiate o serie de proiecte de modernizare a infrastructurii tehnico-edilitare, construcție a locuințelor și dezvoltare socio-economică ce urmează a fi implementate în regim prioritar în sensul demarării urgente a realizării acestora. Valoarea estimativă totală a acestora se ridică la aproximativ 23 miliarde lei, (circa 1,84 miliarde USD), peste 75 % din ele fiind necesar de a fi implementate până în 2015. Investițiile prioritare constituie ¼ din necesarul total de investiții.

În acest context, investițiile prioritare ce ar trebui implementate în următorii ani în municipiul Chișinău sunt următoarele:

- Reabilitarea Stației de epurare a apelor uzate.
- Înlocuirea și modernizarea conductelor degradate de distribuție a apei și construcția apeductelor pentru cartierele noi.
- Reconstrucția și modernizarea sistemului de aprovizionare cu energie termică: lucrări de reducere la minimum a pierderilor de energie termică și a costului de producție și transport energie termică
- Modernizarea Centralelor Termice existente în centrale electrice și de termoficare și construcția mini CE.
- Proiectarea și amplasarea ecologic argumentată a fabricii de prelucrare a deșeurilor menajere.
- Construcția centurii de ocolire a centrului orașului (centura nr 1).
- Construcția șoselei de centură nr 2 pentru orașul Chișinău, în primul rând a legăturii între str. Cuza Vodă și str. M. Manole.

- Construcția și amplasarea parcarilor, parcajelor, garajelor, pasajelor, podurilor, intersecțiilor cu multe nivele și altele.
- Optimizarea structurii modurilor de transport public și rețelei de rute, construcția de noi linii de troleibuz și extinderea rețelei de contact pentru tronsoanele noi.
- Implementarea proiectelor de reabilitare și valorificare a Centrului istoric al Chișinăului.
- Dezvoltarea și modernizarea locațiilor turistice în Chișinău.
- Implementarea proiectelor investiționale de creare a centrelor de afaceri în sectoarele orașului pentru valorificarea potențialului structurii urbane policentrice.
- Renovarea infrastructurii sociale și în mod prioritar – a sferei educației și sănătății.
- Reabilitarea fondului locativ învechit și îmbunătățirea calității locuirii prin implementarea programelor privind construcția locuințelor sociale.
- Consolidarea capacităților instituționale și de management ale administrației publice municipale, în special din domeniul gestiunii eficiente a patrimoniului, a finanțelor municipale, a serviciilor și utilităților publice.

3.4.3 Priorități investiționale

Finanțarea investițiilor va fi efectuată din trei surse principale: bugetul municipal, bugetul de stat, precum și din fonduri private, inclusiv a celor străine. Cheltuielile bugetare municipale destinate investițiilor depind, în principal, de veniturile obținute la buget și de cota cheltuielilor bugetare destinate finanțării necesităților publice curente. Astfel, cu cât valoarea veniturilor bugetare este mai mare, iar cota cheltuielilor curente descrește, cu atât cresc posibilitățile de finanțare a investițiilor.

Pentru a estima capacitatea de acoperire a investițiilor de către bugetul municipal, s-au considerat trei variante posibile de evoluție a cheltuielilor bugetare destinate investițiilor:

1. Prima variantă prevede creșterea lentă a ponderii cheltuielilor bugetare destinate investițiilor în mărime de la 12 % la 17 % din cheltuielile bugetare totale, obținute conform scenariului pesimist de prognoză a cheltuielilor bugetare.
2. A doua variantă prevede creșterea ponderii cheltuielilor bugetare destinate investițiilor până la 22 % din totalul cheltuielilor bugetare, obținute conform scenariului mediu de prognoză a cheltuielilor bugetare.
3. A treia variantă presupune creșterea accelerată a ponderii cheltuielilor bugetare destinate investițiilor până la 27 % din totalul cheltuielilor bugetare, obținute conform scenariului optimist de prognoză a bugetului municipal.

În continuare sunt prezentate posibilitățile de acoperire a necesităților investiționale după surse de finanțare:

Tabelul 28

Posibilități de acoperire a investițiilor până în 2025, după surse de finanțare					
Perioada	Necesarul de investiții, mln. lei	Resurse financiare din bugetul municipal		Alte resurse financiare (capital privat, donatori externi, credite, etc.)	
		Total, mln. lei	%	Total, mln. lei	%
scenariu pesimist (12-17 % din cheltuieli bugetare destinate investițiilor)					
2007 – 2010	23028.2	699.2	3.0	22329.0	97.0
2011 – 2015	25852.0	1100.2	4.3	24751.7	95.7
2016 – 2020	23078.1	1348.0	5.8	21730.1	94.2
2021 - 2025	20378.2	1745.8	8.6	18632.5	91.4
2007 - 2025	92336.5	4893.2	5.3	87443.3	94.7
scenariu mediu (12-22% din cheltuieli bugetare destinate investițiilor)					
2007 – 2010	23028.2	835.4	3.6	22192.8	96.4
2011 – 2015	25852.0	1374.9	5.3	24477.0	94.7
2016 – 2020	23078.1	2102.2	9.1	20975.9	90.9
2021 - 2025	20378.2	2918.5	14.3	17459.7	85.7
2007 - 2025	92336.5	7231.0	7.8	85105.5	92.2
scenariu optimist (12-27% din cheltuieli bugetare destinate investițiilor)					
2007 – 2010	23028.2	877.4	3.8	22150.8	96.2
2011 – 2015	25852.0	1801.4	7.0	24050.6	93.0
2016 – 2020	23078.1	2975.4	12.9	20102.7	87.1
2021 - 2025	20378.2	4505.0	22.1	15873.2	77.9
2007 - 2025	92336.5	10806.0	11.7	81530.5	88.3
Sursa: Calculele experților					

Analizând rezultatele obținute, se constată că bugetul municipal dispune de surse financiare insuficiente pentru acoperirea necesităților investiționale ale municipiului, chiar și a celor prioritare. Astfel, conform scenariului pesimist se conturează următoarea situație:

- Pentru toată perioada 2007-2025 pot fi finanțate din bugetul municipal numai 5,3 % din necesarul total de investiții,
- Din cele patru perioade intermediare numai în ultima (2021-2025) resursele bugetare municipale vor fi capabile să acopere în proporție 8,6 % investițiile totale.

În cadrul scenariului mediu (max. 22% din cheltuielile bugetare sunt destinate investițiilor) se înregistrează următoarea situație:

- Resursele bugetului municipal pot acoperi 7,8% din necesarul total de investiții pentru perioada 2007-2025
- Investițiile pot fi acoperite în ultima perioadă (2021-2025) din surse bugetare municipale în proporție de 14,3 %.

În cadrul scenariului optimist de finanțare a investițiilor (max. 27% din cheltuielile bugetare pot fi destinate investițiilor) se asigură acoperirea necesarului investițional astfel:

- Resursele bugetului municipal pot fi capabile să acopere 11,7 % din volumul total de investiții preconizate pentru perioada 2007-2025.
- Gradul de acoperire a necesarului total de investiții din bugetul municipal va crește de la 3,8 % în perioada 2007-2010 la 22,1 % în ultima perioadă.

Luând în considerație posibilitățile limitate ale bugetului municipal de a finanța investițiile capitale în limita de 5,3%-11,7%, se poate concluziona faptul că administrația publică municipală va fi obligată să diversifice sursele de finanțare prin atragerea fondurilor suplimentare pentru acoperirea necesităților investiționale municipale, ponderea cărora fiind destul de mare - de la 88 % până la 95% din valoarea totală a necesarului de investiții. Valorificând experiența municipalităților din Europa Centrală și de Est administrația publică municipală se va orienta spre atragerea capitalului privat și surselor donatorilor externi, accesarea fondurilor UE, dat fiind faptul că proiecte majore investiționale se referă la modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și sociale.

Din aceste considerente fortificarea capacității instituționale în elaborarea și promovarea proiectelor investiționale eligibile conform cerințelor donatorilor externi va fi preocuparea strategică a administrației publice municipale. Investițiile din domeniul economic vor fi efectuate din contul capitalului privat autohton și străin. Cea mai mare parte din cheltuielile necesare pentru investiții în domeniul construcției locuințelor vor fi suportate de către beneficiari. Investițiile din domeniul ocrotirii mediului înconjurător și reabilitării ecologice a zonelor naturale urbane vor fi efectuate, în special, din contul atragerii granturilor oferite de către organizațiile internaționale specializate.

**CAPITOLUL 4.
MONITORIZARE ȘI EVALUARE**

4.1 CADRUL INSTITUȚIONAL

4.2 INDICATORI

Monitorizarea este o etapă a procesului de implementare a Planului Urbanistic General (PUG) care cuprinde culegerea de informații cu privire la modalitatea în care au fost obținute rezultatele implementării.

Evaluarea este un instrument de management și o etapă a oricărei strategii de dezvoltare, care evaluează o serie de aspecte aflate în plină desfășurare, cum ar fi: activități, rezultate parțiale, costurile implementării, respectarea termenilor, modificările instituționale survenite și performanțe ale organizației ce asigură implementarea și riscurile identificate inițial.

Monitorizarea și evaluarea reprezintă activități care se desfășoară în timpul și după implementarea PUG. Factorii de succes ai procesului de monitorizare și evaluare sunt: cadrul instituțional de monitorizare și evaluare, activitățile de evaluare și monitorizare derulate și indicatorii de implementare aferenți programelor și proiectelor monitorizate.

4.1 CADRUL INSTITUȚIONAL

Cadrul instituțional al procesului de monitorizare și implementare va cuprinde:

1. Consiliul Municipal Chișinău (CMC)
2. Consiliul de Parteneriat Local (CPL)
3. Unitatea de Coordonare a Implementării Proiectelor (UCIP)
4. Unitatea de Evaluare (UE)
5. Responsabilii de Implementare (RI).

Consiliul Municipal Chișinău (CMC) este principalul responsabil pentru implementarea PUG-ului și asigurarea procesului de evaluare și monitorizare. În cadrul acestui proces CMC va responsabil de:

- Aprobarea, actualizarea și modificarea PUG-ului, precum și a planului de acțiuni
- Examinarea rapoartelor privind realizarea PUG-ului, precum și a propunerilor de modificare a conținutului acestuia.
- Stabilirea surselor financiare necesare pentru implementare proiectelor și programelor
- Contractarea instituției de evaluare a implementării PUG-ului
- Promovarea și susținerea parteneriatelor între grupurile de interese (APL, sector asociativ și de afaceri) cu scopul realizării programelor și proiectelor
- Asigurarea diseminării informației privind implementarea și monitorizarea realizărilor PUG.

Comitetul de Parteneriat Local (CPL) va fi creat pentru asigurarea cadrului participativ al implementării și monitorizării PUG. Comitetul de Parteneriat Local (CPL) va fi format din reprezentanți ai administrației publice locale, instituții publice, reprezentanți ai societății civile, sector academic. Atribuțiile și responsabilitățile CPL-ului :

- Monitorizarea procesului de implementare a PUG-ului
- Organizarea și desfășurarea audierilor și dezbaterilor publice referitor la implementarea programelor și proiectelor
- Elaborarea propunerilor și recomandărilor referitor la actualizarea și modificarea conținutului PUG
- Elaborarea și promovarea proiectelor de modificare a PUG-ului
- Asigurarea diseminării informației privind rezultatele monitorizării și realizărilor PUG.

Unitate de Coordonare a Implementării Proiectelor, (UCIP) va fi constituită ca subdiviziune specializată a Consiliului Municipal abilitată cu atribuții de coordonare și gestionare a tuturor proiectelor investiționale implementate în Chișinău. Responsabilitățile UCIP vor fi:

- Elaborarea, menținerea, actualizarea și păstrarea bazelor de date referitor la programele și proiectele implementate

- Coordonarea și gestionarea logistică a implementării proiectelor
- Prezentarea rapoartelor la Primărie, CMC despre implementarea proiectelor.

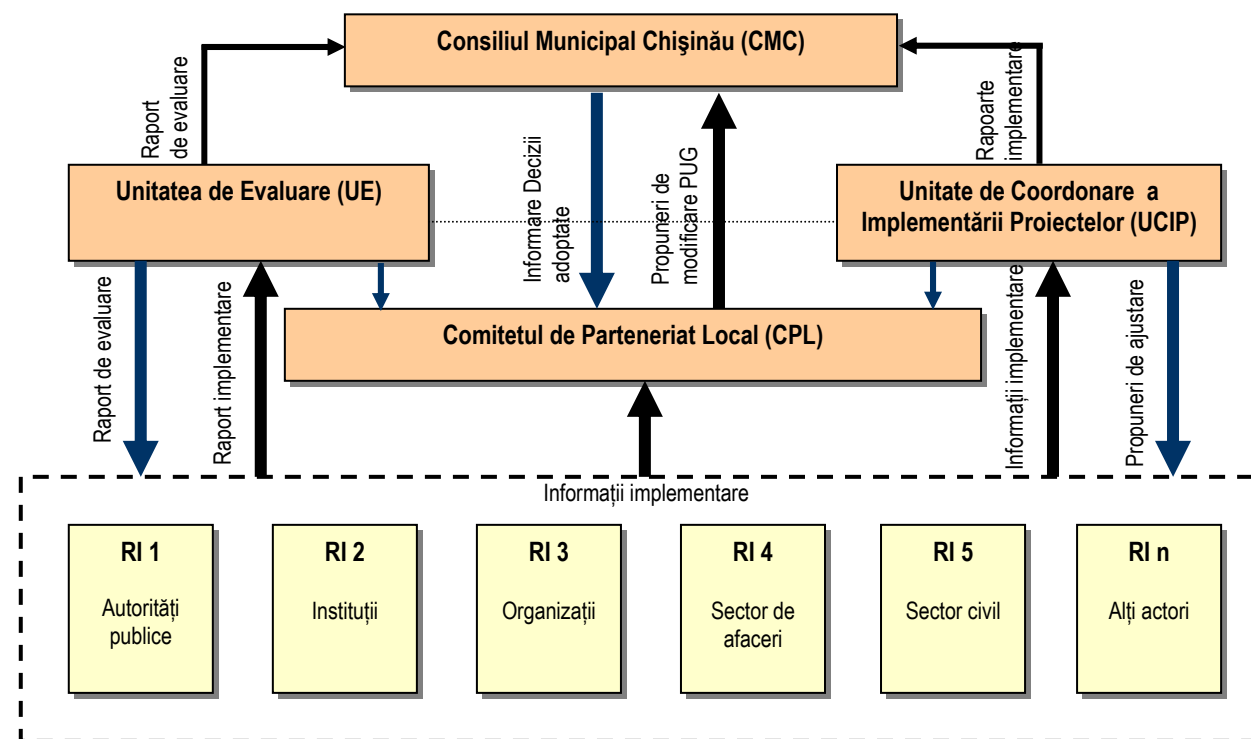
Unitatea de Evaluare. Anual Consiliul Municipal Chișinău va contracta o companie independentă, cu experiență în evaluare și managementul proiectelor, care va evalua stadiul implementării PUG, gradul de finalizare a implementării proiectelor planificate, realizarea programelor și obiectivelor PUG și va estima raportul dintre costurile implementării proiectelor și cele preconizate în PUG. În procesul de evaluare și monitorizare această instituție va fi responsabilă de:

- Evaluarea stadiului implementării PUG, gradului de finalizare a implementării proiectelor planificate, realizarea programelor și obiectivelor PUG

- Estimarea raportului dintre costurile implementării proiectelor și cele preconizate în PUG
- Analiza impactului programelor și proiectelor
- Elaborarea rapoartelor de evaluare și prezentarea acestora CPL, CMC și mijloacelor de informare în masă
- Elaborarea și promovarea recomandărilor referitor la actualizarea și modificarea conținutului PUG.

Responsabilii de Implementare (RI) vor fi diferiți actori sociali, care nemijlocit vor participa la implementarea și realizarea proiectelor prevăzute de PUG. În cadrul procesului de implementare RI vor asigura:

- Gestionarea implementării proiectelor
- Elaborarea și prezentarea rapoartelor de implementare
- Prezentarea informațiilor pentru efectuarea evaluării și monitorizării.

4.2 INDICATORI

Procesul de evaluare și monitorizare se va realiza pe baza indicatorilor de implementare stabiliți pentru fiecare proiect în parte.

Odată cu schimbarea conjuncturii naționale, regionale va apare necesitatea completării și amendării PUG pentru a corespunde noilor provocări, care ar putea fi noi oportunități sau noi amenințări. Comitetul de Parteneriat Local va propune anual, completările și amendamentele necesare, acestea vor fi analizate și convenite cu Consiliului Municipal și aduse la cunoștință comunității locale spre dezbateri. În urma acestui proces de consultare publică PUG va fi modificat și actualizat.

Tabelul 29

Indicatori					
Nr.	Cod	Descifrare cod			
1	A	Apă	13	PD	Persoane cu dizabilități
2	C	Canalizare	14	SV	Social – vulnerabile
3	ET	Energie Termică	15	SP	Servicii publice
4	Tr	Transport	16	SS	Servicii sociale
5	Dr	Drumuri	17	ScP	Securitate publică
6	PB	Pasaj pentru biciclete	18	D	Deșeuri
7	CR	Cadru regulatoriu	19	FL	Fond locuibil
8	U	Utilități	20	Ptl	Patrimoniu istoric
9	Ed	Educație	21	LS	Locuințe sociale
10	IT	Tehnologii informaționale	22	E	Economie
11	Sp	Sport	23	I	Investiții
12	S	Sănătate	24	ÎI	Întreprinderi industriale
			25	PL	Parc logistic
			26	CI	Centru inovațional
			27	PI	Parc inovațional
			28	SAF	Sector Agroalimentar-Farmaceutic
			28	SI	Standard internațional
			29	BD	Bază de date
			30	PtL	Patrimoniu local
			31	Tm	Turism
			32	ZA	Zonă de agrement
			33	CS	Cultură și sport
			34	M	Mediu
			35	PP	Pasaj pietonal
			36	MP	Managementul Public
			37	FF	Fond funciar
			38	PF	Piață funciară
			39	LIS	Sistem informațional funciar

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Cost Total, USD mil	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
Obiectiv 1: Sporirea calității și eficienței aprovizionării cu energie și utilități publice	Politica 01-1: Asigurarea capacității și calității de alimentare cu energie și utilități	Program 01-1.1: Reabilitarea sistemului de filtrare, tratare, aprovizionare cu apă și asigurarea calității apei la standarde UE	Construcția apeductului de la stația de pompare până în oraș	2 400 000	Construcția apeductului (18 km)	A1
			Modernizarea stațiilor de pompare și hidrofor și reabilitarea rezervoarelor de apă	6 240 000	Număr de stații modernizate Număr rezervoare reabilite	A2
			Reconstrucția stațiilor de tratare (clorurare) a apei potabile	22 080 000	Stații reconstruite și a elementelor de clorurare	A3
			Reabilitarea complexului de puțuri arteziene din lunca fluviului Nistru	1 200 000	Numărul de puțuri arteziene reabilite	A4
			Creșterea producției de apă din sursele subterane	1 800 000	Volumul de apă din surse subterane	A5
			Înlocuirea și modernizarea conductelor degradate de distribuție a apei și construcția apeductelor pentru cartierele noi	107 520 000	Km de apeduct înlocuite, construite și modernizate	A6
			Reabilitarea rețelor de apă brută cu grad sporit de uzură	3 360 000	Km de apeduct reabilite	A7
			Dotarea serviciilor de alimentare cu apă cu sisteme automate de dirijare a proceselor tehnologice	1 800 000	Gradul de automatizare a proceselor de automatizare	A8
		Program 01-1.2: Reabilitarea sistemului de canalizare	Reabilitarea obiectivelor la Stația de epurare a municipiului Chișinău	266 000 000	Reabilitarea stației de epurare	A9
			Modernizarea și construcția stațiilor de pompare și reabilitarea construcțiilor bazinelor și anexelor pentru apele uzate	4 156 800	Stații de pompare modernizate Bazine reabilite	A10
			Reabilitarea rețelelor de canalizare	64 016 000	Km de rețea reabilite	C1
			Extinderea rețelei de canalizare	5 721 600	Gradul de acoperire cu servicii de canal Km de rețea noi	C2
			Dotarea sistemului de epurare a apelor și obiectivelor de canalizare cu sistem automatizat de dirijare a proceselor tehnologice	1 200 000	Gradul de automatizare a proceselor tehnologice de canalizare și epurare	C3
			Dotarea exploatării sistemului de evacuare a apelor uzate cu echipament	307 200	Nivelul de dotare cu echipament	A11
			Construcția canalizării pluviale	66 336 000	Numărul stațiilor locale	A12
		Program 01-1.3: Optimizarea sistemului de asigurare cu energie termică, energie electrică și gaze	Modernizarea procesului tehnologic de livrare a energiei termice	40 320 000	Proiectul de modernizare Volumul lucrărilor de modernizare	Et1
			Reconstrucția rețelei de distribuție a energiei termice: schimbarea rețelelor, montarea compensatoarelor silfonice, schimbarea armăturii de închidere, înlocuirea izolației termice	86 080 000	Km de rețea reconstruite	Et2
			Modernizarea stațiilor de pompare prin instalarea convertizoarelor termice și montarea instalațiilor de cogenerare	4 704 000	Numărul stațiilor modernizate	Et3
			Modernizarea centralelor termice din suburbii, trecerea în regim de cogenerare	5 376 000	Proiecte de modernizare Stații modernizate	Et4

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Cost Total, USD mil	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
			Descentralizarea circuitelor de alimentare cu energie termică cu o densitate redusă a sarcinilor, montarea mini CET	33 984 000	Numărul de zone descentralizate Număr beneficiari Volum de energie termică livrat	Et5
			Modernizarea Centralelor Termice existente în centrale electrice și de termoficare	83 520 000	Proiecte de modernizare Stații modernizate	Et6
			Automatizarea sistemului de alimentare cu căldură	3 360 000	Grad de automatizare	Et7
			Extinderea rețelelor de transport agent termic în cartierele noi	13 648 000	km de rețea puși în funcțiune	Et8
			Dezvoltarea sistemului de alimentare cu gaze	17 000 000	Km rețea	Et9
			Dezvoltarea sistemului de alimentare cu energie electrică (investițiile furnizorului)	170 000 000	Număr de transformatoare, km linii	Et10
	Politica 01-2: Dezvoltarea transportului public de călători	Program 01-2.1: Sporirea calității și asigurarea funcționării transportului public cu costuri sociale minime	Construcția de noi linii de troleibuz	46 800 000	Km de linii construite	Tr1
			Întărirea capacității instituționale de management a sistemului de transport	440 000	Volumul de mijloace financiare pentru întărirea capacității	Tr2
			Managementul transportului public (fără echipament)	640 000	Implementarea noilor forme de angajare a operatorilor de transport	Tr3
			Optimizarea structurii modurilor de transport și rețelei de rute	300 000 000	Proiectul optimizat a schemei de transport public	Tr4
			Îmbunătățirea managementului traficului rutier (fără echipament)	600 000	Implementarea sistemului integrat de management a traficului	Tr5
	Politica 01-3: Optimizarea și modernizarea rețelei stradale	Program: 01-3.1: Reabilitarea rețelei existente	Reconstrucția străzilor existente	1 053 600	Km de străzi reconstruite	Dr1
			Amplasarea parcarilor, parcajelor	281 224 000	Planul de amplasare	Tr6
			Crearea pistelor pentru biciclete	920 000	Km de bandă pentru bicicliști	PB1
		Program: 01-3.2: Construcția de străzi și magistrale	Construcția șoselei de centură pentru orașul Chișinău	33 600 000	Km de șosea construită	Dr2
			Construcția șoselei de centură nr 2 pentru orașul Chișinău	63 104 000	Km șosea	Dr3
			Construcția centurii de ocolire a centrului orașului de către transportul în tranzit	7 488 000	Km străzi construite	Tr7
			Construirea Bd. Cantemir	34 400 000	Km străzi construite	Tr8
			Construcția străzilor și a magistrelor noi	43 424 000	Km de străzi și magistrale noi	Dr4
			Pasaje, poduri, intersecții cu multe nivele și altele	249 272 000		Dr5
	Politica 01-4: Perfecționarea managementului public referitor la funcționarea utilităților municipale	Program 01-4.1: Crearea unui mediu funcțional pentru aprovizionarea cu apă, canalizare și energie termică	Perfecționarea cadrului regulatoriu privind activitatea prestatorilor de servicii	80 000	Aprobarea regulamentului	CR1
			Reorganizarea furnizorilor de aprovizionare cu utilități	80 000	Strategii de reorganizare	U1

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Costuri PUG	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
Obiectiv 2: Diversificarea serviciilor publice eficiente și eficace	Politica 02-1: Reabilitarea și dezvoltarea dotărilor pentru serviciile educației, sport și cultură	Program 02-1.1: Asigurarea funcționării optime a instituțiilor educative	Renovarea edificiilor instituțiilor educative	106 000 000	Număr de instituții educative renovate (reparații capitale și reparații curente)	Ed1
			Optimizarea regimului termic al edificiilor educative	11 000 000	Număr de instituții la care s-au renovat sistemele de încălzire Temperatura medie în sălile de clasă în timpul iernii	ET1
			Corelarea numărului de elevi în instituțiile educative cu normele sanitare	5 000	Gradul de respectare a normelor sanitare în instituții educative: - număr de elevi în clasă; - număr de elevi la un cadru didactic	Ed2
		Program 02-1.2: Amenajarea cabinetelor de profil în instituțiile educative	Dotarea cabinetelor de profil cu material didactic	620 000	Numărul cabinetelor de profil dotate cu materiale didactice în fiecare instituție	Ed3
			Amenajarea sălilor de festivități în instituțiile educative	800 000	Număr de săli de festivități amenajate în instituțiile educative	Ed4
		Program 02-1.3: Informatizarea instituțiilor educative	Dotarea instituțiilor educative cu tehnică de calcul	1 000 000	Numărul de elevi la un calculator față de anul 2006	IT1
			Introducerea noilor programe informaționale	150 000	Număr de programe informaționale introduse în instituțiile educative	IT2
		Program 02-1.4: Amenajarea sălilor de sport și terenurilor sportive ale instituțiilor educative	Dotarea instituțiilor educative cu inventar sportiv	1 200 000	Echipamentul sportiv procurat pentru fiecare instituție educativă	Ed5
			Construcția sălilor sportive în instituțiile educative	7 560 000	Numărul sălilor sportive construite	Ed6
			Amenajarea terenurilor de joc la grădinițe	1 360 000	Număr de grădinițe unde au fost amenajate terenuri de joacă	Ed7
		Program 02-1.5: Crearea rețelei de obiecte de cultură fizică și sport	Construcția Palatului Sporturilor	85 000 000	Palatul Sporturilor amenajat	Sp1
			Reparația stadionului Republican	50 000 000	Stadionul Republican reparat	Sp2
			Construcția stadionului Olimpic	70 000 000	Stadionul Olimpic construit	Sp3
			Amenajarea terenurilor sportive în fiecare cartier al orașului	7 000 000	Terenuri sportive amenajate în fiecare cartier	Sp4
	Politica 02-2: Perfecționarea continuă a sistemului educațional și racordarea la standardele europene	Program 02-2.1: Implementarea programelor educaționale europene	Elaborarea programelor și metodicilor de studii continue	24 000	Programe noi elaborate	Ed8
			Reglementarea sistemului de învățământ la distanță	150 000	Regulamente elaborate	Ed9
		Program 02-2.2: Ajustarea sistemului educațional la necesitățile pieței forței de muncă	Actualizarea nomenclatorului de specialități conform necesităților pe piața muncii	20 000	Nomenclatorul de specialități actualizat	Ed10
			Implementarea programelor vocaționale în învățământul liceal	300 000	Număr de programe vocaționale implementate	Ed11
		Program 02-2.3: Promovarea programelor educaționale "Educație pentru toți"	Integrarea copiilor din instituțiile rezidențiale în instituțiile școlare	3 000 000	Număr de copii dezinstituționalizați și integrați în școli	Ed12
			Construcția rampelor de acces în instituții educative a persoanelor cu dizabilități	6 300 000	Număr de instituții educative care dispun de rampe de acces pentru persoane cu dizabilități	Ed13
		Program 02-2.4: Promovarea și stimularea elevilor dotați	Implementarea programelor de mobilitate a elevilor dotați în instituții similare din țară și de peste hotare	100 000	Programe de mobilitate a elevilor implementate Număr de elevi care au beneficiat de programe de mobilitate	Ed14
			Amenajarea unui campus pentru elevii dotați "Centru de Excelență"	125 000	Campusul amenajat	Ed15
			Organizarea taberelor de vară și a activităților extrașcolare pentru elevi	50 000 000	Tabere de odihnă organizate Număr de elevi implicați în activități extrașcolare	Ed16

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Costuri PUG	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
	Politica 02-3: Îmbunătățirea și extinderea infrastructurii de sănătate	Program 02-3.1: Dezvoltarea serviciilor de sănătate de calitate în toate sectoarele orașului	Dotarea instituțiilor medicale cu echipament modern	8 000 000	Număr de instituții medicale dotate cu echipament	S1
			Diversificarea serviciilor medicale	1 500 000	Număr de servicii noi medicale	S2
			Atragerea investițiilor private în domeniul medicinei	500 000	Proiecte investiționale implementate	S3
			Reabilitarea dispensarelor medicale din toate sectoarele orașului	56 000 000	Număr de dispensare medicale reabilite din sectoarele orașului	S4
	Politica 02-4: Diversificarea serviciilor de asistență socială	Program 02-4.1: Adaptarea infrastructurii sociale conform necesităților persoanelor cu dizabilități	Construcția rampelor în instituțiile publice pentru accesul persoanelor cu dizabilități	100 000	Număr de instituții publice care dispun de rampe de acces pentru persoanele cu dizabilități	PD1
			Ajustarea semafoarelor conform necesităților nevăzătorilor	200 000	Număr de semafoare ajustate conform necesităților nevăzătorilor	PD2
		Program 02-4.2: Crearea serviciilor alternative de asistență socială	Crearea centrelor de resurse și consultanță pentru persoanele din familii socialmente vulnerabile	150 000	Centre de resurse create	SV1
			Crearea serviciilor de asistență socială pentru copii orfani social și copii străzii	150 000	Număr de servicii create Număr de beneficiari ai serviciilor	SV2
			Crearea centrelor comunitare pentru persoanele în situații de risc	450 000	Centre comunitare create	SV3
			Extinderea serviciilor sociale la domiciliu	750 000	Număr de servicii sociale extinse	SS1
	Politica 02-5: Promovarea parteneriatului social în prestarea serviciilor publice	Program 02-5.1: Organizarea cumpărării serviciilor publice de la ONG-uri, sector privat	Stabilirea mecanismelor de cumpărare a serviciilor publice de la ONG-uri	5 000	Număr de servicii contractate de APL de la ONG-uri	SP1
			Elaborarea noilor modalități de finanțare a instituțiilor sociale care oferă servicii pentru categoriile defavorizate	22 000	Regulamente elaborate	SP2
		Program 02-5.2: Diversificarea modalităților de finanțare a serviciilor de asistență socială	Crearea Centrului de resurse pentru serviciile sociale	75 000	Centrul de resurse creat	SS2
	Politica 02-6: Dezvoltarea infrastructurii de asigurare cu servicii privind paza și protecția cetățeanului	Program 02-6.1: Crearea sistemului de monitorizare a securității publice	Dotarea structurilor de asigurare a ordinii publice și situații excepționale cu resurse tehnice și informaționale	1 000 000	Numărul de seturi de echipamente tehnice procurate și instalate Numărul persoanelor instruite	ScP1
			Instalarea tehnicii de monitorizare a zonelor de risc infracțional și cu caracter excepțional	2 000 000	Zone de risc infracțional stabilite Numărul de seturi de echipamente de monitorizare procurate și instalate	ScP2
		Program 02-6.2: Dezvoltarea parteneriatelor pentru asigurarea securității publice	Desfășurarea campaniilor media de informare și sensibilizare a publicului privind situația infracțională și situațiile excepționale	300 000	Numărul campaniilor de informare și sensibilizare desfășurate Numărul persoanelor participante în cadrul campaniilor	ScP3
			Crearea structurilor mixte de cartier pentru profilaxia și prevenirea fenomenelor cu caracter antisocial	50 000	Numărul de structuri create Număr de infracțiuni în descreștere	ScP4

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Costuri PUG	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
	Politica 02-7: Îmbunătățirea managementului deșeurilor	Program 02-7.1: Promovarea unui sistem urban de salubritate	Profilaxia infracțiunilor și asigurarea securității publice	1 000 000	Numărul de campanii de prevenire a infracțiunilor desfășurate Numărul persoanelor participante în cadrul campaniilor	ScP5
			Amenajarea locurilor de colectare selectivă a deșeurilor în cartierele locative și instituții	490 000	Număr de locuri de selectare a gunoiului amenajate	D1
			Construcția unei fabrici de prelucrare a deșeurilor	50 000 000	Fabrica de prelucrare a deșeurilor construită	D2
			Crearea rampelor pentru recepționarea, sortarea și re folosirea deșeurilor de construcție	200 000	Rampe construite	D3
			Construirea întreprinderii pentru demercurizarea tuburilor luminescente uzate , a aparatelor și echipamentului cu conținut de mercur	80 000	Întreprinderea creată	D4
			Crearea serviciilor pentru prelucrarea anvelopelor uzate și a deșeurilor de bitum, deșeuri medicale și radioactive	560 000	Serviciu creat	D5

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Costuri PUG	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
Obiectiv 3: Îmbunătățirea calității fondului locativ și asigurarea accesului la locuințe tuturor păturilor sociale	Politica 03-1: Reabilitarea fondului locativ învechit și îmbunătățirea calității locuirii	Program 03-1.1: Reabilitarea structurală, termică, tehnică și estetică a fondului locativ învechit	Evaluarea necesităților de reabilitare concomitent cu mansardarea clădirilor	32.000	Număr de clădiri selectate pentru reabilitare concomitent cu mansardarea lor	FL1
			Evaluarea necesităților de reabilitare a clădirilor cu multe nivele	65.000	Număr de clădiri cu multe nivele selectate pentru reabilitare	FL2
			Îmbunătățirea capacității de administrare a fondului locativ	81.000	Număr de instituții restructurate și persoane instruite prin Centrul de perfecționare	FL3
			Reabilitarea fondului locativ învechit concomitent cu mansardarea	50.000.000	Număr de blocuri reabilitate concomitent cu mansardare	FL4
			Reabilitarea fondului locativ învechit cu multe nivele	36.000.000	Număr de blocuri cu multe nivele reabilitate	FL5
		Program 03-1.2: Reabilitarea fondului locativ cu valoare de patrimoniu	Evaluarea necesităților de reabilitare a fondului locativ cu valoare de patrimoniu	48.000	Număr de clădiri cu valoare de patrimoniu selectate pentru reabilitare	FL6
			Îmbunătățirea capacității de administrare și întreținere a patrimoniului istoric	6.500	Număr de persoane instruite prin Centrul de perfecționare	Pt11
			Reabilitarea fondului locativ din zona istorică	250.000.000	Numărul clădirilor cu valoare de patrimoniu reabilitate	FL7
		Program 03-1.3: Înlocuirea blocurilor locative uzate fizic	Evaluarea necesităților de înlocuire a fondului locativ uzat	32.000	Numărul blocurilor locative selectate pentru demolare	FL8
			Reabilitarea cartierelor cu demolarea blocurilor uzate și înlocuirea acestora cu blocuri de o densitate mai mare	930.000.000	Numărul blocurilor uzate fizic înlocuite cu clădiri noi	FL9
	Politica 03-2: Asigurarea accesului la locuințe tuturor păturilor sociale în special celor vulnerabile, persoanelor cu venit mic și tinerilor	Program 03-2.1: Locuințe sociale și de manevră	Evaluarea necesităților de locuințe sociale și de manevră	16.000	Elaborarea studiului și formarea bazei de date	LS1
			Îmbunătățirea capacității administrative de protecție socială	160.000	Formarea unei structuri în cadrul Primăriei privind gestionarea fondului locativ social	LS2
			Formarea fondului de locuințe sociale și de manevră	145.000.000	Numărul locuințelor sociale și de manevră achiziționate ori arendate	LS3
		Program 03-2.2: Locuințe pentru cei cu venit mic și tineri	Evaluarea necesității de a ceda locuințele vechi în schimbul celor noi	65.000	Formarea băncii de informație referitor la apartamentele noi și vechi	FL10
			Îmbunătățirea condițiilor de trai a familiilor care doresc să vândă apartamentele din fondul locativ învechit	28.000.000	Numărul familiilor care și-au îmbunătățit condițiile de trai	FL11
			Îmbunătățirea condițiilor de trai a familiilor cu venit mic și a celor tineri	46.000.000	Număr de familii cu venituri mici și tinere care și-au îmbunătățit condițiile de trai	FL12
		Program 03-2.3: Locuințe destinate pentru închiriere	Evaluarea pieței de locuințe pentru închiriere	48.000	Formarea bazei de date despre spațiul locativ cu destinație de chirie	FL13
			Construcția spațiului locativ cu destinație de chirie	72.000.000	Număr de locuințe cu destinație de locațiune construite	FL14

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Costuri PUG	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
Obiectiv 4: Valorificarea potențialului de dezvoltare economică policentrică a orașului	Politica 04-1: Dezvoltarea economică durabilă în plan teritorial	Program 04-1.1: Reabilitarea economică a zonei centrale și a sectoarelor orașului	Centre de afaceri în sectoarele orașului - zone de servicii pentru populație și business	500.000.000,0	Suprafețe construite Numărul de companii plasate, inclusiv străine Numărul de locuri de muncă create	E1
			Desfășurarea Concursurilor Investiționale și amenajarea piețelor din oraș	6.000.000,0	Numărul de concursuri investiționale și contracte cu antreprenorii generali Numărul de piețe reamenajate	I1
		Program 04-1.2: Stimularea reamplasării întreprinderilor industriale din zona centrală și de protecție a râului Bîc	Evaluarea oportunităților de reamplasare a întreprinderilor din zona centrală și de protecție a albiei râului Bîc	200 000	Numărul de întreprinderi reamplasate Gradul de revenire la indicatorii economici după reamplasare Costurile municipale aferente procesului de reamplasare	II1
			Realizarea Parcului logistic regional pe direcția Aeroport	18 000 000	Suprafețe construite (de depozitare a mărfurilor și încărcăturilor) Gradul de conectare la rețeaua de cale ferată și drumuri internaționale Numărul de întreprinderi de comerț, transport și logistice Numărul de unități de transport auto internațional (camioane) Ponderea exportului în cifra de afaceri a parcului logistic	PL1
		Program 04-1.3: Integrarea economiei Chișinăului în circuitul internațional	Centrul de afaceri Ismail - zonă de reședință a companiilor multinaționale	420 000 000	Suprafețe de birouri construite Numărul de companii plasate, inclusiv străine Numărul de conferințe internaționale	E2
	Politica 04-2: Atragerea investițiilor străine	Program 04-2.1: Atragerea investitorilor strategici prin accesul prioritar la resursele municipale	Atragerea investitorilor strategici în zonele industriale în declin	600 000 000	Numărul de întreprinderi străine mari localizate în zonele industriale Volumul producției industriale și a profiturilor pe zone industriale Gradul de specializare pe zone industriale și echilibrul business mare-business mic	I2
			Atragerea investitorilor strategici în ramurile de substituie a importurilor și industria ușoară.	300 000 000	Pachete de oferte de investiții tip „green field” pentru întreprinderi mari de producere Numărul de investitori și locuri de muncă create în ramurile de substituie a importurilor și industria ușoară Gradul de substituie a importurilor pe grupe de produse	I3
			Elaborarea anuală a Studiului privind evoluția pieței funciare urbane.	90 000	Studiu elaborat Număr de exemplare	PF1
			Elaborarea mecanismului de evaluare economică a terenurilor care va determina modul de calcul a prețului pământului pe piața funciara bazat pe principiile de urbanism	20 000	Mecanism și sistem de evaluare elaborat și aprobat	PF2
		Program 04-2.2: Promovarea	Realizarea ghidului de investiții Chisinau-2025	240 000	Publicații regulate ale ghidului de investiții	I4

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Costuri PUG	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
	Politica 04-3: Stimularea dezvoltării industriilor cu valoare adăugată înaltă și bazate pe resurse locale	oportunităților investiționale	Organizarea forumului internațional "Investește în Chișinău" (4 forumuri)	200 000	Lansarea și organizarea regulată a forumului	I5
		Program 04-3.1: Crearea condițiilor de parteneriat între sectorul privat, mediul academic și administrația publică locală	Crearea unei rețele de centre inovaționale cu participarea Academiei de Științe, universităților de profil și sectorului de afaceri	200 000 000	Numărul de centre inovaționale-tehnologice și incubatoare de afaceri Numărul de inovații aplicate în practica de producere și afaceri Gradul de autonomie financiară a centrelor create	CI1
			Crearea parcului inovațional-tehnologic "Tehnopolis-Chișinău" în regiunea străzii Bucovina, sectorul Ciocana	30 000 000	Numărul de companii amplasate, inclusiv străine Numărul de inovații aplicate în producere și afaceri Cifra de afaceri și locuri de muncă create Ponderea exportului în vânzări	PI1
		Program 04-3.2: Utilizarea potențialului și resurselor locale	Program de dezvoltare a sectorului agroalimentar-farmaceutic bazat pe biotehnologii și realizări științifice moderne	400 000 000	Numărul de afaceri noi în domeniul agroalimentar-farmaceutic Numărul de inovații înregistrate și produse noi lansate Volumul producției industriale, inclusiv ponderea produselor noi Gradul de reducere a importurilor și sporire a exporturilor produselor din ramură	SAF1
			Program de implementare a standardelor internaționale de calitate și promovare a siglei "Produs în Chișinău"	14 000 000	Numărul întreprinderilor certificate ISO și HACCP Lansarea și promovarea siglei „Produs în Chișinău"	SI1
	Politica 04-4: Susținerea businessului mic și mijlociu	Program 04-4.1: Formarea vocațională în contextul pieței de muncă	Desfășurarea de programe vocaționale în servicii IT	12 000 000	Numărul de persoane antrenate în programe de instruire vocațională în domeniul IT Numărul de afaceri IT lansate în cadrul incubatoarelor de afaceri Numărul de afaceri înregistrate în domeniul IT	IT3
			Inventarierea și reabilitarea unor clădiri pentru incubatoare de afaceri	8 000 000	Numărul de incubatoare lansate și suprafața acestora Numărul de afaceri lansate și locuri de muncă create Ponderea tineretului în totalul antreprenorilor și angajaților	E3
		Program 04-4.2: Sprijinirea mediului de afaceri	Realizarea bazei de date accesibile a resurselor funciare, imobiliare, infrastructurale	50 000	Baza de date electronică, inclusiv accesibilă prin Internet Facilitarea procesului de lansare a afacerilor și obținere a autorizațiilor necesare	BD1
			Crearea unui mecanism transparent al licitațiilor de acces la patrimoniul local	10 000	Frecvența și regularitatea organizării licitațiilor Ponderea tranzacțiilor (de chirie și cumpărare) încheiate în baza licitațiilor în totalul tranzacțiilor	PTL1

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Costuri PUG	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
	Politica 04-5: Promovarea Chișinăului ca destinație turistică internațională	Program 04-5.1: Încurajarea antreprenoriatului turistic	Dezvoltarea locațiilor turistice și hoteliere	50 000 000	Numărul de locații turistice noi și modernizate Număr de zile-turist înregistrate	Tm1
			Realizarea unui plan de edificare și gestionare eficientă a zonelor de agrement și recreație	20 000 000	Plan de management al zonelor de agrement și recreație	ZA1
			Diversificarea formelor de turism (de congrese, vinicol, balnear, sportiv, ecologic)	100 000	Numărul de unități turistice specializate Numărul de turiști sosiți cu motivație specifică	Tm2
			Organizarea unui birou municipal de turism	100 000	Birou municipal de turism funcțional	Tm3
			Amenajarea "Orașului vinului"	40 000 000	Zonă turistică activă pe piața turistică	Tm4
		Program 04-5.2: Regenerarea infrastructurii turistice și de deservire a călătorilor	Alinierea structurilor turistice la standardele europene de calitate	100 000	Număr de instituții ce au implementat sisteme de calitate	Tm5
			Realizarea unei strategii de dezvoltare a turismului în municipiu și planului de relansare a structurilor turistice pe piața regională	50 000	Documente strategice de dezvoltare a turismului realizate Număr de acțiuni implementate Valoarea investițiilor în instituții turistice și de cultură	Tm6
			Conectarea orașului la traseele turistice internaționale	100 000	Număr de trasee turistice internaționale cu vizitarea or. Chișinău	Tm7
			Dezvoltarea de noi capacități a industriei turistice	50 000 000	Număr de dotări turistice noi Numărul personalului angajat în deservirea turiștilor	Tm8
		Program 04-5.3: Facilitarea comunicării prin turism	Crearea Centrului de promovare a turismului și călătoriilor în Chișinău	100 000	Număr de turiști informați Centru funcțional și accesibil	Tm9
			Inițierea și susținerea unor evenimente culturale, academice, sportive de importanță națională și internațională	1 000 000	Număr de evenimente desfășurate la Chișinău Număr de participanți	CS1
			Conservarea și promovarea tradițiilor naționale și locale	1 000 000	Evenimente tradiționale desfășurate ONG active de promovare a tradițiilor	Tm10
			Îmbunătățirea semnalizării auto pentru turiști	100 000	Sistem de semnalizare funcțional	Tm11
			Realizarea de programe de marketing a ofertei turistice municipale în interiorul și exteriorul țării	30 000	Număr de programe realizate Ofertă turistică diversă și competitivă	Tm12
			Mediatizarea zonelor istorice, turistice și de agrement	100 000	Număr de apariții în mass-media Număr de publicații despre Chișinău turistic	Tm13

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Costuri PUG	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
Obiectiv 5: Diminuarea, stoparea ritmurilor de creștere a poluării, reabilitarea ecologică a zonelor naturale urbane	Politica 05-1: Reducerea poluării chimice și fizice a aerului atmosferic	Program 05-1.1: Optimizarea repartizării în teritoriu a întreprinderilor poluatoare și mijloacelor de transport	Desconcentrarea și transferarea din partea centrală a orașului spre periferii a surselor staționare și mobile de poluare a aerului	40 000 000	60 de întreprinderi ecologizate, 30% din trafic diminuat	M1
			Reglementarea fluxului de transport în zona de centru a orașului, prin instituirea taxelor pentru ambuteaj	40 000	Raza de acțiune de 1,5 km	M2
			Reamplasarea gării auto de nord într-o zonă mai puțin poluată	1 600 000	Amplasare în str. Orheiului, str. Calea Moșilor	M3
	Politica 05-2: Protejarea terenurilor de eroziune, alunecări, subinundații, viituri, modificare a lanșafturilor, alte pericole tehnogene și naturale	Program 05-2.1: Planificarea și realizarea măsurilor privind reducerea factorilor de risc natural și antropic	Plantarea fâșiilor forestiere antierozionale	400 000	Plantarea a 15 ha anual, înverzirea a 135 ha	M4
			Recultivarea carierelor abandonate	2 400 000	145 ha	M5
			Reabilitarea și dezvoltarea sistemului de drenaj și colectare a apelor freactice	890 000	5500metri, 0,5 mln mc anual	M6
			Curățarea de nămol și consolidarea digului lacului de acumulare Ghidighici	16 000 000	Curățarea a 5mln mc de nămol, Reabilitarea a 2,4 km de baraj	M7
			Elaborarea cadastrului zonelor de risc	65 000	Aprobarea cadastrului	M8
			Prevederea în PUG a zonelor de risc și a condițiilor de construcție:	10 000	Da/nu	M9
			Elaborarea studiului de fezabilitate	40 000	Aprobarea studiului	M10
	Politica 05-3: Reducerea consumului de resurse energetice, promovarea practicilor de utilizare a energiei regenerabile și alternative	Program 05-3.1: Identificarea surselor alternative de energie Program P05-3.2: Crearea capacităților pentru obținerea energiei renovabile	Extragerea biogazului de la rampa municipală de depozitare a deșeurilor din s. Crețoaia	400 000	Mii mc anual de gaz metan produs	D6
			Extinderea capacităților complexului de obținere a energiei electrice din biogaz din s. Colonița, organizarea colectării deșeurilor animaliere generate în localitățile învecinate	240 000	3 metantancuri funcționale, 6 comunități implicate	D7
			Punerea în funcțiune a utilajului de extragere a metanului din nămolul acumulat la SEB Chișinău	320 000	4 metantancuri funcționale	D8
			Implementarea programului municipal „Locuințe ecologice”, crearea în zona satului Buneț, comuna Tohatin, a primei așezări ecologice	1 200 000	600 ha de teren, 500 locuitori	M11
			Realizarea unui plan de recuperare, formare și amenajare a unei structuri de spații verzi de-a lungul râului Bâc	240 000	Înverzirea a 60 ha	M12
	Politica 05-4: Reabilitarea și extinderea spațiilor verzi și a zonelor acvatice	Program 05-4.1: Constituirea carcasei verzi a capitalei	Efectuarea inventarului spațiilor verzi din cuprinsul arterelor de circulație, vecinătatea blocurilor locative, din teritoriul întreprinderilor, instituțiilor	65 000	Inventarierea a 700 ha, Inventarierea a 450 de întreprinderi și instituții	M13
			Elaborarea cadastrului spațiilor verzi municipale	320 000	Aprobarea cadastrului	M14
			Formarea și dezvoltarea rețelei ecologice urbane a orașului cu coridoare de conexiune și a fâșiilor verzi periurbane	240 000	5 km în raza orașului, 50 km în extravilanul localității	M15
			Elaborare și implementarea programului de reconstrucție și reabilitare ecologică a spațiilor verzi urbane	560 000	Aprobarea programului	M16
		Program 05-4.2: Creșterea calității spațiilor verzi	Crearea unui sistem de amenajare a albiei râului Bâc și a afluenților lui	6 450 000	Amenajarea a 6 km lungime, 100 metri lățime, Înverzirea a 60 ha teren	M17
		Program 05-4.3: Reabilitarea și amenajarea zonelor acvatice	Evacuarea nămolului din iazuri, amenajare zonelor de agrement din jurul lor	4 000 000	Evacuarea a 1 mln mc de nămol, Reabilitarea a 1000ha de terenuri	M18

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Costuri PUG	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
	Politica 05-5: Monitoringul factorilor de mediu	Program 05.5.1: Crearea sistemului de monitoring ecologic integrat și informare a publicului	Elaborarea regulamentului cu privire la gestionarea și monitorizarea spațiilor verzi din municipiul Chișinău	4 000	Regulament elaborat și aprobat	FF3
			Inventarierea și sistematizarea cadastrală a resurselor ecologice și obiectivelor cu risc natural sporit	40 000	Registrul de evidență a resurselor ecologice	M24
			Organizarea laboratorului mobil pentru cercetarea calității aerului atmosferic	160 000	Program realizat: 4 ori în an în 25 de puncte, Elaborarea cartogramei de poluare a aerului	M19
			Renovarea utilajului posturilor staționare hidrometeorologice orășenești	120 000	Retehnologizarea a 6 posturi	M20
			Instalarea la intersecțiile aglomerate a ecranelor informaționale privind starea poluării aerului	160 000	10 intersecții, Monitorizarea a 4 indicatori	M21
			Crearea centrului ecologic de informare și avertisment al populației	40 000	Centru funcțional	M22
			Editarea buletinului ecologic trimestrial privind calitatea factorilor de mediu în municipiu	160 000	Tirajarea a 4 numere anual (tiraj 1500 ex.)	M23
			Elaborarea planului local de acțiuni pentru protecția mediului (PLAM)	160 000		M25

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Costuri PUG	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
Obiectiv 6: Determinarea formelor de valorificare, protejare și promovare a specificității patrimoniului cultural, construit al municipiului Chișinău în peisajul cultural european	Politica 06-1: Ocrotirea și dezvoltarea durabilă a peisajului urban de importanță istorică, estetică sau culturală	Program 06-1.1: Restaurarea și reabilitare clădirilor și ansamblurilor cu valoare de patrimoniu	Elaborarea planului istorico-cultural de bază și stabilirea listei de priorități pentru lucrările de restaurare	50 000	Plan elaborat Listă de priorități respectată	Pt12
			Realizarea PUZ pentru Centrul istoric al capitalei	100 000	PUZ realizat prin concurs internațional	Pt12.1
			Revizuirea registrului de monumente de importanță națională și municipală și a criteriilor de conservare, ocrotire și valorificare, inclusiv a zonelor de protecție	10 000	Listă consultată public și aprobată la Consiliul municipal	Pt13
			Realizarea unor programe de protecție, regenerare și de valorificare a patrimoniului istoric și cultural	30 000 000	Număr de programe implementate Număr de obiecte regenerare	PI4
		Program 06-1.2: Reconstrucția străzilor din orașul vechi și zona istorică a Chișinăului	Stabilirea parteneriatului public-public pentru finanțarea listei de clădiri monument istoric	10 000	Valoarea proiectelor de reabilitare realizate Număr de parteneri implicați	PI5
			Reabilitarea istorică a rețelei de străzi din orașul vechi	50 000 000	Rețea stradală reconstruită Valori istorice conservate	PI6
			Reabilitarea străzilor din zona istorică	50 000 000	Lungimea străzilor reabilite Număr de monumente conservate	PI7
			Edificarea și amenajarea în spațiile istorice a locațiilor destinate turiștilor	10 000 000	Număr de unități turistice Număr de turiști deserviți	PI8
	Politica 06-2: Promovarea construcțiilor și a intervențiilor urbanistice cu valoarea arhitecturală sporită în contextul protejării patrimoniului cultural existent	Program 06-2.1: Organizarea de concursuri naționale/internaționale	Concurs de urbanism: Coridor economic Aeroport-str. Ismail. Concurs de urbanism: Coridor ecologic râul Bâc. Concurs de urbanism: Centrul istoric al Chișinăului	600 000	Concursuri internaționale realizate Valoarea proiectelor implementate	PI9
			Elaborarea și promovarea unei imagini arhitecturale distincte a orașului	1 000 000	Companie Public Relation realizată	PI10
			Reamenajarea și valorizarea Aleii Clasicilor, amenajarea intrărilor în grădinile publice	1 500 000	Concepție elaborată prin concurs 9 busturi ale clasicilor instalate intrări amenajate în grădinile publice	PI11
			Edificarea „Muzeului satului”, parcului „Satul Trei iezi”	300 000 000	Muzeu edificat Parc pentru copii realizat	PI12
			Realizarea machetei orașului, panourilor și compozițiilor comemorative, hărților turistice cu trasee culturale	2 500 000	Sistem de semnalizare turistic realizat Hărți afișate pe trasee turistice	Tm14
			Elaborarea studiului de amănajare a noului centru administrativ modern în afara zonei istorice	100 000	Centru edificat pe bază de concurs intrnațional	PI13
			Transformarea unor spații urbane în pasaje pietonale permanente sau temporare: Piața Marii Adunări Naționale, str. Mitropolit Varlaam	30 000 000	Suprafața pasajelor pietonale funcționale	PP1

1. Obiective Strategice	2. Politici Sectoriale de Dezvoltare	3. Programe	4. Proiecte	5. Costuri PUG	6. Indicatori de monitorizare	7.Cod
Obiectiv 7: Creșterea capacității administrației municipale pentru managementul dezvoltării urbane	Politica 07-1: Perfecționarea sistemului de administrare	Program 07-1.1: Optimizarea structurii administrative	Evaluarea eficienței activității subdiviziunilor primăriei	60.000,0	Evaluări anuale desfășurate	MP1
			Reorganizarea structurii organizatorice a primăriei	25.000,0	Rapoarte de evaluare prezentate	MP2
			Concentrarea subdiviziunilor primăriei într-un bloc administrativ	3.000.000,0	Structură organizatorică nouă aprobată	MP3
	Politica 07-2: Servicii publice prin sistem electronic	Program 07-2.1: Asigurarea accesului tuturor subdiviziunilor municipale la tehnologii informaționale	Dotarea subdiviziunilor primăriei cu resurse tehnice și informaționale	750.000,0	Subdiviziuni ale primăriei amplasate într-un singur bloc administrativ	IT4
			Conectarea instituțiilor publice subordonate la un sistem coordonat de date de interes public	500.000,0	Numărul de seturi de echipamente tehnice procurate și instalate	IT5
	Politica 07-3: Creșterea competenței profesionale a funcționarilor publici	Program 07-3.1: Dezvoltarea de noi metode de management public	Echipamente și asistență tehnică în GIS	150.000,0	Număr de funcționari publici instruiți	IT6
			Elaborarea regulamentului cu privire la gestionarea fondului funciar	10.000,0	Număr de funcționari publici instruiți	FF1
			Elaborarea mecanismului privind organizarea concursurilor investiționale și licitațiilor	5.000,0	Regulament elaborat și aprobat	I6
			Managementul financiar al bugetului public municipal	5.000,0	Mecanism funciar funcțional	MP4
			Crearea Unității de Coordonare a Implementării Proiectelor	15.000,0	Evoluția în creștere nr. și valorii licitațiilor	MP5
			Implementarea sistemului informațional de management al proiectelor multisectoriale	50 000	Dinamica în creștere a bugetului municipal	IT7
			Implementarea sistemului de management al calității prestării serviciilor	100 000	Regulament de organizare funcționare aprobat	MP6
	Politica 07-4: Asigurarea participării publice la procesul decizional local	Program 07-4.1: e-Chișinău	Elaborarea și lansarea Internet-portalului municipal	200.000,0	Personal selectat și angajat	IT8
			Crearea Consiliului de colaborare cu societatea civilă	20 000	Sistem informațional de management creat	MP7
		Program 07-4.2: Informarea și comunicarea cu cetățenii	Crearea sistemului informațional de interacțiune "oraș-business"	20 000	Număr de funcționari publici instruiți	IT9
			Crearea sistemului informațional de interacțiune "oraș-cetățean"	20.000,0	Numărul de proiecte de colaborare implementate	IT10
			Acordarea serviciilor informaționale în regim "Ghișeu Unic"	100 000	Numărul proiectelor gestionate în sistem	IT11
					Manual al calității elaborat și aprobat	
					Raport de evaluare anual privind calitatea serviciilor prestate	
					Concept și Regulament de lansare a Programului aprobat	
					Numărul de seturi de echipamente tehnice procurate și instalate	
					Internet portal municipal lansat	

		Perioada																			
Cod		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
A1	Obiectiv 1: Sporirea calității și eficienței aprovizionării cu energie și utilități publice																				
A2																					
A3																					
A4																					
A5																					
A6																					
A7																					
A8																					
A9																					
A10																					
C1																					
C2																					
C3																					
A11																					
A12																					
Et1																					
Et2																					
Et3																					
Et4																					
Et5																					
Et6																					
Et7																					
Et8																					
Et9																					
Et10																					
Tr1																					
Tr2																					
Tr3																					
Tr4																					
Tr5																					
Dr1																					
Tr6																					
PB1																					
Dr2																					
Dr3																					
Tr7																					
Tr8																					
Dr4																					
Dr5																					
CR1																					
U1																					

Cod		Perioada																		
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ed1	Obiectiv 2: Diversificarea serviciilor publice eficiente și eficace																			
ET1																				
Ed2																				
Ed3																				
Ed4																				
IT1																				
IT2																				
Ed5																				
Ed6																				
Ed7																				
Sp1																				
Sp2																				
Sp3																				
Sp4																				
Ed8																				
Ed9																				
Ed10																				
Ed11																				
Ed12																				
Ed13																				
Ed14																				
Ed15																				
Ed16																				
S1																				
S2																				
S3																				
S4																				
PD1																				
PD2																				
SV1																				
SV2																				
SV3																				
SS1																				
SP1																				
SP2																				
SS2																				
ScP1																				
ScP2																				
ScP3																				
ScP4																				
ScP5																				
D1																				
D2																				
D3																				
D4																				
D5																				

Cod		Perioada																		
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
FL1	Obiectiv 3: Îmbunătățirea calității fondului locativ și asigurarea accesului la locuințe tuturor păturilor sociale																			
FL2																				
FL3																				
FL4																				
FL5																				
FL6																				
Ptl1																				
FL7																				
FL8																				
FL9																				
LS1																				
LS2																				
LS3																				
FL10																				
FL11																				
FL12																				
FL13																				
FL14																				

		Perioada																			
Cod		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
E1	Obiectiv 4: Valorificarea potențialului de dezvoltare economică policentrică a orașului																				
I1																					
II1																					
PL1																					
E2																					
I2																					
I3																					
PF1																					
PF2																					
I4																					
I5																					
CI1																					
PI1																					
SAF1																					
SI1																					
IT3																					
E3																					
BD1																					
PI1																					
Tm1																					
ZA1																					
Tm2																					
Tm3																					
Tm4																					
Tm5																					
Tm6																					
Tm7																					
Tm8																					
Tm9																					
CS1																					
Tm10																					
Tm11																					
Tm12																					
Tm13																					

		Perioada																		
Cod		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
M1	Obiectiv 5: Diminuarea, stoparea ritmurilor de creștere a poluării, reabilitarea ecologică a zonelor naturale urbane																			
M2																				
M3																				
M4																				
M5																				
M6																				
M7																				
M8																				
M9																				
M10																				
D6																				
D7																				
D8																				
M11																				
M12																				
M13																				
M14																				
M15																				
M16																				
M17																				
M18																				
FF3																				
M24																				
M19																				
M20																				
M21																				
M22																				
M23																				
M25																				

		Perioada																			
Cod		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
Pt12	Obiectiv 6: Determinarea formelor de valorificare, protejare și promovare a specificității patrimoniului cultural, construit al municipiului Chișinău în peisajul cultural european																				
Pt12.1																					
Pt13																					
PI4																					
PI5																					
PI6																					
PI7																					
PI8																					
PI9																					
PI10																					
PI11																					
Tm14																					
PI12																					
PI13																					
PP1																					

		Perioada																		
Cod		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
MP1	Obiectiv 7: Creșterea capacității administrației municipale pentru managementul dezvoltării urbane																			
MP2																				
MP3																				
IT4																				
IT5																				
IT6																				
FF1																				
I6																				
MP4																				
MP5																				
IT7																				
MP6																				
IT8																				
MP7																				
IT9																				
IT10																				
IT11																				

AUTORI

	Consultanți	Instituția
Coordonatori	Povar I.	INCP "Urbanproiect"
	Roșcovan M.	Business Consulting Institute
Consultanți internaționali	Jarălună N.	"Institute for Housing and Urban Development Studies Romania" SRL
Cooperare teritorială	Povar I.	INCP "Urbanproiect"
	Roșcovan M.	Business Consulting Institute
	Jarălună N.	"Institute for Housing and Urban Development Studies Romania" SRL
	Guțuțui V.	Business Consulting Institute
Demografie și forța de muncă	Golovco V.	Business Consulting Institute
	Hîrbu E.	Business Consulting Institute
	Vorobieva S.	INCP "Urbanproiect"
Terenuri	Diordiev D.	INCP "Urbanproiect"
	Guțuțui V.	Business Consulting Institute
Locuințe	Rusu N.	AMIC
	Vorobieva S.	INCP "Urbanproiect"
Dezvoltarea economică	Chicu A.	INCP "Urbanproiect"
	Golovco V.	Business Consulting Institute
	Miron V.	Business Consulting Institute
	Povar I.	INCP "Urbanproiect"
	Vorobieva S.	INCP "Urbanproiect"
Utilități publice	Budianschi D.	Business Consulting Institute
	Doroșenco V.	INCP "Urbanproiect"
	Mironova T.	BEL
	Pînzari S.	INCP "Urbanproiect"
	Sâtnicov	INCP "Urbanproiect"
Servicii Publice	Bulat V.	Business Consulting Institute
	Guțu C.	Business Consulting Institute
	Munteanu P.	Business Consulting Institute
	Pînzari S.	INCP "Urbanproiect"
	Vorobieva S.	INCP "Urbanproiect"
Mediu	Miron V.	Business Consulting Institute
	Munteanu F.	INCP "Urbanproiect"
Transport	Budianschi D.	Business Consulting Institute
	Roșcovan M.	Business Consulting Institute
Proгноze economico-sociale	Golovco V.	Business Consulting Institute
	Hîrbu E.	Business Consulting Institute
Monitorizare și evaluare	Guțu R.	Business Consulting Institute
	Nunu C.	Business Consulting Institute
Monitorizare și evaluare	Nunu C.	Business Consulting Institute
Echipa de tehnoredactare	Cupcea I.	Business Consulting Institute
	Macovei A.	Business Consulting Institute

**DOCUMENTE,
STUDII,
LITERATURĂ DE
SPECIALITATE**

	Acte normative
1	Codul fiscal al Republicii Moldova (legile Republicii Moldova nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997, MO, nr. 62 din 1997; nr. 1164-XIII din 24 aprilie 1997 (MO, nr. 62 din 1997)
2	Codul silvic/Nr. 887 din 21-06-96
3	Conceptia dezvoltării turismului în Republica Moldova/ Hotărâre de Guvern Nr. 912 din 8.10.1997// Monitorul Oficial al Republicii Moldova - 1997 Nr. 74-75 din 13 noiembrie
4	Hotărârea Guvernului RM privind reglementarea funcționării zonelor de recreare aferente bazinelor acvatice, nr.737 din 1-06-2002, Anexa nr.227.
5	Instrucțiuni privind conținutul, elaborarea, avizarea și aprobarea documentației de urbanism și amenajarea a teritoriului. NCM B.02.01.98
6	Legea cu privire la resursele naturale / Nr. 1102-XIII din 06-02-97
7	Legea fondului rutier nr. 720-XIII din 2 februarie 1996 (MO, nr. 14-15,1996, p.I,art. 147)
8	Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat / Nr. 1539-XIII din 25-02-98
9	Legea privind ocrotirea monumentelor / Nr. 1530-XII din 22-06-93// Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 1994. - Nr. 1/3. - (30 ianuarie)
10	Legea privind protecția mediului înconjurător / Nr. 1515-XII din 16-10-93
11	Legea Republicii Moldova nr. 1217-XIII din 25 iunie 1997 "Cu privire la programul de privatizare pentru anii 1997-1998" (MO, nr. 59-60, 1997, p. I, art. 518)
12	Legea Republicii Moldova nr. 186-XIII din 11 iulie 1994 "Privind taxele locale" (MO, nr. 8,1994, p. I, art. 68)
13	Legea Republicii Moldova Nr. 397-XV din 16.10.2003 privind finanțele publice locale (M.O. al Republicii Moldova Nr. 248-253/996 din 19.12.2003)
14	Legea Republicii Moldova Nr. 431-XIII din 19.04.95 privind statutul municipiului Chișinău (M.O. al Republicii Moldova Nr. 31-32/340 din 09.06.1995)
15	Legea Republicii Moldova nr. 627-XII din 4 iulie 1991 "Cu privire la privatizare" (MO, nr. 135-136, 1999, p. I, art. 674) J)
16	Legea Republicii Moldova nr. 93-XIV din 15 iulie 1998 "Cu privire la patenta de întreprinzător" (MO, nr. 72-73,1998, p. I, art. 485)
17	Legea Republicii Moldova Nr.123-XV din 18.03.2003 privind administrația publică locală (M.O. al R.Moldova nr.49/211 din 19.03.2003)

**DOCUMENTE,
STUDII,
LITERATURĂ DE
SPECIALITATE**

18	Ordin cu privire la aprobarea și punerea în aplicare a Nomenclatorului funcțiilor în domeniul turismului, Criteriilor pentru acordarea brevetului de turism și Regulamentului cu privire la brevetarea activității turistice / Ordin ANT Nr. 51 din 01.11.2001 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2001 Nr. 133-135 din 8 noiembrie
19	Strategia de Creștere Economică și Eradicarea Sărăciei în Republica Moldova. Chișinău, 2004
20	Strategia de Dezvoltare a Transportului Public Urban în Municipiul Chișinău, aprobată de Consiliul Municipal în iunie 2006
21	Strategia de Dezvoltare Durabilă a Turismului în Republica Moldova 2003-2015

Documente

22	Agenda Habitat, Conferința a Națiunilor Unite privind Așezările Umane (Habitat II), Sтамбуl, 1996
23	Anuarul Statistic ale Republicii Moldova, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău Statistica 2005
24	Cadastrul funciar al Republicii Moldova, Agenția de Stat Relații Funciare și Cadastru a Republicii Moldova, Chișinău, 2001
25	Chișinău în cifre, anuar statistic 2005, Biroul Național de Statistică, Chișinău 2006,
26	Chișinăul vechi și nou. 1998
27	Concept Strategic de Dezvoltare Economică și Socială a Zonei Timișoara, Primăria Timișoara 2000
28	Concepția Planului Urbanistic General al Municipiului Chișinău. Ministerul Ecologiei, Dezvoltării Teritoriului al RM, Primăria Municipiului Chișinău, PNUD, aprilie 2004
29	Concepția de dezvoltarea urbană durabilă a Republicii Moldova, Centrul de Investigații Strategice și Reforme, Chișinău, decembrie 2004
30	Concepția Planului Urbanistic General al Municipiului Chișinău: Studiu Diagnostic. Primăria Municipiului Chișinău, PNUD, martie 2003
31	Dezvoltarea mass-media ca factor al buneii guvernări, Victor Moraru, Institutul de Politici Publice, Chișinău, 2002
32	Elaborările anuale și trimestriale ale Direcției Generale Finanțe a municipiului Chișinău pentru anii 2000-2005
33	Elaborările Inspectoratului Fiscal Principal de Stat al Republicii Moldova pentru anii 2000-2005
34	Harta cultural turistică a municipiului Chișinău, ediția 2001
35	Întărirea Capacității Republicii Moldova în Proiectarea și Implementarea Planurilor Urbanistice Generale, proiect pilot: Municipiul Chișinău, septembrie 2004

**DOCUMENTE,
STUDII,
LITERATURĂ DE
SPECIALITATE**

36	Materialele Conferinței internaționale "Dezvoltarea durabilă a teritoriilor riverane Prutului", Chișinău, noiembrie 2000
37	Materialele Conferinței internaționale "Dezvoltarea durabilă a teritoriului și factorului uman în localitățile Republicii Moldova", Chișinău, 1999
38	Monumente Ocrotite în or. Chișinău, decizia primăriei Nr. 109/6399 din 18.09.1994
39	Planul de Amenajare a Teritoriului Metropolitan Iași. S.C. Habitat Proiect S.A. Iași, 2005
40	Planul Strategic de Dezvoltare Social-Economic al Chișinăului până în anul 2020. Institutul Național de Cercetări și Proiectări Urbanproiect, Centru de Investigații Strategice și Reforme. Chișinău, decembrie 2005
41	Planul Urbanistic General al Municipiului București. Universitatea de Arhitectură și Urbanism, Urbanproiect, București, 2000
42	Planurile Strategice de Dezvoltare Social-Economică a tuturor localităților suburbane a municipiului Chișinău pentru perioada 2005-2010, BCI 2005
43	Programele de dezvoltare social-economică a Republicii Moldova pe termen mediu și lung (elaborate de Guvernul RM, Ministerul Economiei, structurile internaționale, etc.)
44	Programul „Interreg-II” - „Dezvoltarea zonelor de influență a orașelor mari: Budapesta, Bratislava, Viena”, Bratislava, 2000
45	Programul Național "Satul Moldovenesc" pe perioada 2005-2015, Guvernul Republicii Moldova, Chișinău 2005
46	Programul Național Social "Alocații și credite pentru locuință" pe anii 2003-2008, proiect de hotărâre a Guvernului Republicii Moldova, Chișinău, 2002
47	Proiect cu privire la aprobarea Programului privind Dezvoltarea Social-Economică a Municipiului Chișinău pentru anii 2007-2010
48	Republica Moldova, Breviar statistic, Chișinău, 2004
49	Sectorul spațiului locativ al Republicii Moldova, Comisia Economică ONU pentru Europa, Geneva, 2002.
50	Statutul juridic al funcționarului public și alesului local, Asociația Primarilor și Colectivităților Locale din Republica Moldova, Chișinău 2000
51	Strategia de dezvoltare a județului Soroca, Business Consulting Institute, Chișinău, 2001
52	Strategia de Dezvoltare a Municipiului Alba Iulia, IHS România, martie 2005
53	Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă - Moldova-XXI, Chișinău, 2000
54	Guiding principles for sustainable spatial planning of the European Continent, European Conference of Ministers responsible for regional planning (CEMAT)
55	Interim Territorial Cohesion Report, European Communities, 2004
56	Making Cities Work, International Conference, Tirana, 2003

**DOCUMENTE,
STUDII,
LITERATURĂ DE
SPECIALITATE**

57	Sofia City Strategy. Sofia Municipality, Cities Alliance 2003
58	Strategic Plan for Prague, Strategic Planning City Development Authority Prague, 2000
59	The European Urban Charter. Local and Regional Authorities of Europe, 2002
60	The Role, Specific Situation and potentials of Urban Areas as Nodes în a Polycentric Development. European Spatial Planning Observation Network, 2003
61	The Strategic Plan for St. Peterburg. Leontief Center (International Center for Social and Economic Research), St. Peterburg, 1998
62	Vilnius City Strategic Plan 2002-2011, Vilnius City Municipality's Administration / Municipal Enterprise "Vilniaus Planas", 2002
63	Warsaw Development Strategy, until the year 2010, Warsaw city hall, warsaw 1999
64	Развитие способности Республики Молдова для разработки и внедрения градостроительных планов, Кишинев, 2004
65	Стратегический план социально-экономического развития г. Ростов-на-Дону. Ростовский госуниверситет. 2004
66	Стратегический план устойчивого развития г. Новосибирск, 2004 (источник: http://strateg/novo-sibirsk.ru/sp0025-2-2.htm)
67	Стратегия долгосрочного развития Риги до 2025 года, Рижская дума, 2005.
68	Тенденции и методики развития мирового туризма,. Практический курс, Кишинэу, 24-25 февраля 2004
69	Территориальное стратегическое планирование. Практическое пособие. ИЦСЭИ «Леонтьевский центр», Санкт-Петербург, 2002

Cercetări

70	Analiza situației curente în sistemul transportului public de călători din municipiul Chișinău, Business Consulting Institute, Chișinău 2005
71	Analiza situației din complexul energetic al Republicii Moldova și asigurarea securității energetice, Chișinău, 2001, Postolati V.M. ș.a.
72	Chișinău, file de istorie, Cercetări, documente, materiale. Andrei Eșanu. Chișinău, 1998.
73	Culegerile de date statistice privind municipiul Chișinău pentru perioada 1995-2000
74	Descentralizarea Fiscală "Provocări pentru Republica Moldova", Coaliția pentru descentralizarea fiscală, Editura Epigraf 2006
75	Problemele actuale ale sectorului locativ și posibilitățile de reformă. V. Isaico, A. Burbulea. A. Guțu, N. Rusu, I. Prisăcuță, C. Știrbu, Chișinău, 1998
76	Studiu de performanțe în domeniul protecției mediului, Națiunile Unite, 1999
77	Studiul asupra dezvoltării ONG în Republica Moldova, centru "Contact", Chișinău 2003

**DOCUMENTE,
STUDII,
LITERATURĂ DE
SPECIALITATE**

78	Studiul diagnostic al finanțelor publice municipale și bugetelor municipiului, Guțu C., 2006
79	Studiul diagnostic privind situația suburbiilor din municipiul Chișinău, Guțuțui V., 2006
80	Studiul privind amenajarea turistică a comunei Trebujeni, Miron V., 2006
81	Studiul privind dezvoltarea economică a municipiului Chișinău, Golovco V., 2006
82	Studiul privind preferințele și capacitatea de cumpărare. Chișinău, 1997
83	Studiul privind situația și prognoza demografică, Hîrbu E., 2006
84	Studiul privind zonarea turistică a raionului Hâncești, Miron V., 2006

Sondaje

85	Corupția și accesul la justiție în viziunea societății și a experților. Transparency International Moldova, Chișinău, 2002
86	Studiu privind calitatea serviciilor de transport pasageri în municipiul Chișinău. Elaborat de CBS AXA. Chișinău, februarie 2006

Literatură de specialitate

87	Business Consulting Institute, Universitatea Tehnică din Moldova. Managementul Transportului Public Urban în Municipiul Chișinău. Chișinău, Reclama 2006
88	Călin Emilian Hîntea, Călin Ghiolțan, Civitas. Management strategic în administrația publică. Cluj-Napoca, 2000
89	Constantin Marian. Zonarea agroturistică. Puncte de vedere privind necesitatea și conținutul metodologiilor de determinare. //Turismul rural romanesc. - Iași: Ed.Performantica, 2005
90	Corina Nicolesu. Case și palate vechi românești. București. 1979
91	Costache Conachi. Îngrijire de Efim Levit. Chișinău, 1978.
92	Gabriela Erdeli. Amenajări turistice. București: Ed.Universității, 1996.
93	Gheorghe Bezviconi. Semimileniul Chișinăului. Chișinău, 1936.
94	Ioan Mănăscuță. Chișinău catalog în imagini. Editura Uniunii Scriitorilor. Chișinău 1996
95	Ion Dron. Chișinău, Schițe etnotoponimice. Chișinău, 1998
96	Iurie Colesnic. Chișinău enciclopedie, Editura combinatul poligrafic. Chișinău 1997
97	Leonid Covali. Ghidul orașului Chișinău. Editor "Revista "Partener", Chișinău, 2000
98	Lică Sainciuc, Colina antenelor de bruiaj. Chișinău, 2000.
99	Lucica Matei, Managementul dezvoltării locale, Editura Economică, București, 1999
100	Nicolae Demcenco, Ion Hancu (ș.a.). Monumente de istorie și cultură din Republica Moldova. Chișinău: Știința, 1994.

**DOCUMENTE,
STUDII,
LITERATURĂ DE
SPECIALITATE**

101	Ph. Kottler. Marketingul locurilor. București, Teora, 2001
102	Vasile Glăvan. Geografia turismului. București: Editura Fundației „România de Măine”, 2005.
103	Vasile Glăvan. Zonarea turistică, instrument de bază în acțiunea de protejare a patrimoniului turistic al României.// Lucrările celei de-a IV-lea Colocviu național de geografia turismului. București, 1977.
104	Viorel Miron, Veaceslav Guțuțui. Turismul în ariile naturale din Republica Moldova (ghidul investitorului local). Chișinău: Editura "Continental Grup", 2005.
105	Viorel Miron. Amenajarea zonelor turistice. Curs universitar pentru studenții specializării 2901.02 "Turism", IRI "Perspectiva", 2005
106	Alain Bertaud. The spatial organization of cities. University of Wisconsin, 2004
107	Артур Салливан. Экономика города. Москва, Инфра-М, 2002
108	Жихаревич Б.С. Реализация, мониторинг и корректировка стратегического плана города. Санкт-Петербург, 2004
109	Жихаревич Б.С. Мировой опыт стратегического планирования городов и его использование при разработке стратегического плана. Санкт-Петербурга, 2003
110	Косарева Н.Б. Реформа системы управления городской экономикой в России, Фонд Института Экономики Города, 2001
111	Перцик Н.Е. Проблемы урбанизации на рубеже веков. Москва, 2002

Alte surse

112	Datele oferite de Direcția Municipală de Statistică pentru perioada 2000-2005
113	Datele oferite de Rețelele Electrice SA "UnionFenosa" pentru perioada 2001-2005
114	Datele oferite de Rețelele Termice SA "Termocom" pentru perioada 2001-2005
115	Datele oferite de rețelele de apă și canalizare SA "Apă Canal Chișinău" pentru perioada 2001-2005

Surse WEB

116	www.statistica.md
117	www.turism.md
118	www.undp.md
119	www.unesco.org
120	www.world-tourism.org
121	www.monument.sit.md

ANEXE

Nr.	Denumirea
Tabel 1	Spațiile cu funcțiuni recreative în municipiul Chișinău
Tabel 2	Unele dintre cele mai importante străzi cu obiecte de patrimoniu din or. Chișinău
Tabel 3	Caracteristica fondului de cazare al capitalei, 2005
Tabel 4	Principalii indicatori ai sectorului hotelier
Tabel 5	Numărul și capacitatea sălilor de conferință
Tabel 6	Analiza turismului receptor și emițător în mun. Chișinău, 2000-2005
Tabel 7	Încasările și beneficiile agenților de turism din Republica Moldova
Tabel 8	Pondere angajaților ce deservește turiști în Republica Moldova
Tabel 9	Dinamica impozitelor locale achitate de structurile turistice în mun. Chișinău în perioada 1995-2005
Figura 1	Fluctuația sezonieră a numărului de turiști cazați în 2005
Tabel 10	Bilanțul teritoriului unităților administrativ-teritoriale din cadrul municipiului Chișinău
Tabel 11	Indicii tehnico-economici principali de alimentare cu energie electrică a or. Chișinău
Tabel 12	Indicatori de bază ai activității agenților economici în municipiul Chișinău în 2005
Tabel 13	Indicatori principali ai activității industriei în municipiul Chișinău
Tabel 14	Vânzări cu amănuntul în municipiul Chișinău pe grupe de mărfuri
Tabel 15	Indicii serviciilor cu plată prestate populației în municipiul Chișinău
Tabel 16	Investiții în capitalul fix în municipiul Chișinău
Tabel 17	Investiții în capitalul fix cu destinație productivă și neproductivă în municipiul Chișinău
Tabel 18	Vânzările nete ale întreprinderilor în anul 2005 pe sectoare ale orașului Chișinău și pe ramuri economice
Tabel 19	Indicatori ai activității economice pe sectoare ale municipiului Chișinău în anul 2005
Tabel 20	Repartizarea salariilor din municipiul Chișinău pe tipuri de activități economice în anul 2005
Tabel 21	Salariul mediu lunar în municipiul Chișinău în anul 2005 pe tipuri de activități și forme de proprietate
Tabel 22	Activitatea întreprinderilor cu capital extern din municipiul Chișinău
Tabel 23	Veniturile bugetului municipiului (mii lei)
Tabel 24	Cheltuielile bugetului municipiului (mii lei)

ANEXE

Nr.	Denumirea
Tabel 25	Datoriile creditoare ale bugetului municipal
Tabel 26	Estimarea Produsului Regional Brut (PRB) al municipiului Chișinău și a structurii acestuia, până în anul 2025
Tabel 27	Prognoza producției industriale a municipiului Chișinău până în anul 2025, mln lei (prețurile anului 2005)
Tabel 28	Prognoza serviciilor prestate cu plată populației pe municipiul Chișinău până în anul 2025, mln lei (prețurile anului 2005)
Tabel 29	Prognoza vânzărilor cu amănuntul până în anul 2025, mln lei (prețurile anului 2005)
Tabel 30	Prognoza angajaților economiei municipiului Chișinău, pe sectoare, până în anul 2025, mii persoane
Tabel 31	Prognoza salariului mediu lunar real pe economia municipiului Chișinău, până în anul 2025
Tabel 32	Prognoza populației municipiului Chișinău, în profil teritorial, până în anul 2025, persoane la începutul anului, (scenariul pesimist)
Tabel 33	Prognoza populației municipiului Chișinău, în profil teritorial, până în anul 2025, persoane la începutul anului, (scenariul mediu)